

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

WALTER BENJAMIN
GERSHOM G. SCHOLEM

MEKTUPLAŞMALAR

1932
1940

WALTER
BENJAMIN
GERSHOM G.
SCHOLEM

MEKTUPLAŞMALAR
1932-1940

derleyen ve önsöz
Gershom G. Scholem

Türkçesi Saliha Yentiyol

Walter Benjamin 1892'de Berlin'de doğdu. Yahudi kökenli Alman edebiyat eleştirmeni, düşünür, kültür tarihçisi ve estetik kuramcısıdır. Felsefe doktorasını "Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı" adlı teziyle aldı. Ernst Bloch, Theodor W. Adorno ve Bertolt Brecht'in etkisiyle 1930'larda giderek Marksizm'e yakınlaşan Benjamin, 1933'te Almanya'yı terk ederek Paris'e yerleşmek zorunda kaldı. Burada geçirdiği zor sürgün yıllarında edebiyat dergilerine ve Adorno ile Horkheimer tarafından yayımlanan *Zeitschrift für Sozialforschung*'a (Sosyal Araştırmalar Dergisi) eleştiri ve denemeler yazdı ve *Pasajlar*, *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk*, Baudleaire ve Kafka üzerine denemeleri gibi çalışmalarını ortaya çıkardı. 1939'da bir dergide çıkan yazısı nedeniyle Alman vatandaşlığından çıkarıldı. 1940'ta Gestapo'ya teslim edileceği ihtimali karşısında Fransa-İspanya sınırında intihar etti. Frankfurt Okulu'nun estetik kuramcılarında Walter Benjamin, 20. yüzyılın en önemli eleştirmenlerinden biri olarak kabul edilir. Türkçeye *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk* (YKY, 2004), *Pasajlar* (YKY, 1993), *Brecht'i Anlamak* (Metis, 1984), *Tek Yön* (YKY, 1999) gibi çok sayıda eseri çevrilmiştir.

Gershom Scholem, Gerhard Scholem olarak da bilinen 1897 doğumlu Yahudi filozof ve tarihçi. Berlin'de İbranice, matematik ve felsefe eğitimi aldı. Yahudi mistisizmi olan Kabala'yı akademik alanda çalışılan konulardan biri haline getirmesiyle tanındı. Almanya'da büyüyen Scholem İbrani Üniversitesi'nde Yahudi mistizmi alanında ilk profesör oldu. 1923'te Filistin'e göç etti ve İkinci Dünya Savaşı'na kadar entelektüel ortamı belirleyen Alman-Yahudi göçmen cemaatinin temel figürlerinden biri haline geldi. Geç antikiteden 20. yüzyıla kadar olan Kabala literatürünün analizi, mistik dinin fenomenolojisi, Yahudi tarihyazımı, Siyonizm gibi alanlarda çok sayıda eser verdi. Tüm konuşma ve denemeleri *On Kabbalah and Its Symbolism* adlı çalışmada yayımlandı.

Walter Benjamin
Gershom G. Scholem
Mektuplaşmalar
1932-1940

Kolektif Kitap ~ 114

Walter Benjamin / Gershom G. Scholem
Mektuplaşmalar 1932-1940

Özgün Adı:

Walter Benjamin / Gershom Scholem Briefwechsel 1932-1940

© Suhrkamp Verlag, 1980

© Kolektif Kitap, 2018

ISBN: 978-605-5029-92-0

Derleyen: Gerschom G. Scholem

Türkçesi: Saliha Yenirol, 2018

Editör: Eda Çaça

Yayıma Hazırlayan: Ömer Albayrak

Sayfa Düzeni: Kolektif Tasarım

Kapak Tasarımı: Deniz Akkol

1. Baskı: Nisan 2018, İstanbul

Sertifika No: 25574

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaacılık

Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 215-216

Topkapı, İstanbul - 0212 613 11 12

Sertifika No: 12491

kolektif. **kitap. bilişim ve tasarım ltd. şti.**

Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Cad. No: 26/5 - Beyoğlu, İstanbul

www.kolektifkitap.com - info@kolektifkitap.com

T: 0212 252 89 30 - F: 0212 243 96 39

Bu kitabın hakları AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla Suhrkamp Verlag'dan alınmıştır. Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Walter Benjamin
Gershom G. Scholem
Mektuplaşmalar
1932-1940

Derleyen ve Önsöz
Gerschom G. Scholem

Türkçesi Saliha Yeniyol

BU KİTAP YILLAR BOYUNCA gerçekleşmeyeceğini düşündüğüm güzel bir tesadüf sayesinde yazıldı. Bu kitapla birlikte 1975'te *Walter Benjamin - die Geschichte einer Freundschaft* (*Walter Benjamin – Bir Dostluğun Hikâyesi*)¹ adlı kitabımı yazdığım da duyduğum eksiklik de giderilmiş oldu; o zamanlar bu boşluğu doldurmaya yönelik şansımın olmadığını düşünüyordum. Benjamin'in bana gönderdiği mektupların tamamı elimdeydi, ancak benim ona gönderdiklerimin hepsine ulaşabilmiş değildim. Sadece nadir durumlarda daktilo kullandığımızdan ve dolayısıyla mektuplarımızı otomatik olarak kopyalamadığımızdan, mektuplarımın sadece çok azı elimdeydi; bunların bazıları ya tamamlanmış taslaklardan ya da elle temize çektiklerimden, bazıları da kimi özel nedenlerle sakladığım tek tük bölümlerden oluşuyordu. 1945'ten sonra bu mektupların yeniden ortaya çıkma ihtimali olduğunu düşünmek pek de mümkün değildi. Gestaponun eline geçen belgelerin büyük ölçüde imha edildiği gerçeği oldukça kısa bir süre içinde ortaya çıkmıştı.

Kuşkusuz o an için burada iki farklı sürecin işlediğinin farkında değildim. Bunlardan biri Benjamin'in Berlin'de bıraktığı yazılarına el konulmuş olmasıydı, ki bunların arasında 1933 Mart'ına dek ona yazılmış mektuplar da vardı. Diğerisi ise Alman ordusunun Paris'e girmesinden sonra Benjamin'in oradaki dairesinde (10

1. Kolektif Kitap'ın 2019 yayın programındadır. –edn

Rue Dombasle) bıraktığı yazılarına da el konulmuş olmasıydı. Ve hiç kuşkusuz bu iki farklı süreçte el konulan materyaller hiç bir araya getirilmemişti. Gestaponun hüküm sürdüğü düzenin ardından böyle bir şey mümkün olur muydu, buna ilişkin bir değerlendirilmede bulunamam. 1966 Ekim’inde Potsdam’da DDR’nin merkezi arşivinde bulundum ve orada büyük ilgiyle karşılandım. Arşivin vekil direktörünün ağzından bire bir duyduğum kadarıyla Benjamin’in yazıları teknik bir tesadüf sonucu paketlenirken *Pariser Tageszeitung*’un arşivine geçmişti. 1945 Şubat’ında çıkarılan bir kararla Gestapo’nun idaresindekiler savaşın kaybedildiğini idrak ettiğinde onların arşivlerindeki dosyaların ve yazıların neredeyse tamamı imha edilirken (ki bunların arasında benim 1933 Şubat’ına dek Benjamin’e yazdığım mektuplar da vardı) *Pariser Tageszeitung*’un arşivi, orada çalışan birinin bu durumu sabote etmesi sayesinde imha edilmekten kurtulmuştu. Benjamin’in söz konusu Paris yazıları bu arşivin bir parçası olarak Rusya’ya ulaştı ve yaklaşık on beş yıl kadar orada kaldı. İlk kez 1960’lı yıllarda alınan yüksek düzeyde bir politik kararla Rusya’ya taşınanların DDR’nin müzelerine, kütüphanelerine, arşivlerine iadesine başlandı ve söz konusu bu koleksiyon da Potsdam’daki merkezi arşive ulaştı.

Pariser Tageszeitung’la hiçbir nesnel bağlantısı olmaksızın, getirilenler envantere geçirilirken Benjamin’in Paris’te el konulan evraklarını içeren iki kutu dosyanın olduğu ortaya çıktı. Bunların çok azı Benjamin’in kendi yazılarıydı; daha çok ona yazılmış mektuplar söz konusuydu. Benjamin’in ona yazılmış mektupları ve kartpostalları saklama gibi bir alışkanlığı vardı; bu alışkanlık mizacının bir parçasıydı sanırım. Bu nedenle, her ne kadar sadece tek taraflı yazışmalardan ibaret olsa da, Benjamin’in 1933 ila 1940 yıllarına ilişkin zengin bir belge yığına sahibiz.

Materyallerin iadesinden sonra Potsdam’daki merkezi arşivde bunlar düzenlenirken çoğu kez tek tek sınıflandırılmaya gidilmedi, ancak kimi özel durumlarda ilgi çeken koleksiyonlar ayrı bir yerde desteler halinde saklandı, örneğin bunlar arasında benim,

Benjamin'in boşandığı eşi Dora'nın ve oğlu Stefan'ın mektupları vardı. Bu mektupların varlığına ilişkin söylentilerin Suhrkamp Yayınevi'ne ulaşması birkaç yılı buldu. Bu söylentilerin yayılmasına kâh Doğu Berlin'de Brecht arşivinde çalışanlar kâh Potsdam'ı ziyaret ettiğinde bu evrakları bizzat gören Sosyal Araştırmalar Enstitüsü çalışanı iktisatçı Alfred Sohn-Rethel'in (Birmingham) anlattıkları vesile oldu. Böylece bana da o döneme ait mektuplarımın Potsdam'da bulunduğu haberi geldi ve bu haber, sorum üzerine, o zamanlar Brecht arşivinde çalışan Dr. Gerhard Seidel tarafından doğrulandı. Bu materyallerin incelenmesi için izin almak üzere İçişleri Bakanlığı'ndaki yetkili birime başvurmam tavsiye edildi. Başvurumu yaptım, ancak hiçbir yanıt alamadım. İlk kez 1966 Eylül'ünün sonunda Budapeşte'de Alman Bilim Akademisi'nden idareci konumundaki iki kişiyle yaptığım bilimsel bir buluşmada durumumu ve meseleye ilgimi tam olarak anlatabildiğimde durum değişti. Birkaç gün içinde Alman Bilim Akademisi'nin misafiri olarak Benjamin'den miras kalan evrakları incelemek ve fotokopilerini edinmek üzere Berlin'e ve Potsdam'a davet edildim. Böylece 1966 Ekim'inde birkaç gün orada çalışabildim ve gerçekten de benim o yıllara ait mektuplarımın neredeyse tamamının orada olduğundan emin oldum. Bana bunların fotokopileriyle birlikte önemli gördüğüm kimi diğer yazışmaların fotokopilerinin de gönderileceğine dair söz verildi. Ancak bunların elime geçmesi 1967'yi buldu; bu gecikmenin daha üst bir merciinin müdahalesi nedeniyle olduğu aşikârdı. Aradan geçen zamanda Benjamin'in yazıları Potsdam'daki merkezi arşivden Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin Doğu Berlin'deki Güzel Sanatlar Akademisi'ne aktarıldı.

Yukarıda değindiğim *Walter Benjamin - die Geschichte einer Freundschaft* adlı kitabımda (s. 242) "ilk dereceden en önemli kaynağı" kullanmama on yıl daha izin verilmediğini yazmıştım. "Eğer bu materyallere ulaşmama izin verilseydi bu kitapta ele alınan yıllardaki ilişkimizin eksiksiz bir biçimde belgelenmesi sağlanmış olacaktı." İşte şimdi elinizde bulunan bu kitapla söz

konusu belgeler sunulmuş oluyor. Bunun şaşırtıcı bir biçimde gerçekleşmesini ise şair Stephan Hermlin ile DDR'nin Kültür Bakanı Sayın Johannes Hoffmann'a borçluyuz ki ben burada bir kez daha teşekkürlerimi dile getirmek istiyorum. Fotokopilerin 1977 Kasım'ında elime geçmesi sekseninci doğum günümde aldığım, bana mutluluk veren en kıymetli hediye idi.

1978, 1979 yıllarında bu yayının hazırlanması için epey zaman harcadım. Benim mektuplarımdan çoğunun da neredeyse eksiksiz olduğu ortaya çıktı. İki mektup özelinde, birincisinin sadece ilk bölümü ve ikincisinin sadece ikinci yarısı elime geçmişti; birinde ilk sayfa diğerinde ise ikinci sayfa bulunamamıştı. Özellikle Kafka hakkındaki fikirlerimi ayrıntılı bir şekilde dile getirdiğim mektubun bulunamamış olması çok üzücü. Ayrıca benim (128.) son mektubumun orijinali de şimdiye dek bulunamadı. Bunun dışında bizim 1938 Şubat'ında Paris'te buluşmamızı düzenlemeye çalıştığımız teknik içerikli iki kartpostal da eksik. Belki daha dikkatli bakıldığında bunları da bulmak bir gün mümkün olur.

Karşılıklı mektuplar eksiksiz bir şekilde basıldı. Sadece bazı yerlerde sözcükleri değiştirdim; dört ayrı yerde ise bazı ifadeler çok kişisel olduğu ve hayatta olan kişileri ilgilendirdiğinden, ayrıca onlar üzerinde karalayıcı bir etki yaratabileceğinden bu ifadeleri çıkarttım. Buna ilişkin sorumluluğu tümüyle üstleniyorum. Burada çıkardığım bölümlerin Sosyal Araştırmalar Enstitüsü ve onların o zamanki aktif çalışanlarıyla ilgisinin olmadığını özellikle vurgulamak isterim.

Hitler'in iktidarı ele geçirişinin daha aylar öncesinde Walter Benjamin'in fazlasıyla güç koşullarını belgelemek adına bana 25 Haziran 1932 ila 28 Şubat 1933 tarihlerinde yazdığı on bir mektup ve kartpostala burada eksiksiz bir şekilde yer verdim. Bunun, Benjamin'in durumunun Papen hükümetinin daha erken döneminde bile nasıl olduğunun anlaşılması açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Bu mektuplardan sadece ikisi 1966 seçkisinde yer alıyordu. Bunlar Benjamin'in içinde bulunduğu durumun güçlüğü-

nü sadece kısaca, bugünden geriye dönüp bakınca görülen biçimde ve imalar yoluyla gösteriyor. Böylece bu kitap 128 mektuptan oluşuyor. Mektupların 11'i giriş niteliğinde, ardından kronolojik olarak düzenlenmiş yazışmalarımız geliyor. Kitapta Benjamin'in 61 mektubu ve kartpostalı, benim 55 mektubum ve eski eşi Dora'nın bana yazdığı bir mektup yer alıyor. 1966 seçkisinde Benjamin'in sadece 29 mektubunun kısmen kısaltılmış versiyonlarına yer verebilmiştim. 1932'nin yazına ve sonbaharına ait mektuplar düzenli olarak yazıştığımızı gösteriyor; daha sonraysa yazışmalarımıza birdenbire son vermişim; daha doğrusu yazışmalarımız 1940 Şubat'ından sonra sonlanmaktan ziyade kesintiye uğramış. Son mektubuma hiçbir zaman yanıt alamasam da Hannah Arendt bu mektuba yanıt yazıldığını doğruluyor. Ayrıca *Walter Benjamin - die Geschichte einer Freundschaft* adlı kitabımın son bölümüne Benjamin'in son dönemine atıfta bulunarak bir mektup daha ekledim. Elinizdeki kitabın okurlarının çoğu söz konusu diğer kitabın son on sayfasını okuma fırsatına sahip olmuştur ya da olacaktır.

Bu kitap Walter Benjamin'in hayatında önemli sayılacak noktalara ışık tuttuğu gibi ilişkimiz konusunda da kimi noktaları açıklığa kavuşturacak. Bunun dışında W. B. hakkındaki kitabımda sadece hatıralara dayanarak kaleme aldığım şeylerin doğruluğu da bu mektuplarla teyit edilecek. Ayrıca bunlara Benjamin'in İsrail'i ziyareti ya da uzun süreli olarak orada konaklamasına ilişkin açık bilgileri de dahil etmek gerekir. W. B. hakkında şimdiye dek yayımlanan ikincil literatür, diğer meselelerde olduğu gibi bu meselede de yanlış bilgiler ve iddialarla dolup taşıyor ve her şeyden önce var olan belgelerden haberleri olmadığı gibi benim tavrıma ilişkin temel bir yanlış anlaşılmaya dayanıyor.

Bana sürekli Benjamin'i Filistin'e / İsrail'e gelmesi konusunda "ikna etmek" istediğim gibi bir eleştiride bulunuldu, halen de bulunulmakta. Bu türden bir şeyi hayata geçirme fikri benim gerçek tavrımın çok dışındadır. Uzun süren dostluğumuzda da, 1933'ten önceki mektuplarda da benim kaderimi tayin edişim ya da hayatıma

ilişkin kararlar anlamında bir şüphem olmadı, fakat hiçbir zaman böylesi bir kararı kimseye, özellikle de Benjamin gibi karmaşık, zor birine dayatmaya çalışmadım. Tüm bunlar saçma olmakla birlikte buradaki mektuplar bizim bu tartışmaya ne denli farklı ve incelikli yaklaştığımızı gösteriyor. Bu konuda görüş bildiren bazı kişilerin meseleyi nezaketten uzak bir tavırla basite indirgemiş olmalarının hiçbir yararı yok. Ayrıca –benim tanıklığım dışında– Benjamin’in Florens Christian Rang’a yazdığı mektuplar, Yahudilik fenomenine ilişkin tartışmalarla Filistin’e gitme kararı arasındaki farklılıkları kanıtlamaktadır.

Bu noktada Ernst Bloch hakkında da bir şeyler söylemem gerektiğini düşünüyorum. Hem Benjamin’in bana 1920’den itibaren yazdığı mektuplarda hem de burada yayımlanan mektuplaşmalarımızda Bloch kısmen zor bir konuydu. Şimdi ise kendime acaba Bloch’un Benjamin’le ilişkisini sert bir dille değerlendirdiğim 25 Ağustos 1935 tarihli mektubumu kesinlikle kısaltmalı mıyım diye sormam gerekiyordu. Benim bugün Bloch hakkındaki hükmüm aradan geçen bunca yıldan ve Bloch’un eserleriyle onca meşgul olduktan sonra 20’li ve 30’lu yıllarda tepkiyle kâğıda döktüklerimden oldukça farklıdır. Sorumluluğumun farkında olarak Bloch ve eserleri hakkında olgunlaşmış düşüncelerimi Bloch’un doksanıncı yaş günü vesilesiyle kaleme aldım ve bu yazı 7 Temmuz 1975 tarihli *Der Spiegel* dergisinde yayımlandı. Bloch ve Benjamin arasındaki ilişki oldukça inişli çıkışlı ve gergindi. Ben de muhtemelen onca yıl Benjamin’in Bloch’a tepkilerini aktardığı asıl kişi oldum. Tüm bu gerginliklere rağmen ilişkilerinde kararsız bir denge olduğundan ve hiçbir zaman kopma noktasına gelmediklerinden söz edilebilir. Bu da bu iki harikulade insanın arasındaki bağın ne denli güçlü olduğunu kanıtlamaktadır. Eğer Benjamin hayatta kalsaydı aralarında nasıl bir ilişki gelişirdi, buna dair kimse bir şey söyleyemez. Bu nedenle buradaki mektuplaşmalarda yer alan önemli tanıklıkları, bugün beni düşündürseler ya da daha eleştirel bakmamı sağlasalar da buradan çıkarmamaya karar verdim. Birbirine bu denli yakın

ve aynı zamanda birbirinden son derece farklı bu iki adamın konuşmalarında birbirlerini nasıl provoke ettikleri ya da birbirlerine nasıl ateş püskürdüklerine dair özel durumları içimizden kimsenin anlayabileceğini sanmıyorum.

Bu mektubun okurları için bir soru daha gündeme gelecektir: Bu kitaptan anlaşıldığı gibi Benjamin'in mali durumuna ilişkin kısmen feci ve insanı sarsan açıklamalarına rağmen benim neden doğrudan çıkarımlarda bulunmadığım sorusu. Bu soruyu yanıtlayabilirim, ama yanıtlamamayı seçiyorum.

Daha önceki baskıda yapılan kimi hatalar pek tabii ki bu baskıda düzeltilmiştir; aynı zamanda dipnotlara bu kez daha ayrıntılı yer verildi, onlar da düzeltildi. İsimlerin yazılışında ortaya çıkan hatalar da gözüme çarptıkları ölçüde sessiz sedasız düzeltildi. Benjamin'in imlaya ilişkin hafızası pek iyi değildi. Buna karşın orijinallerdeki noktalama işaretleri, o yıllardaki yazım biçimimize ilişkin karakteristik özelliklere katkıda bulunabileceğinden mümkün mertebe korunmuştur. Mektupların tarihleri, takibi kronolojik anlamda kolaylaştırmak için üste yerleştirilmiştir. Ancak Benjamin'in mektuplarında aslında daima mektubun sonunda sol alt köşede yer almıştır.

Gerschom Scholem
Kudüs, Temmuz 1979

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

SAN ANTONIO, IBIZA

25 HAZİRAN 1932

Sevgili Gerhard,

Mektubun, özellikle bizim buluşmamız açısından orada yer alan tarihlerin imkânsızlığı nedeniyle büyük hayal kırıklığıydı benim için, kartpostalından anladıklarımın sadece küçük bir teselli. Yine de pek çok şey, her ne kadar oradan uzak kalmaya meyletsem de Berlin'de yeniden buluşacağımıza işaret ediyor ki bunun nasıl olacağı önemli değil. Fakat burada, Güney'de bir araya gelme ihtimali daha mı fazla olurdu ve nelerden konuşulurdu gibi pek çok şeyden söz etmek mümkün değil. Mentone'deki Catholica'mı senden korumam gerektiğine değinmiyorum bile.²

Şimdi Muri Üniversitesi³ başının çaresine bakmak ve bu skandalın⁴ üstesinden nasıl geleceğiyle ilgilenmek zorunda. Aramızda kalsın ama umarım üniversite, bu günleri pek önemsemeyen ve isteklerime güçlük çıkarmaksızın uyan arkadaşlarımdan ve "Gazette"lerden daha çok irade gösterebilir. Sanırım önümüzdeki günlerde Nice'te olacağım. Orada tanıdığım oldukça tuhaf bir delikanlı var; sokakları bir aşağı bir yukarı dolaşmadan edemediğim günlerde sıkça karşılaştığım biri ve eğer yalnız kalmayı tercih

2. Ona kitaplığımın Katolik teoloji hakkında bir yer açmaya başlayacağımdan söz etmişim.

3. 1918-19 yıllarında okuduğumuz Bern Üniversitesi'ne karşı satirik manada uydurduğumuz bir üniversite. Adını Bern yakınlarında, 1918'de oturduğumuz Muri köyünden (ki artık bir ilçe oldu) alıyor.

4. Walter Benjamin'in (bundan sonra W. B. olarak geçecek) kırkıncı yaş günü, 15 Haziran 1932. Burada diğer dipnotlarda olduğu gibi kendi kitabıma işaret edeceğim: *Walter Benjamin - die Geschichte einer Freundschaft* (bundan sonra Scholem, W. B. olarak anılacak) (Walter Benjamin – Bir Dostluğun Hikâyesi), Frankfurt: Suhrkamp Verlag, Cilt 476, 1975. Krş. s. 76.

etmemişsem⁵ onu bir kadeh beyaz şarap içmeye davet edeceğim. Her durumda benim buradan hareket etme vaktim yaklaştı. Noeggerath'larla⁶ diğer *paying guest*'leri⁷ (*goast* yazmayayım derken muhtemelen yanlış yazıyorumdur) bekliyorlar ve bu meskenin başka şeylerle karşılaştırılamayacak tenhaliğini San Antonia'da bulmak pek mümkün olmayacaktır. Diğer meselelerin hepsi benim ekonomik durumumun nasıl gelişeceğine bağlı. Geçen haftalarda çok çalıştım ve aslında senin de bildiğin gibi o alçak herifin oyununa⁸ gelip de Berlin'deki evim nedeniyle pek çok talihsizlikle uğraşmak zorunda kalmasaydım her şey katlanılır olurdu.

Kudüs'teki villaya⁹ gelince –Goethe gibi konuşmak gerekirse– kapısının aralığına çelenk üzerine çelenk konmuştur.¹⁰

Sırası gelmişken, geçen yıl Insel Yayinevi'nin bana bir Goethe kitabı sipariş etmek istediklerini sana yazmış mıydım ve eğer ...¹¹ Korkarım bu esere ilişkin taslağı kaybettim, ancak yine de bu konuda Muri'nin öğretim kadrosunu, özellikle de ortaçağ Kaba-

5. "Tuhaf delikanlı" elimize yeni geçen belgelerden hareketle çıkarımda bulunduğumuz kadarıyla ölümdü. W. B. o günlerde ciddi ciddi hayatını sonlandırmayı düşünüyordu. Bkz. Scholem, W. B., s. 222-23, 231-35.

6. Felix Noeggerath (1880-1961), Münih'teki üniversite öğrencilik yıllarından beri W. B.'yle temas halindedir; daha sonra Berlin'de görüşmeye devam etmişlerdir ve İbiza'da onun yanında kalmışlardır.

7. (Ing.) Ücretli konuklar. –yhn

8. Hem Noeggerath hem de W. B. dairesini polis tarafından aranan sonra da kaçan bir düzenbaza kiralamışlardır.

9. O zamanlar ilk eşim Escha'yla birlikte Kudüs'te inşa ettiğimiz ve ben bir yurtdışı seyahatindeyken tamamlanan ev.

10. Uzmanların da teyit ettiği gibi Goethe'nin eserlerinde böyle bir dizeye rastlanmaz. Ancak Doğu Berlin'den Exleben Hanım'a (Werner Kraft'a yazdığı bir mektupta) işaret ettiği bir noktadan hareketle teşekkürü borç bilirim: Iphigenie auf Tauris'in (Iphigenie Tauris'te), (ikinci versiyon) 460 numaralı dizesinde şu dilek geçer: "Sevinç çelenkleriyle bezenecek, gülecek / O yuvada her sütun bir gün buradan dönünce." (Artemis basımı, cilt 6, s. 161). Benjamin bu anıştırmayı, bilinçsizce belleğinden yazmış da olabilir zira Goethe'nin *Iphigenie Tauris*'tesini kesinlikle biliyordu. Konuya ilişkin ikinci bir öneriyi Siegfried Unseld'e borçluyum. Artemis basımındaki şiirlerde "Inschriften. Denk- und Sende-Blätter" başlığı altında 57 numarayla şu şiir sunulur: Çelenk üstüne çelenk günü kuşatırken, / O gün ona dönebilir. / Ne o burada tanıdık bir yüz görürse / Kendisini tanımış olabilir."

11. "Eğer..." kısmı mektupta aynen bu şekilde yer almaktadır. Üç noktayla neyin kastedildiğini açıklayamıyorum.

listik ve Yahudi felsefesi profesörlerini hayrete düşürecek denli bir şeyler anlatabilecek bilgiye sahibim. Çünkü –Marksist terimlerle konuşmak gerekirse– Goethe’nin söz konusu kariyerinin şu fani dünyada Muri’dekinin sadık bir yansıması olduğunun farkında olman gerekir. Acaba bir Kabalist olarak Amerikalı yazar Thorton Wilder’in Cabala isimli romanını biliyor musun?¹² Bu kitabı şu günlerde ikinci kez okudum, senin de özellikle son altı sayfasından dolayı (kitap 280 sayfa) bu kitabı okuman gerektiğini söylemeliyim.

Riviera’da da çalışabilmeyi umuyorum. Dora ve Stefan, Pardigou’ya gelmeyi düşünüyorlar, belki onları orada birkaç günlüğüne ziyaret edebilirim. Ayrıca burada Gracian’la ilgili birkaç düşünceyi somutlaştırarak *genius loci*’nin¹³ hakkını layıkıyla teslim etmeye çalışacağım.¹⁴ Kabul etmeliyim ki şu ana dek bu türden düşüncelerin ancak kuşkulu bir ulaşıyla ulaştı bana, o da *Handorakel*’a¹⁵ uzun yıllardan beri duyduğum hayranlık biçimindeydi; belki de bir sonraki ulak, yani Borinski’nin *Gracian und die Hofliteratur in Deutschland* (Gracian ve Almanya’daki Saray Edebiyatı) adlı yazısı daha kesin bilgilerle gelir. Ayrıca şu günlerde “Barok” temasının doğru at olduğu, fakat benim yanlış jokey olduğum ortaya çıktı. Barok konusunda Berlin’deki en iyi uzmanlardan biri olan *Privatdozent* Alewyn’e, Gundolf’un halefi olarak Heidelberg’de profesörlük verildi. Belki de şimdi profesör olunca *Deutsche Literaturzeitung*’un ona dört yıl önce sipariş ettiği, *Alman Tragedyasının Kökeni* üstüne değerlendirmeyi yazacak zamanı bulur.¹⁶

12. Thorton Wilder’in *The Cabala* isimli romanı 1926’da yayımlanmıştır. W. B. kuşkusuz 1929’daki Almanca çevirisini okumuştur. Kitaba, araştırma alanımla ilgili olduğunu sanarak daha 1927’de göz atmıştım.

13. (Lat.) Mekânın ruhu. –çn

14. W. B. görebildiğim kadarıyla bu ve diğer mektuplarında yazacağını belirttiği makaleyi kaleme almamıştır.

15. Baltasar Gracián y Morales adlı İspanyol Cizvit yazarın 1647’de yazdığı *Dünyevi Bilgelik Sanatı* adlı kitap. –yhn

16. Richard Alewyn (1902-1979) o zamanlar modern Alman edebiyatı profesörüydü; II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise Berlin Freie Üniversitesi’nde profesör oldu. Alewyn, Alman Tragedyasının Kökeni hakkında herhangi bir eleştiri yazısı kaleme almadı.

Ansiklopedi'deki metninin özel baskısı¹⁷ için çok seviniyorum. Bir an önce elime geçmesini sağla lütfen. Ama her şeyden önce, en kısa zamanda yaz. Zaman zaman benim “yazma tembelliğim” hakkındaki *geleneksel querela*'yı¹⁸ artık mektuplarının giriş bölümünde kullanamadığın için zorlandığını düşünüyorum. 1 ya da 2 Temmuz'a kadar mektuplarını bu adrese, sonra Nice'e, postaneden teslim alınmak üzere gönderebilirsin. Mektubun yanlış bir bölüme gitmemesi için de ön ismimi kısaltmanı tavsiye ederim.

Her şeyin yolunda gitmesi dileğiyle candan selamlar.

Walter

17. Burada sözü edilen Kabala hakkında *Encyclopedia Judaica*, Cilt IX, 630-732 sayfaları arasında yer alan, Berlin'de 1932'de basılmış olan yazıdır. Bu özel baskıyı göndermem ancak daha sonra mümkün olmuştu. Bkz. 11. Mektup.

18. (Lat.) Geleneksel olarak sürdürülen tatsız tartışma ya da şikâyet. –çn

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

SAN ANTONIO, IBIZA

5 TEMMUZ 1932

Sevgili Gerhard,

Bugünkü mektubum sadece hâlâ adada olduğumu ve en azından 10 Temmuz'a dek burada kalacağımı söyleyen kısa bir selamdan ibaret. Söz konusu tarihte gidebileceğimi umut ediyorum, lakin her şey benim mali durumumu nasıl düzenleyeceğime bağlı. Öyle ki ayın on beşinde, bana nereden ulaşılabilirliğini kendim de bilmiyorum: Buradan mı yoksa Nice'den mi? En azından benim Ibiza'dan gönderdiğim mektupları almış olman gerekiyor, diye düşünüyorum.¹⁹ Notlarım usulca ve yavaşça çoğalıp duruyor. Beş altı yıldan sonra ilk kez bugün tekrar Proust okumaya başladım ve eserin o zamanlar üzerimdeki etkisiyle bugünkü etkisi arasındaki muhtemel karşıtlığı merak ediyorum, böylece kendim ve geride bıraktığım zaman hakkında neler öğreneceğimi de. Yine de bu karşıtlığın o kadar da çarpıcı ve uzak erimli olacağına inanmıyorum. Yakında Almanya'ya gelecek olursan²⁰ muhtemelen gözlerini dört açman gerekecek. Benim Alman muhabirler aracılığıyla²¹ ulaştığım güncel bilgilere İtalyan gazeteleri aracılığıyla ulaşacağını pek zannetmiyorum. Ancak kendini duruma uygun fikirlerle donatma konusunda yeterince tecrüben var ki ihtiyaç duyduğun tek şey bunları birleştirmen. En kısa zamanda yaz lütfen. Sevgiler.

Walter

19. "Ibizenkische Folge", *Gesammelte Schriften* IV, s. 402-409. Bundan sonra bu büyük cilde ilişkin yazılar GS başlığı altında alıntılanacak.

20. 1932 Haziran'ının sonunda Münih'e gittim.

21. Bu yazışmaların hepsinin kaybolmuş olması gerekir.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

NICE (ÖĞLEDEN ÖNCE)

POSTANEDEN TESLİM ALINMAK ÜZERE GÖNDERİLMİŞ

BARSELONA, 12 TEMMUZ 1932

Sevgili Gerhard,

Senin değiştirdiğin tarihlerle uyuşmadığı için üzülerek söylüyorum ki yapmayı planladığım şeyler biçim değiştirdi. Şu sıralar Pisa civarındaki Poveromo'ya varmış olan Speyer²² talep ettiği için ve ayrıca birlikte çalışmak konusunda bana gayet uygun teklifler getirdiği için 28 Temmuz'a doğru İtalya'ya gitmiş olacağım. Senin randevularında herhangi bir değişiklik olursa –ya da olmasa dahi– bana haber ver lütfen. Haberini Nice'e postaneden teslim alınmak üzere gönder. Ayın 22'sinde, en geç 23'ünde orada olurum diye düşünüyorum. Ayın 10'una gelen Pazar günü ise buradan Palma'ya, Palma'dan da gemiyle Marsilya'ya geçeceğim.

Sana iki bölümden²³ oluşan bir metin gönderdim ve sanırım söylememe bile gerek yoktur; burada benim *editio hierosolemitana*'da²⁴ yayımlanacak eserime ilişkin nispeten eksiksiz iki yorum söz konusu.

Seni candan selamlarım. Bir an önce beni kendinden haberdar et.

Walter

22. Yazar Wilhelm Speyer'le (1887-1952) W. B. arasında o yıllarda yazınsal paylaşımları olan sıkı bir ilişki söz konusuydu ve sık sık Speyer'in arabasıyla yolculuğa çıkarlardı. Speyer romanları, dramaları ve özellikle de gençlere yönelik yazdığı kitaplarıyla (*Kampf der Tertia*, *Die goldene Horden* vb.) ünlenmişti. Alfred Döblin onun ardından bir anma yazısı kaleme almıştı.

23. Burada söz konusu olan bölümler şunlardı: "Pestalozzi in Yverdone" (GS III, s. 346-349) ve "Goethebücher, aber willkommen" (GS III, s. 352-354).

24. Kudüs İbrani Üniversitesi'nin yazı dizisi. –çn

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

NICE, 26 TEMMUZ 1932

Sevgili Gerhard,

Sen Milano'da güzel mektubunu yazarken ben hâlâ İbiza'daydım. Mektup bana ancak burada ulaştı. Orada, planladığımdan bir hafta uzun kaldım. Hatta neredeyse doğaçlama denebilecek bir kutlama yapıldı; bu kutlamanın coşku içinde geçmesini sağlayan, senin de tanıdığın figürlerden ziyade, ortaya yeni çıkan iki Fransız'dı –evli bir çift²⁵– ve ben onları oldukça sempatik buldum. Onlar da aynı şekilde benden hoşlandığı için zaman zaman ara versek de ben oradan ayrılışıya dek vaktimizin çoğunu birlikte geçirdik. Öyle ki bu birliktelik Mayorka'ya giden gemimin kalkış tarihi olan 17 Temmuz'un gece yarısına dek sürdü; biz rıhtıma vardığımızda gemi çoktan harekete geçmişti. Neyse ki eşyalarımı önceden gemiye aktarmıştım. Beni geçiren kişiyle soğuk bir şekilde el sıkıştıktan sonra meraklı İbizalıların yardımıyla geminin omurga kısmına doğru çıkmaya başladım ve küpeşteye tırmanmayı başardım.

Şu sıralar Speyer'in yanına Poveromo'ya doğru yola çıktım. Ağustos ayında Almanya'ya dönmek zorunda mıyım ya da orada kalmayı uzatmanın bir yolu olabilir mi belli olacak. Dönme düşüncesinin beni ne denli rahatsız ettiğini, bilindik koşulları göz önünde bulundursan bile tasavvur edemezsin. Bunun nedeni sadece yapı denetim polisinin, kimi kurallara uygun olmadığı gerekçesiyle dairemi boşaltmam gerektiğini belirten yazısı değil, ayrıca sadece senin de değindiğin radyodaki gerici hareketin benim üzerimdeki

25. Jean Selz ve eşi. Selz, W. B.'yle İbiza'da geçirdikleri zamana ilişkin hatıralarını yayımladı (*Über Walter Benjamin*, Suhrkamp, 1968, s. 37-51).

etkisi²⁶ de değil; tüm bu durumların yarattığı yoğun bir bitkinlik hali. Bu vesileyle senin doğum günü mektubunda yer verdiğin önemli meselelere değinebilirim.²⁷ Bence bu düşüncelerin yorumlanmasına gerek yok; sadece umarım benim temel görüşlerimi “karşı devrim” kavramı ve bu kavramın tam manası bağlamında değerlendirir ve zaman zaman beni bu konuda aydınlatırsın.²⁸ Kuşkusuz bu kavram bana bir şeyler ifade ediyor, ancak yine de yanlış anlaşılmaya müsait. Fakat burada bunu ele almamın nedeni, senin görüşlerinin geri kalan kısmıyla tümüyle hemfikir olduğumu tüm ağırlığıyla ifade etmek. Ancak bu suretle benim için dilediğin şeylerin gerçekleşme ihtimalinin çok düşük olduğunun tespiti de önem kazanmış olur. İkimize de bu olguya –senin Filistin meselesindeki müdahalenin²⁹ boşa çıkmasının gerçekte bir talihsizlik olmasına– cesurca yaklaşabilmek yakışır. Ve ben neredeyse umutsuzluğa yakın bir ciddiyetle cesur yaklaşımlar getiriyorsam bu bana kimi çıkış noktaları ve yardım sağlayan dehama güvendiğim için değil, söz konusu olan daha çok zekânın ve ona uygun bir şekilde üretkenliğin eğitilmesi ki bu insan onuruna yakışan her işi ciddi şekilde tehlikeye atıyor. Önleyici kimi tedbirler ve panzehirler yardımıyla, düşünüşümün son on yılda oluşturduğu edebi ifade biçimimin bu türden rastlantılar sonucunda çökme ihtimalinin önüne geçmek zorundaydım. Böylece yaptığım pek çok işte –ya da önemli bir kısmında– küçük zaferlerim olsa da buna mukabil yenilgilerim büyük oldu. Hayata geçirilemeyen, hiç dokunulmamış planlardan söz etmek istemiyorum, ancak yine de her koşulda dört

26. 2 Haziran 1932’de Franz von Papen’in Herrenklubs adlı gerici kabinesi kurulmuştu; bu mektubun yazılmasından birkaç gün önce darbe benzeri bir girişimle (sosyal demokratlarca yönetilen) Prusya hükümeti feshedilmişti.

27. Mektubumu W. B.’nin 40. yaş günü nedeniyle 15 Temmuz 1932’de yazmıştım.

28. Burada tuhaf olan W. B.’nin daha o zamanlar bizim 30 Mart 1931 ve 17 Nisan 1931 (Briefe II, s. 257, 531) tarihli mektuplaşmalarımızı, dolayısıyla benim onun yazılannı Komünist Parti’nin görüşünden hareketle “karşı devrimci” olarak tanımlamamı “oldukça doğru” bulduğunu unutmuş olması.

29. “Das gescheiterte Projekt” başlıklı bölümle karşılaştırınız: Scholem, W. B. içinde, s. 179-195.

kitap sayabilirim. Sonraki yıllarıma şöyle bir bakacak olursam bunların gerçekte ucunu bucağını göremediğim bir enkaz yığını ya da facia olduğunu dile getirmekten çekinmem. Bunlar “Paris Pasajları”, “Edebiyat Üstüne Denemeler”, “Mektuplar”³⁰ ve haş-haş³¹ hakkında oldukça önemli bir kitap. Bu son konu hakkında kimsenin bilgisi yok, şimdilik aramızda kalsın.

Şimdilik benden bu kadar. Söylediklerim arasında senin için yeni bir şey yoktu. Bu durumu fırsatını bulduğumda açıkça dile getirmenin benim için güç olmadığını görmem belki de mesele üzerinde düşünmen için sana yeni bir bakış açısı getirir.

Sanırım duymak hoşuna gidecektir; senin daha önce söz ettiğin yeğenine³² devlet kütüphanesinde rastladım, fakat onunla ilgili olarak yazdığın çatık kaşlı ifadeleri hatırlayınca onu hafifçe görmezden geldim. Onu bu yıl³³ dünyanın pek çok yerinde anılan Goethe amcanın galerisinde bulmuş olmak beni oldukça keyiflendirdi. Ancak beni asıl sevindiren şey senin Kabala arşivinin fotoğraf bölümünün kurulması oldu ki seni candan kutlarım. Şimdi buraya pek tabii ki selamlarımı iletmen gereken Ernst Schoen’in adresini yazıyorum: Südwestdeutscher Rundfunk Eschersheimer Landstraße 33. Ayrıca Frankfurt’ta pek çok şaşırtıcı insan karşına çıkacaktır; hatta geçen sömestr tragedya kitabım hakkında seminer veren *Privatdozent* Theodor Wiesengrund’la (Adorno) karşılaşabilirsin.³⁴

30. Burada kastedilen Almanca mektuplar koleksiyonudur (kısa bir giriş yazısıyla birlikte) 1936’da *Deutsche Menschen* başlığıyla yayımlanmıştır. 1931-32 yıllarında *Frankfurter Zeitung*’da yayımlanmıştır.

31. Bu kitaba ilişkin materyaller 1972’de yayımlanan şu kitapta toplanmıştır: *Über Hasc-hisch. Novellistisches, Berichte, Materialien* (Suhrkamp, cep kitabı 21).

32. Büyük yeğenim Heinz Pflaum (1900-1962), 1928’den bu yana Kudüs İbrani Üniversite-si’nde Roman Dilleri Bölümü’nde ders veriyordu.

33. Yüzüncü ölüm yıldönümü nedeniyle. —çn

34. Ernst Schoen (1894-1960) o zamanlar Frankfurter Rundfunk’un program direktörüydü. 1932 Ağustos ayında sık sık onu ve eşini ziyaret etmiştim. 1931’de Frankfurt’ta felsefe alanında doçentliğini veren Th. Wiesengrund’laysa (Adorno) o zamanlar hiç bir araya gel-memişim.

Lütfen bir an önce yaz. Wilhelm Speyer'in dikkatine, Poveromo (Marina di Massa), Casa Mesquita.

Hediyeyi ise vaktiyle hatırlatırım.

Candan selamlar,
Walter

5

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA IRENE, POVEROMO (MARINA DI MASSA)

7 AĞUSTOS 1932

Mon très cher,

Aslında senden haber bekliyordum. Yoksa sana Nice'den İtalya'daki adresimi iletmedim mi? Bu mektup gazeteden kesilmiş, seni ilgilendireceğini düşündüğüm bir yazıya birkaç satır eklemekten ve benim yeni adresimden ibaret olacak. Havadislerim pek de iç açıcı olmadığı için mektubumu kısa keseceğim. Yapı denetim polisi beni Berlin'deki dairemnden çıkarmak istiyor ve bu durum hem maddi sıkıntılarımdan olduğu hem de Berlin topraklarında basında ve radyo kanallarında kendime umutsuzca bir yaşam alanı açmaya ilişkin mücadeleye antipati duyduğum bir dönemde başıma geliyor. Fakat Berlin'den uzakta bu meselelerin nasıl düzenleneceği de belirsiz. Şu sıralar Speyer'in verdiği avansı cep harçlığı yapıp sigaramı temin ediyor, ayrıca hayatımı ancak bir nevi krediler sayesinde idame ettiriyorum. Yine de burada zaman kaybetmiyorum, çünkü Speyer'le yaptığım bu iş ulaşabileceğim, ücreti en yüksek işlerden biri; sadece ödeme süreleri yakın bir tarihte değil. Bu arada arabayla gider-

ken uzaktan ya da bazen yakından baktığımız Alplere³⁵ hayran kalıyoruz ve eğer Speyer'in pek de stabil olmayan mali durumu elverirse benim San Gimignano, Volterra, Siena ve Lucca'ya ilişkin hatıralarımı tazelemek istiyoruz. Poveromo adını onurlandıran bir yer. Yoksul insanların geldiği bir kumsal ve aynı zamanda Hollanda'dan, İsviçre'den, İtalya'dan, Fransa'dan gelen mütevazı ve çok çocuklu ailelerin yeri. Biraz dışarıda kalan basit ama bana yeten bir odam var ve şimdiye dek koşullarımın ve olanaklarımın elverdiği ölçüde buradan memnunum. Fakat daha önceki mektubumda açık bir şekilde ortaya koyduğum durumumu sanki şimdi senden gizlemeye çalışıyorum gibi bir şey düşünmemeni rica edeceğim. Umarım bir an önce beni kendinden haberdar edersin ve bana Berlin için planladığın Ekim ayındaki randevularını bildirirsin.

Gönülden selamlar,
Walter

6

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

24 AĞUSTOS 1932

Sevgili Gerhard,

Yazma ve iş yapabilme kabiliyetinin kesintiye uğramış olmasını duymak beni üzdü, fakat her ne kadar mektup yazma konusunda son aylarda tahmin edilemez bir şekilde senin önüne geçmiş olsam da nerede olduğunu³⁶ öğrenmek beni rahatlattı. Bir süredir tehli-

35. Apuanischen Alpen: Toskana'nın kuzey batısındaki Alpler. -çn

36. Kabalist elyazmaları araştırmaları için altı aylık bir eğitime katılmıştım; önce İtalya'da bulunmuş, ardından seyahatimin amacını oluşturan Londra'ya geçmiş, Eylül ortaları gibi de Cambridge üzerinden Berlin'e gitmiştim.

ke arz eden kimi bakış açıları şimdi o denli bunaltıcı olmasaydı arayı daha fazla açmak için bir nedenim olmazdı. Maalesef bu seferki Avrupa seyahatin seni, beni yerle bir eden en ağır krizlerden birinin tanığı yapacakmış gibi görünüyor. Keşke en azından görgü tanığı olabilsen! Fakat ben burada en gerekli şeylerin, sadece faturalarımın ödenmesi için bile olsa herhangi bir girişimin olumlu sonuçlandığını görmekten uzak oturuyorum; pek çok kötü düşüncenin yanı sıra Berlin radyosundaki hadiseler sayesinde gelmesini beklediğim paralardan da mahrum kaldım. Berlin'e nasıl geleceğim, bilemiyorum. Sen oradayken belki zamanla bir çözüm bulabilirim, fakat ya o zamana dek? En azından beni seyahatin hakkında bilgilendirmeye devam et. Ayrıca benimle ilgili her şeye bir kez daha kafa yor. Bu benim için çok önemli.

Hoşça kal.

Candan selamlar,
Walter

7

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FORTE DEI MARMI

EYLÜL 1932

Sevgili Gerhard,
27 Ağustos tarihli mektubun çok çabuk geçti elime. Akademik mecrada yarattığın etkinin geniş bir alana yayılmış olmasını kutlarım.³⁷ Bu vesileyle de Schoeps Bey'e gönderdiğin (din felsefesi

37. Yahudi mistisizmi alanındaki doçentliğimin devamı olarak ya genel din tarihi ya da Yahudi felsefesi alanında profesör olma imkânı doğmuştu.

konulu) mektubunun bir nüshasını bana da göndereceğine dair sözünü hatırlatmak isterim.³⁸ Bu nüsha bana ulaşmadı. Evet, seninle Berlin’de görüşmeyi gerçekten çok isterim. Ama bu isteğimin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini nasıl bilebilirim ki! Şu sıralar bir kuruşum bile yok ve her şeyim (burada birlikte olduğum) Speyer’in arabasıyla yaptığı manevralarına bağlı. Halen çalışabilecek enerjiyi bulmam şaşılasi bir şey. Gerçekten de iş çıkarabiliyorum ve daha önce yarısını bitirmiş olduğum ve en eski hatıralarımı anlattığım *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin’de Çocukluk*³⁹ adlı çalışmamın devamına başladım. Şimdilik bu kadar. Hakkımda hemen hiçbir şeye yer vermeyen *Frankfurter Zeitung* hiç beklenmedik bir anda “Karanlık Adamlar Eliyle Aydınlatılma”⁴⁰ başlığıyla bir eleştiri yayımladı. Sana, Berlin’e bu yazıyı gönderiyorum.

Candan selamlar,
Walter

38. Benim “‘Günümüzde Yahudi İnancı’ başlıklı makalenin yazarına Açık Mektup” um. Bu yazımı Münih’te Ludwig Feuchtwanger’e teslim etmişim ki ancak ben oradan ayrıldıktan sonra Bavyera Yahudi Cemaati Gazetesi’nde (No. 8) yayımlanmış ve bu baskı hiçbir şekilde elime geçmemişti. Bu yazı, (1909 doğumlu, II. Dünya Savaşı’ndan sonra Erlangen’de profesör olan) Hans Joachim Schoeps’e karşı bir polemikti. Bkz. 12. mektup.

39. Kitap olarak ilk kez 1950’de yayımlandı; şimdi ise bkz. GS IV, s. 235-304.

40. GS III, s. 356-360 (Bir antropozofun kitabına ilişkin sert bir polemik: Hans Liebstoeckl, *Die Geheimwissenschaften im Lichte unserer Zeit* [Günümüzün Işığında Gizemli Bilimler], Amalthe, 1932).

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA IRENE, POVEROMO (MARINA DI MASSA)

26 EYLÜL 1932

Sevgili Gerhard,

Seni bir daha görememe ihtimalinin benim için ne denli üzücü olduğunu tahmin edebilirsin. Maalesef bu olasılığı da dikkate almalıyız. Mesele oldukça açık: Bu seyahati kendi olanaklarımla gerçekleştiremem; gelmem Speyer'e bağlı, ancak o kendi arabasıyla gelir ve beni yanına alırsa oraya gelmem mümkün olacak. Şu an için herhangi bir şey planlayamıyorum ve Berlin'de yaşanacaklar hakkında önümü göremiyorum. Ancak şu kadarı belli ki Speyer Ekim'in sonuna kadar İtalya'dan ayrılmayacak. Bunun başlıca nedeni bizim üzerinde birlikte çalıştığımız bir oyun⁴¹, ayrıca burada Ekim ayının iyi geçtiğine dair pek çok vaatte bulunuluyor. Bana gelince, bu türden bir düşünce akışını şu aralar aklım, havsalam almıyor. Benim şu an olumlu karşılayacağım tek şey kaldığım pansiyonun bana sınırsız kredi açmış olması, böylece gündelik kaygılardan ve tatsızlıklardan uzak kalabiliyorum. Ve hâlâ kıymetini bildiğim bu durumdan yararlanıyor, benim için korkunç derecede lüks olan şeye, çok uzun zaman sonra yeniden ilk kez başladığım biricik işime konsantre oluyorum; zira yukarıda değindiğim Speyer'le üzerinde çalıştığımız iş, karşılıklı danışıp tartıştığımız bir görev halini alarak kendi işlerimden başımı kaldırıp müthiş bir şekilde dinlenmeme yardımcı oluyor. Ancak bu vesileyle dinlenebiliyorum, çünkü gün boyunca, bazen geceleri de yazıyorum. Tabii sen bu çalışmanın sonucunda ayrıntılı elyazması bir taslak bulacağını düşünüyorsan yanılıyorsun. Sadece ince bir kitap değil,

41. Burada söz konusu olan, yayımlanıp yayımlanmadığını bilmediğim bir polisiye oyun.

aynı zamanda kısa bölümlerden oluşan bir kitap: Öyle bir biçim ki beni ilkin üretim sürecimin maddi açıdan zor ve tehlike arz eden bir hal almasına sonra da üretimin pazar açısından değerlendirilip değerlendirilmeyeceğini dikkate almaya itiyor. Söz konusu durum düşünüldüğünde kuşkusuz bu biçim kaçınılmaz görünüyor. Kısaca bir dizi notlar söz konusu ki ben bu notlara *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk* başlığını verdim. Sana vecizelerin en iyisini sunuyorum: "Ah o fırınlanmış kahverengisiyle Zafer Sütunu/ Çocukluk günlerinin kış şekeriyle yoğrulmuş."⁴² Umarım bir gün sana bu dizelerin kaynağı neydi, anlatabilirim. İşin büyük kısmı bitti. *Frankfurter Zeitung*'la ilişkim pek açıklanamayan bir durum gereği –ki bunun sebebini de araştıramadım– birdenbire kesilmeseydi bu iş maddi durumumu kısa süreliğine de olsa düzeltecekti. Bu ilişki öyle sert kesildi ki ne elyazması kitaba ne de mektuplara yanıt alabiliyorum. Bunun dışında ki sen de bu özelliğin farkına varmışsındır, kesinlikle kronolojik olarak anlatılmak değil, aksine tek tek hatıraların derinliğine yapılan bir yolculuk olarak ifade edilmek istenen bu çocukluk anılarının Rowohlt Yayınevi tarafından bir kitap olarak basılmasını ümit ediyorum. Fakat yayıncı denemelerden oluşan bir cilt⁴³ yayımlama konusunda ısrar ettiği için her şey yolunda giderse belki yakın zamanda bir kez daha tıpkı Barok kitabı ve *Tek Yön*'de olduğu gibi birbiriyle hiç alakası olmayan iki kitabım yayımlanabilir. Bu mektup kâğıdını senin onuruna şereflendirmek istiyordum, lakin bu kâğıdın üzerine sadece kurşun kalemle yazılabileceğini anlamış oldum ve aynı zamanda başka bir yığın güçlüğü de olduğunu. Yine de bir an önce senden haber almaya yönelik acil ricamı bu kâğıda aktarabilmeyi umut ediyorum. Özellikle de Berlin'den yola çıkış tarihini⁴⁴ bana tam

42. Bu dizelerin kaynağının W. B.'nin haşhaşın etkisinin geçtiği bir anda kaleme aldığı bir tür sürrealist şiir olduğunu W. B.'nin benim yayımladığım *Berliner Chronik*'inin sönsözünde açıklamıştım (Frankfurt, 1970, s. 130-132).

43. "Edebi Denemeler". Bu kitap hiçbir zaman yazılmadı.

44. Berlin'den yaklaşık olarak 18 Ekim 1932'de ayrılmıştım.

olarak bildir lütfen. Stefan hakkında yaz. Son olarak senden bir ricam daha var. Bu mektupta sözü edilen şeyler lütfen aramızda kalsın. Özellikle de şu aralar Berlin'den birilerinin kitap hakkında bir şey bilmesini istemiyorum. Umarım bir dahaki sefere daha doğru düzgün bir kâğıda yazabilirim, haberlerim de bugün yazdıklarımından daha iyi olur.

Candan selamlar,
Walter

9

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA IRENE, POVEROMO (MARINA DI MASSA)

25 EKİM 1932

Sevgili Gerhard,
Öncelikle hemen Port Said'den gönderdiğin mektubunun elime geçtiğini doğrulamak isterim. Avrupa'da geçirdiğin ayları özlemiş olmandan duyduğun memnuniyete sevindim. Bilimsel çalışmalarını daha geniş bir temele yayarak ele aldığını tahmin ediyorum; sadece materyalin zenginliği anlamında değil, üniversitedeki yeni işinin etki alanının büyüklüğü anlamında da öyle olsa gerek. Umarım ki bu imkânlar dahilinde kendi evindeki hayatında da mutluluğu bulursun.⁴⁵

Berlin'de aile çevresindeki deneyimlerin pek iç açıcı değildi sanırım. Umarım erkek kardeşlerin, ki bildiğim kadarıyla sana

45. Bu dilek maalesef gerçekleşmedi ve 1936'da ilk eşim Elsa (Escha) Burchhardt-Bergmann'dan (1896-1978) boşanırken evi ona bıraktım.

hiç destek çıkmamışlardı, ekonomik krizi mümkün mertebe en az zararla atlatırlar.⁴⁶ Bana gelince, bu kriz beni sudaki balık misali kuşatmış durumda, lakin balığın keyfinden yoksun. Hâlâ Poveromo'da olmam bastıran sonbahara rağmen bana iyi gelse de, buradaki ikametgâhım daha çok bir zorunluluk. Orada başıma ne denli kötü şeyler gelecek olursa olsun Almanya'ya dönmem gerekiyor. Şu an bunu yapamıyorum. Yolculuk için gerekli param yok.

Berlin'deki dairemde seni misafir etmeyi isterdim; son zamanlarda o dairenin başına gelmedik kalmadı: Hırsız tabiatlı bir kiracı, yapı denetim polisinin tehditleri, daha önce kullanmam için bana verilmiş mobilyaların geri istenmesi gibi pek çok şeye maruz kalan bu daire sana benim varlığımdan bir şeyler hatırlatırdı. Ancak daha önemli pek çok şeyden mahrum kalmışken bunlar hakkında konuşmak niye! Senden Stefan'ı nasıl bulduğun, nasıl karşılaştığınız hakkında birkaç şey yazmanı isterdim.⁴⁷ Bugün ondan oldukça hoş bir mektup aldım.

Speyer'le ortak çalışmamız dışında –ki bu iş şu an parasal anlamda hiçbir şey getirmese de gelecek yıl için vaatte bulunuyor– *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk* adlı eserime çalışıyorum. Yakında bu eserden herhangi bir bölüm yayımlanır mı bilmediğim gibi bu eserin kitap olarak yayımlanma imkânı var mıdır, onu da bilmiyorum. Buradan öğrenebildiğim kadarıyla çalışmalarım şu sıralar Almanya'da boykot ediliyor. Öyle ki, Neu-Stettin'de Yahudi küçük bir tüccar bile olsam maruz kalacağım boykot bu denli iyi örgütlenmiş olmazdı.⁴⁸ Örneğin *Frankfurter*

46. İki ağabeyim babamın kurduğu matbaayı üstlenmişlerdi. Matbaa 1932'de kapanmak zorunda kalmıştı.

47. Stefan Benjamin (1918-1972) o zamanlar on beş yaşındaydı ve fazlasıyla komünizmin etkisi altındaydı. Gözle görülür derecede benimle karşılaşmaktan imtina ediyordu. Onu daha sonraları ilk kez 1946'da Londra'da gördüm.

48. Pommern'deki Neustettin (Bismarck'ın Vartzin Derebeyi çiftliğinden çok uzak değil) Yahudi ailelerin hafızasına 1881'de Prusya'da yaşanan ilk pogrom olarak yazılmıştı ve benim ebeveynlerimin kuşağı (buna asimile olmuş aileler de dahildi) yaşananların şokunu atlatamamıştı.

Zeitung dört aydır benim mektuplarımın tamamını ve elyazması kitabımı yanıtsız bıraktığı gibi basmıyor da; ayrıca *Literarische Welt* yayın kurulu artık onlarla çalışmamın kendileri için bir şey ifade etmediğini bildiren bir mektup gönderdi. Hem mektupları hem de elyazmalarımı Kudüs'teki kütüphanenin elyazmaları bölümüne ileteceğim ki anavatan Almanya'nın çalışmalarımı kendi bünyesine katmak gibi bir planı olursa bu plan gerçekleşsin.⁴⁹

Sadece seni bilgilendirmek için kayda geçiyorum ki Könlü Roman filolojisi uzmanı (Leo) Spitzer, Vossler diye birine ithaf ettiği *Die Literarisierung des Lebens in Lopes "Dorothea"*⁵⁰ adlı kitabında benim Barok kitabıma işaret eden bir ilavede bulunmuş. Yazı doğru düzgün kaleme alınmışsa da çok bir önemi yok. Bundan daha hususi olan, buradaki son günlerde akademik bir şahsiyetle bizzat tanışmış olmamdır. Pansiyona zooloji ordinaryüsü (Alfred) Kühn misafir oldu. Bu oldukça neşeli ve zeki bey, o ünlü Hawai kuş tüyü mantonun çalınması hakkında yakından bilgisi olan az kişiden biri. Bu manto 18. yüzyılın 80'li yıllarında Cook Adaları'na yapılan keşif seyahatinde ele geçirilerek Göttingen'e getirilen pek çok şeyden biriydi; sen de gazetelerden biliyorsundur, söz konusu bu manto birkaç ay önce oradaki müzeden çalındı.⁵¹ Bugün bu-

49. Bu W. B.'nin (üç ay öncesinde 25 Temmuz'da) Nice'de yazdığı vasiyetine bir gönderme. En önemli kısmı W. B. hakkında yazdığım kitabımda basıldı, s. 234. O zamanlar bu vasiyetnameden haberim yoktu ve bu bölümü kastedildiği biçimiyle kelimesi kelimesine anlamamıştım.

50. Leo Spitzer (1887-1960), *Die Literarisierung des Lebens in Lopes "Dorothea"*, Köln/Bonn, L. Röhrscheid, 1932, s. 61-62. (Çalışma Lope de Vega'nın *Dorothea* adlı düzyazı draması hakkındadır.)

51. Hawaii kralının mantosu (vemiğferi) 1932'nin 7 Mart'ını 8 Mart'a bağlayan gece nasıl olduğu bugüne dek açıklanamayan bir şekilde Göttingen'deki Etnografya Koleksiyonu'ndan çalındı ve muhtemelen Berlin'e getirildi. Berlin'de (eski şatoda?) bulunduğu ve savaş sonunda kaybolduğu ya da yok olduğu tahmin ediliyor. Miğfer orada 1945 sonunda bulundu ve iade edildi. Berlin basını olayı 8 Mart'ta ve onu izleyen günlerde büyük tantanayla duyurdu (o sırada W. B. hâlâ Berlin'deydi). Benzeri bulunmayan çalınmış nesnelerin değeri 2 milyon Reichsmark olarak tahmin ediliyordu. Profesör Kühn'ün siyasi gelişmelere işaret eden versiyonu kamuoyunun pek dikkatini çekmemiş gibiydi; aslında sadece burada anılmış gibi duruyor (Göttinger Monatsblätter, Mart 1975, s. 6-7 ve ayrıca Göttingen'den Dr. Ernst Pfeiffer ve Prof. Albrecht Schöne'nin kibarlık göstererek sağladığı bilgilerle karşılaştırınız).

radan ayrılmadan önce (ki onun gidişıyla buradaki son misafir olacağım) olayın iç yüzüne değinip yüzyılın en şaşırtıcı polisiye hikâyesi hakkında bir fikir edinmemi sağladı.

Son olarak iki kitaba dikkatini çekmek istiyorum; eğer bunlardan birine daha önce değinmişsem özrümü kabul et. İlki Rosenberg'in Rowohlt Yayınevi tarafından basılan *Bolşevizm Tarihi*⁵² adlı kitabı ki bu kitaptan pek çok önemli bilgi edindim.⁵³ İkincisi ise dil felsefesi alanında küçük bir araştırma. Her ne kadar teorik yapıyı temellendirmede eksikleri olsa da şaşılası bir şekilde insanı düşündüren konular sunuyor. Kitap yazıldığı günden bu yana dikkate alınmamış bir edebiyatçı olan Rudolf Leonhard tarafından kaleme alınmış ve adı da *Das Wort* (Sözcük). Berlin-Charlottenburg'daki Ida Graetz Yayınevi tarafından basılmış.⁵⁴ Burada yansımalı sözcükler teorisi örneklerle ele alınıp konu ediliyor.

Önümüzdeki günlerden biri, bildiğim kadarıyla senin doğum günün olmalı. Lütfen bana tam olarak tarihini yaz. Fakat her şeyden önce en iyi dileklerimi kabul et ve umalım ki bu yıl bir-birimiz için düşündüğümüz hediyeleri çok yakında⁵⁵ birbirimize verebilelim.

Candan selamlar,
Walter

52. *Bolşevizm Tarihi*, çev. Levent Konca, İstanbul: Habitus Yayınevi, 2014. —edn

53. Arthur Rosenberg (1889-1943) kardeşimin mecliste bulunan yakın bir arkadaşıydı ve aynı fraksiyondandılar. KPD'den ayrıldıktan sonra da arkadaş kaldılar ve ben onunla 1932 Ekim'inin başlarında tanıştım. Oradan ayrılmadan kısa süre önce bana W. B.'nin sözünü ettiği 1932'de yayımlanan o zamanlar çok etkileyici olan kitabı şu satırları ithaf ederek hediye etti: "Lurja'dan (bu Kabalist hakkındaki bilgiyi benden okumuştun) Lenin'e!"

54. Rudolf Leonhard (1889-1953), Kurt Hiller çevresine dahildi ve W. B.'yle Berlin'de ve Paris'te temas halindeydi. *Das Wort* (Sözcük) 1931'de yayın yılı belirtilmeden yayımlanmıştı. W. B. dil felsefesiyle ilgili notlarında bu yazıya değinir.

55. Belki de "çok yakında" ifadesini "çok yakın bir görüşmede" diye tamamlamak gerekir.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

BERLİN - WILMERSDORF, PRINZREGENTENSTR. 66

10 ARALIK 1932

Sevgili Gerhard,

Şu an kısa da olsa bu mektubu yazmayı başarmamın ilişkimiz adına kazanımının ne olduğuna dair anlayış gösteremeyecek olsan da bu satırların yazılması gerek. Ayrıca sen de Avrupa seyahatin esnasında yazışmalarımızın ne denli zor olacağına dair (bu güçlüklerle sen de karşılaşmışsındır) bir fikir edinmiş olmalısın; ödemeleri yapacak parayı edinmek benim için çok uzaklarda bir seyahat noktası gibi. Doğum gününün 5 Aralık olduğunu doğru tahmin etmemden hareketle seni en iyi dileklerle kucaklamak isterim. Fakat her şeyden önce *Kabbala*'nı bitirir bitirmez bana göndermemen için artık bir sebep kalmadığını bildirmek isterim. Kiracımın çalışkanlığı sayesinde kitaplığımda oluşan boşluğu böylece layığıyla doldurabilirim. Bu delikanlı benim buraya döndüğüm tarihlere yakın bir dönemde (ki üç hafta önce döndüm) tutuklanmış; şimdi Rheinland'daki tutukevinden yargılanmayı bekliyormuş.

İçinde bulunduğum şartları sana izah etmek için (Willy) Haas'ın bana, Poveromo'ya yazdığı mektubu buraya eklemeyi çok isterdim, fakat maalesef mektup şu an elimde değil.⁵⁶ Ayrıca sadece bizim "inanç yoldaşlarımız" arasında kimi entelektüellerin sırf kendilerini korumak için kendi çevrelerinden insanları bizzat kendi elleriyle despotlara sundukları gerçeğini hatırlaman yeterli. Bu, ister editör vasfına sahip biri ister medya sahibi olsun, bu türden entelektüellerle muhatap olmanın ne demek olduğunu öğrenmek için önemli.

56. Buna daha önceki mektupta değinilmiştir.

Gerçi bana karşı yürütölen boykot hareketini buraya gelip kendimi göstererek bir ölçüde durdurabildim, fakat ilk haftalarda sahip olduğum enerji beni olabilecek en kötü şeylerden koruyabilecek mi, şu an için bilmek mümkün değil. Yazınsal çalışmalarımı Fransızcaya kaydırmakla yetinerek bunu başaramazdım kuşkusuz. O dildeki yaşamın malzemesiyle kurduğum tüm temasa karşın, meselelere yaklaştığım nokta okurun da görüş alanına dahil olabilmenin çok ilerisinde. İtalya'dayken bu soru üzerinde kuşkusuz ilk kez düşünmüyordum. Yanıt ise hep aynıydı.

Önümüzdeki günlerde sana göndereceğim bu mektubu, taslak halindeki çalışmamı açıklayan kısa bir mektup olarak görmeni rica edeceğim. Mektubu gönderiyorum çünkü uzun süreden beri birbirimizi görmedik; bir süre daha göremeyeceğiz ve bu şekilde sana şu anki varoluşumun görece en aydınlık yanını göstermiş olmak benim için önemli. Ve ayrıca *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk* adlı çalışmanın sayfalarında, "aydınlık" sıfatı, sözcüğün içeriğini oldukça dar anlamda karşılasa da bu aydınlık tarafı bulmanın mümkün olmasını dilerim. Taslak halindeki kitabı sana sadece bir süreliğine göndermiş olmamın iki anlamı var: İlki, sende kalacağı süreyle ilgili, zira kitabı sana ancak eline geçtikten sonra en geç bir hafta içinde bana geri göndermen koşuluyla gönderiyorum; ikincisiyse, bölümlerin sayısının şimdilik bu kadar olmasıyla ilgili; taslağın son hali otuz bölümden⁵⁷ oluşacak. Senin eline geçecek olan yirmi dört bölümde hiçbir şey değiştirilmeyecek, zaten bunlar birçoğunun yedinci ya da sekizinci versiyonu. Taslağı sana verirken kitap hakkında çok fazla bir şey söylememe gerek olmadığı kanısındayım. Kitabın dış dünya anlamındaki kaderine ilişkin biraz umudum varsa bu belki de şimdiye dek yaptığım her şeyden çok yanlış anlaşılmaya açık olmasıyla ilgili. Senin yanlış anlayacağına dair ise bir kaygım yok.

57. Kitabın farklı safhalarına ilişkin yayıncı Tillman Rexroth'un GS IV, s. 964-969'da yer alan açıklamalarına bakınız. GS'deki baskı 41 bölüm içermektedir.

Bir müddet sonra sana istenilen bölümleri mektup dizisi halinde göndermeye çalışacağım. (Hüne Caro'nun⁵⁸ üzüntülerini duymaktan hoşnutsuz, buna karşın benim üzerimde her daim fevkalade etkisi olan Leo Strauss'a⁵⁹ ilgi duymandan memnunum.) Bu arada "Tom Freud'un yeğeni"⁶⁰ kimdir?

İşte az çok, şimdilik bu kadar! Senden çalışmam hakkında birkaç söz duymayı ve çalışmamı geri göndermeni umarak mektubumu sonlandırıyorum, fakat profesörlükte⁶¹ sana sunulan diğer alanı reddedip başka bir öneride bulunmuş olmanın en doğru şey olduğunu düşündüğümü söylemeden edemeyeceğim.

Sana ve Escha'ya candan selamlar.

Walter

58. Hüne Caro'nun (aslında Siegfried, fakat kısalığı yüzünden ona çam yarması anlamına gelen Hüne lakabı verilmiştir. 1898-1979 yıllarında yaşamış, yaşamının geç dönemini Kudüs'te geçirmiştir) W. B.'yle tanışıklığı yıllar öncesine dayanıyordu, bkz *Briefe* I, s. 208, 222, 252. Bense onu 1919'dan beri tanıyordum.

59. Önemli bir filozof olan Leo Strauss (1899-1973) o zamanlar Berlin'de Yahudi Bilim Akademisi'nde çalışıyordu; daha sonraları özellikle ABD'de, New York ve Chicago'da ders vermiş, siyaset felsefecisi olarak derin izler bırakmıştı. Onunla 1927'den itibaren giderek daha çok artan bir diyalog içerisindeydim.

60. Sigmund Freud'un yeğeni Tom Freud hakkında *Von Berlin nach Jerusalem* (s. 158-59) adlı kitabımda yazmıştım. Tom Freud'la Münih'te 1919-1921 yılları arasında aynı evsahibinin kiracısıydık. Onun "yeğeni", Freud ailesinin Galicya kolundan olan uzaktan akrabası Fania Freud o zamanlar Kudüs'te okuyordu ve daha sonra benim ikinci eşim olacaktı. W. B. 1921'de Münih'e yaptığı ziyaretinden Tom Freud'u (yazar ve çocuk kitapları çizeri olarak) tanıyor ve ona kıymet veriyordu.

61. Doçentliğimin devamı olarak bana ilkin din tarihi alanında çalışma teklifi sunulmuştu; bense bunun yerine Yahudi felsefesi alanında çalışmak istediğimi belirtmiştim.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

(15 OCAK 1933)

Sevgili Gerhard,

Son mektubunun bilinmeye değer pek çok şey içerdiğini memnuniyetle bildiririm. Yine de itiraz etmem gereken birkaç nokta var: Örneğin Seidmann-Freud'la ilgili havadislerini inatla kendine saklamış olman gibi bilmem gereken pek çok şeyi geç öğrendim; bense hiçbir fikrim olmaksızın sana onun kitapları hakkındaki eleştirilerimi yollamış oldum.⁶² Ayrıca henüz bilgiye olan açlığım giderilmemişken bilmem gereken şeylere tıpkı Magnes'le ilgili imalarında olduğu gibi birdenbire son veriliyor; Magnes'in karşısında olanlar kim, ne istiyorlar ve nerede oturuyorlar, kafamda daha net bir şekilde resmedebilmeyi çok isterdim.⁶³

Bu türden önemli eksikliklere rağmen yine de sana teveccüh göstermemin nedeni mektubunda *Berlin'de Çocukluk* çalışmam için memnuniyet verici ve çok yerinde sözler sarf etmiş olmandır. "Çok yerinde" derken pek tabii ki övgün üzerinde durmaktan ziyade, çalışmamda senin değindiğin noktaya işaret etmek istiyorum; ayrıca özellikle de "Cinsiyetin Uyanışı" adlı bölüme ithaf ettiğin müstesna fikirlerine.⁶⁴ Fikirlerin beni ikna ediyor ve onlara uygun

62. Tom Freud, kocası Jakob Seidmann'ın ölümünden sonra intihar etmiştir. W. B.'nin Freud'un kitaplarının üçü hakkındaki oldukça olumlu eleştirileri için bkz. GS III, s. 267-274, 311-314.

63. Kudüs İbrani Üniversitesi'nin rektörü Dr. Magnes'in en önemli rakibi Albert Einstein'dı; Einstein dünya görüşü, özellikle de siyonizm ve politik düşünceleri bağlamında Magnes'e yakındı, ancak onun üniversite idaresini üstlenebilme yeteneği olduğunu düşünmüyordu.

64. Ona acilen söz konusu bu bölümün çıkarılması tavsiyesinde bulundum, çünkü kitapta Yahudiliğe açıkça değinilen tek yer burasıydı ve bu bölüm oldukça tuhaf çağrışımlar yapabiliirdi. Eğer diğer bölümlerde de Yahudilikle ilgili tecrübelerini dile getirmiş olsaydı, bu bölümün dahil edilmesinde sorun olmayacaktı, fakat böylesine ayrıksı bir vaziyette yer alması

bir yol tutacağım. Gerçekten de çalışmamın kimi yerlerinde kendi çocukluğunla karşılaşmış olduğunu söylemenden başka hiçbir şey beni bu denli teyit edemezdi. Şimdi birkaç bölüm daha eklemek üzere bu işe yeniden sarılmış olmamda mektubunun payı azımsanmayacak kadar çok. Burada, geniş bir sahilin ve soyutlanmış bir ortamın verdiği huzurdan çok uzakta çalışmalarına daha çok özen göstermeliyim.

Frankfurter Zeitung'da bölümlerin tamamının pek yakında yayımlanmasına ilişkin bir şans doğdu.⁶⁵ Ayrıca bu noktada kimi değişikliklere gidilmesi gerekiyor ki bunların hangi yönde gelişeceğini bilmiyorum. Bu nedenle de son zamanlarda kimi bağlantılar kurmaya çalıştım ve bu esnada bir yandan *Vossische Zeitung*'u öte yandan *Frankfurter Zeitschrift für Sozialforschung*'u (Frankfurt Sosyal Araştırmalar Dergisi) keşfettim ki bu ikincisi bana kısmen iş verdi, kısmen de işin devam edeceğine dair umut. Böylece pek yakında Barok dönemi toplumsal ilişkileri ve ideolojileri hakkında tartışmak üzere büyük bir eser elime geçecek. Kitabın sahibi Borkenau ki bu kişi hakkında kulaktan kulağa yayılan çok mühim şeyler var.⁶⁶ Ayrıca senden Wiesengrund hakkında kimi ihtiyatlı ifadeler duymuş olsam da onun yeni yayımlanmış kitabı *Kierkegaard*'dan⁶⁷ söz etmeden duramayacağım. Henüz kitabın sadece kimi bölümlerini biliyorum, ama kitapta kaydadeğer pek çok şey buldum. Ayrıca yazarın durumu o kadar karışık ki mektupla herhangi bir açıklama yapmayı imkânsız kılıyor. Okutulacak kitaplar programında önceden belirtilmediği halde, yazarın ikinci sömestrde de

yanıştı. Adorno bu yazışmalardan habersiz olduğu için *Berlin'de Çocukluk*'un ilk basımında bu bölüme yer verdi ve bu bölüm şimdi tüm baskılarda mevcut.

65. 2 Şubat 1933 tarihinde gerçekleşti.

66. Franz von Borkenau, *Der Übergang vom feudalen zum bürgerlichen Weltbild* (Feodal Düzenden Burjuva Dünya Görüşüne Geçiş.), Paris, 1934. Bu konuda benim 20 Eylül 1934 (No. 67) tarihli mektubuma bakınız.

67. Theodor Wiesengrund Adorno, *Kierkegaard. Konstruktion des Aesthetischen*, (Estetiğin Kuruluşu) Tübingen, 1933. Bu, yazılmasında W. B.'nin belirleyici bir etkisi olan ilk Almanca kitaptı. Bu çalışma Adorno'nun doçentlik teziydi.

tragedya kitabım hakkındaki seminere devam edeceğini söylersem nasıl bir tabloyla karşılaşacağını düşünürsün. Yine de bundan bağımsız onun kitabını mutlaka ciddiye alman gerekir.

Ben kendi adıma senin “Jüdischen Glauben in dieser Zeit” (Günümüzde Yahudi İnancı) başlıklı açık mektubunun biran önce elime geçmesini diliyorum.⁶⁸ Aynı zamanda *Kabala*’yı göndermiş olduğun için en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Bu alanda içini bizzat yurt edindiğim cehaletin derinliklerinden yola çıkıp herhangi bir değerlendirmede bulunamayacak olsam da buradaki anlatımın ışığının bu derinliklerin içine sızmayı başardığını bilmelisin. Bunun dışında gizli bilim dallarıyla yetinmek zorundayım, üstelik şu sıralar bir radyo oyunu gereği spiritüalizmle ilgili literatüre göz atmak üzereyim. Kuşkusuz bunları arka planda değerlendirdiğim ve kendime eğlence çıkardığım bir teori oluşturmada olmazdı, ki bu teoriyi nasıl geliştirdiğimi uzak bir gelecekte bir akşam bir şişe Burgonya şarabı eşliğinde yâd ederim.⁶⁹ “Mendil” ya da kısaltılmış haliyle “Kaktüs çiti”⁷⁰ gibi henüz yeni ürettiğim şeylerin hayaletler revüsündeki gibi somut motiflerden oluştuğunu düşünmeni rica edeceğim. Bunları sana sadece arşivini onurlandırmak için göndereceğim, masrafını da ben karşılayacağım.

Lütfen bu mektubun kısa olduğunu düşünme. Üstelik çok çabuk yazıldı. Profesörlük yolundaki mücadelenle ilgili olup biten her şeyi bana bildir ve profesörlük için⁷¹ iyi dileklerimi kabul et.

Walter

68. Krş. 53. dipnot ve 7. mektup.

69. Bildiğim kadarıyla W. B.’nin bu konuya ilişkin yazdıkları muhafaza edilemedi.

70. GS IV, s. 741-45, 748-54.

71. Belki de “sadece profesörlük için değil”, olmalıydı.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

BERLİN, 28 ŞUBAT 1933

Sevgili Gerhard,

Sana bir sayfa daha gönderebilmek için yoğun bir bezginlik halinin sakın bir saatini kullanıyorum. Açıkçası hemen yazmamın nedeni, senin (Bavyera'daki) *Israelitische Gemeindeblatt*'ta yayımlanan oldukça kaydadeğer bir makalenin bu sabah elime geçmiş olması. Bu makaleyi bana ulaştırırsa Königsberg'den Matmazel (Kitty) Marx'ın senin tavsiye mektubunla birlikte kendi geliş tarihini bildirdiği mektup.⁷² Günümü bir yığın işin yanı sıra *Lichtenberg*⁷³ adlı bir radyo oyununu dikte ettirmekle geçirdim. Bir sözleşme gereği yazılan ve en iyi kısmı çoktan bitmiş bu oyun Balear Adaları'na kaçışımı kolaylaştırmıştı; şimdi ise oyunu teslim etmek zorundayım.

Yeni rejim çevremdekiler tarafından bir parça sükûnetle karşılanmış olsa da çok geçmeden bu sükûnet yerini artık buranın havasını teneffüs etmenin mümkün olmadığı sonucuna bıraktı; tabii insanın boğazını sıkan böyle bir ortamda bunun pek de ehemmiyeti yok. Bu şey özellikle maddi anlamda geçerli: Radyonun zaman zaman sunduğu iş fırsatları –ki bunlar benim ciddiye alınacak yegâne gelir kaynağımdı– tümüyle rafa kaldırıldı; öyle ki siparişi çok önceden verilmiş olan *Lichtenberg*'in bile yayımlanıp yayımlanmayacağı kesin değil. *Frankfurter Zeitung*'un idari sistemindeki dağılma devam ediyor. Kültür bölümü editörü⁷⁴ görevinden alındı.

72. Kitty Marx-Steinschneider (d. 1905), Moses Marx ve kız kardeşi Esther'in yeğeni, Esther, şair ve Nobel ödülü sahibi S. J. Agnon'nun eşidir. Moses Marx hakkında bilgi edinmek için bkz. *Über Berlin von Jerusalem*, s. 181-82.

73. GS IV, s. 696-720. Bu radyo oyunu yayımlanmadı.

74. Werner Diebold.

Oysaki bu adam kısa süre önce gülünç denecek bir para karşılığı benim *Berlin'de Çocukluk* adlı çalışmamı edinerek en azından tüccar olmaya ne denli yatkın olduğunu kanıtlamıştı. Oranın idaresini şimdilik Heinrich Simon⁷⁵ üstlenmiş görünüyor. Çalışmamın yayımlanması on dört günden fazla bir süredir beklemede.

Bu çalışmayı yayımlanmış bir kitap olarak görmeye dair umudum kalmadı. Herkes bu fevkalade çalışmanın bir elyazması olarak da ölümsüzleşeceğinin farkında. Bu aralar öncelikle basılması zaruri olan kitaplar basılıyor. Ayrıca bir haftadan beri eğer istersem metnimi, son bölümün de yazılmasıyla birlikte –ilk sıralamaya göre ilk bölüm, çünkü başlangıç bölümü olarak son bölüm “Buckligen Männlein” a karşıtlık oluşturdu– otuz sayısına eriştiğim için bitirilmiş olarak addedebilirim. Lakin bu esnada senin tavsiyene uyarak çıkardığım bölümleri hesaba katmadım.⁷⁶

Lichtenberg'in büyüleyici düşünce dünyasına dalmadığım zamanlarda, önümüzdeki aylarda göğüslemem gereken bir sorun kafamı meşgul ediyor; ne Almanya'da ne de Almanya dışında bu sorunun üstesinden nasıl geleceğimi bilmiyorum. Asgari düzeyde kazanıp bu kazandığımdan yine asgari düzeyde yaşayabileceğim, yani sadece birinin değil iki koşulun da yerine geldiği bir yer bulmak gerekiyor. Sana şimdi söz konusu koşullara rağmen elle yazılmış dört sayfadan oluşan yeni bir dil teorisi⁷⁷ oluşturduğumu söylesem benimle gurur duyarsın. Söz konusu sayfaların basılmasına izin vermeyeceğim, henüz basılmaya uygun olup olmadıklarından emin değilim. Sadece *Berlin'de Çocukluk* adlı çalışmanın ilk bölümlerine

75. *Frankfurter Zeitung*'un sahiplerinden biri.

76. “Tiergarten” adlı bölüm 2 Şubat 1933'te *Frankfurter Zeitung*'da yayımlanmıştı.

77. “Über das mimetische Vermögen”(Mimesis Yetisi Hakkında), GS II, s. 210-213. Bu çalışmaya mektuplarda pek çok kez yer verilecek. Bu metne alternatif olarak “Lehre vom Ähnlichen” (Benzerliğin Öğretisi) adlı daha uzun diğer bir versiyonun da söz konusu olması muhtemeldir (s. 204-210). Ancak ben bunu pek olası görmüyorum, çünkü bu metnin 1933'ün ilkbaharında İbiza'da yazılmış olması gerekir. Kuşkusuz geriye kalan ilk yazıda metnin dört buçuk sayfası elle yazılmış. Fakat gerçekte bana sözü edilen ilk metni gönderdi.

dair araştırmalarımı eklediđime⁷⁸ dikkat çekmek istiyorum.

Schoeps'un çalışmasını bilmesem de senin değerlendirmelerinin ufkunu tahmin edebileceğimi sanıyorum ve Yahudilik dahilinde ele alınan Protestan öğretilerin o menfur öncülerinin durdurulmasından daha önemli bir şey olmadığına yürekten inanıyorum. Fakat bunlar sana verilmiş, benimse saygıyla karşıladığım ilahi vahyin emirleri hakkında yazdıklarınla karşılaştırılabilecek şeyler değil.⁷⁹ "Mutlak derecede somut olan asla bütünüyle gerçekleştirilemez" (Teolojik bakış açısı bir yana bırakılacak olursa) bu sözler Kafka hakkında, kuşkusuz Schoeps'in hayatının sonuna dek anlamaya yetkin olacağından çok daha fazlasını söylüyor. Max Brod da bunu ondan daha iyi anlamadı ve burada, erkenden ve derinden senin düşüncelerine nüfuz etmiş fikirlerden birini buldum.

Senden yakında haber almak gerçekten çok hoş olurdu. Bu kısa mektubu sana, Matmazel Marx'ın anekdot tarzındaki öyküleriyle tamamlanacağını bilmenin huzuruyla gönderiyorum.

Candan selamlar,
Walter

Senin son mektubunu gözden geçirirken bir dipnot düşmem gerekliliği ortaya çıktı. Ve ben bu notu çok kıymetli bir kâğıdın üzerine yazacağım. Çok kıymetli çünkü bu kâğıdı on beş yıl önce Sarnen'de yürüyüş yaparken rastladığım küçük bir kırtasiye dükkânında Narziss von Ach adlı bir beyden almıştım ki bu beyle aynı isimde bir psikolog vardır, lakin bu beyin bendeki anısı psikolog olanından çok daha olumludur.⁸⁰ Aslında derin bir meditasyon için

78. Bu cümlemin ne manaya geldiğini şimdiye dek çözemedim. Eğer "Tiergarten" adlı bölüm için yazılmadan önce yapılan araştırmaların onu dil teorisinin yazılmasına götürdüğünü söylüyorsa bu bağlam açık değil. Aynı şekilde "Weihnachtsengel" adlı bölümle nasıl ilişkilendirdiği de anlaşılır değil.

79. Bu açıklamaları otuz yıl sonra Eranos Konferası'nda biraz değiştirilmiş olarak ele aldım. şimdi bu ifadeler *Über einige Grundbegriffe des Judentums* (Yahudiliğin Kimi Temel Kavramları Hakkında) (Suhkamp, Bd. s. 414), başlıklı ciltte yer almakta.

80. Sarnen, Brünig geçitinden Luzern'e gidiş yolu üzerinde. Narziss Ach o zamanlar

saklı tutulan bu kâğıdın seni onurlandırmak üzere kullanıldığını bilmeni isterim.⁸¹

Kafka makalem de henüz yazılmış değil, bunun da iki nedeni var. İlk bu çalışmaya girişmeden önce Schoeps'in aktardıklarını okumak benim için önemliydi ki halen de önemini korumakta. Ayrıca kendime Schoeps'un tüm deli saçması fikirlerini derleme sözü verdim ve bu fikirler aslında Kafka'nın Prag yorumundan alınmıştır ve bilirsin bu türden kitaplar genelde bana ilham verir. Sözünü ettiğim bu ikinci nedenden dolayı da bu kitabın basılması benim için önemsiz değil. Zira böyle bir deneme üzerinde çalışmayı ancak sipariş üzerine yapacağım aşıkâr. Böylesine bir iş başka nereden gelebilirdi ki! Belki de sen bana bir Filistin işi⁸² sağlarsın. Almanya'daysa böyle bir iş daha çok Schoeps'e ilişkin bir eleştiri yazmak türünden olabilir. Ancak bu kitabın yayımlanması ihtimal dahilinde midir, bilemiyorum.⁸³

Arşivindeki radyo çalışmalarımı ilgili boşluğu doldurma konusuna gelince, bunları ben bile tümüyle bir araya getirmeyi başaramadım. Radyo oyunlarından söz ediyorum, ekonomik getirisi dışında⁸⁴ pek de önemi olmayan onca sunumdan değil, üstelik maalesef bu sunumlar dizisi de sonlanmış durumda (ya da sonlanacak). Ayrıca bu radyo oyunlarının çoğu başkalarıyla iş birliğiyle gerçekleşti. Teknik açıdan kaydedeğer sayılabilecek bir

Göttingen'de psikoloji profesörüydü.

81. Kâğıt 12'lik format denen bir blok defterden alınmıştı; bu defteri pek çok kez W. B.'nin yazı masasında görmüştüm; ondan kalan mirasta bu kâğıttan çok sayıda mevcuttur. Kâğıt gerçekten de birinci sınıf kaliteye sahip.

82. 1934'te, W. B.'nin Berlin'deki *Jüdische Rundschau* için bir iş yapmasını sağladım. *Jüdische Rundschau*, Almanya'da yaşayan siyonistlerin resmi yayın organıydı; şef editörü de Max Brod'un bir arkadaşı ve aynı zamanda Praglı Robert Weltsch'ti (d. 1891, Kudüs'te yaşamaktadır).

83. Bu kitap yayımlanmadı.

84. Bu küçümseyici yaklaşım W. B.'nin şimdiye dek pek azının basıldığı, bir kısmının ise DDR'nin edebiyat arşivinde saklandığı radyo çalışmaları için geçerli (bunların çoğu kendisine on beş dakikalık yayın hakkının sunulduğu çocuk radyosuydu) ve W. B.'nin ekmeğe parasını çıkarmak için yaptığı işlere negatif bakışı içerisinde değerlendirilmelidir. Halbuki bu işlerin çoğu onun özgün bakışının izlerini taşır.

çocuk oyunu var ki geçen yıl Frankfurt ve Köln'e teslim edildi; belki senin için bu oyunun bir nüshasını çıkartabilirim. Oyunun adı *Radau um Kasperl* (Kasperl İçin Yaygara).⁸⁵

Yakın zamanda Wiesengrund'un *Kierkegaard*'u eline geçmemişse sana bendeki mizanpajı yapılmış bir nüshasını armağan etmekten kıvanç duyarım.⁸⁶

(Karşılıklı Mektuplaşmanın Başlaması)

13

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E⁸⁷

KUDÜS (TAHMİNİ 20 MART 1933)

Sevgili Walter,
Mektubun önceki gün, Tiberias yakınlarındaki arkadaşlarımı Purim bayramı vesilesiyle ziyaretten döndüğümde elime geçti. Mektubunun şimdi ve bu yeni şartlar dahilinde elime geçmiş ayrıntılı bir mektup olmasını dilerdim, ancak ben kanaatkâr biri olduğumdan hâlâ hayatta olmana seviniyor ve sana benzeri bir şeyi sağlamayı garantilemek üzere acele ediyorum. Belki de artık kendinden daha çok haberdar edersin.

Erkek kardeşimin tutuklanmasının yarattığı telaş,⁸⁸ ki bu tutuklamayla ilgili şeyleri sen de okumuşsundur, birkaç gün sonra serbest bırakılmasıyla ve şimdilik daha başka şeyler olmaz düşün-

85. Bu radyo oyunu GS IV'te basıldı (s. 674-695). Radyoda ise 1932 Mart'ının başlarında Frankfurt'ta yayımlandı.

86. Bu kitap o zamanlar sahiden de sadece bu biçimiyle elime geçti.

87. Benim geriye kalan mektuplarımdan bu yıla ait ilk mektup; önce Berlin'e gönderilmiş olsa da daha sonra Paris'e postalanmıştır.

88. Erkek kardeşim Werner (1895-1940) Reichstag Yangınının olduğu gece tutuklanmıştır. 1933 Nisan'ının sonunda tekrar tutuklanmış, fakat bu kez bir daha serbest bırakılmamıştır.

cesiyle yatıştı. Bunun dışında duyduklarımız –olur da bir şeyler duyabilirsek tabii, bu nedenle beklentini yüksek tutmamalısın– pek de iyi şeyler değil. Olaylar karşısındaki heyecan çok genel türden olmakla birlikte uzun süre etkisini sürdüreceğe benziyor ve eski yaşam koşullarının onursuzca sonlandırılmış olması naif mizaçlı insanların hepsini şaşırtıyor ve kafalarını karıştırıyor. “Alman Enflasyonunda Gezinti”⁸⁹ adlı yazında yer alan tezini tamamlar şekilde –ki sen böyle bir şey yazacağını henüz bilmiyor olabilirsin– şimdiki zamanın çıkarımlarından hareketle bu türden bir şeyler yazmanı merak etme hakkını saklı tutuyorum. Şimdiki ilham perini ve her halükârda bana olan dostluğunu tanzim ederek bedeli elyazısıyla yazılmış bir nüsha bile olsa daha önce bahsettiğin yeni dil teorisini bana temin etmen gerektiğini sanırım öyle ya da böyle kabul etmen gerekecek. Ayrıca senden haber alma umudumu hâlâ koruyorum; nasıl görüldüğün, nasıl olduğun gibi şeyleri iki üç hafta içinde öğrenebilirim. Çünkü Almanya’dan Kitty Marx’tan aldığım ve beni oldukça memnun eden mektuptan öğrendiğim kadarıyla iki kez bir araya gelmişsiniz, onun anlatacak çok şeyi varmış ve hatta seni de beraberinde getirmediği için çok üzgünmüş. Bu ziyaretten hoşnut kalman beni de memnun etmeli, böylece Marx sana bir yığın şey anlatmıştır; zira ben Berlin’deyken senin orada olmaman diğerleri gibi onun da işine gelmiş. Filistin seyahatiyle ilgili şansın pek yaver gitmedi ve işte senin yerine buraya gelen Gustav Steinschneider⁹⁰ oldu. Steinschneider’in (uzun?) ziyaretini ben (ve Escha) ona ne denli sempati duyarsak duyalım içten içe tedirginlikle karşıladık. Senin burada para kazanmanın imkânsızlığı çok bariz; bu nedenle mekân değiştirmek gibi bir zorunlulukta,

89. W. B. bu yazılarını bana ben 1923 Eylül’ünde Almanya’yı terk etmeden önce verdi. Bu yazılar biraz değiştirilmiş haliyle “Kaiserpanorama” başlığıyla *Einbahnstraße* adlı kitapta yayımlandı (GS IV, s. 94-101 [Türkçe: *Tek Yön*, çev.: Tefik Turan, İstanbul: YKY, 5. Baskı, 2011]).

90. Benim arkadaşım olan ama aynı zamanda W. B.’nin de iyi tanıdığı Steinschneider, kardeşi Karl ve daha sonra onun eşi olacak K. M. Hanım’la birlikte gelmişti. Gustav Steinschneider hakkında bilgi edinmek için bkz. *Über Berlin von Jerusalem*, s. 156-158.

buradaki koşullar belirli bir süreliğine daha iyi olsa da muhtemelen adımlarının buraya yönelmesine mani olacaktır.

Wiesengrund'un senin daha önce değindiğin Kierkegaard hakkındaki kitabı ne benim ne de kütüphanenin eline geçti. Daha evvelden bildirdiğin gibi bu kitabın düzelti nüshasını gönderme isteğini gerçekten de yerine getirebilirsen sana müteşekkireceğim. Kafka konusunda şu noktaya dikkatini çekmek isterim; Schoeps Bey'den beklediğin o kitabı görebilmen kanımca ihtimal dahilinde değil. Bu genç adamla Berlin'de şahsen tanışmış olduğumu sana yazmıştım, bu tanışıklığın devam etmesini ise hiçbir şekilde dilemem, çalımından adamın yanından geçilmiyor, sürekli kendisi hakkında konuşulmasını isteyen biri ve tüm yolları deneyerek Alman faşizmine dahil olmaya çalışmakla gereğinden fazla meşgul⁹¹ hatta bu meşguliyetten başka işlere zamanı kalmayacak gibi.

Şu sıralar akıl almaz bir kitap geçti elime, aslında kitabın içeriği hiç de fena değil; daha önce sözünü ettiğimiz Schoeps'le eskilerden tanıdığımız (Hans) Blüher'in⁹² mektuplaşmaları. Bu yazışmalarda kendini sözüm ona Yahudi inancına mensup Prusyalı bir muhafazakâr olarak gösteren Schoeps eğitilmiş kişilerin Yahudi düşmanlığı ideolojisine karşı mücadele etmeye çalışıyor. Bu ise adi bir gösteriden ibaret ve –yazışmaları bir tartışma alanı olarak değerlendirilecek olursa– bu tartışmada tüm rezilliklere rağmen daha mantıklı ve daha onurlu duruşun antisemitistlerin tarafında olması yapıcı ve adil. Açıkça söylemek gerekir ki insan böyle bir gösteriyi, delikanlı 23 yaşında da olsa Kafka'nın⁹³ mirasının yayıncısı olan birinden beklemiyor ki hiçbir koşulda bu kişi bizzat

91. Schoeps bu konuyla ilgili çalışmasını *Bereit für Deutschland. 1930-1939* başlığıyla 1970'te Berlin'de tekrar yayımladı.

92. Blüher (1888-1955) 1922'de "inceltirilmiş" antisemitizm kitabı *Secessio Judaica* adlı çalışmasını yayımladı, daha sonraysa tavrını *Die Erhebung Israels gegen die christlichen Güter* (İsrail'in Hristiyan Değerlerine Başkaldırışı), adlı çalışmasında daha net bir şekilde ortaya koydu.

93. Schoeps, Max Brod'la birlikte 1931'de *Beim Bau der Chinesischen Mauer* (Çin Seddi'nin İnşa Edilişi Esnasında) adlı cildi yayımlamıştı.

merhum tarafından seçilmedi. Bu değersiz kitabın adı *Streit um Israel* (İsrail için Kavga).

Lichtenberg adlı radyo oyununu bana mutlaka gönder! Nasıl olur da bu oyun burada bulunmaz? Bu yıl (ortaçağ) Yahudi felsefesiyle ilgilenmek üzere uğraştığım işleri azaltmak zorundayım. Kabala'nın da dahil olduğu Yahudi felsefesi alanında bu yaz ordinaryüs profesör olarak atanmam halinde (bana uzun süren bir mücadeleden sonra resmi olarak teklif edildi) Ekim ayından itibaren bu konuyla ilgili okuma yapmak zorunda kalacağım. Başka çözümler benim için belki daha iyi olabilirdi, ancak umulmadık şeyler çıkmadığı sürece durumda değişiklik olmayacak, ki bu da üniversitenin nahoş durumu düşünüldüğünde maddi açıdan herhangi bir iyileşme olmaksızın daha çok işin sorumluluğu anlamına gelecek. Şu sıralar Filistin'in ekonomik durumu ve mali işleri fevkalade olsa da (ülke bu haliyle uzak çevresinde dahi mistik bir üne kavuşmuş durumda), üniversiteler gibi bilimsel kamu enstitüleri paralarının çoğunu Amerika'dan alıyor. Öte yanda buraya seçkin başka bir adam atanmış olsaydı bu işi üstlenmem gerekmeyecekti. Ve şimdi işin felsefi kısmını sadece geçici bir yükümlülük olarak üstleniyorum ki ancak koşullar düzeliş asistan, doçent ya da profesör atanmasına müsaade ettiğinde kendimi bu işten sıyrabileceğim. Fakat böyle bir şeyin önümüzdeki birkaç yıl içinde olması mümkün değil.⁹⁴ Aklıma gelmişken profesörlüğüm hakkındaki bu bilgiyi lütfen kimseyle paylaşma; son görüşme yapılmadan bunu bir mesele haline getirmek doğru olmaz. Ayrıca burada (yurtdışından gelen güçlü baskı gereği) şimdiye dek temelde karşı çıkıldığı halde, önümüzdeki yıllarda kadrosuz doçentliğe izin verilmesi mümkün olabilir. Almanya'da gerçekten de (ki ben böyle bir şeyi mümkün görüyorum) Yahudilerin üniversitelerden

94. Fakat yine de her şey çok çabuk gelişti ve aynı yıl içinde Julius Guttman'a (1880-1950) profesörlük teklif edildi. Guttman, Berlin'de Yahudilik Bilimi Yüksekokulu'nda bu araştırmaların mesuliyetini üstlenmişti.

dışlanması gibi bir şey söz konusu olur ve üstelik de bu dışlama başarılı profesörleri de kapsarsa burada yaşayacaklarımızı düşünmeye cesaret bile edemiyorum. Almanya'dan gelecek büyük bir göç dalgasının hesaba katılıp katılmayacağına ilişkin belli ki hem burada hem de Almanya'da belirsizlik hâkim. Bu durum Tel Aviv'de daha şimdiden belirli ölçüde hissediliyor; oysaki hükümet Polonya ve Romanya yerine on bin ya da on beş bin kadar Alman Yahudisinin söz konusu tartışmalı "sertifikaları" edinmesinden hoşnut bile kalabilir. (Bu durum, varlıklı olmayan Yahudiler için göç izninin siyonist organizasyonun idaresi tarafından altı ayda bir işgücü piyasasına göre doldurulup onların sorumluluğunda dağıtılması anlamına geliyor.) Fakat en azından şu an Filistin'de işçiler için ne kadar çok yer varsa akademisyenler için o kadar az yer var ve şimdilerde, özellikle de Almanya'dan gemilerle çok sayıda akademisyen buraya geliyor. Sadece geçenlerde gelen bir gemide bile on dört mimar ve mühendis bulunuyordu; yakında kent hastanelerinin doktorları, hukukçular ve profesörler de gelmiş olacak. Bu koşullarda şanslı yolunda gidecek tek bir meslek grubu olacak ki o da İbranice öğretmenliği!

Lütfen yazabildiğin kadar ayrıntılı yaz; mektupların tamamının ulaşp ulaşmadığını tam olarak bilemediğimiz günümüz şartlarında, Jena'da olduğum dönemdeki gibi o eski "derhal yanıt verme geleneğini" sürdürmemiz bir kez daha önem kazanıyor. Adresin değişecek olursa bana bunu ayrıca bildir.

İçten selamlarımı ve iyi dileklerimi kabul et.

Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HOTEL ISTRIA, RUE CAMPAGNE PREMIÈRE, PARİS

20 MART 1933

Sevgili Gerhard,

Yazışmalarımızda bir kez daha yeni bir döneme girmek üzereyiz ki bu yazışmalar damga ve adreslere bakıldığında benim tarafımdan kuşkusuz tekdüze olmayacak. Şu günlerde Kitty Marx'tan hakkımda duyacağın şeyler kuşkusuz iç ve dış yaşantı anlamındaki koşullar hakkında net bir fikir oluşturmanı sağlayacaktır ki ardı ardına cereyan eden pek çok olay söz konusu koşulları bir kez daha tümüyle değiştirdi. Bunlara girmeden önce unutmadan söylemek istediğim başka bir şey var; bir veda ziyaretinin –böyle adlandır-mama izin verilirse tabii– benim için cazip pek çok şey vaat eden yeni bir tanışıklığın başlangıcı olması. Mektubun Kudüs'e varışı Marx'ın oraya varışını takiben olacağı için haberlerle yüklü gemiye onun için küçük bir hoş geldin buketi koyuyorum.

Almanya'yı 15 Mart'tan sonra terk etmiş kişilerle konuşabil-diğinden pek emin değilim. Olan bitenlerden mektupla haberdar olman ise sadece çok cesur insanlar aracılığıyla mümkün; cesurlar çünkü kendini itinayla gizlemeden oradan mektup göndermek çok tehlikeli olabilir. Ben ise düşüncelerimi özgürlüğümün tasarrufun-da açıkça ve bir o kadar da kısa yazabilirim. Durum hakkında ki-şisel terörden ziyade kültürel genel durum fikir veriyor. İlkiyle ilgili kesin, güvenilir bilgi edinmek çok zor. İnsanların gecenin bir vakti yataklarından kaldırılıp işkenceye maruz kaldıkları ya da öldürül-dükleri gibi sayısız örnekse şüphe götürmez. Belki bundan daha önemlisi, her ne kadar araştırılması zor olsa da tutuklananların yazgısı. Bu konuda korkunç dedikodular yayılmış durumda; neyse

ki bazılarının doğru olmadığı ortaya çıktı. Böylesi durumlarda her zaman olduğu gibi burada az sayıda abartılan kimi hadiseler hiçbir şekilde açıklığa kavuşturulamayan çok sayıdaki hadiselerle tezat oluşturuyor.

Bana gelince Almanya'yı bir an önce terk etme kararı almama sebep uzun süredir az ya da çok sezilen koşullardan ziyade bir hafta önce kimi belirsizliklerin gündeme gelmesi oldu. Daha çok neredeyse matematiksel denebilecek bir eş zamanlılıkta olumlu yanıt alacağımı düşündüğüm muhtemel yerlerden elyazmalarının geri gönderilmesi, nihayetlenmek üzere anlaşmaların bozulması ve başvurularımın yanıtsız kalması buna neden oldu. Her türlü tavra ya da ifade biçimine karşı resmi makamlarca yürütülen terör aşılamayacak boyutlara ulaşmış durumda. Bu koşullar dahilinde uzun süredir ve haklı nedenlerle takındığım politik anlamdaki geride duruş bu duruma maruz kalan kişiyi sistematik bir kovuşturmadan koruyabilir belki ama aklıktan koruyamaz. Yine de her şeye rağmen dairemi bir yıllığına güvenilir bir adama kiralayabilme şansım oldu. Sadece ucu ucuna getirerek biriktirebildiğim birkaç yüz markla Ibiza'da –öncelikle gitmeyi düşündüğüm ilk yer– birkaç ay geçirebilirim. Diğer şeylere gelince, şimdi nasıl her şeyin ucu açıksa günün birinde o denli önü kapalı bir hal alabilir. En azından kendim için net bir şekilde söyleyebilirim ki insanların artık hiçbir şekilde birbirinin yüzüne bakmadığı, aksine gözlerini karşısındakinin yakasına diktiği Almanya'daki bu ortam ne kadar dayanılmaz olursa olsun böyle bir kararı paniğe kapıldığım için almış değilim. Beni acele etmeye zorlayan daha çok aklımdı ve bana yakın kişiler arasında daha farklı değerlendirmelerde bulunan kimse yok.

Ayrıca ben giderken bu kişiler arasında Almanya'da pek kimse kalmadı: Brecht, Kracauer ve Ernst Bloch vaktinde gidebildiler (Brecht tutuklanacağı günden bir gün önce). Ernst Schoen ise tutuklanmış fakat yeniden serbest bırakılmıştı. Muhtemelen böyle durumlarda olduğu üzere elinden pasaportunu almışlardır. Pasaportumun süresiye talihsiz bir şekilde bu yılın Ağustos ayın-

da doluyor ve bugünkü şartlarda uzatılması beklentisine girmek mümkün değil.

Sana bu satırlarla durumumu ve böylesine bir durumda aldığım tedbirleri anlatmak benim için önemli. Ayrıntılar sonraya kalsın. Uzun süre Paris'te kalmayacak olsam da yanıtını buraya göndermeni rica edeceğim, gerektiğinde mektubun bana iletilecektir. Matmazel Marx'a en içten selamlarımla birlikte benden aldığım kitapların öncelikle Kudüs'te kalmasını rica ettiğimi ilet lütfen; daha sonra ona baskı forması halinde (Brecht'in) *Ana* adlı eseri de gönderebileceği bir adres vereceğim. Bu çalışmayı önceden iyice incelemiş olmanı umuyorum.

Berlin'de dil üzerine kısa fakat oldukça farklı bir çalışma kaleme aldığımı yazmış mıydım? Bu yazıyla arşivini süsleyecek olmam beni çok heyecanlandırıyor.

Biran önce yanıt ver lütfen ve Escha'yla birlikte en içten selamlarımı kabul edin.

Walter

Not: Burada yeniden elime geçen Berlin notlarım arasında Hubert Grimme'le ilgili bir açıklama buldum: Sina Dağı'ndaki Eski İbrani-ce Yazıtlar. Bu başlıkla kastedilen bir kitap ya da gazete makalesi midir, bilemiyorum. Bu notu seninle paylaşıyorum, çünkü yıllar önce bu yazardan *Sistin Meryemi* adlı tablonun ikonografik çözümlemesini içeren gerçekten önemli bir çalışma okudum.⁹⁵

95. Hubert Grimme (1864-1942), Münster'de Sami dilleri profesörüydü. Söz konusu eser 1929'da yayımlanmış ve büyük tartışmalara yol açmıştı. Sanat tarihçisi biriyle (acaba bu sanat tarihçisiyle kastedilen Hermann Grimm mi?) karıştırılması ise yanlışlıktan ibaret olsa gerek.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

23 MART 1933

Sevgili Walter,

Uzun süredir senden haber alamadığım için oldukça huzursuzum. Umarım son mektubumu aldın. Matmazel Marx buraya vardı, fakat ancak gelecek pazar günü bize, Kudüs'e doğru yola çıkacak. Bu yüzden de o güne dek seninle ilgili merakıma gem vurmak zorundayım. Lütfen yaz!

En içten selamlarımla,
Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

PARİS

4 NİSAN 1933

Sevgili Gerhard,

Berlin'e göndermiş olduğun mektubun ve kartın bugün elime geçti. Bu esnada sana Paris'ten yazdığım satırları da çoktan almış olmalısın. Yarın akşam Paris'ten arkadaşım olan bir çiftin⁹⁶ eşliğinde İbiza'ya gidiyorum. Şimdilik orada iki ay geçimimi sağlayabileceğimi düşünüyorum. Bu duruma maruz kalanlardan kimse ileriye göremiyor.

96. Jean Selz ve eşi.

Stefan şu an bulunduğu yerde olmasaydı yakın çevremden sayılacak insanların varoluşuna dair kaygılarım daha katlanılır olurdu. Buradan Dora'ya yazdığım ilk mektupta onun Filistin'e, Dora'nın çiftlik sahibi olan erkek kardeşinin⁹⁷ yanına gönderilmesi önerisinde bulundum.

Bugün daha fazla ayrıntıya girmek istemiyorum. Muhakkak ki Kitty Marx'la konuşmuşsundur ve özellikle de ona candan selamlarımı eksiltmeden iletme imkânın olmuştur. Ondan Brecht'in *Ana'sını* bana, İbiza'ya göndermesini rica edeceğim. Metnin yanına bir de mektup koyacağı tahmininde bulunabilirim sanırım.

Schoeps hakkında söylenecek şeyleri dile getirmiş olman çok işime yaradı. Her seferinde bu türden şeyler duyduğumda, son anda satın alınmış kalın bir roman bavuluma konmuş gibi bir mutluluk duyuyorum. Sonuç: Bir dünya düzeni vardır. Ve Schoeps'ler Tanrı tarafından olmasa bile şeytan tarafından korunup kollanacak.

şu an için en önemli şey benim İbiza'daki adresim ve iki mektubun derhal bu adrese gönderilmesi. Mektupların biri senden diğeri ise Kitty Marx'tan: İbiza (Balear Adaları), San Antonio, Fonda Miramar.

Candan selamlar,
Walter

97. Viktor Kellner, Benyamina köyünün kurucularından biridir.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

3 NİSAN 1933, PAZARTESİ

Sevgili Walter,

Perşembe akşamı Kitty Marx'la uzun uzadıya senin hakkında sohbet ettikten sonra cuma günü mektubunu aldım ve sana yazmak için acele ediyorum. Öncelikle şu: Sen Paris'e gitmeden birkaç gün önce sana, Berlin'e oldukça ayrıntılı bir mektup yazdım ve senden ricam bu mektubu alıp almadığını teyit etmen; acaba mektup iki ülke sınırını aşıp önce Berlin'e ardından Paris'e gönderilirken herhangi bir sansüre maruz kaldı mı? Bunu bilmek benim için önemli. Tutuklanmadan önce bana yazan Ernst Schoen'e de yazdım ve Schoen, şüpheli olarak görülüyor ve sansüre uğruyorsa mektubumun onun eline asla ulaşamayacak olmasından endişeleniyorum. Burada hepimiz Almanya'dan gelen mektuplarda yazılanların ne denli eziyet ve korku yüklü olduğunu dolaylı yoldan da olsa görüyoruz. Senin vaktiyle oradan ayrılmış olmana ne denli sevindiğimi uzun uzun açıklamam gerek yok; Almanya'da önümüzdeki zaman diliminde senin yarattığın türden bir yazına yer olmayacak. Ama ne yapılabilir ki! En azından kısmen Fransızcada bir şeyler üretmeye yönelmek istemez misin? Ya da İbiza'da "tümüyle bilimsel" bir çalışmaya başlayabilirsin! Olan bitenler dikkate alındığında yakın bir tarihte Almanya'ya geri dönmen ya da dönmek istemen pek ihtimal dahilinde görünmüyor. Hepimiz çok daha korkunç şeyler yaşanacağı ve durumun Yahudiler için tümüyle çözümsüz bir hal alacağı konusunda hemfikiriz. Kargaşanın hâkim olduğu şu günlerde senden ricam daha çok haberleşmemiz ve uzun süre ara vermeye müsaade etmememiz. Bana gelince, Berlin'e gönderdiğimi söylediğim mektupta kendimden söz etmiştim.

Şu sıralar Almanya'dan sürekli çok sayıda insan buraya gelmek-
te ve anlatılanlardan duyduklarımız hiç hoş şeyler değil.

Ayrıca tüm bunların yanında korku içindeki Yahudi aileler (baskı altında oldukları çok açık) yurtdışına telgraf çekip (!! bu "yalandan ibaret nefret propagandalarının" durdurulması için yalvarıyorlar. Bundan kazancı olan yokmuş gibi görünse de ka-
zançlı çıkan postane. Fakat ekonomik gerileme böyle devam ederse
olanların nereye varacağını önceden görmek mümkün değil. Ve öte
yandan sosyalizm bu gelişmeler dahilinde öylesine büyük yenilgiye
uğradı ki kimse devasa boyuttaki yenilginin altından nasıl kalkı-
lacağını, sosyalizmin yeniden kendine nasıl geleceğini bilmiyor ve
bu belki de, birdenbire pek çok kişinin kendisinden medet umduğu
savaşla sağlanacak.

Sana tuhaf gelecek belki ama Willi Haas⁹⁸ adlı arkadaşın için
de ortamın artık pek tekin olmadığını belirtmem gerekecek; *Völ-
kische Beobachter* gazetesi onu hedef göstermiş ve o da Filistin'de
kendisine yer olup olmadığını araştırıyor. Onun mektubunu gö-
rünce sana davranışlarından pek hoşnut olmadığına dair imaların
geldi aklıma.

Kitty Marx bugün işe başladı ve şimdilik burada Kudüs'te
kalacak. Senden çok etkilenmiş ve ben de onunla daha önce tanış-
mamış olmana üzülüyorum. Bana Wiesengrund'un düzelttiklerini
verdi ki bunun için ona müteşekkirim, fakat henüz okuyamadım.
Brecht'in *Ana* adlı çalışması da bana ulaştırılacak. Marx öncelikle
senin hakkında anlatmak ya da iletmek istediklerini unutmuş
olduğu itirafında bulundu. Muhtemelen önümüzdeki hafta yavaş
yavaş hatırına gelecektir. Senin selamlarını ise ona yarın akşam
ileteceğim.

Berlin'e senden bana dil üzerine yazdığın en son çalışmanın bir
kopyasını göndermeni istediğimi ve umut ettiğimi yazdım. Lütfen
daktilon olmasa bile dostluğumuz hatırına boş zamanlarında ya-

98. Willy Hans, *Literarische Welt* (Edebiyat Dünyası) adlı derginin kurucularından biri.

rım saatini ayırarak elle yaz. Bu beni çok ama çok sevindirir. *Bir an önce yaz lütfen!*

Escha ve ben canıgönülden senin için her şeyin yolunda gitmesini ve isteklerinin gerçekleşmesini diliyoruz.

Gerhard

Maalesef onun hakkında yeterince bir şey anlatamadım, fakat biraz olsun değinebildim. Selamlarınız için çok teşekkür ederim; benim Kıbrıs'tan yolladığım selamlarımı aldınız mı? Acaba Filistin, Balear Adaları'na ne kadar uzaklıkta?

Candan selamlar,
Kitty Marx

18

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

13 NİSAN 1933

Sevgili Walter,
Az önce Kitty burada, bizdeyken senin yolda yazıp İbiza'dan gönderdiğin kartını aldık ve ben derhal yazışmalarımızın temposuna, en azından amacı itibarıyla hadiselerin şaşılması temposuna denk düşecek şekilde davrandığımı göstermek adına mektubumu bugünkü postaya yetiştireceğim. Berlin'e göndermiş olduğum ve çoktan kaybolduğunu düşündüğüm mektubu almana çok sevindim, Paris'e göndermiş olduğumu da alacaksın. Umarım sahiden önümüzdeki haftalarda ya da aylarda özlemini çektiğin huzuru bulur ve önünü görebilirsin. Senin de tasavvur edebileceğin gibi burada, Filistin'de korkunç bir telaş, bir hareketlilik var: Her gemi Almanya'dan yüzlerce kişi getiriyor ve gelenlerin hali insanda ortaçağda yaşanan hadiselere tanıklık edercesine korkunç bir etkisi oluyor. 30 Mart ve

1 Nisan'dan bu yana sayıları binleri bulan kitlelerin kaçıyla birlikte dört bir yandan akrabalarından ya da tanıdıklardan telgraflar yağıyor (tesadüfen benim ailemden kimse yok, ama hemen *herkes* için durum bu) ki bu telgraflardan her şeyin ansızın tepetaklak olduğu ve elinden gelen herkesin çocuklarını henüz yeni oluşan bu cehennemden kurtarmaya çalıştığı anlaşılıyor. Kiminle karşılaşsan ailesini ya da en azından bir kısmını oradan çıkarmanın yollarını arıyor. Alman Yahudilerinin burjuva sınıfı için manası fazlasıyla büyük bir göçün başlayacağı su götürmez bir gerçek. Muhtemelen göçün önemli kısmı bu yöne doğru olacak, ancak hadiselerin bu haliyle mi kalacağı yoksa daha kanlı bir hal mi alacağı şimdilik bir sorudan ibaret. Bu meseledeki en korkunç şeyse (tabii bunu söyleme cesaretini göstermek gerekiyor), Almanya'daki Yahudilerin insani koşullarının, şu an durdurulmaya çalışılan bu soğuk pogromun daha radikalinin yaşanacak olması durumunda çok daha vahim bir hal alacağıdır. Bu türden bir infilak durumunda neredeyse tek şansımız yapıcı bir şeyler üretmeye çalışmaktır. Çünkü bu facia her ne kadar dünya tarihi açısından önemli bir boyuta sahip olsa da bizlerin 1492'de yaşananlardan öğrenebileceği çok şey var;⁹⁹ o zamanlar Yahudilerin direnmelerini sağlayan sahip oldukları o özden, Yahudi olma bilincinden günümüze, Alman Yahudiliğine çok az bir parça kalmış durumda. Komünist ve sosyalist hareketlerin çöküşünün devasa boyutları bizim için hâlâ oldukça ürkütücü bir karaktere sahip olsa da Alman Yahudiliğinin çöküşü sözcüğün tam anlamıyla kendini gösteriyor.

Arkadaşımız Käthe Becher (Johannes R. Becher'in eski eşi) buradaydı.¹⁰⁰ Diğer pek çokları gibi buraya gelecek ve (doktor olarak) yerleşecek. Bize Berlin'de yaşananlar hakkında öylesine şeyler anlattı ki sanki bu acıları bizzat yaşamışız gibi hissettik.

99. Yahudilerin İspanya'dan sürüldüğü yıl. Ortaçağ Yahudilik tarihinin oldukça önemli sonuçlara sebebiyet veren vahim olaylarından biri.

100. Alfred Kerr'in yeğeni olan Käthe Becher (kızlık soyadı Ollendorf) hakkında bilgi için şu kaynağa bakınız: *Über Berlin von Jerusalem*, s 128-129.

Lütfen bize Stefan ve Dora'nın planları hakkında ne biliyorsan tam olarak yaz. Escha'nın ve benim bu durumla ne kadar ilgilendiğimizi biliyorsun. Bugünlük bu kadar.

Escha ve ben sana en içten selamlarımızı yolluyoruz.

Gerhard

Sevgili Benjamin Bey,

Selamınız beni ne kadar duygulandırdıysa benden mektup almayı emin biçimde beklemeniz de bir o kadar sevindirdi. Oysaki Berlin'de, bu konuda yaptığım konuşmanın sizi aydınlatmış olması gerekirdi. Fakat yine de sizden mektup almam halinde size yanıt vermek benim için bir zevk olacak.

Çok selamlar,
Kitty Marx

19

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FONDA MIRAMAR

SAN ANTONIO, İBİZA (BALEAR ADALARI)

19 NİSAN 1933

Sevgili Gerhard,

Eğer yanılmıyorsam senin Berlin'e gönderdiğin mektubunun bana ulaştığını teyit ettiğim bilgisini Paris'ten almış olman gerekiyor. Şimdi ise birkaç gün önce Ibiza'ya göndermiş olduğun ilk mektubunu aldım. Fakat ilk mektuptan hareketle Steinschneiderlerde kalınması hakkında verdiği bilgiyi kısa bir sorunun konusu etmek istiyorum. Senin de okuyacağın gibi "uyanana Almanya" gözlerindeki çapağı sildi ve çapak addedilen pek çok insan arasında Rotter

bey¹⁰¹ ve eşinin yanında bir de kâhin Hanussen var. Basında yer alan bir nota göre söz konusu bu kişinin gerçek adı Steinschneider. Eğer bu kişi olur da Gustav'ın hatırı sayılır ailesinden biriye bana mutlaka haber ver.¹⁰² Ayrıca bu kişi muhtemel akrabalarıyla aynı yeteneği paylaşıyorsa ki bunu senin Kabala araştırmaların için önemli bir gelişme olarak görüyorum, elyazmalarının oldukça pahalıya mal olan fotoğraflarının çekilmesine gerek kalmayacaktır.

Belki de sana daha önce söyledim ama Schoeps ve Blüher hakkında verdiğin bilgi benim için çok kıymetliydi. Şimdi ben bu koşullar dahilinde iki kat sabırsızlıkla Blüher'in Kafka hakkındaki kitabını bekliyorum. Kafka'nın yakılıp yok edilen eserlerine sahip çıkan kişi, bir dışkı yığının içine anahtarını saklayan melekten başka kime benzeyebilir ki! Kafka hakkındaki bu en yeni deneme, benzeri aydınlatıcı bilgiler vaat eder mi, bilemem. Söz konusu bu deneme *Nouvelle Revue Française*'in Nisan sayısında yer alıyor ve yazan Bernhard Groethuysen. Yazıyı okuduktan sonra, okumam için başka bir şeyler karşılığında benden alabilirsin.

Burada kısmen Nöggerath'ın kısmen de benim bir önceki yıl bıraktığım kitaplardan oluşan 30-40 ciltlik küçük bir kitaplık olsa da bu kitaplık çalışmalarım için oldukça zayıf bir kaynak. Paralarını ve araç gereçlerini Cenevre'ye kaçırıp kurtaran *Zeitschrift für Sozialforschung*'un tam da böyle bir durumda benden çağdaş Fransız edebiyatının sosyolojisi üzerine bir makale yazmamı istemesi bir ironi olsa gerek. Üstelik bu makaleyi yazmak zorundayım; zorundayım çünkü karşılığında ödeme yapmaları ihtimali var. Burada elimde hiçbir kaynak bulunmaksızın yazmak zorunda olduğum bu makale koşullar gereği bir palavradan ibaret olacak; yine de belirli oranda büyümlü bir yanı var ve Cenevre'de cesurca kendini sergileyebilecek olsa da kendisini senden gizlemesi gerekecek. Bu konuda bildiğim başka bir şey yok. Berlin'deyken birden

101. Rotter, Berlinli bir tiyatro direktörü.

102. Bir sonraki mektuptaki olumlu yanıtı bakınız.

bire aklıma gelen bir fikir sayesinde Brecht'in kitabını (ve eğer yanılmıyorsam ödünç aldığım başka bir kitabı¹⁰³) Kitty Marx'a götürmesi için vermiş olmam konusunda kendimi övmeden edemeyeceğim. Ayrıca arşivimde itinayla elemeye gittikten sonra şimdi burada arşivin sadece küçük bir kısmına –politik anlamda tümüyle zararsız şeyler– sahip olduğumu duymam hoşuna gidecektir. Fakat son anda Brecht'in henüz yayımlanmamış ve fazlasıyla provoke edici, bir o kadar da başarılı eserini bavulumla koymak gibi bir fikre kapıldım. Eserin adı "Üç Asker"¹⁰⁴ ve günün birinde Filistin'e giden yolu bulmuş olacak.

Senin Alman Yahudilerinin kaderleri hakkında öngörmüş olduğun şeyler onlar buraya geldiği anda gerçekleşmiş oldu. Bu öngörülerin benimkilerle örtüştüğünü söylemek gereksiz bile. Daha üç hafta önce Dora'dan Stefan'ı erkek kardeşinin yanına, Filistin'e göndermesinin yollarını bulmasını rica etmiştim. Lakin henüz bu konuyu ele almamış görünüyor. Benim buradaki koşullarım üzerinde durmayı pek sevmiyorum. Yapmam gereken son şeyleri de yerine getirdikten, yani buraya seyahatimle birlikte giderlerimi Avrupa'da hayatımı idame ettirmenin asgari sınırı olan aylık 60-70 marka kadar kısıtladıktan sonra bana şu sıralar fazla bir hareket alanı kalmıyor.

Almanya'yla yazınsal temasların hepsi henüz tümüyle sonlanmış değil –bir makale, ara sıra bir eleştiri yazısıyla belki hâlâ paçayı kurtarmak mümkündür– fakat yine de Yahudileri kendilerinden ve basından uzak tutmaya çalışan bir "yazarlar sendikası" kurulmak üzere. Fransa'da iş bulma ihtimallerine ise göç organizasyonlarının iş için bir ortam yaratması ihtimali dışında fevkalade şüpheyle yaklaşıyorum. Bu açıdan Paris'te bulunduğum süre içinde kaçırdığım bir şey olmadı ve pek çok yere gidip kendimi takdim ettim. Fakat oraya geri dönme olasılığı söz konusu olsa bile sadece parasal sorunlar değil pasaportumun süresinin bu yaz dolması

103. Robert Musil'in *Niteliksiz Adam*'ı.

104. İlk kez *Versuche*'nin 6. fasikülünde (No. 14) yayımlandı.

gibi bürokratik sorunlar da gündeme gelecektir. Pasaportumun uzatılıp uzatılmayacağı çok belirsiz. Hiçbir koşulda Almanya'ya dönmeyeceğim ise ortada. Sadece Stefan'ın da orayı çoktan terk etmiş olmasını dilerdim.

Kitty Marx bana samimi bir not göndermiş, fakat bu notun benim gözümde, sözünü verdiği aklımı çecek mektupla alakası yok. Ayrıca Kıbrıs'tan gönderdiği selam da bana henüz ulaşmış değil. Ona selamlarımı ilet. Aynı şekilde Steinschneider'i de selamlarım. Escha'nın ve senin selamların için de yürekten teşekkür ederim. Dil üzerine çalışmamın bir kopyasını çıkaracağım. Bu çalışma ne denli kısa ve alışılmadık olursa olsun yazarken sayısız çekince ve düşüncelere gem vurmam gerekecek ki bu iki üç sayfacığın sana ulaşması haftalar almasın.

Walter

Not: 13 Nisan tarihli mektubun şu an geldi. Bu mektubun ve K. M.'nin notunun elime geçtiğini ancak şimdi doğrulayabilirim. Almanya'da yaşanan hadiselerin yarattığı etkilerden hareketle Yahudi tarihinin geleceği hakkında düşünceler oluşturmaya çalıştım, pek de başarılı olamadım. Ancak her koşulda Yahudilerin özgürleşmesi yeni bir bakış açısıyla ele alınmalı. Dora'yla ilgili yeni bir haber yok. Sadece işini kaybetti.

20

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

4 MAYIS 1933

Sevgili Walter,
Beni kültür bolşeviklerinin yandığı cehenneme süreceksin olsa da sana daha önce bahsettiğim kararlarım sadık kalarak senin 19

Nisan tarihli, ancak muhtemelen vakitsiz buharlı bir gemiyle gönderildiği için henüz dün elime geçen mektubuna alelacele yanıt yazıyorum. Avrupa'da hayatını devam ettirebilmenin gerektirdiği asgari koşulu sağlayarak İbiza'da kurduğun şimdiki hayatını ve orada neler cereyan ettiğini, kendini nasıl hissettiğini daha ayrıntılı bir biçimde tasavvur edebiliyor olmak isterdik. Ayrıca neden ilk fırsatta, özellikle kitaplarını (ki Kitty bu kitapların nasıl özenle dizildiğinden bahsetti), Üçüncü Reich'ın Alman olmayan her şeyi ateşe verme tavrından korumaya çalışıp çalışmayacağını da bilmek isterdik. Frankfurtlu bir tanıdığımız aracılığıyla Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün Cenevre'ye taşınarak kurtarılmasından haberdar olduk. Umarım sana bir yararı olur; bunun dışında bu dergiye varoluşunun amacı anlamında ilk elden başka bir mana yüklemek istemem. Ayrıca senin mektubunla eş zamanlı olarak Frankfurt'tan buraya gelen haberlere göre senin akademik geçmişinin geçtiği kentte de karmaşa hâkimmiş ve bunun dışında senin doçentlik koltuğuna oturan (Martin) Sommerfeld Bey de kaydadeğer pek çok ismin yanı sıra işten atılan Yahudiler listesine dahil edilmiş ki bu liste neredeyse hemen herkesi içeriyor, hatta Max Wertheimer¹⁰⁵ ve Weil¹⁰⁶ da bu listeye dahil. Buber¹⁰⁷ istisnai biçimde bu listede yer almasa da, bu sadece bir zaman meselesi olabilir, üstelik kalanlardan da hiçbirisi seminer sunamayacak (hem kime sunacaklar ki!). Yahudi entelektüellerinin (Hıristiyanlığa geçmemişlerse tabii) kitleler halinde işlerinden edilmesinin, acaba Kudüs Üniversitesi'nin gelişimi için bir manası olacak mıdır sorusu

105. Max Wertheimer (1880-1943) Gestalt psikolojisinin kurucularından biridir.

106. Gotthold Weil (1882-1960) Sami dilleri profesörü. "Gesetzes zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentum" yasasına (1933'te çıkarılan bu meslek yasasıyla Nazi iktidarı, Yahudi kökenlileri ve politik anlamda istenmeyenleri memurluktan çıkarma yetkisine sahip oldu. -çn) tabii tutulmayarak bir süre daha görevini yerine getirebildi.

107. Buber bu zaman diliminde dekanın ona "tavsiyede" bulunan bir yazısı üzerine yaz sömestrindeki seminerlerinden vazgeçti; Buber'in görevine resmi olarak son verilmesi ise 1933 yılının Ekim ayında gerçekleşti. (Bu konuda Buber'in biyografilerinde yer alan diğer bilgiler yanlıştır.)

şu sıralar yoğun bir şekilde tartışılmakta, ki bu soru yaz aylarında meyvesini verecektir. Biraz daha paramız olsa durumumuz daha iyi olacaktı. Almanya'dan göç etmesi beklenen onca insan arasında birkaç âlimin de olacağı aşikâr.

Kendi hayatlarımıza gelince, İsviçre'ye gitmeyi planladığı günden bir gün önce, bir kez daha ve bu kez korkulduğu üzere nihai olarak tutuklanan erkek kardeşim Werner ve eşinden dolayı büyük kaygılar içindeyiz. Kardeşimin tutumu benim için tümüyle bir muamma; şüphesiz bunda ailemin üstü kapalı aktarımlarının da payı var ve onların anlattıklarından kardeşimin daha o zamanlar ilk kez serbest bırakıldığında neden sınırı geçmediğini anlamak da pek mümkün değil. Werner'in Zürih'e matematikçi¹⁰⁸ olan amcamıza gitmesi gerekiyordu. Annem cereyan eden tüm bu hadiselerden ve Alman ruhunun bütün teferruatıyla sergilenmesinden dolayı perişan olmuş ve yaşlanmış durumda. Olayların gidişatı eğer annemin orada ailesiyle birlikte yaşamasına izin vermeyecek olursa annemi buraya yanımıza almamız gerekecek, ki senin de hemen anlayacağın gibi bunu yapmayı çok isteriz, ne denli zaruri olacağını ise henüz bilemiyoruz. Bize katılanlar daha çok genç kuşaktan olacaktır.¹⁰⁹ Ayrıca Stefan başka bir yerde olma imkânına sahipse nasıl olur da hâlâ Almanya'da olur bunu gerçekten de anlayamadığımı söylemem gerekir. Ve sanırım bu böyle devam edemez; üstelik kendisinden Ekim ayından beri (1932) haber alamadığım Dora için de Almanya'daki ortamın dayanılmaz olacağını düşünüyorum, çünkü pek yakında Almanya'da Yahudi çevirmenler ve gazeteciler için bir gelecekte söz edilemeyecek.¹¹⁰

Tanıdıklarımızın çoğu çocuklarını buraya gönderiyor; pek

108. Arthur Hirsch (1860-1946), annemin kuzeni, Zürih'te İsviçre Konfederasyonu'na ait Teknik Yüksek Okulu'nda matematik profesörüydü.

109. Kuzenlerimden ikisi geldi.

110. Dora'nın asıl işi çevirmenlikti. Çok iyi derecede bildiği İngilizceden çeviriler yapıyordu. Babası Leon Kellner, Czernowitz Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde ordinaryüs profesördü.

tabii ki mesleklerinin ya da eğitime başlama yıllarının değişmesini hesaba katarak.

Senin kâhin Hanussen'le ilgili sorduğun soruya verebileceğim yanıt maalesef sadece bu kişinin gerçekten de Mähren'deki Prossnitz'den gelen Steinschneider ailesinden –yakın akraba çevresine dahil olmasa da– ve tuhaf bir kariyere sahip olduğudur. Aile onu sürekli inkâr ettiği için Gustav onunla doğru düzgün irtibat kuramadığını, fakat en son Viyanalı bir akrabanın iletişime geçebildiğini söyledi. Lakin ailesinin tamamı ölmüş bile olsa bu kişinin aileye dahil edilmesine hiddetle karşı çıkılıyor. Steinschneider ailesini daha da dikkate değer kılansa ailenin yaşayan bir diğer üyesi ki bu kişi hem senin hem de benim için oldukça ilginç biri. Steinschneider ailesi Gustav'ın erkek kardeşi Karl'ın¹¹¹ kimliğinde Kitty Marx'ı aileye kazandırmayı başardı. Bu oldukça büyük bir hadise, çünkü burada evlenme taleplerini reddetmek konusunda dünya rekoru kırmasına kesin gözüyle bakılan biri söz konusu. Pesah'tan¹¹² bir gün önce küçük bir topluluk içinde kıyılan nikâha, nikâh şahidi olarak katıldım yani bir anlamda işin törensel kısmını üstlenmiş oldum, üstelik gizleyemediğim bir duygusallıkla. Çünkü Karl St., Filistin'de kendimi en yakın hissettiğim kişilerden biri ve Kaliforniya'daki çalışmadan yaklaşık altı yıl sonra bu karşılaşmamızda da ona olan sonsuz sempatimi bir kez daha doğrulamış oldu. Kitty birkaç hafta içinde kocasının yanına taşınacak. Kocasını Tel Aviv'e bir saat uzaklıktaki büyük bir Yahudi kolonisi olan Rehovot'ta bir tarımsal araştırma enstitüsünde çalışıyor. Böylece benim için Filistin'de hiçbir şikâyetle bulunmadan gideceğim başka bir yerim daha olacak, yine de Kudüs'ten gidişiyle onu bir anlamda kaybetmiş sayılacağız. Ne dersin, Rowohlt Yayınevi senin *Tek Yön* gibi kitaplarını satmaya hâlâ cesaret ediyor mudur? Onlara çeşitli

111. Kendisini 1916'dan beri tanıdığım Karl Steinschneider (1900-1979), daha 1922'de Filistin'e gelmişti. Steinschneider, W. B.'yle 1935'te Paris'te karşılaşmıştı.

112. Yahudilerin özgürlük bayramı. –çn

düğün hediyeleriyle birlikte bu kitabı hediye etmeyi düşündüm. Fakat buradan bakıldığında bu yayınevlerinin ve yazıların hepsinin kaderi çok belirsiz. Ayrıca Kitty'ye benim bu mektubu göndermemi beklemeden, kaderi hakkındaki bilgiyi senin için bizzat kendisinin kaleme alması tavsiyesinde bulundum. Brecht'in¹¹³ *Ana* adlı eserinin pek yakında eline geçmesi gerek. Musil'in kitabına gelince, bu kitabı okumayı ben de isterim, ancak açıkçası bunun için rahat okuyabileceğim bir zamanın olması gerekir. Buna bir itirazın olur mu?

Berlin'de hüküm süren onca hadiseye rağmen o saygın ve net tavırlarını korudukları için özellikle takdire değer gördüğüm¹¹⁴ *Jüdischer Rundschau*'nun¹¹⁵ bir sayısını da gönderiyorum. Bu makalenin yazarının, şimdiki hükümetin en önemli adamı Bay Goering'le yaptığı hararetli "sohbetin" ardından *Rundschau*'nun yasaklanmamış olması, aksine tüm haftalar boyunca tavrını korumuş olması da günümüzün bilmecelerinden biri. Çok şükür ki Schoeps literatürüne ait hiçbir şeyin şu günlerde buraya sızması mümkün değil, ancak olur da bu gerçekleşirse sen de kuşkusuz bu korkunç hazdan payına düşeni alacaksın. Bu arada Kraft¹¹⁶ da Hannover'deki işinden çıkarıldı.

Nouvelle Revue Française burada kütüphanede mevcut, şu durumda Groethuysen'in makalesine de bakmaya çalışacağım. Edebi metinler hakkında yazışmayı başka bir zamana bırakalım.

Pasaportla ilgili sorun hakkında şunları söylemek istiyordum; eğer İspanya'da *sürekli* oturum izni alabilirsen oraya en yakın Alman Konsolosluğu'nun nüfus kütüğüne (örneğin burada Kudüs'te olduğu gibi) kendini kaydettirebilirsin, böylece oradan her daim

113. Mektubumun hâlâ elimde bulunan ilk versiyonunda şöyle yazıyor: "Brecht'in beni pek de etkilemeyen "Ana" adlı çalışmasını sen de..." diye devam ediyor.

114. Derginin 4 Nisan tarihli sayısıydı ve başyazar Robert Weltsch "O sarı lekeyi gururla taşıyın" adlı makalesiyle büyük ilgi uyandırmıştı.

115. 1902'den 1938'de yasaklanana dek Almanya'da yayımlanan siyonist haftalık dergi. -çn

116. Werner Kraft, Hannover'deki eyalet kütüphanesinde kütüphaneciydi.

yeni bir pasaport alma hakkın doğmuş olur. Genelde (haklı nedenlerle bir etki alanı yaratabilmek için) yurtdışındaki Alman konsoloslukları liberal bir yüz takınmak amacıyla mümkün mer-tebe çok sayıda insanın kendilerine kayıtlı olması konusunda özen gösteriyor. Ne olursa olsun sen oradakilere danış. Burada Filistin'de ise Alman vatandaşlığından kaçış öyle büyük bir boyut kazandı ki¹¹⁷ tahminimce bu koşullar dahilinde senin de Fransa'da ya da İspanya'da o ülkelerin vatandaşlığına geçmen mümkün olacaktır.

Dil üzerine yazdığın çalışmanın kopyasını minnettarlıkla ve merak içinde bekliyorum. Bugünlük bu kadar. Eğer Ernst Schoen'le temas içindeysen ona mektubumu alıp almadığını sorar mısın? Escha ve ben sana en içten selamlarımızı gönderiyoruz.

Gerhard

21

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FONDA MIRAMAR
SAN ANTONIO, İBİZA,
7 MAYIS 1933

Sevgili Gerhard,
Senden yeniden haber almamış olsam da birkaç satır yazmadan edemeyeceğim. Ciddi olmakla birlikte yanılma payı katiyen yok diyemeyeceğim bir kaynaktan, Berlin N Brunnenstraße'de dok-torluk yapan erkek kardeşim Georg'un SA'nın eline düştüğünü,

117. Bense daha 1926'da, İngilizlerin manda hükümeti iki yıllık sürekli ikametden sonra Filistin vatandaşlığına geçişi mümkün kılan bir yasa çıkardığında, Alman vatandaşlığından çıkmıştım.

ağır derecede işkenceden geçtiğini ve bir gözünü kaybettiğini öğrendim. Bir tutuklu olarak ya da koruyucu nezaret kapsamında devlet hastanesinde yatıyor olmalı; dünyayla bağıını muhtemelen tümüyle koparmışlardır.¹¹⁸ Zürih'teki Reni Begun adında Yahudi bir doktorun verdiği bilgi bu. On gün önce Berlin'den gelmiş. Şimdiyse Paris'teymiş; onunla doğrudan temasa geçmeye çalışacağım. Bu uzun sürebilir.

Kız kardeşimden¹¹⁹ en son Paskalya bayramından önce İsviçre'den haber almıştım. O zamanlar her şey yolundaydı.

Erkek kardeşimin konumu gereği ise korkulacak çok şey var. Mesele çok ciddi ve benim ona yardım etmemin imkânı yok. Berlin'de birine bu konuyla ilgili bir şeyler soracak olsam bana bilgi verecek kişiyi de tehlikeye atmış olurum.¹²⁰ Belki birinden bu konuda bir şeyler öğrenebilirsin. Lütfen bir şeyler öğrenmeye çalış ve beni bilgilendir. Bu arada kız kardeşim yeniden Berlin'de.

Stefan'ın Almanya dışına çıkmış olduğunu bilme isteğim had safhaya ulaştı, üstelik bunun için aileyle ilgili başka bir habere gerek yok; gazeteleri takip etmek yeterli. Daha Paris'teyken Dora'yı bu yönde teşvik etmeye çalıştım. Onun o zamanki yanıtından çıkardığım, meseleleri düzenlenmek için biraz daha beklemek istediğiydi. Fakat şu sıralar Yahudilerin orta ve yüksek düzeydeki

118. Bu haber bu haliyle doğru değildi. Georg Benjamin 12 Nisan'da "koruyucu nezarete" alınmıştı ve mektup yazıldığı esnada "nispeten yasal denecek" koşullarda Plötzensee'deki hapisanede, o zamanlar erkek kardeşim Werner'in de tutuklu olduğu hapisanede kalıyordu. Bu sürece ilişkin daha ayrıntılı bilgiler için Hilde Benjamin'in kocasının biyografisini kalemeye aldığı çalışmaya bakınız: *Georg Benjamin. Eine Biographie*, Leipzig 1977, s. 210-213.

119. Dora Benjamin (1901-1946), Benjamin'in üç kardeşinden en genç olanıydı. Sosyal yardım ve psikoloji alanlarında çalışan bir iktisatçıydı. O zamanlar hâlâ Almanya'da bulunmakla birlikte daha 1934-35 yıllarında Paris'te bir dairesi vardı. Savaş zamanı İsviçre'ye kaçmayı başardı; yıllarca ağır bir hastalıktan mustarip yaşadktan sonra Zürih'te vefat etti. Ben onu ölümünden üç gün önce Paracelsus Hastanesi'nde ziyaret ettim.

120. Burada sözü edilen kişiler her şeyden önce ayrıldığı eşi Dora ve o zamanlar Berlin'de avukatlık yapan kardeşinin eşi (aynı zamanda biyografisini yazan) Hilde Benjamin'dir. Hilde Benjamin daha sonra DDR (Alman Demokratik Cumhuriyeti) zamanında uzun yıllar adalet bakanı olarak çalışmıştır.

okullara alınmasında *numerus clausus*¹²¹ uygulamasına geçildiğine dair yönergeler yayımlandı. Stefan'ın da bu yönergelere maruz kalıp kalmayacağını bilmiyorum. Fakat söz konusu bu durumdan daha önemlisi Stefan'ın tümüyle sol görüşte olması ve belki de Almanya'da yaşayan bir Yahudi'nin şu günlerde yaşananlardan paçayı sıyırıp sağ salim kurtulabilmesi için gerekli basireti her an gösteremeyecek olması.¹²²

Dora'yı tehlikeye atmadan ona bu meseleler hakkında yazmam mümkün değil. Sana bunları aramızda kalacağı bilgisiyle yazıyorum ve yine de içten içe senin Dora'ya bu mektuptan sözlü olarak bahsetme fırsatının olmasını ümit ediyorum. Tabii ki bu pek ihtimal dahilinde değil, çünkü haber veren kişinin en güvenilir kişilerden biri olması gerekir. Ortalık casus kaynıyor.

Bugün çoktandır tahmin ettiğim şeyin doğrulanmasının ardından pasaportum konusunda iyice karamsar bir hal aldım: Konsolosluklarda herhangi bir şey bahane edilerek pasaportlara el konuluyormuş. Ben benimkinin kaybolduğunu söyleyeceğim. Yine de yeni bir pasaport edinebileceğimi sanmıyorum. Bunun üzerine acaba kısmen de olsa yasadışı bir biçimde İspanya'da kalabilir miyim ya da pasaportumun süresi geçmeden Fransa'ya dönebilir miyim diye düşündüm. Orada bana *carte d'identité*¹²³ çıkarabileceğim vaadinde bulunuldu. Fakat oraya nasıl ulaşırım ve orada geçimimi nasıl sağlarım, bu da ayrı konu.

Yazar "Detlef Holz"¹²⁴ benden çalışmalarımın olduğu arşivde kendi yazılarını saklama ricasında bulunduğunu sana iletmemi istiyor. Onun ilk yazısı *Frankfurter Zeitung*'da yayımlandı. Henüz yazının bir nüshası elime geçmedi. Benim arabuluculuk etmeme

121. Başvuranların ancak öngörülen sayıda üniversiteye kabulü. -çn

122. W. B.'nin oğluyla yazışmalarının sadece bir kısmı günümüze kalmıştır ve şimdi Doğu Berlin'deki DDR Sanat Akademisi'nin Edebiyat Arşivi'nde bulunmaktadır.

123. Nüfus cüzdanı. -çn

124. W. B. 1933-1935 tarihleri arasında Almanya'da yazılannda sıkça bu takma ismi kullanmıştır; daha sonra çalışmalarının Almanya'da revaçta olmasını sağlamak için 1936'ya ait *Deutsche Menschen* (Alman İnsanları) adlı kitabında da bu ismi kullanmaya devam etmiştir.

gerek kalmadan -30 Nisan 1933¹²⁵ tarihli sayıda yer alan- metni okuman halinde Holz, metni okurken editörün onun metinlerine düzenli olarak müdahale ettiğini hesaba katman gerektiğini belirtiyor. Bu ilk metinde de müdahale var. Belki metnin değiştirilmemiş haliyle sana ulaşmasını sağlayabilirim. Bu genç yazar, gazeteye gönderdiği ikinci işiyle kitlelerin ilgisini çekme beklentisine girebilir. Çalışmanın adı *Am Kamin*¹²⁶ ve Lukács'inkine¹²⁷ benzemeyen bir roman teorisi içeriyor.

Kitty Marx'a selamlarımı ilet. Filistin yolculuğu için ona bir kitap ödünç vermiş miyim, verdimsem hangisiydi, bilmeyi isterim.

Escha'yı ve seni candan selamlarım.

Walter

22

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

23 MAYIS 1933

Sevgili Walter,

Mektubun ancak önceki gün geldi; anlaşılan buraya ulaşması bayağı zaman alıyor. Bu nedenle sana hemen yanıt yazarak bu eksikliği gidermeye çalışacağım. Bu arada, sana göndermiş olduğum önceki

125. Burada şair Max Dauthendey'in (GS III, s. 383-386) mektuplarının oldukça olumlu karşılanmış olması söz konusudur ki bu mektuplarda Paul Scheerbar da saygıyla anılmaktadır.

126. Arnold Bennett'in 1932'de Almanca yayımlanan *Konstanze und Sophie* adlı romanı hakkında. Bu eleştiri yazısı 23 Mayıs 1933'te *Frankfurter Zeitung*'da (GS III, s. 388-392) yayımlandı. Söz konusu bu eleştiri W. B.'nin eleştirilerinde kuramsal düşüncelere ne denli yer verdiğinin somut bir örneğidir. Bennett'e ilgisini Julia Radt'a yazdığı bir mektupta ayrıntılarıyla ortaya koymuştur.

127. Georg Lukács'ın *Roman Kuramı*, Lukács'ın Marksizm öncesi dönemine ait Almanca yayımlanan son eseridir.

mektubu da almış olursun. Erkek kardeşin hakkında yazdıkların beni çok ürküttü, maalesef bu türden haberleri ciddiye almak ve gerçeğin ne olduğunu saptamak için gayret sarf etmek gerekir. Elimden ne gelirse yapmaya çalışacağım. Sanırım birini tehlikeye atmadan yazmak konusunda düşüncelerinin yanlış olduğunu söyleyebilirim, belki de düşündüğünden fazla şeyler yazabilirsin; kendi deneyimlerimden hareketle diyebilirim ki oldukça müşkül sorulara bile zararsız, şairane bir kılıf uydurulduğunda temelde her şey yazılabilir. Ben kendi açımdan Berlin’de iki kişiye yazabilir ve onlardan mümkün mertebe araştırmalarını rica edebilirim, fakat tabii ki olumlu bir yanıt verebilirler mi ya da onlar da Berlin’den çoktan ayrılmışlar mıdır, bilmiyorum. Dora’ya da icap ettiği biçimiyle yazacağım. Çok üzülerek söylüyorum ki mektubun elime geçmeden bir gün önce, bu meseleyi doğrudan açabileceğim genç bir adam Berlin’e gitmek üzere buradan ayrıldı. Bunun dışında buradan Berlin’e gidecek bir kimse var mı bilmiyorum, ama etrafımdakilere soracağım. Yakın çevremden güvendiğim kişiler şimdilik bu güzergâhı kullanmamaya çalışıyorlar.

Erkek kardeşim ve Escha’nın kız kardeşi halen tutuklu ve kendilerinden haber alınamıyor. Belki okumuşsundur; Gutkind’in eşinin erkek kardeşi¹²⁸ resmi makamların söylediğine göre Moabit Hapishanesi’nde canına kıymış. 16 yaşında lise öğrencisi olan bir kuzenim, Yahudi-sosyalist (siyonist) bir gençlik örgütlenmesinin üyesi olduğundan komünist faaliyetlere katıldığı şüphesiyle tutuklandı ve iki haftadan beri hapiste.

Stefan hakkında yazdıklarından hareketle eğer seni doğru anlıyorsam Stefan komünist düşünüşe sahip; bu durumda onu Filistin’e göndermenin manası var mıdır, diye sormak gerekiyor. Orası, ama özellikle Dora’nın erkek kardeşinin yaşadığı o çevre *ciddi şekilde gerici* (ve üstelik bununla da Filistin’de ünlenmiş) insanlardan olu-

128. Lucy Gutkind’in erkek kardeşi Erich Baron, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin Dostları adlı organizasyonda oldukça aktifti.

şuyor ve Stefan kendisi için gerekli olacak tatmin olma duygusunu o çevrede bulamayacak. Buradaki Yahudilerin komünizme karşı düşünceleri oldukça düşmanca; bu nedenle 15 yaşındaki bir genci bu bağlamdaki çatışmalara maruz bırakmak ne kadar doğrudur diye bir soru gündeme geliyor. Yahudilikle ilgili içinde yoğun, olumlu hisler taşımıyorsa buradaki hayata katlanması zor olacak. Fakat belki de yanılıyordumdur; nihayetinde Stefan yeni fikirlerin tabiatını etkileyeceği yaşlarda. Her şey farklı açılardan düşünülerek ele alınmalı. Eğer burada okula gidecek olursa (ki yaşına bakılacak olursa Benyamina'da okula gitmesi artık mümkün değil) önceden İbranice öğrenmesi gerekir ki bu dili öğrenmeden bu ülkede kendini geliştirme şansı olmaz.

Senin pasaport konusundaki endişelerine gelince, Filistin'e seyahatinde bir sorun teşkil edecek olmasını anlayabilirim ama Fransa konusunu gerçekten anlamıyorum; yüzlerce insanın pasaportları *olmadan* Almanya'dan Fransa'ya geçtiğini ve sınır dışı edilmediklerini düşünülecek olursa neden günü geçmiş bir pasaport Fransız sınırını geçmek için engel oluştursun ki! Sanırım bu konuda çok kaygılanmamalı biraz daha iyimser bakmalısın. Ayrıca İtalya'da kimi bölgeler şu an sığındığın yer kadar ucuz değil mi? Ya da bu meseleyi hafife mi alıyorum? Yazar Detlef Holz'un doğumunu memnuniyetle karşıladım (her ne kadar ürettiklerini şimdiye dek görmemiş olsam da yazdıklarını oldukça merak ediyorum) ve edebiyat dünyasında kabul görmesi durumunda –ki maalesef şüpheliyim– belki de Avrupa'nın Filistin'e yakın yerlerini dikkate alınmak makul olabilir. Ayrıca senin de son dönemde ürettiğin şeylerin kimisi bende halen yok; örneğin tesadüfen *Vossische*'de¹²⁹ gördüğüm Wiesengrund'un Kierkegaard kitabı hakkındaki eleştirisi gibi. Filistin'de yaşamak için 8-10 sterline ihtiyacın var. Sende yaklaşık olarak ne kadar var? Burada yaşayabilir misin, yaşamalı

129. *Vossische Zeitung*'da 2 Nisan 1933 tarihinde (GS III, s. 380-383) yayımlanan eleştiri yazısında isminin baş harfleri yer alıyordu.

mısın, bu sorular çevredeki hayranların tarafından pek çok kez ele alındı. Kitty kendi biletini sana hemen verebileceğini söyledi.¹³⁰ Belki fikrini söyleyerek sen de bu tartışmaya katılmak istersin. Bu düşünce kafamı çok meşgul ediyor. Umarım yakında sana yeniden yazma fırsatım olur. Magnes geçenlerde yazdığı mektupta seni soruyordu. Bir mektup yazdım. Kitty'ye selamlarını ilettim ve bakışlarımla senin fevkalade başarı sağladığın mektubuna yanıt yazması konusunda onu uyardım.

Hepimizin sana çokça selamı var.

Gerhard

Not: Eğer şimdi mektubunuz için teşekkürlerimi sunacak olursam, kendi mektubuma başlayamayacağım. Fakat mektubum pek yakında size ulaşmış olacak. Ayrıca çok selamlar.

K. M.

23

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FONDA MIRAMAR

SAN ANTONIO, İBİZA (BALEAR ADALARI)

23 MAYIS 1933

Sevgili Gerhard,

4 Mayıs tarihli mektubun geldi. Alman arkadaşlarımla yazışmam iyice seyrekleştigiinden mektubunu yanıtlamak için daha fazla vaktim olacak. Oradakilerin tehlikeye girmemek için fikir teatisinde

130. Bu cümle Kitty'nin, W. B.'nin Filistin'e yapacağı gemi yolculuğunun biletini karşılamaya hazır olduğu anlamına geliyordu.

bulunmak istememeleri anlaşılır bir şey. Benim 4 Mayıs tarihli son sorum henüz dikkate alınmış değil. Buna karşın erkek kardeşin hakkındaki haberler üzücü. Onun davranışlarına bir mana veremediğini yazıyorsun. Ben de aynı şekilde kendi kardeşimin tavırlarını anlamıyorum. Seyahatimden önce onunla telefonda konuştum. O zamanlar oturduğu semtte, Wedding'deydi ve öldüğüne dair iki kez söylenti çıkmıştı. Aradan geçen bu zamanda daha önce haklarında sana danıştığım kişiler bu bilgiyi doğruladılar. Kardeşim beş hafta önce SA'nın eline düşmüş ve o zamandan beri devlet hastanesinde tutuklu yatıyor. Aldığı yaralar hakkında bir bilgim yok.¹³¹

Bu bilgiyi tamamlayıcı bir şeyler öğrenebilirsen ki pek sanmıyorum, bana bildir lütfen. Bugün Almanya'dan yeni gelmiş biriyle birkaç laf ettim. Konuşmalar neticede insanın sezdiği ya da bildiği şeylerin onaylanmasından ibaretti. Bir hafta önce Dora'ya bir kez daha, işte ancak mektupta anlatılabildiği kadarıyla, Stefan'ı Almanya'dan göndermesi tavsiyesinde bulundum. Ayrıca o Almanya'da olduğu sürece, yayımlayacağım her şeyde akla gelebilecek her türlü ihtiyatı göstermek zorundayım.

Haletiruhiyem berbat. Herhangi bir şeye rahatlıkla ve özgürce sahip olmanın imkânsızlığı, benim gibi güç koşullarda ve beklentisiz yaşamaya alışkın biri için bile uzun vadede iç dünyanın dengesini altüst eden bir tehlikeye dönüşüyor. Beni göreceksen belki bu sorunun farkına varmazsın, fakat mektupta tam olarak ifadesini buluyor. Bu imkânsızlığı tayin eden, pasaportla ilgili yaşadığım güçlüklerden ziyade çaresizliğimin, sefaletimin tamamı. Kaldı ki bazen toplumdan bu denli yalıtılmış olmamak her şeyi daha katlanılır kılabilirdi diye düşünüyorum. Yine de ikamet olarak burasının seçilmiş olması akıllıcaydı. Aldığım bir mektup nadiren olsa da tanıdıklarımı göreceksin olma umudu yaratıyor. Ancak deneyimlerimden onların plan projelerine pek kıymet vermemeyi öğrendim. Çünkü geçen yıl kimse gelmedi. Şimdi olduğu

131. Bkz. 21. mektup, 118. dipnot.

gibi İbiza'da, Parisli arkadaşlarımı bir haftadan fazla görmemek bana üzüntü veriyor. Bunun dışında buradan bir adam *Berlin'de Çocukluk* adlı kitabımdan kısa bölümler çevirmeyi amaçlıyor. Söz konusu bu kişi Almanca bilmiyor, fakat benim açıklayıcı yorumlarımı kavramak konusunda çok yetenekli.¹³²

Almanya'da hazırlanan yeni basın yasasının, elimden gazetecilik yapmakla ilgili son olanakları da alacağını hesaba katmak zorundayım; böyle olunca bir şeyler üretme anlamında geriye bir tek Paris kalıyor. Üstelik böylesi bir ifade pek de iyimser değil! En iyi koşullarda Paris'te kazanacağım meblağ ancak *buradaki* giderlerimi karşılamaya yetecektir; işte bu ikilem karşısında herhangi bir çözüm göremiyorum.

Senin samimi biçimde sorduğun sorulara ancak bu kadar yanıt verebiliyorum.

Yaratım sürecinde işime yarayacak tüm araçlardan yoksun olmakla birlikte burada sürüp giden işleri elimden geldiğince halletmeye çalışıyorum. Hem söz konusu bu işler hem de geçen yılki ikamet sorunları nedeniyle şimdiye dek ertelemek zorunda kaldıklarım, *Berlin'de Çocukluk*'un devamı gibi çok önemseydiğim işleri yapmamı engelledi. Acaba vaktiyle sana *Berlin'de Çocukluk*'un son bölümü olan "Kambur Adamcık"ı gönderdim mi yoksa o bölüm daha sonra mı yazıldı? Çağdaş Fransız Edebiyatı hakkında yazdığım ağır ve bana ıstırap veren işi bitirecek olursam bir kez daha roman konusunu ele alacağım; bu konuya kısa süre önce yazdığım bir makalede değinmiştim, fakat maalesef bu makale henüz basılmadı.¹³³

Aynı zamanda muhtemelen şimdi kaldığım yeri تنها, penceresi olmayan, kapısına delik açılacak bir değirmenle değiştirmek

132. Pek çok evreden geçen bu çeviriler, bir derleme olarak basıldı: GS IV, s. 979-986. Orada (s. 969-70) yayıncı Tillman Rexroth'un, bu çevirilerin nasıl oluştuğuna dair bir yazısı yer almaktadır.

133. Bkz. 21. mektup, 124. dipnot.

zorunda kalacağım. Orası ya daha katlanılır bir yer halini alacak¹³⁴ (ki o zaman belki de orada daha uzun süre kalabilirim) ya da (bu da aynı derecede mümkün) hiç katlanamayacağım bir yer olacak ki o zaman San Antonio'dan Ibiza'ya geçmem, belki de adayı terk etmem gerekecek.

Sabırsızlıkla *Ana*'nın elime geçmesini bekliyorum. Musil okumayı seviyor musun, onu şimdilik elimde bulunduruyorum. Bu yazardan tat alabilmiş değilim ve gerektiğinden fazla akıllı olduğu sonucuna vararak kendi içimde onunla vedalaştım.

Şimdi kaşlarını çatmana neden olacak bir söz sarf edeceğim; söylenmesi gerekiyor. Dil hakkındaki yeni notlarımı sana gönderme girişimimi ele aldığımda, bunları “Über Sprache überhaupt und die Sprache des menschen” (Bütünöyle Dil ve İnsanın Dili Hakkında) başlıklı daha eski notlarımla karşılaştırmayı başarmanın bile tek başına bu maksadı gerçekleştirmek için epey cesaret gerektirdiğini gördüm. Tabii bu yazılar da Berlin dosyasında olduğundan, ulaşmam mümkün değil. Fakat öte yandan bunların ikinci bir nüshasının sende olduğunu biliyorum. Bu yüzden senden ricam bir an önce benim şimdiki adresime –değirmene taşınacak olursam da bu adres geçerliğini koruyacak– bunları göndermen. Lütfen zaman kaybetme, ne denli çabuk gönderirsen o denli çabuk yeni notlarıma ulaşacaksın. Bunun dışında Berlin’de basılacak şeylerden birkaçını bekliyorum, böylece benim yazılarımdan oluşturduğün arşivi tamamlayabilirsin. Şimdi sadece işlerin zamanında gitmesini dileyebilirim. Ayrıca yakında çalışmalarımın büyük kısmının ve güncel olanlarının Paris’te bir kasada saklanacağını biliyor olmayı umut ediyorum; bu işi üstlenmek isteyen biri var.¹³⁵

Kitty Marx’a buradan uzun bir mektup gönderdim. O fevkalade hadiseye onun nazarında gölge düşürecek vesileyi saygıyla

134. W. B., Noeggerath'larda uzun süre kalmak istemiyordu.

135. Söz konusu bu kişinin kim olduğunu bilmiyorum. W. B.'ye yazılmış ve şu an Doğu Berlin'de olan mektuplardan kim olduğu saptanabilir.

karşılar ve iyi temennilerimi sunabilirim, ancak bunu ona bizzat söyleyebilmem için öncelikle son mektubumun az da olsa hak ettiği saygıyı görmesi gerekiyor. *Tek Yön*'ü ise Alman kitapçılar daha okumadan onun için tedarik edeceğim.

Kraft'ın Hannover'deki memuriyeti neydi? Ve halen senin yaşıttığın kişiler arasında mı? Başına neler geldi?¹³⁶ Ona ne olacak?

Lütfen bir an önce yaz. Yazılarını da minnettarlığımı pek çok kez dile getirdiği *Jüdische Rundschau* ilavesinde olduğu gibi kimi metinlerle süsle lütfen.

Escha'yla seni yürekten selamlarım.

Walter

24

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

İBİZA

31 MAYIS 1933

Sevgili Gerhard,

An itibarıyla mektup yazma konusunda hangimizin daha çalışkan olduğu şüphe götürmez derecede açık. Sıkça mektup yazarak meseleyi halledemediğimin farkındayım, çünkü yazına ihtar ve sitemlerle başlayacak olma ihtimalin elini çabuklaştırıyor. Dünyanın dört bir yanına savrulmuş diğer Yahudiler de benimle yazışmalarında ihmalkârlık konusunda seni örnek alıyor olmalı ki senin Filistin'deki en zeki öğrencinden söz etmiyorum bile. Çünkü söz konusu şu durumda öfke haklı ve yerinde bir öfke bile olsa öncelik suskunluğun.

136. Kraft 1934'te Filistin'e geldi ve bugün hâlâ Kudüs'te yaşıyor.

Fakat şu an kökleri kalbimde yaprakları senin arşivinde olan ihtimam ağacından birkaç meyveyi silkeleme zamanı. Gazetele-
rin bulunduğu dosyamdan üç sayfa teknik bir talihsizlik sonucu
okunmayacak hale geldi; metnin en önemli kısımları şu an eksik:
“Çevrilmesi Gereken Kitaplar” (21 Haziran 1929) başlıklı yazının
yer aldığı *Edebiyat Dünyası* V, 25; “Paris Günlüğü”nün (23 Mayıs
1939) üçüncü bölümünün yer aldığı *Edebiyat Dünyası* VI, s. 21 ve
özellikle de en çok hasar alan *Frankfurter Illustrierte*’nin 1 Nisan
1929 tarihli “Dienstmädchenromane des vorigen Jahrhunderts”
(Geçen Yüzyılın Hizmetçi Kız Romanları) başlıklı makalesi.¹³⁷
Özellikle bu son makaleyi koşullar ne olursa olsun bana gönder-
men ricasında bulunacağım. Diğer iki metin ise çok zorda kalınırsa
ödünç alınılabilir; senin göndereceğın nüshaya göre metnin eksik
yerlerini tamamlayacağım. Aynı zamanda bunu Almanya’dan te-
lafı etmeye çalışacağım. Fakat orada bu metni edinmek mümkün
müdür, şüpheli.

Söz konusu bu sayfalara bir de “Über Sprache überhaupt und die
Sprache des menschen” (Bütünöyle Dil ve İnsanın Dili Hakkında)
adlı yazıyı ekleyecek olursan beni çok mutlu etmiş olursun. Ve bu
yazılar elime ne denli erken geçerse o denli iyi.¹³⁸ Şimdi dil hakkın-
daki iki yazının karşılaştırılması işiyle meşgul olma zamanı geldi.
Gelecek haftalarda bir sekreterim olacağından dil hakkındaki bu
ikinci çalışmanın eline çabuk geçmesi ihtimali yüksek. Lakin ilk
çalışmayı muhakkak daha önce görmek zorundayım.

Senin orada bir evin varken ve yüzlerce el senin emrine amadey-
ken¹³⁹ ki Escha’nın sana olan küçük yardımlarını saymıyorum bile,
benim burada, oldukça ağır koşullar altında her şeyi tek başıma
yapmak zorunda olduğumu dikkate al lütfen.

Tüm bunlardan sonra teşvik edici bir şeyler ya da bir ödöl

137. Makaleler, GS III. s. 174-176; IV. s. 567-587 ve IV. s. 620-622’de yer alıyor.

138. Orjinali postada kaybolmasın diye bu yazıyı, kopya etmesi için Kitty’e vermiştim.

139. Burası gerçekten de çok abartılı. Bir sekreterim bile yoktu, eğer olsaydı yıllar içinde onun ricası üzerine geri gönderdiğim metinler kaybolmamış olurdu.

gerekiyorsa sana dün bitirdiğim “den gegenwärtigen gesellschaftlichen Standort des französischen Schriftstellers” (Fransız Yazarlarının Çağımız Toplumundaki Yeri) adlı çalışmamı ödünç olarak gönderme sözü verebilirim.¹⁴⁰ Bu çalışmayı Cenevre’ye taşınan Sosyal Araştırmalar Enstitüsü’nün dergisi için hazırladım; bir de güç koşulların üstesinden gelebilmek için. Bu çalışmada kesin şeylerden söz etmek mümkün değil. Yine de şimdiye kadar bariz şekilde algılanamayan pek çok nokta hakkında fikir edinilebileceğini düşünüyorum.

Bu arada erkek kardeşimle ilgili söylentilerin doğrulandığına dair o üzücü haberi sana yazmış mıydım? Sadece yaralarının ne olduğunu bilmiyorum.

Sekiz gün İbiza’da, arkadaşlarımla yanındaydım ve günde yedi saat metin dikte ettirmiş olsam da son üç gün biraz dinlenebildim. Bugün San Antonio’ya geri dönüyorum.

Çok içten, ancak sadece ricalarımın bir an önce yerine getirilmesi koşulunda geçerli olacak selamlarımla.

Walter

25

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

15 HAZİRAN 1933

Sevgili Walter,

23 Mayıs ve 31 Mayıs tarihli mektuplarının her ikisinin de bana ulaşması epey zaman aldı. Anlaşılan İbiza’dan gelen mektupların buraya ulaşması için en az 14 güne ihtiyaç var. Bu nedenle daha önce

140. GS II, s. 776-803'te yer almaktadır.

Almanya'ya gönderilen mektuplarda olduğu gibi her şey hızlı ve yolunda ilerlemezse sabırsızlanmamanı rica edeceğim. Bu postayla birlikte dil hakkındaki ilk çalışmanın bir kopyasını da gönderiyorum ki bu kopya sende kalabilir.¹⁴¹ İlk mektubun geldiğinde Kitty hemen bu çalışmanın bir kopyasını çıkarabileceği teklifinde bulunmuştu, ancak hastalıklar ve kimi ailevi nedenler işini aksatmasına neden oldu. Eğer sana hâlâ yazmadıysa hakkında kötü düşünme lütfen; Kitty gerçekten de pürtelaş, bitkin bir çocuk ve ona senin gözünde itibarını yitirdiğini söylemeye ilişkin tereddütlerim var. Kitty önümüzdeki günlerde Kudüs'teki işini bırakmış olacak ve iyi niyetini kanıtlamak için daha rahat zamanı olacak. Her halükârda bu nüshayı ancak şimdi hazır edebiliyor ve istediğin metinleri de buna ekliyorum, ancak senden en azından *Paris Günlüğü*'nün üçüncü bölümünü bana geri göndermeni rica edeceğim.

Hizmetçi romanlarıyla ilgili birkaç satırı kopya edecek vaktim olmadı, yine de senden isteklerini yerine getirmiş olmaktan dolayı bir teşekkür bekleyebilir miyim? Kendini ifade etmek için teoriye ihtiyaç duyan kara büyücünün riyasız merakıyla dil hakkındaki ikinci çalışmayı beklediğimi gözden kaçırmayacağını düşünüyorum. Ricanın bana ulaşmasının üzerinden bir hafta geçti ve yazışmalarımızdaki ihmalkârlık hakkında söylediklerini çok da doğru bulmadığımı itiraf etmek zorundayım. Umarım yazı masan derhal halletmen gereken işlerden önce Zohar'da¹⁴² belirtildiği gibi değirmen taşında parçalanıp uçuşuruma atılmamıştır.

Georg hakkında yazdıklarını aldıktan hemen sonra yazdığım mektubumun eline geçip geçmediği mektubundan anlaşılmıyor, ancak eline geçmiş olmasını umut ediyorum. Ayrıca son iki ayda Dora'ya iki kez mektup yazdığım halde ondan (Berlin'deki son ziyaretimden bu yana) en azından yaşadığına dair bile bir işaret alamadım.

141. "Über Sprache überhaupt und die Sprache des menschen" 1916 sonbaharında kaleme alınmıştır (GS II, s. 140-157).

142. Yahudi mistisizminin (Kabala) kitabı Zohar'a göre Şabat (veya Sebt) günü *diamond*'ların (kötü ruhların) inzivaya çekildikleri yer.

Escha kız kardeşinden aldığı bir telgraf nedeniyle, ailesinin geleceği hakkındaki tartışmalara katılmak üzere Roma'daki ku-zenimde (Loni) yapılacak buluşmaya katılmak üzere dün yola çıktı. Orada çok kısa, yaklaşık 1 Temmuz'a dek kalacak; ailemden birinin buraya gelmesi durumunda ise kalması en fazla bir hafta daha uzayacak. Erkek kardeşim Werner ise asılsız bir şekilde vatan hainliğiyle suçlandığından¹⁴³ (bu savcının anneme yönelttiği bir tehdit ki annem "yeni Alman zihniyeti"nin yarattığı durumları ve tecrübeleri çekincesiz ve gayet ayrıntılı bir şekilde yazıyor!) eşim de bu soyadı taşıyan biri olarak Almanya sınırından geçemeyecektir. Anneme Roma'ya gelmesini tembih ettik. Senin şu sıralar İtalya'da olmaman ne üzücü! Annemin, Werner ve eşi hapiste olduğu sürece analık duyguları gereği bize taşınmayacağını düşünüyorum. Escha'nın ailesi de Almanya'yı terk etmeye şiddetle karşı çıkıyor. Benim Alman tanıdıklarımın çoğu, sayıları günden güne artarak buraya kaçıyor; kaçanlar arasında tanımadıklarımın sayısı ise daha çok. Bu iki sosyal kategorinin zamanımız üzerindeki etkisi pek de az değil. Tel Aviv'de daha dikkat çekici boyutlarda olsa da artık burada da sokaklarda ciddi şekilde Almanca konuşulduğu işitiliyor; öyle ki geçen cumartesi gözlemlediğim, bizim buradakilerin günden güne daha çok İbranice'ye dönülmesini istediği. Alman Yahudilerinin içinde yaşadıkları rüya âlemine ilişkin acımasız analizlerim sayesinde karşımdaki hanımefendinin düşmanlığını kazanmakla birlikte maalesef onu ağlama krizine sokmayı başardığımı söylemem gerekiyor.¹⁴⁴ Buradaki meselelere ilişkin görüşlerim nedeniyle günün birinde aşırı şovenist olduğuma dair ün kazana-cağımı rüyamda görsem inanmazdım, ancak işte *genius loci*'nin¹⁴⁵

143. Gerçekten de kardeşime karşı askeri nizama başkaldırmaktan dava açılmış, kardeşim davayı kazanmış ve serbest bırakılmıştı, ancak mahkeme salonundan çıkarken gestapo tarafından tutuklanmış ve Torgau toplama kampına getirilmişti.

144. 8 Haziran tarihinde Dr. Weil adlı zengin bir hanımefendiyle yaptığım bu konuşma beni o denli öfkeliendirdi ki bu konuşmayı not ettim.

145. (Lat.) Mekânın ruhu. -çn

haklı intikamı. Siyonizmin tanı koyma meselesinde, Yahudiliğin durumunu idrak etme başarısı gösterdiği, lakin terapi aşamasında trajik denecek kadar zayıf olduğuna dair tezimiz, gözümüzün önünde cereyan eden hadiseler karşısında ürkütücü bir şekilde bir kez daha teyit edilmiş oldu. Bu mektup kuşkusuz söz konusu bu meselelerle ilgili aldığın son mektup olmayacaktır.

Basılacak şeylerin yanına *Jüdische Rundschau*'nun sayılarını da koyuyorum ki dergi, geçen hafta sonu çıkan oldukça büyük ahlaki bir cesarete ve öneme sahip "Tanrım, belimizi doğrult" gibi zamana uygun başlığı olan bir yazı yüzünden yasaklanacaktır.¹⁴⁶ Bu sayı olur da gazetenin son sayısı olursa aynı zamanda en hay-siyetlisi olacak. Yok yasaklanmazsa çok daha iyi tabii.

Senin sorunu yanıtlamış olmak için söyleyeyim ki Kraft hiçbir şekilde yazıştığım kişilerden biri değil. Ancak Tel Aviv'de öğretmen olarak çalışan Toni Halle¹⁴⁷ iyi tanıdığım biridir ve Kraft'ın eşinin kardeşi olur. Kraft, Hannover Eyalet Kütüphanesi'nde çalışan bir kütüphaneciydi. Dört yıl hatta dört yıldan da fazla çalışmış olmalı; şimdiyse Alman Yahudi entelektüellerinin tamamı gibi yoklukla karşı karşıya. Şu günlerde, eğitime devam edebilmesi için oğlunu Filistin'e gönderdi, fakat kendisi için şahsen burada varoluşunu sürdürebileceğine dair herhangi bir imkân görmüyorum. Burada o denli çok kütüphaneci var ki sayılarını bilmek neredeyse mümkün değil ve üstelik onlarla bir şeyler yapmak için gerekli olan para mevcut değil. En azından üniversite, büyük bir çabayla toparlamaya çalıştığı yardım paralarının bir kısmını Filistin'e gelen Alman Yahudilerine ayırmayı düşünüyor. Bu gerçekleşirse birkaç yeni meslektaş kazanabiliriz.

On dört gün içinde sömestr tatili başlayacak ve hemen ardından

146. Robert Weltsch'in bu uzun makalesi 30 Mayıs 1933 tarihinde yayımlanmıştı. Sonrasında *Jüdische Rundschau*'nun yasaklanmamış olması ise hayret vericidir.

147. Toni Halle (1890-1964) Heidelberg ve Jena'daki günlerden beri tanıdığım biri. Daha sonraki yıllarda Gustav Steinsehneider'le evlenmiştir. Tel Aviv'deki orta düzey öncü okullardan birinin idareciliğini üstlenmiş, tanınmış bir öğretmendir.

oldukça zor bir işe soyunmam, yani önümüzdeki yıla hazırlanmam ve daha kapsamlı birkaç işi bitirmem gerekecek. Uzun süredir 20 ila 40 sayfalık parçalar halinde yayımlanan bir kitabım söz konusu; bu kitapta 13. yüzyıla ait Kabala alanında uzman biri ve düşüncü hakkında oldukça çetrefilli bir analize yer veriyorum ve artık yavaş yavaş bu çalışmanın tamamlanması gerekiyor.¹⁴⁸ Ancak o zaman kitabın basılacak bir örneği elime geçecek ki o döneme dek İbranice öğrenebilirsen bu çalışma senin de ilgini çekecektir.

İbiza'daki hayatın nasıl gidiyor, yaz lütfen. Yalnız mı yaşıyorsun, bir pansiyonda mı kalıyorsun, bir çiftçinin ya da bir Avrupalının yanında mısın? Oranın insanların ağzıyla mı konuşuyorsun? İbiza ismi gazetelerde günden güne daha sık geçmeye başladı, başkalarından da duyuyorum, bu oraya göçün olduğu ve hayatın pahalılaştığı anlamına mı geliyor?

Bir an önce senden haber almak dileğiyle candan selamlar.

Gerhard

26

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

16 HAZİRAN 1933

Sevgili Gerhard,

Buraya gelmesi hayli zaman almış 23 Mayıs tarihli mektubunun üzerinden birkaç gün geçti, çünkü mektubun geldiğinde ben birkaç günlüğüne buradan ayrılmıştım. Şimdiyse San Antonio'yu terk etmek için en küçük fırsatı bile değerlendiriyorum. Gündüz

148. Soria'dan Kabala uzmanı Isaak ben Jakob Kohen ve okulu hakkında, 1932-1935 yılları arasında bir monografi yayımlanmıştır.

gözüyle bakıldığında çevresindeki yerleşim birimleri, göçmenler ve spekülâtörler tarafından korkunç şekilde mahvedilmiş bir yer burası; öyle ki sakın, rahat edebileceğin hiçbir köşesi kalmamış. Konaklayacağın en ucuz yer bile çalışma olanakları açısından bakıldığında oldukça pahalıya geliyor ve İbiza'da kalmak için makul fiyatlı bir yer bulmak zor; kente birkaç gün içinde geçeceğim.

Artık bu durumu adanın iç bölümlerini keşfetmek üzere yürüyüşler yapacağım bir fırsat olarak görüyorum. Bu yürüyüşlerden birini geçen gün Paul Gauguin'in ismini almış torunlarından birinin eşliğinde yaptım. Langust¹⁴⁹ avlayan fakat maharetlerini görmediğimiz bir balıkçı tarafından تنها bir kıyıya bırakıldıktan sonra oradan dağlara doğru yürüyüşe geçtik. Dün de Fransız arkadaşlarımla on dört saat kadar dışarıydık. İnsan San Antonio'nun atmosferini oluşturan çekiç seslerini, patlamaları, tartışmaları ve alkışları geride bıraktığında kendini yeniden emin ellerde hissediyor. Grünau'da Gutkind'in evinde misafirken tanıştığım¹⁵⁰ göçmenlerle birlikte onların doğasına ilişkin eskilerden kalma itimsizliklerim burada Noeggerath'ın evinde de bir kez daha üstelik fazlasıyla teyit edilmiş oldu. Buna bir de köyde yaşayanların insanı tedirgin eden doğasını katmak gerek. Kısacası, daha şimdiden gölgenin hüküm sürdüğü ve bununla birlikte çıkarıcıların ve yazlıkçıların birkaç yıl içinde heybetli yaşantılarını yerle bir edecek iflaslarının yaşanacağı günleri özlüyorum.

İbiza'nın da dezavantajları var, ama bu türden mekânın atmosferiyle ilgili dezavantajlar değil. Oradaki adresimi öğreninceye kadar buraya yazmaya devam et, hepsi bana ulaşacaktır.

Şimdi dil hakkındaki çalışmanın sendeki bir örneğini çok yakın zamanda edinmeyi umut ettiğimi söyleyerek son yazdığım şeye dönüyorum, böylece bunu inceledikten sonra yeniden bir

149. Kıskaçları olmamasıyla kabuklulardan, duyurgalarının daha uzun ve güçlü olmasıyla da istakozdan ayrılan, eti için avlanan bir deniz hayvanı. —çn

150. 1910-1921. Bkz. W. B., *Briefe*, s. 239.

nüşhasını çıkarmaya çalışıp sana gönderebilirim. Bu çalışmayla birlikte sendeki çalışmaların sayısı pek yakında biraz daha artmış olacak, yine de daha şimdiden buna küçük bir katkı oldu. Bir hafta önce içinde Detlef Holz'un ilk yazılarının da bulunduğu bir zarf gönderdim sana. Holz ismini tehlikeye atmamak için şu sıralar bana yardımlarını sınırladı, çünkü benzeri bir durum onun selefiyle yaşanmıştı.¹⁵¹ Bu nedenle meşgul olduğum bir makalede onun yardımından vazgeçmek zorundayım. Bu iki eleştiri kitabı Alman okur karşısında Stefan George hakkında konuşmamı gerektiren güç bir duruma sokuyor beni. Şu kadarının farkına varmış olmam gerekir: Kehanetini gerçekleştirmek için Tanrı'nın bir peygamberi cezalandırdığı vakiyse, George'un başına gelen tam da böyle bir şeydi.

Sanırım sana "Fransız Yazarlarının Çağımız Toplumundaki Yeri" adlı kapsamlı çalışmamı bitirdiğimi ve Cenevre'ye kaçırılan Frankfurt Arşivi'ne büyük bir gururla ilettiğimi yazmıştım. Onlar da bana şimdi yeni bir iş verdiler; sanırım diğerinden daha zor ve daha keyifsiz bir iş.¹⁵² Almanya'dan benimle çalışmak için tekliflerin gelmesi ve bunların şimdiye dek bana pek ilgi göstermemiş yerlerden gelmesi çok tuhaf. Örneğin *Europäische Revue*¹⁵³ benimle nasıl çalışabilecekleri konusunda tavsiyede bulunmamı rica etti.

Burada geçinmemi sağlayacak bir bütçe oluşturma ne denli imkânsız olduğunu gösterecek olsa da buradaki bütçem hakkında fikrin olması için sana kısaca bilgi vereyim. Berlin'den ayrıldığımdan beri oldukça elverişsiz koşullarda ayda ortalama 100 mark kazandım.¹⁵⁴ Yine de bu küçücük miktarın bile zaman zaman

151. Bu durum onun neden daha sonra Stefan George hakkında yazdığı iki eleştiri kitabında "K. A. Stempflinger" takma ismini seçtiğini açıklıyor.

152. Muhtemelen burada söz konusu edilen iş W. B.'nin en başından beri yapmaktan hoşnut olmadığı Eduard Fuchs hakkındaki çalışma.

153. 1925 ila 1944 yıllarında Almanya'da yayımlanan, 1933'ten sonra Nasyonal Sosyalist yapıya sahip olan dergi. —çn

154. Bu para o zamanlar 7 İngiliz sterlini (Filistin'de geçerli olan para birimi) ediyordu. Benim 26 Temmuz 1933 tarihli (29.) mektubumla karşılaştınız.

altında kalınmayacağını söylemek istemiyorum. Aksine, burada olduğu gibi üretim sürecinden tümüyle dışlandığım için uzun vadede kazanacağım miktarın artacağını zannetmiyorum. Bu konuda ancak yeni Alman basın yasası çıktıktan sonra daha fazla bir şey söylemek mümkün olacak.

Ve böylece bir mektup aracılığıyla öğrendiğim tartışmaya katılmış oldum. Bu konuda söyleyecek daha fazla şeyim olduğunu da yadsımak istemem. Bu türden bir tartışmanın gerçekliğine karşı hiçbir şekilde duyarsız kalmam. Üstelik bu gerçeklik benim için son derece önemli. Eğer söz konusu olan kendi içinde netleşmiş bir değişim ihtimaliyse bu noktayı büyük bir ihtimamla ele almak için kırk yaşında olmam gerekmiyor. Kendime söylediğim, eğer Filistin'e gelecek ve orada boy gösterecek olursam, bu iki farklı yoruma açık olacak. Sizin oralara binlerce entelektüel geldi. Bir konuda onlardan ayrılıyorum ki ilk bakışta bu benim işime yarayacak bir şeyken daha sonra –senin de gayet iyi bildiğin gibi– onların işine yarayacak: Tümüyle sıfırdan başlayacak olmak. Davranışımın şu şekilde anlaşılmasından daha feci bir şey olamaz: Herkesin yaşadığı müşterek zorlukların ardına sığınıp bunu kişisel hayatta yaşanan zorluklardan korunmak için kullanmak. Bunun üzerinde düşünülmesi gerekir, çünkü sahip olduğum bir şey olmadığı gibi bağlılık hissettiğim şeyler de pek az. Bu koşullar altında sonuçları korkunç bir hal alabileceği için her tür çetrefilli durumdan sakınmak gerek. Eğer sen ve seninle birlikte diğerleri herhangi bir sıkıntıya sebebiyet vermeksizin böyle bir şeyin mümkün olduğunu düşünüyorsanız ben memnuniyetle Filistin'e gelirim; bu fıkre tümüyle hazırım.

Anladığım kadarıyla benim için söz konusu olan aynı koşul, bu kez sorulara bürünerek kendini gösteriyor: Yapabildiklerim ve bildiklerimden hareketle orada benim için Avrupa'dan daha çok bir hareket alanı söz konusu mu? Çünkü daha fazlası söz konusu değilse o zaman daha azına kanaat getirmek gerekecek. Bu cümlelerin herhangi bir açıklamaya ihtiyacı yok. Ve şu son cümle için de öyle: Eğer orada şimdiye dek elde ettiklerimi yitirmeden bilgimi

ve yapabileceklerimi arttırabileceksem kararında eksikliğini duyacağım bir nokta yok.

Erkek kardeşim toplama kampında.¹⁵⁵ Tanrı bilir orada ne acılar çekiyordur. Fakat aldığı yaralar hakkındaki söylentilerin en azından biri abartılı. Kardeşim gözünü kaybetmemiş. Kısa süre önce kız kardeşimden öğrendim bunu. Erich Baron'un öldüğünü ise ilk kez senden duydum.

K. M.'nin selamlarının üzerimde nasıl bir etki yarattığına dair kendime zaman tanıdım. Onun ilk mektubu daha çok Tristram Shandy tarzında.¹⁵⁶ Aynı zamanda bu saptamayla mektubun nasıl yazıldığına ilişkin belirsizliği gidermiş olacağız. Bugünlük bu kadar.

Selamlar,
Walter

155. Georg Benjamin, Sonnenberg toplama kampındaydı; bunun için bkz. Hilde Benjamin, s. 214. Bu mektuptaki tarihle Hilde Benjamin'in belirttiği tarih arasındaki uyuşmazlığın açıklanması gerekir, çünkü H. B., Georg Benjamin'in hapishaneden toplama kampına aktarılış tarihini Eylül olarak belirtmiştir. W. B. bilgilerin bir kısmını kız kardeşi Dora'dan edinmiştir. Acaba Dora hatalı bir terminoloji mi kullanmıştır?

156. Burada ima edilen Lawrence Sterne'nin romanındaki çapraşık hikâyelerin anlatım biçimidir.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FONDA MIRAMAR

SAN ANTONIO, İBİZA (BALEAR ADALARI)

29 HAZİRAN 1933

Sevgili Gerhard,

Bu mektup sayesinde seninle istisnai bir bahtı paylaşıyoruz ki bunda senin haklı bir payın var; benimkisi ise daha çok tesadüfi. *Schluck ya da Jau*'da¹⁵⁷ olduğu gibi bir sarayda uyanır buluyorum kendimi. Gerçekten saray olmasa da evin tamamı gün boyu bana ait. Güne çok erken saatte yıkanarak başladım. Senin bu bahttaki payının hakkını birkaç gün önce buraya ulaşan taahhütlü posta ve 15 Haziran tarihli mektubun sayesinde kavradığımı ancak bu mektupla belirtebiliyorum.

Fonda Miramar notu tumturaklı bir sözden ibaret, fakat yine de şimdiye dek olduğu gibi adreste yer almasını rica ediyorum. Aslında şimdiye kadar Noeggerath'larda kalıyordum. Uzun süredir bu duruma son verme niyetindeydim ve nihayet birkaç gün önce bunu gerçekleştirebildim. Geçen yıl içinde yaşadıkları ev ferah, ortamı da o denli makuldü. Onları bu yıl da aynı şekilde bulmayı umarken katlanılmaz bir halde buldum, üstelik ikisini de. Evlerini koyun kenarında daha büyük, ancak daha az ferah olan bir binayla değiştirmişler ve sanki bu bina sürekli yer titreşimlerinin, sarsıntılarının hissedildiği bir zemin üzerine oturtulmuş. Ortam çöküşten ziyade söz konusu adamın¹⁵⁸ dış koşullardaki, ama ondan da önce iç dünyasındaki hayat standartlarının son derece hazin çöküşü ne-

157. Gerhart Hauptmann'ın aynı isimli eserinden.

158. W. B. 1916'da Münih'te Felix Noeggerath'tan çok etkilendiğini yazmıştı. Ondaki kalan mektuplar bunu kanıtlamaktadır.

deniyle zehirlenmiş durumda, diğer hadiselere değinmiyorum bile, onlarla meşgul olmamayı tercih ederim. Aslında onun yazgısıyla ilgilenmedim; yaşantısının tanıdığım kadarıyla iki kesiti –Münih ve San Antonio’daki kısımları– çok acı bir karşıtlık içinde.

Şimdilik o eski iç huzura kavuşmam yeniden mümkün oldu. Kuşkusuz bir önceki yıl bulduğum o mutlak huzura sahip olamayacağım. Mali anlamda en küçük bir külfetten dahi kaçınmak için –tesadüfen henüz tamamlanmış, yeni bir binanın bir odasına ki odada çalışmalar sürüyor– taşınacağım. Odanın yatak dışında pek bir eşyası olmayacak. Bu durum muhtemelen bazı güçlükleri içinde barındırsa da günümün tamamını ormanın ve suyun kenarında geçirmeme olanak sağlayacak. Ve böylece ilk elden kendime çalışma koşulları yaratabileceğim. Bu yeni durumu denemeden önce pasaportla ilgili meseleyi çözmek üzere birkaç günlüğüne Mayorka’ya gideceğim. Bu esnada eski pasaportumu elden çıkarmamaya özen göstereceğim. Dahası onu kaybettiğimi söyleyeceğim. Alman yazarlardan oluşan, organizasyonunu (Franz) Blei’in yaptığı topluluğu görmek, meslektaşlarımla arasına katılmak için Palma’dan Cala Ratjada’ya geçeceğim.

Dil felsefesi hakkındaki notlarımı temize çekme sözünü, öbür gün yola çıkmam gerektiğinden dönüş tarihime ertelemek zorundayım. Senin büyük bir hevesle bu notları bekliyor oluşun beni biraz tedirgin ediyor. Öncelikle iki üç daktilo sayfasından oluşan bir makale söz konusu. İçerik olarak da daha geniş kapsamlı bir çalışmaya ilave edilebilecek notlar olarak algılanmalı ve yanı sıra söylemek isterim ki bunlar hiçbir koşulda yorumlar kısmına dahil edilecek türden değil. Eğer imalar bir şeyler ifade edecekse, büyüünün nasıl ortadan kalktığına ilişkin yolları gösteren eski eğilimimizdeki yeni bir dönüm noktasını ele alıyor metin. Fakat bu noktada benimle birlikte bu değişikliğin sorumluluğunu üstlenmeni istemediğim gibi çok kolay şekilde büyük bir hayal kırıklığıyla sonuçlanabileceği için de beklentiler yaratmak istemem. Daha önceki ilk çalışmalarla ilgili düşüncelerimi temize çekme aşamasında çalışmanın hangi

bölümüne koyacağımı netleştirmek dışında şimdiye dek bir şey yapamadım.

Sana *nolens volens*¹⁵⁹ ya da Almanca söylemek gerekirse hiç beklemediğim bir anda Stefan George hakkında küçük bir not bulduğumu, bu notun tarihinin gönderilişinden birkaç gün sonra Eduard Korrodi'nin¹⁶⁰ bir makalesiyle teyit edildiğini yazmış mıydım? Korrodi'nin *Neue Zürcher Zeitung*'un okuyucularına benim *Frankfurter*'de açıklamak istediğim şeylerin tam tersini iddia ettiğini söylememe gerek yok sanırım. Çalışan sayısının azaltıldığı *Frankfurter*'in editör ofisindekilerin Zürih'tekilerle aynı fikri paylaşımları da gayet anlaşılır. Maalesef elyazısıyla göndermek zorunda kaldığım bu notun yayımlanıp yayımlanmayacağı şaibeli.¹⁶¹

Bu esnada Muri Üniversitesi'nin ilk ödüllü müsabakasını yayımlamayı münasip gördüğü geldi aklıma. Müsabakayı kazananın adı İbiza'daki *Cercle Nautique*'de ilan edilecek. Müsabakanın sorusu şöyle: İlk kültür bolşevigi kimdi ve ayrıca son kültür bolşevigi kim? Yanıtların ayın 15'ine dek gönderilmesi rica olunur. Kitty Marx'ın dekanlık aracılığıyla bu müsabakaya katılmaya davet edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Kitty bana çok güzel bir mektup yazmış. Bu mektupta seninle yazışmalarımıza saygıyla değindiği için bunu sana iletmem gerektiğini düşündüm. Rehovot'taki yeni hayatı için candan dileklerle birlikte yakında ona yanıt vereceğime dair sözü ipek bir kâğıda sarılı olarak iletmelisin.

Şu sıralar Filistin'le ve kendimle meşgul olduğum bir mektup alacaksın. Vereceğin yanıtın önemi benim için büyük, fakat bu yanıtın elime geçmesi muhtemelen Mayorka dönüşü olacak. Bu arada arşivinden rica ettiğim bölümler bana ulaştı. Pek tabii ki "Hizmetçi Romanları"nın metinlerini sana ulaştıracağım. Ancak

159. (Lat.) İster istemez. -çn

160. NZZ'in edebiyat bölümünün editörüydü.

161. 12 Temmuz 1933'te yayımlandı (GS, s. 392-399).

henüz göndermiyorum, çünkü örnek nüshasını çıkarmanın bir yolunu bulmaya çalışıyorum; bu yönde kimi adımlar attım. Aynısı öbür parçalar için de geçerli. “Paris Günlüğü”nü her koşulda geri alacaksın. İlk kısmı postalanmak üzere hazır.

Kardeşim hapishanede. Şükürler olsun ki gözünden yaralandığı haberi doğru çıkmadı. Faşizm Almanya dışında da devasa adımlarla ilerliyor. İsviçre’deki seyrini maalesef sadece Korrodi’de değil, bilakis *Zeitschrift für Sozialforschung*’un editörünün “Fransız Yazarlarının Çağımız Toplumundaki Yeri” adlı makalemle ilgili önerdiği düzeltmelerde de görüyorum. Bu makalenin basılmasına büyük oranda bir tahriften sonra izin verdiklerinden sana arşivin için metnin orjinal bir nüshasını ayırdım.¹⁶²

Arnold Bennett hakkındaki makalemi son postayla almış olmalısın. Bu yazar her ne kadar büyük romancılardan biri sayılamayacak olsa da tuhaf bir şekilde onu kendime yakın bulduğumu yadsıyamam. Polisiye romanlar söz konusu olmadığı sürece çağdaş edebiyattan genelde uzak duruyorum. Fakat Benett’ten ikinci kez iki ciltlik bir roman okuyorum; *The Clayhanger* adlı bu roman ilkinden daha kapsamlı ve ondan epey faydalandım. Leo Weisgerber ismi sana bir şey ifade ediyor mu? Ondan *Wörter und Sachen* adlı oldukça dikkate değer bir dergide yer alan “Kültürün Genelinin İnşasında Dilin Yeri” başlığıyla yazılmış eleştirinin özel basımını aldım.¹⁶³

En kısa zamanda yaz. Roma’ya selamlarımı ilet, orada olmayı ben de çok isterdim. Ve diğer selamlarımı da vicdani anlamda sana karşı sorumluluğumu yerine getirebilmem için Rehovot’a ilet lütfen.

Walter

162. Böyle bir nüsha elime geçmedi; GS II, s. 1515’te de değişiklik yapılmamış versiyonuyla herhangi bir ilişkilendirmeye gidilmeksizin sadece Sosyal Araştırmalar Dergisi’ndeki baskıya dönüldü.

163. Dilbilimci Leo Weisgerber (d. 1899).

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

6 TEMMUZ 1933

Sevgili Walter,

Bu mektup doğum gününde sana ulaşma umudu taşıyor ve bu yolla sana en içten dileklerimi sunuyorum. Bu yıl iyi dileklerime ihtiyacın olmayacağını söyleyemezsin. Meselelerin gidişatı seni sana uygun bir yaşantının öylesine uzağına getirdi ki insan yeniden geriye dönmeyi mümkün kılan bir başlangıcın olmasını diliyor. Geçen yıl yaşanan olayların iç dünya anlamında varoluşunu ne denli etkilediğini düşünmeye cesaret edemiyorum bile; bunları soyut olarak önceden görmenin, idrak etmenin ne kadar kolay olduğunu söylemen pek bir şey ifade etmiyor. Olayın kendisi büsbütün farklıdır ve sen bu bağlamda fazlasıyla suskun kalan birisin, ancak bu cümlelerle bu tavrını anlamadığımı ya da saygı duymadığımı söylemek istemiyorum.

16 Haziran tarihli mektubun ancak geçen hafta geldi, bu esnada benden bir mektupla birlikte, dil çalışmasının bir kopyasını ve ayrıca arzuladığın makaleleri almış olmalısın. Durumun ve Filistin hakkında söylediklerin üzerine düşündüm, ancak bu konuyu Escha'yla görüşmek isterim. Fakat Hamburg'da yaşayan kız kardeşiyle buluşmak üzere üç haftalığına Roma'ya gitti; onların Filistin'e geçme ihtimalini görecekler.¹⁶⁴ Kudüs'e geri dönmesi gelecek pazarı bulacak. Bu nedenle bu konu hakkında görüş bildirmeyi daha sonraya ertelemek istiyorum. Eğer binlerce entelektüelin buraya gelmiş olduğunu düşünüyorsan yanılıyorsun. Hiçbir şekilde böyle bir şey söz konusu değil! Gelenler tümüyle

164. Bir doktorun eşi olan Therese ("Tescha") Neufeld, gerçekten de 1934'te ailesiyle birlikte ülkeye geldi ve o günden bu yana Tel Aviv'de yaşamaktadır.

farklı sınıflardan ve aralarında çok sayıda genç, çok sayıda tüccar ve çok sayıda Ortodoks var. Doktorlar, avukatlar ve öğretmenler dışındaki entelektüelleri temsilen ise Gustav Steinschneider adında güç bir şahsiyet var ki ben onun uzun süre bu ülkede kalabileceği görüşünde değilim.¹⁶⁵

Senin erkek kardeşin toplama kampında, benimkisi “vatan hainliği”yle suçlandığından Moabit Hapishanesi’nde. Annemin yazdığı mektuplar ise her defasında içimi titretiyor; annem “nefret propagandası” yaptığı gerekçesiyle özel mahkemeye çıkarılacakmış.

Sömestr bir hafta önce bitti ve şimdi evde çalışıyorum. Önemli kitaplarımı basacak olan Schocken Yayınevi’nin¹⁶⁶ almanağı için birkaç sayfa Almanca yazı yazmam gerekiyor fakat zorlanıyorum. Burada şu an çok güzel bir yaz var ve yarı bekâr biri olarak zorunlu ziyaretlerimi yerine getiriyor ve yazın yapılacak türden şeyleri başarıyla tamamlıyorum. Bu arada da Maimonides’i¹⁶⁷ öğreniyorum.

Bu sıralar Kitty’den beklediğin mektubu almış olmalısın. Rehovot’a taşındı; orada onu kuşkusuz önemli bir kariyer bekliyor.

Kısa da olsa bugünlük bu kadar.

Candan kucaklarım,
Gerhard

165. Bu konuda yanıldım; G. St. bugün hâlâ burada yaşıyor.

166. “İspanya’dan Sürüldükten Sonra”, Schocken Yayınevi, 1933/34 almanağı. s. 55-70.

167. Musa ibn Meymun, Musevi filozof. —çn

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

26 TEMMUZ 1933

Sevgili Walter,

Escha Avrupa'dan döndü ve bizler pek de telaşa kapılmadan ailelerimizin başına gelen farklı faciaların mekanik bir hal alan sey-rini izler olduk ki bu facialar şimdi korkunç bir hızla yaşanmaya başladı. Kışa dek her ikimizin ailesinden de pek çok kişi buraya göçmüş olacak; buradaki yaşam alanı ne kadar genişletilebilir, her şey nasıl yoluna konur Tanrı bilir. Şimdiye dek Almanya'dan beş, altı bin kadar kişi buraya göç etti, buna gelip de tekrar buradan ayrılanları dahil etmiyorum ve böylesine küçük bir ülkede bu fark fazlasıyla hissediliyor.

Bunun on katı bir sayı söz konusu olduğunda durum ne türden değişikliklere sebebiyet verecek öngörmek mümkün değil. Şüphesiz kaydadeğer sayıda pek çok insan buraya gelmeye hazır olacak, acaba İngiliz hükümeti daha önce Alman hükümeti tarafından soyup soğana çevrilen ve büyük gruplar halinde gelen bu insan-ları ¹⁶⁸ ülkesine almaya hazır olacak mıdır? Nispeten büyük bir kesim parasını Almanya'dan çıkarabildiği sürece her şey yolunda sayılır. Kuşkusuz Berlin'de çıkarılan son yasalar nihai bir tala-nın baş göstermesine neden olacak. Bu arada kitaplığını, "Alman Halkının Düşmanlarının" mülküne el konulması başlığı altında girişilen talandan kurtarabilmek için herhangi bir tedbir alabildin mi? Yazdıklarının tamamını yurtdışına çıkarabildin mi?¹⁶⁹ Bunu

168. Almanya'dan gelen ve Filistin / İsrail'de kalan Yahudilerin sayısı 60.000'di.

169. W. B. bizzat kendi eliyle envanterini çıkardığı, paketler halinde düzenlendiği yazılarını, 1930-31 yıllarında Berlin'de muhafaza etmiştir, fakat bu yazıların pek çoğu daha sonra kaybolmuştur.

halen çok büyük güçlüklerle karşılaşmadan yapmak mümkün. Göç etme telaşı içinde çok kıymetli kitaplıkların yok pahasına elden çıkarıldığını duyuyor ve üzülmüyoruz. İnsanın yanında götüremediği şeyler, birdenbire değerini yitiriyor. Fakat *boche*'ların¹⁷⁰ eline geçmesine izin vermeden kurtarılacak ne varsa mümkün mertebe kurtarmak gerekir.

Senin olanaklarına gelince, burada 100 markla yaşamak bize mümkün değilmiş gibi geliyor. Nesnel bir biçimde bakılınca 100 mark şu an 7 İngiliz sterlini ediyor ve bu para asgari bir hayat kurmayı sağlayabilir, fakat biz asgarinin yeterli olmayacağını düşünüyoruz. Buna çok sayıdaki psikolojik güçlükleri de eklemek gerekiyor: Burada seni az da olsa memnun edecek bir iş ya da uğraşı bulabileceğine dair bir ihtimal görmüyoruz. Ve bu ülkede işin olmadan yaşamak iç dünyanda kaldıramayacağın bir hal alabilir. Buradaki insanlara kendini anlatamayabilirsin ve en önemlisi de şu: Herhangi bir İbiza Adası'nda olduğu gibi tümüyle tecrit edilmiş bir şekilde mi yaşamak zorunda kalırsın ya da tümüyle başka bir yaşantıya katılma olanakları bulabilir misin? Aslında edebi çalışmalarını buradan da yapabilirsin; Kudüs'ü İbiza'dan daha ayrıcalıklı kılan öncelikle burada bizim gibi insanların olması, sonra da burada pek çok kitabın bulunması; burada senin zaten fazlasıyla Avrupa'ya yönelik çalışmalarını rahatsız edilmeden sürdürebileceğin bir ortamın olduğunu düşünebilsek her şey yolunda olurdu. Fakat insanın yaşantısına birebir katılamadığı bir ülkede kendini iyi hissedip hissedemeyeceği bize şüpheli görünüyor ve acaba bu durum onun için (*exempla docent*¹⁷¹)¹⁷² hayata tutunmasını engelleyen manevi açıdan kaldıramayacağı bir yabancılık yaratmaz mı? Belki de bu gerçekten de deneyimlendikten sonra verilebilecek bir

170. Bu sözcük Fransızcadır ve Almanlar için kullanılır, Almanları aşağılayan bir anlam taşır. —çn

171. Örnek göstermek. —çn

172. Burada düşündüğüm kişi Arnold Zweig'di; Zweig'in davranışları hakkında kimi söylentiler çıkmıştı. 4B. mektubun sonuna bakınız.

karardır. Öte yandan esaslı bir şekilde düşününce Paris'te manevi anlamda güçlüklerle karşılaşmayacağın sonucuna vardık. Bizim deneyimimize göre burada sadece kendini bu ülkenin meselelerine, sıkıntılarına ve Yahudilik konusuna yürekten bağlı hissedenler uzun süre yaşayabiliyor ve hayat buraya yeni gelenler, özellikle de entelektüel anlamda fazlasıyla avangard olanlar için hiçbir şekilde kolaylaştırılmıyor. Üstelik tam tersi güçlüklerle karşılaşması daha muhtemel ve daha kolay olan bu türden insanlar oluyor, çünkü bu güçlüklerin üstesinden gelebilmek için insanın buraya ait olduğuna dair kesin bir duyguya sahip olması ve kararlılık göstermesi gerekiyor. Burada senin için orada olduğundan daha fazla bir hareket alanından söz edilebilir mi ya da bilgini, yapabileceklerini daha önceden edindiklerini elden çıkarmadan çoğaltabilmek mümkün mü diye soruyorsun ki bu sorular birbiriyle özdeş değil. İlk soruna yanıt, senin Yahudilikle bağının derecesini değerlendirmek olacaktır ki buna orada değil burada karar verilebilir, ayrıca aradan geçen onca yıldan sonra içimizden hiç kimse bu konuda değerlendirme yapabilecek yetkinlikte değil. İkinci soruya ise büyük oranda evet denilebilir, ancak bu tek başına belirleyici değildir. Senin yaşamın için belirleyici olan tek soru senin bilgini ve yapabileceklerini burada kullanıp kullanamayacağıdır. Benim buradaki yaşantımı mümkün kılan bu mesele için tüm varlığımı ortaya koymuş olmam ve en çaresiz denecek o son noktaya dek bundan kendimi sorumlu hissetmem; aksi halde dilin çöküşü ve *hybris* (kibir) olarak kendini gösteren bu yenilenme haline dair şüpheler beni çoktan mahvetmiş olurdu. Böylesine bir karar almak zorunluluğundan sen de muaf tutulmayacaksın; üstelik gördüklerimde yanılmıyorsam senin gibi bilgi ve tecrübe sahibi biri bu konuda en az muaf tutulacaklardan biri olacak.

Senin son çalışmandan, özellikle George'la ilgili yazından kimi örneklerin en kısa zamanda elime geçmesini umuyorum. Benim yaratıcı sürecimse yeniden yavaş yavaş canlanmaya başladı ve böylece Yahudilerin İspanya'dan sürülmesinin sonuçları üzerine

birkaç sayfa yazabildim. Bunların basılmış halinin vaktinde eline geçmesini sağlayacağım.

Ernst David¹⁷³ on dört gün önce birdenbire vefat etti; unutmamdan seninle paylaşmak istedim bunu. Hayatımda karşılaştığım en hoş insanlardan biriydi. Tabiatındaki kararlılık ve arılık ihtiyatlı tavırları ve mütevazılığıyla birleşince, insana, onunla yıllardan beri süren ilişkisinde iyileştirici bir rahatlık sunuyordu. En son evimizden bir dakika uzaklıkta oturuyordu, kuşkusuz vaktinin çoğunu Kahire’de çalışarak geçiriyordu; nitekim ölüm onu orada hazırlıksız yakaladı. Cenazesinde arkadaşları adına konuştum ve gerçekten de kaybı benim için büyük. Belki sen de eşine başsağlığı dileklerinde bulunmak istersin. Ayrıca oldukça dindar biriydi ve burada Yahudi yasasını gayet ciddiye alarak yaşıyordu. İlişkileri ve Goldberg çevresiyle¹⁷⁴ diyalogunu kesmesine ilişkin mutlak sessizliğini bozmamakla birlikte bu konudaki görüşlerimi sormayı ihmal etmiyordu. Ondan oldukça ilginç birkaç kitap bana miras kaldı.

Öbür gün Roma’dan¹⁷⁵ en sevdiğim akrabam Loni Ortenstein geliyor ve bu bizim için çok sevindirici. Bunun dışında da yeni gelenler anlamında bir eksiklik duymuyoruz. Özellikle de Käthe Ollendorf (eski kocasının soyadıyla J. R. Becher) adında bir arkadaşımız var ki oldukça istisnai bir Tanrı inancı vardır, daha da tuhafı Yahudi olmamasına rağmen Yahudiliği ve Siyonizm’i oldukça ilginç bir şekilde bağdaştırmayı başaran biri ve Kudüs’e doktor olarak tayin edilmiş. Buna karşın Steinschneider ailesi, ailenin en genç fertleriyle birlikte Temmuz’un başından beri plantasyon bölgesinde kayıplara karışmışlar. Karl ve Kitty’yle vedalaşırken *Tek Yön’ü*, bu çalışmaya eleştirel bir şiir de ekleyerek onlara takdim ettim. Yani

173. W. B., Ernst ve Lotte David’i daha savaş yıllarından tanıyordu; arkadaşlıkları savaş sonrasında da 1925’e dek sürdü; onun için eşinden ziyade Ernst David’le arkadaşlığı kıymetliydi.

174. Oskar Goldberg ve çevresi için bkz. *Aber Berlin von Jerusalem*, s.184-188 ve *Walter Benjamin - die Geschichte einer Freundschaft*, s.122-126.

175. Leoni (Loni) Ortenstein (1896-1944) hakkında bilgi edinmek için bkz. *Aber Berlin von Jerusalem* s. 141-143.

senin bu alışman Rehovot'ta özenle temsil edildi.

Bugünlük bu kadar, çünkü az sonra posta kutusu boşaltılmış olacak. Lütfen gecikmeden, ayrıntılı bir şekilde ve sık sık yaz. Yazdıkların burada büyük bir merakla beklenmekte.

Candan selamlar,
Gerhard

30

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FONDA MIRAMAR

SAN ANTOIO, İBİZA (BALEAR ADALARI)

31 TEMMUZ 1933

Sevgili Gerhard,

Benim mektup yazma tarzım konusunda tartışmasız otorite sahibi senin gibi birinin mektubun kâğıdına şöyle bir göz atması bile bazı şeylerin yolunda gitmediğini anlaması için kâfi.¹⁷⁶ Ve söz konusu bu durum, doğum günümü kutladığın o güzel mektubuna teşek-krlerimi sunmadan geçen üç haftanın en azından bir kısmı için özür oluşturuyor; özellikle de sana sözünü verdiğim ancak hâlâ ulaştırmadığımı dil hakkındaki notlar için.

Yaklaşık on dört gündür hastayım. Hastalığın baş göstermesiyle birlikte –aslında öyle çok da büyütülecek bir şey yok– oluşan rahatsızlıklarla temmuzun yakıcı sıcaklarının yarattığı rahatsızlıklar belki hiç de tesadüfi olmayan bir şekilde aynı zamana rastlayınca, bu kötü koşullarda kendimi kısmen de olsa toparlayabilmek için

176. Mektup onun daha önce hiç kullanmadığı türden gri mavi tonlarda, anormal ebatta bir kâğıda yazılmıştı.

pek çok şey yapmam gerekti. Bunun için bir yandan halen elimin altında bulunan kimi polisiye romanlar imdadıma yetişirken, öte yandan *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk* adlı çalışmama yeniden yoğunlaştım. Daha önceki bölümlere eklediğim yeni bir bölüm beni uzun süre diğer işlerden alıkoymuştu. “Balkon” başlığı altında birkaç sayfa oluştu ki sadece çok iyi olduklarını söyleyebilirim, öyle ki kendime ilişkin yapıp yapabildiğim en ayrıntılı portreyi içeriyor. Umarım yakın zamanda bu bölümü basılmış olarak görürsün.¹⁷⁷

Bu bölüm kuşkusuz, hayat ateşime attığım Detlef odununun¹⁷⁸ öyle ya da böyle son çalışmalarından biri olacak, çünkü yeni basın yasasının uygulanmaya başlamasının ardından benim Alman basın dünyasında yer almam şimdi olduğundan çok daha imkânsız –günden güne daha nadir– bir hal alacak.

Ve böylece önümüzdeki günlerde biraz olsun umut vaat eden gelişmeler olmazsa gelecek bütünüyle karanlık, belirsiz olacak diye düşünürken gelen bir mektupla, karşılığında bir ücret ödemeksizin bir evde oturma fırsatı gündeme geldi. Barones (Mirjam) Goldschmidt-Rothschild, Paris'teki evini sürgünde yaşayan entelektüellere açmış. Anlaşılan Speyer Yahudi finans kaynaklarıyla¹⁷⁹ bağlantılarını kullanan, üstelik de bunda başarılı biri. Dün bu daveti resmileştiren bir yazı geldi. Karşılığında hiçbir ücret ödemeksizin kalabileceğin bir yer bile olsa Paris gibi pahalı bir kent için bu çok ama çok küçük bir destek. Fakat beni Speyer'e götüren yolun bana başka konularda yardımlarının olabileceği ihtimalini tümüyle görmezden gelmek istemiyorum, zira hiç kuşku yok ki bu davet aynı zamanda az çok daha uzun erimli bir tavsiyeyi ima ediyor. Ayrıca pasaportuma ilişkin attığım adımların tesadüf eseri

177. “Loggien” (Balkon) ilk kez 1 Ağustos 1933 tarihli *Vossische Zeitung*'da yayımlandı (GS IV, s. 294-396).

178. Holz Almandaca “odun” anlamına gelir, bkz. 124. dipnot. –yhn

179. Wilhelm Speyer vaftiz olmuş olsa da o zamanlar Frankfurt'ta tıpkı Goldschmidt'ler gibi oldukça tanınan Yahudi, bankacı bir aileden geliyordu.

başarıyla sonuçlandığını da eklemeliyim. Bugün artık sözüm ona kaybettiğim eski pasaportumun günü geçmediği halde yeni bir pasaportum var.

Tabii ki bu Paris davetini geleceğe dair bir ihtimal içermediği için sadece mutluluk verici bir intermezzodan ibaret görebilirim. Son mektuplarımızda Filistin'e ilişkin dikkatle ele aldığımız düşünceler ve aramızda yaptığımız konuşmalar uzun vadeli bir süreci kapsadığı için muhakkak Avrupa'ya ilişkin kısa süreli kombinasyonlar karşısında öncelik taşıyacaktır. Fakat kısa bir soluklanmanın bile bana ne kadar iyi geleceğini durumumu fazlasıyla içselleştirdiğin için bilebilirsin. Kış İbiza'da geçirme fikri ise tahammül edemediğim bir şey.

Benim rahatsızlığıma gelince, sağ baldırımda oldukça sevimsiz bir iltihap var, yine de iltihap İbiza'ya vardığım ilk saatlerde ortaya çıktığı için –eğer San Antonio'da olsaydı durumum grotesk bir hal alırdı– şansım yaver gitti denebilir. Buradaki otel odasının günlüğü 1 peseta; odanın fiyatı, sana nasıl bir oda olduğuna dair bir fikir verebilir. Kente sadece zorunlu ihtiyaçlar olduğunda gidiyorum. Eğer birkaç gün içinde herhangi bir düzelme görülmezse kararlı bir şekilde yerimden hiç kımıldamamalıyım. Burada bulduğum bir Alman doktor, endişe verici bir şekilde her gün bir komplikasyon olması halinde ölüm ihtimali üzerinde duruyor.

San Antonio'da bulunan kitaplarımın ve yazdıklarımın hiçbirini yanımda yok. İşime yarayacak birkaç kitap olsa *Frankfurter Zeitung*'un Wieland'ın¹⁸⁰ –ki söz konusu kişi hakkında bilgim çok az– iki yüzüncü ölüm yıldönümü nedeniyle sipariş ettiği yazıyla meşgul olabilirdim. Fakat burada bana çok cılız ve ticari kaygılarla yazılmış eserler sunuyorlar. Buna karşın *Berlin'de Çocukluk*'un Fransızca çevirisi bayağı ilerlemiş durumda. Her gün bu çeviri üzerinde çalışıyoruz. Çevirmen Almanca bilmiyor. Kullandığımız yöntem senin de tahmin edeceğin gibi öyle küçümsenecek türden

180. GS II, s. 395-404. *Frankfurter Zeitung*'un 5 Eylül 1933 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

değil. Fevkalade bir şey ortaya çıkıyor denebilir.

Daha önce de söylediğim gibi burada kavurucu sıcaklar başladı. Bu sıcakların etkisini iyi bilen İspanyollar sıradan bir şeyden söz eder gibi “Ağustos cinneti”nden söz ediyorlar.¹⁸¹ Buradaki yabancıların cinnet geçirişini izlemek ise bana keyif veriyor. Ve tahmin edeceğin gibi bundan mustarip olanlar arasında oldukça tuhaf tipler var.¹⁸²

Yazmaya doktor yüzünden ve muhtemelen ameliyat yapmak zorunda kalacaklarını duymak için ara vermem gerekti; şu durumda San Antonio’ya geri dönmek söz konusu değil. Fakat ne olursa olsun mektuplarını her zaman yazdığın adrese gönder.

Şimdi bir süre daha dil teorisini beklemen gerekse de ben de senin Schocken hakkında yazdıklarının bir nüshasının pek yakında elime geçmesini umut ediyorum. Bu esnada söz konusu tüm bölümlerin ikinci bir nüshasının tedarik edilmesi için girişimde bulunduğumu görmüş olmalısın ki bu ancak yazılarımdan oluşan arşivini dostane bir biçimde bana açmanla mümkün oldu. Ayrıca Stefan George hakkındaki makalem elime geçmiş olması gerekir. Bana aktarıldığı kadarıyla “Stempflinger” hakkında ne düşünmeleri gerektiğini bilen birkaç zeki insan varmış. Bu makale hakkında ne düşündüğünü bilmek isterdim.

Bugünlük bu kadar.

Candan selamlar,
Walter

181. Söz konusu günlerde (12 ve 13 Ağustos) otobiyografik notlar “Agesilaus Santander” yazıldı ve ben bunları *Zur Aktualität Walter Benjamins* (1972) adlı ciltte (s. 94-102) toplayıp yayımladım.

182. W. B. bu yıla ait kendisine yazılan her kartpostalı ve mektubu saklamıştı. Doğu Berlin Sanat Akademisi’nde bulunan bu belgelerden bu cümlede sözü edilen kişilerin kimler oldukları belki tespit edilebilir. Her koşulda bir sonraki mektupta adı geçen kadın bu kişiler arasındadır.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

FONDA MIRAMAR

SAN ANTOIO, İBİZA (BALEAR ADALARI)

1 EYLÜL 1933

Sevgili Gerhard,

Gerçekten de senin son mektubunun üzerinden bir ay geçti. Lakin bu kez uzun süren suskunluğumun nedenlerinden dolayı mahcup değilim; üstelik mahcubiyeti memnuniyetle bu nedenlere tercih edebilirdim. Öncelikle iki aydan beri bir türlü şu keyifsiz hallerden kurtulamadım. Ortada ciddi bir mesele yok.¹⁸³ Fakat dış yaşamın insanı zorlayan yorucu halleri ve güçlükleri bir dizi aksiliklerle öylesine iç içe geçmiş durumda ki günler haftalar boyunca mağlup olmuş, elinden her türlü imkânı alınmış haldeyim. Ayrıca bunun dışında acilen bitirmem ve gününde teslim etmem gereken, fakat elimde yeterince kaynak bulunmadığı için tamamlayamadığım, eziyet halini almış bir iş var. *Frankfurter Zeitung* kendisinden bir satır bile okumamış olduğum Wieland'ın iki yüzüncü doğum günü dolayısıyla bir yazı kaleme almamı istemişti. Umarım bu yazıyı gazeteye yetiştirebilirim de son on gündür çektiğim sıkıntıya değer.

Fakat mektuplarımızdaki en önemli meseleye dair suskunluğum hâlâ ehemmiyetini kaybetmedi. Araya mesafe koyarak son mektubunu bir kez daha okudum ve yanlış anlaşılma tehlikesinin söz konusu olduğunu gördüm. Çok uzun haftalar önce sen ilk kez Filistin'e gelme ihtimalime değindiğinde, ben hiçbir zaman için böylesine bir durumda Filistin'in az çok uygun, kalabileceğim yerlerden sadece biri olacağı imasında bulunmadım. Fakat son mektuptaki görüşümün aksine sen bu görüşü –yumuşak ama nihai bir biçim-

183. Onun hastalığı kimi zaman tahmin edildiği gibi sıtma değildi.

de- sahiplendiğin için bu fikri kabul etmeyeceğimi, ihmale mahal vermeden belirtmem gerek. Hayır, tümüyle rahatsız edilmediğim bir çalışma ortamını esas alan bir ikametgâhımın olabileceğini bir an olsun olası çözümler dahilinde görmedim. Filistine'e gelme meselemi tartışmaya çevirmenle birlikte Yahudilik meselesine olan bağım konusunda belirleyici olanın deneyim olduğunu –belki kolayca değil ama serinkanlı bir şekilde- kabul etmeye hazır olduğunu düşündüm. Senin son mektubunda yer aldığı gibi “bunca yıl sonra” bu mesele hakkında bir şey bilemiyor olmamız konusunda seninle tamamen aynı fikirdeyim. Bu meselede ve dolayısıyla temas ettiğimiz en önemli konularda İbraniceye ilişkin tartışmanın başat olduğundan ise hiç şüphem olmadı. Koşullar kendimi –hoşa gitsin ya da gitmesin- inandırıcı değilmiş izlenimi yaratan sözcüklerle ifade etmek zorunda bırakıyor. Ve bunu, bu tartışmayı insanın aklına getirebileceği diğer tartışmalardan ayrı tutmak adına yapmıyorum. Çünkü anlaşılan her ikimiz de benim “Siyonizm meselesiyle bağımı” araştırmaya hevesli değiliz; tıpkı ortodoks yaşam biçimiyle bir Ernst David'e ya da Tanrı inancıyla bir Käthe Ollendorf'a duyduğum varsayılan bağ kadar belirsiz bir konu bu. Ayrıca varılan sonuç da tümüyle olumsuz olabilir. Söz konusu ilişkilendirmeleri yadsıyor değilim. Ancak senin son mektubundan sonra şunları belirtmenin önemli olduğunu düşünüyorum: Daha önce sözünü ettiğin yaklaşımları bir an olsun İbranice öğrenme zorunluluğu dışında ele almadım.

Ernst David meselesine gelince, senin ona ilişkin haberini aldığımda görüntüsünün ve yüz ifadesinin net bir şekilde hafızamda yer almasına şaşırdım. Eşine yazmam zor olsa da mümkün ancak yine de daha önce değindiğim şeyleri birkaç sözcükle ona iletirsen bana yardımcı olursun.

Bana gelince, şimdi yine hasta yatıyorum ve bacağımdaki iltihap çok acı veriyor. Burada doktor bir yana ilaç da bulunmuyor; tümüyle kırsalda oturuyorum. San Antonio köyü bile buradan otuz dakika uzaklıkta. Ayağa kalkamıyorum, ayrıca buradaki insanların dilini de doğru düzgün konuşamıyorum. Buna bir de çalışma

zorunluluğu eklenince bazen bu ilkel yaşam koşulları dayanılmaz bir hal alıyor. Düzeler.düzelmez Paris'e gideceğim. Fakat düzelmem ne kadar zaman alır, bilmiyorum. Her halükârda şimdilik buraya yazmaya devam et lütfen. Mektuplarımı sonradan göndertirim. Paris'e varır varmaz sana haber vereceğim.

Bu arada arşivimin geri kalan kısmı, özellikle de politik edebi çalışmalarım Almanya'dan çıktı ve Paris'e ulaştı. Gönderimi fevkalade gizlilik içinde gerçekleşti ki kendim bile bunu gerçekleştirenin kim olduğunu bilmiyorum. Uzun süreden beri tanıdığım ve benimle aynı tarihlerde Berlin'i terk eden biri bu konuda bana yardımcı oldu. Fakat kitaplığım için endişem sürüyor. Buradaki ilk sorun mali durumum. Paris'te kitaplığımı bırakabileceğim güvendiğim birini bulsam bile kitapların paketlenip oraya aktarılmasının maliyetini karşılamak üzere nereden kaynak bulabilirim, bilmiyorum.¹⁸⁴

Paris'te kalma fikrine ihtiyatla yaklaştığımı sana bir kez daha söylememe gerek yok. Orada şu söz geçerli: "Les émigrés sont pires que les boches."¹⁸⁵ Bu söz, orada karşılaşılabilecek toplum hakkında fikir verebiliyor. Ben, bana düşen kadarıyla o toplumun bunu başaramaması için elimden geleni yapmaya çalışacağım.

Sana söz verdiğim gibi dil felsefesi hakkındaki fikirlerimi hâlâ göndermemiş olmaktan dolayı oldukça hoşnutsuzum. Şu sıralar bana metni düzeltmeden göndermek ne denli zor geliyorsa metni düzeltmek de o denli zor geliyor. Sağlığım düzelir düzelmez bu Gordion düğümünü koparacak kuvvete sahip olacağım. *En attendant*¹⁸⁶ senden bana karşı biraz daha sabır göstermeni rica edeceğim.

Özrümü kabul edecek olursan başka birkaç ricada bulunabilirim. Kuşkusuz *Tek Yön* adlı çalışmama adanmış eleştirel bir şiirle ilgilenmiyor olduğumu düşünemezsin. Bu nedenle bana bir an önce (!) tasdikli bir suretini –buna tüm ithamları ve istihzaları dahil

184. Kitapların büyük bir kısmı daha sonra Svendborg ve Paris'e ulaştı. Bu kitapları 1938'de gördüm.

185. "Göçmenler, lahana turşusu yiyen pisboğaz Almanlardan da fenadır." –çn

186. (Fr.) Bu arada. –çn

ederek– göndermeni rica edeceğim. Ben hazır senin çalışmalarının bu kısmıyla ilgilenirken bana *Angelus Novus* hakkındaki şiirinin bir nüshasını göndermeni rica edeceğim. Burada *Angelus Novus*'un kadın hali denebilecek bir kadınla tanıştım¹⁸⁷ ve senin onun erkek kardeşine gönderdiğin selamını ondan esirgemek istemem. Bunun dışında Yahudilerin İspanya'dan sürülmesiyle ilgili makalenini de büyük bir merakla bekliyorum.

Daha önceden gönderdiğin basılacak metinlerle arşivinde bana ait olup da geri gönderdiğin yazılar umarım tekrar eline geçmiştir. Wieland hakkındaki anma yazısı beni o denli meşgul etti ki asıl yapmam gereken işlerden uzaklaştım. Şimdi *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk*'un "Ay" başlıklı kısmını bitirdim.¹⁸⁸

Bu arada Wiesengrund'un "Kierkegaard"unu okuyup okumadığını yaz lütfen.

Canıgönülden hayatını güzelce yaşamanı dilerim, bir an önce senden haber almamı sağla lütfen.

Walter

187. Çoktandır aklımdan çıkmış olan bu ifade biçimi, gerçekten de şaşırtıcı bir biçimde Benjamin'in 13 Ağustos'ta "Agesilaus Santander" adlı yazısında kullandığı ifadeyle örtüşür. Benjamin orada, bir zamanlar henüz her ikisi de birbirini tanımayan içtenlikle gönül yoldaşı oldukları halde, dışı görüntüsüne sahip olanını uzun ve meşakkatli bir yola gönderen erkek meleği (Paul Klee'nin *Angelus Novus*'u) konu edinir. Ben bu yazıya ilişkin yorumumda, söz konusu o kadından söz eden bu cümleyi ve beraberinde diğer cümleleri, Benjamin'in yıllarca sevdiği kadın olan Julia Cohn'a mal ettim ("W. B.'yi onurlandırmak" adlı yazımın 115-119. sayfalarına bakınız). Ayrıca bunun diğer cümlelerde onu etkileyen pek çok kadına da mal edilebileceği ihtimali üzerinde durdum. Bir diğer mektup ise söz konusu yazının Julia Cohn'a (ya da sadece) ona mal edilemeyeceği ihtimalini gündeme getirdi; üstelik bu kadın, şimdiye dek kim olduğu saptanamamış (belki de Hélène Léger?), ilk kez "burada" yani Ibiza'da tanıştığı bir kadın da olabilir. Bu kadından diğer mektubunun sonunda (33.) söz eder. "Agesilaus Santander" bitiş cümlesinin her iki versiyonu da bu kadına mal edilebilir. Pek tabii ki bu bitiş cümlesinde, benim daha önceki yorumumda olduğu gibi (bkz. s. 138) Julia Cohn'la tecrübesi de konu edilmiş olabilir. Kısa süre önce (2 Temmuz 1933) söz konusu bu kadına olan daimi bağını kanıtlayan bir mektup yazmıştır (*Briefe II*, No. 224). Her koşulda bu cümlelere ilişkin muammalı sorunun bir kez daha düşünülmesi gerekir.

188. Gretel Adorno'ya yazdığı (*Briefe II*, s. 591) tarihi belli olmayan bir mektupta 1933 Ağustos'unun ikinci yansında hâlâ söz konusu bu kısmı bitirmediğini yazar (GS IV, s. 300-302).

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

4 EYLÜL 1933

Sevgili Walter,

Senin 31 Temmuz tarihli mektubunun elime geçmesi iki haftadan uzun sürdü ve kuzenim Loni'nin gidişinden sonra kendimi tümüyle işe verdiğim için iki hafta daha mektubunu yanıtsız bıraktım ve işte sonuç. Bu arada benim senin mektubunla çakıştığını düşündüğüm özellikle Filistin meselesini ele aldığım diğer mektubumun eline geçmiş olması lazım. Sağlığının yerinde olmasını canıgönülden dilerim ki sanırım düzeldin. *Prager Tagblatt*'ta, hemen sokağın köşesinde kalan eden kadın bir meslektaşının İbiza hakkında yazdığı uzun bir yazısını gördüm; bu yazıda sana ilişkin bir şey bulamadım ama yazıdan sizin oradaki cennetinizin nasıl gitgide dünyevileştiğini öğrendim. Senin son mektubundan tümüyle iyileştiğin çıkarımında bulunabilirim sanırım; zaten orada uzun süre kalmayacaksın. Paris'e davet edildiğine dair sevindirici haberin ve pasaportunun uzatılmış olmasından hareketle kışı Fransa'da geçireceğin sonucuna varıyorum. Tam da bugün 35 talihli kişinin bu türden bir vatandaşlık yükünden kurtulmuş olduğunu okudum; tabii ki servetlerini kaybetme karşılığında. Bunu fırsat bilip hiç vakit kaybetmeden sana bir an önce geriye kalan yazılarını yurtdışına çıkarmanı ısrarla tembih ediyorum, aksi takdirde çok geç olabilir. Eğer saklayabileceğin emniyetli bir yerin yoksa bunları mümkün mertebe senin için saklamaya hazır olduğumu bilmeni isterim. Belki böyle bir teklife ihtiyacın olabilir. Günün birinde senin ya da ailenin geçmişi, bugünü ve geleceğinden hareketle size bir suç atfedilmesi durumunda kitaplığının satışa çıkarılması ihtimalinden nasıl korunacağına dair şu an bir tavsiyede ya da öneride bulunamıyorum.

Berlin'de Çocukluk'un Fransızca bir kitap olarak yayımlanması ihtimali var mı? Bunun dışında yaptığın işler nelerdir? George'la ilgili yazına dair şunları söylemek isterim: Şu an için kabul görmese de hâlâ güncel olan düşünceni, tarafsız bir ortamda ve hiçbir şeyden kaçınmayarak, hiçbir diplomasiye sığınmadan dile getirecek olmanı memnuniyetle karşılarım. Nihayetinde öyle ya da böyle Üçüncü Reich meselesinin özü burada. Bu eserde üzücü bir galibiyet sebebiyle senin gibi iyice düşünüp taşınan bir gözlemciye açılan perspektiflerin sansürlere riayet gereği kesintiye uğramaması ya da zayıflatılmaması gerekir.

Burası İspanya'dan farklı olarak Ağustos ayında serin ve çok güzeldi. Kuzenimin burada olduğu üç hafta –şimdi Roma'ya döndü– her açıdan çok keyifli ve mutluluk vericiydi. Civarda epey dolaştık ve kuzenim buralardan çok etkilendi, üstelik bir “Nardeg” (Yasaya göre ari ırkından olmayanlar anlamında; zamanın ruhuna uyan yeni jargonun en gözde ifadesi) yani yarı Yahudi birinin ne denli ateşli bir Siyonist olabileceği tasavvur edilebilirse buradan ayrılırken işte tam olarak öyleydi. Kuzenimin Jaffa'dan ayrılışının ertesi günü Rehovot'ta Steinschneiderlerdeydim. Orada Kitty Marx'a selamlarını ilettim ve hakkında epey konuştuk. Filistin'in her yerinde olduğu gibi orada da herkes Almanya'dan gelen yakınlarıyla meşgul. Sadece benim ailemle ilgili durum ilk elden çok belirsiz. Annem dinlenmek üzere kısa süreliğine Paris'teydi ve oradan erkek kardeşimin (Werner) ve onun eşinin tüm aileyi tehdit eden (umutsuz) durumu hakkında ayrıntılı bir mektup yazdı. İnsanın aklının bir türlü alamayacağı düşüncesizlikle, üstelik Hitler'in iktidarı ele geçirişiyile birlikte yaratılan ortama dair herhangi bir duygunun, algının zerresinden yoksun, faşizmin tıpkı Brüning dönemindeki gibi yaşanacağı tasavvuru içindeler ve kendilerine bir şey olmayacağını düşünüyorlar. Neler olabileceğinin ucu tümüyle açık ve olabilecek en kötü şeyleri de hesaba katmak gerek. Annem şimdilik oradan ayrılmak istemiyor. Erkek kardeşim Erich ise güya büyük bir çabayla İbranice öğreniyor.

Çalışıyorum ve çalışırken kendimi iyi hissediyorum. İspanya hakkındaki yazım yayımlanır yayımlanmaz sana göndereceğim; ayrıca buradaki koşullar gereği şu sıralar İbranice yazıyorum. Almanya'da yaşanan faciadan dolayı üniversitedeki işimde bir kolaylık sağlanacak. Büyük olasılıkla Yahudi felsefesi konusundaki seminerleri üstlenmeme gerek kalmayacak; bu işle muhtemelen Berlin'den Julius Guttman görevlendirilecek. Üniversitenin genişletilmesi ve atamalara dair bir yığın müzakerenin ardından kurulun Ağustos'tan Aralık'a ertelenen oturumunda Kabala için profesör olarak atanabileceğimi öğrendim; benim için memnuniyet verici bir gelişme bu. Böylece kendimi tamamıyla asıl işime verme imkânım olacak. Ben daha şimdiden Yahudi felsefesiyle ilgili seminerime ilişkin duyuruyu iptal etmenin rahatlığı içindeyim. Yapacağım işler konusunda büyük planlarım var; bir önceki yıl yaptığım seyahatte edindiğim izlenimleri değerlendirebilirim böylece. Buradaki koşullar netlik kazanır kazanmaz bu konuda sana yazacağım. Bunun dışında geçen yıl vaktimin çoğunu alan ortaçağ Arap-Yahudi filozoflarına ilişkin araştırma da bir bakıma benim asıl uğraşılarıma hizmet etti ve bundan ağırlıklı olarak faydalanan bir kitaplığım oluştu.

Yakında senden haber almak umuduyla candan selamlar. Ayrıca burada en azından on dört gün içinde başlayacak yeni yılda sağlıklı olmanı diliyorum.

Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

(YAKLAŞIK 10 / 12 EYLÜL 1933)

Sevgili Gerhard,

Mektup yazmak ya da dikte ettirmek dışında hiçbir şey yapmadığımı perişan bir durumdayım ki mektup yazmam da dolma kalemimi kaybetmem sayesinde neredeyse imkânsız bir hal aldı; ben de çözüm yaratmak adına sana uzun süre önce göndermeye söz verdiğim şeyi bitirmek üzere bu durumu fırsat biliyorum. Ağrılarımın sürekli olması ve insanı teselli edecek bakış açılarından yoksun olmak sorumluluk duygusunu bir parça azaltıyor ve ben bunu rahatlama olarak algılıyorum. Koşullar başka olsaydı şu an buraya ekleyeceğim –ya da onu izleyecek– şeyi ne zaman gönderirdim, bilmiyorum.

Yönteme ilişkin, senin dışında kimseye göstermediğim¹⁸⁹ önemsiz düşüncelerimi örnekleme konusundaki mütevazı başlangıcın devamını sağlayabilecek bir durumda bir daha olabilecek miyim, tahmin etmek güç. Bunları böylece senin arşivinin en ücra köşelerine yığacağım.

Paris'e gidecek gücü ne zaman bulabilirim onu da bilmiyorum. Burada, taşrada doktorsuz ve neredeyse herhangi bir yardım olmaksızın yatıyorum; acı çekmeden birkaç adım atmam da ihtimal dahilinde değil. Üzücü bir durum. Meselenin kendisiyse öyle çok endişe verici değil; iltihaplanmış pek çok küçük yara var. Sıcaklardan mıdır, son aylarda beslenme biçimimin sorunlu olmasından mıdır bilinmez ama iyileşmeye dair bir gücün olmadığı çok açık.

Son mektubumdan bu yana yeni bir şey olmadığı gibi o mektubun tümüyle başka bir ruh halinde yazılıp yazılmadığını bile

189. Mimesis yetisi hakkındaki kısa çalışma.

bilmiyorum. Şimdiki ruh halime gelince, pek çok şeyin yanı sıra tek tek her sözcüğün kümeler halinde uçuşan sinekler gibi dağınık düşüncelerden doğduğunu dikkate almalısın.

Tabii böylesi bir durumda okumalarım da darmadağın. Elimde iyi yazılmış polisiye romanlar¹⁹⁰ ya da teoloji¹⁹¹ kitapları yok. Luther¹⁹² hakkında Fransızca yazılmış oldukça düzgün bir kitap sayesinde iman yoluyla kanıtlamayla neyin kastedildiğini hayattımda şu an beşinci ya da altıncı kez anlıyor olmalıyım. Fakat sonsuz küçükler hesabında olduğu gibi meseleyi birkaç saatliğine anladım diyelim, bu daha sonra aklımdan çıkar ve yine yıllarca ne olduğunu bilmem.

Amsterdam'da çıkan bir dergi çerçevesinde toplanmaya başlayan sürgündeki edebiyatçıların kimin idaresinde olduğunu biliyor musun? Tam da bunun hakkını verecek birinin idaresinde yani Klaus Mann'ın yayın yönetmenliğinde. Amcası derginin ilk sayısının¹⁹³ açılışını, acizliği bile başlı başına provokasyon etkisi yaratan hükümete karşı bir polemikle yapacak. Bu camianın çalışmalarımı basması için başvuruda bulunacağım günleri şimdiden görür gibiyim.¹⁹⁴

Alman yayıncıların çalışmaları sayesinde geçen kış *Berlin'de Çocukluk*'un tüm nüshaları elimden çıkmış oldu. Şimdiye bana düşen büyük paralar harcayarak bu kitabı Paris'te yeniden bastırmak zorunda olmak. Kitap 34 bölümden oluşuyor. "Balkon"u sana göndermiştim; senin bu bölüm hakkındaki düşüncelerini bilmeyi çok isterdim. Bu bölümü otoportrem olarak görüyorum. Geçenlerde bitirdiğim yeni bölümün adı ise "Ay".

190. Bu yıllarda sürekli ve her şeyden önce Georges Simenon'un hangi kitabı eline geçiriyorsa onu okuyordu; Ibiza'dayken elinde altı cildi vardı.

191. Albert Mirgeler'in *Geschichte und Dogma* (Tarih ve Dogma) adlı kitabını okumuştum ve 1928'den beri bu kitapla ilgili bir eleştiri yazmak istiyordum. Okudukları arasında Detlev Nielsen'in *Der geschichtliche Jesus* (Tarihi İsa) adlı kitabı da vardı.

192. Burada kastedilen: Lucien Febvre, *Martin Luther*, Paris, 1928.

193. *Die Sammlung* dergisinin ilk sayısına Heinrich Mann tarafından bir önsöz hazırlanmıştı.

194. *Briefe II*, s. 657'deki Benjamin'in, Brecht'in *Üç Kuruşluk Roman*'ı hakkındaki eleştiri yazısı için talep ettiği yüksek ücretin sağlanmasındaki başarısızlıkla ilgili bölümü karşılaştırmış.

Şu satırlara kadar başka hiçbir şey durumumu daha iyi ifade edemezdi.¹⁹⁵ Bu şey sargılarım değiştirilirken başıma geldi. Kâğıdın lekelenmesinden ziyade suyun ziyan olması üzdü beni; suyu son derece güç temin etmiştim.

Son mektubum kimi alıntıları tekrar ettiğim ricalar içeriyordu; her şeyden önce şu iki şiirle ilgili ricalardı: *Tek Yön* ve *Angelus Novus*. Sonuncusu takdiri hak ediyor ki bunu tek bir şahsa sunmayı düşünüyorum; ayrıca bu bölümü dar da olsa –yıllar önce *Angelus*’u edindiğim günden bu yana– vakıf olduğum tek alan olan angelojiye dahil etmeyi düşünüyorum.¹⁹⁶

Şu an üzerinde yattığım bu döşeğin dünyadaki en kötü döşek olduğunu bilseydin, buna rağmen diğerleriyle karşılaştırıldığında bu mektubun dile getirdiği ruh halini keyifli addederdin.

Her şeyin yolunda gitmesi dileğiyle. Bir an önce yaz.

Candan selamlar,
Walter

195. Mektubun ilk sayfasında su lekeleri vardı; suyun etkisiyle mürekkep, kâğıdı maviye boyamıştı.

196. Bkz. 31. mektup, 187. dipnot. Bu mektupta bu konuya bir kez daha değinmesi W. B.’nin Doğu Berlin’den biriyle yazışmalarının “bilinmeyen önemli şahıs”la ilgili aydınlatıcı bilgilere sahip olma ihtimalini gündeme getiriyor.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

KUDÜS, 19 EYLÜL 1933

Sevgili Walter,

Nispeten uzun bir süreden sonra geçtiğimiz Cuma elime geçen 1 Eylül tarihli mektubunu büyük bir ilgiyle okudum. Bu hafta Kabala'nın Provence'daki başlangıcıyla ilgili keyifle kaleme aldığım yazımı baskıya vermek üzere Pazar sabahı erkenden Tel Aviv'e gittim. Geri döndüğümdeyse Kitty'nin mektubunu buldum; zarfta ayrıca senin ona yazdığın ve içinde bana iletilmesi gereken şeylerin olduğu bir mektup vardı. Doğrudan bana ulaşması gereken söz konusu mektup ise on gün sonra geldi. Hemen yanıt yazarak seni dakiklik konusunda teşvik etmiş olmayı umut ediyorum.

Burada yaşama ihtimaline ilişkin soruya verdiğim yanıtlar sende hoşnutsuzluk yaratmışsa buna çok üzülürüm. Şüphesiz Filistin'de ikamet etmek konusunda karar verecek olan sensin ve yazdığın gibi senin Yahudilikle bağın meselesi deneyimle netleşecektir, yine de dış yaşam koşullarına ilişkin güçlükleri görmezden gelmek istemiyorum. Kendini çalışmana ne denli yoğun verdiğin malum, bu nedenle ya İbranice öğrenmeyi iş edineceksin ve başka şeylere zaman ayıramayacaksın ki senin geçimini sağlaman için bu iş dışında başka bir iş şimdilik öngöremiyorum ya da tam tersi herhangi bir iş ve beraberinde hayatını idame ettirme zorunluluğu, bir diğer işle ilgilenmene müsaade etmeyecek. Özellikle durumun ve karakterin dikkate alındığında düşünülmesi gereken önemli şeyler bunlar. Maalesef burada geçimini garantiye alma ihtimali yok. Üniversitede çalışmaya ilişkinse korkarım herhangi bir umut yok. Nasıl olur da daha gelir gelmez buradaki hayatının çekilmez bir hal almasının önüne geçileceğine dair bir yol bulmak gerekir. Bu ve dış yaşam koşulları hakkında sürekli kafa yoruyorum. Ayrıca

daha önce de yazdığım gibi, senin geçimini uzun süre sağlamak mümkün olsa bile ki biz adını ne koyarsak koyalım bu diğer erklere bağlı, her seferinde aynı sonuca çıkılıyor.

Hastalığının ilerlemesi, acaba arkasında ciddi başka şeyler var mıdır düşüncesiyle beni korkutuyor. Bu arada bir doktora gidebilir mi? Sağlığının bir an önce düzelmesini diliyoruz.

Burada duyduklarımdan başka –küçük azınlık dışında insanlar korkunç sefalet altında yaşıyormuş– Paris'teki sürgün yaşantısı hakkında bir fikrim yok. Oraya ilişkin izlenimlerini belki daha sonra bana aktarırısın.

Schocken yıllığında yer alan İspanya hakkındaki makaleyi elime geçer geçmez sana göndereceğim. İlk kitap sanırım önümüzdeki günlerde yayımlanacak. Dil hakkındaki notları cesurca ve yılmadan bekliyorum ve bu notlar hakkındaki nihai eleştirinin takdire değer olacağından eminim. Kabala'nın başlangıcına ilişkin otuz satırlık bir mektubu yorumladığım makaleye başladığımda ve aynı şekilde pek çok sayfadan oluşan ve hiçbir pişmanlık duymadan ifrat hakkındaki eseri tamamladığımda¹⁹⁷ içimde filolojiye karşı dizginlenemez ilgi baş gösterdi. Bir metni keskin bir şekilde yorumlayan bir çalışmanın çekiciliği karşılaştırma kabul etmez. Böylesine bir işin sonuçları da şunlar: Ağustos'tan itibaren (bunu da az önce öğrendim) Yahudi mistisizmi ve muhtemelen Yahudi din tarihi profesörlüğüne atandım. Beni tebrik edebilirsin. Bu tabii daha çok para kazanacağım anlamına gelmiyor; her şey eskisi gibi kalıyor, ama bunun dışında gayet iyi. Yahudi felsefesiyle ilgili profesörlükse (ki bunu sevinçle karşıladım ve rahatladım) Berlin'deki Yahudilik Bilimi Yüksek Okulu'ndan Julius Guttmann'a (aramızda yirmi yaş var) verildi. Benim gerçekten yapmak istediğim işler için bana zaman bırakan ve ayrıca bölümdeki hocaların tamamlanmasını sağlayan bu çözümden çok memnunum. Bugünlük bu kadar.

197. (En başta değinilen yazı) 1934'te şair Ch. N. Bialik'in altmışıncı doğum günü vesilesiyle (İbranice) bir kutlama seçkisinde yayımlanmıştır.

Bu mektup Yom Kipur Günü'nde,¹⁹⁸ benim Filistin'de yaşayışımın onuncu yıldönümünde eline geçecek. Şiirleri de ekledim. Angela Nova-Dame'den ne anlamak gerekir?¹⁹⁹ Daha fazlası bir sonraki mektupta.

Gerhard

Şu sıralar burada olduğum ve sayın Prof. Scholem'in (Gerhard diye oku) isteği üzerine araştırmalar yaptığım için size şunları bildirmek zorundayım: "Gerhard ve Ana" hakkında verdiğim bilgiler doğru değildir ve sizi Gerhard'ın bizzat kendisinin verdiği bilgiye yönlendirmek isterim ki o size *Ana*'nın (Brecht'in eseri) onu hiç etkilemediğini belirtmiş olduğunu söylemektedir. Size yazdığım yazımda Yahudi bayramlarına değinmeye başladığım için ben-den önce de bu konuya dikkatinizi çeken kişi gibi size bu yazının muhtemelen Yom Kipur'da ulaşacağını ve bunun kuşkusuz ilginizi çekeceğini bildirmek isterim.

Bayan Steinschneider

Angelus'tan Selam

Soylu bir şekilde duvarda asılıyım
Ve kimseye bakmıyorum
Gökyüzünden gönderildim
Ben bir melek adamım

İnsanın mekânımda olması iyi
Ve beni ilgilendirmez insan
Ben Tanrı'nın koruması altındayım
Ve bir yüze ihtiyacım yok

198. Affediliş günü. —çn

199. Bu oldukça kişisel sorum yanıtız kaldı.

Benim soyumun geldiği
Mutedil, derin ve sarıh dünya
Temelde beni bir arada tutan şey
Burada mükemmel bir şekilde görünüyor.

Kalbimde Tanrı'nın beni gönderdiği
Kent yatıyor
Bu mührü sahip olan melek
Kentin büyüüne kendini kaptırmayacak

Uçmaya hazırdır kanatlarım
Dönmek isterdim elbet geriye
çünkü o zaman canlı olarak bile kalsaydım
azalırdı şansım yine de²⁰⁰

Gözüm kara mı kara
Bakışlarım asla boş olmayacak
Duyurmam gerekenleri bildiğim gibi
Bilirim daha fazlasını da.

Ben sembolü olmayan bir nesneyim
Anlamım benden ibaret
Beyhude büyü yüzüğünü çevirmen
Bende mana yok.

Karl ve Kitty'e
Tek Yön'ün bir nüshasıyla birlikte

Tek yönün doğa resmi midir,
İçinden yürüyüp geçmek istediğiniz?

200. Bu dördlüğün ve şiirin başlığının çevirisi için bkz. Walter Benjamin, *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemalettin, İstanbul: YKY, 2004, s. 42. -yhn

Bundan neredeyse şüphe duyuyorum.
Fakat siz biliyorsunuzdur
Nereye gideceğinizi.
Birçok sokağın geri dönüş yolları vardır
İnsanın görmediği.

Ve bu güzergâh takip edildiğinde yolun başkasının yoluna çıkar.
Doğru değildir, birinin başına bir şey gelmediği.
Burada, kavgalarda pazarlık yapılmaz.
Şimşek çakar.
Ve birdenbire kendini tümüyle değişmiş bulursun:
O an zahiri değildir.

Eski zamanlarda tüm yollar
Tanrıya ve ismine açılırdı bir şekilde.
Biz dindar değiliz. Dünyevi kalacağız.
Ve bir zamanlar Tanrı'nın durduğu yerde şimdi
Melankoli duruyor.

35

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HÔTEL REGINA DE PASSY
6 RUE DE LA TOUR, PARİS XVI
16 EKİM 1933

Sevgili Gerhard,
Rosch ha-schanah'a²⁰¹ (Roş Aşana) ilişkin iyi dileklerim sana her ne
kadar geç ulaştıysa da çabaladığın ve nail olduğun onca akademik

201. Rosch ha-schanah (Roş Aşana) Yahudilerin yeni yılı.

işi ve ayrıca profesörlüğe atanmış olmanı unutmadan vaktinde tebrik etmiş olmayı istedim.

Son yazışmalarımızdaki kimi noktalara değinmeden önce duruma ilişkin kısaca bilgi vereyim. Paris'e geldiğimde çok ağır hastaydım. Bu da İbiza'dayken hiç sağlıklı olmadığım anlamına geliyor ki nihayet yola çıkacağım gün peşi sıra bir dizi nöbete sebebiyet verecek derecede ateşlendim. Tahayyül bile edilemeyecek koşullarda yolculuğumu gerçekleştirdim. Buraya varışımın hemen ardından da sıtma teşhisi kondu. Yüksek dozlu ve güçlü kinin kürü bedensel anlamda gücümü yerine getirmese de zihnimin yeniden açılmasını sağladı. İbiza'da kaldığım süre içerisinde gerçekleşen pek çok olumsuz etken –sadece berbat beslenme biçimi değil– kuvvetten düşmeme sebep oldu.

Önümde Paris'in sokak köşeleri kadar çok soru işaretinin olması seni şaşırtmayacaktır. Aslında şu an bildiğim tek şey paramı Fransa'da, Fransız yayın organları için yazarak kazanmaya yönelik o umutsuz denemeye kalkışmayacağım. Her ne kadar bu pek muğlak olsa da zaman zaman saygın kimi yayın organlarında (Commerce, NRF) yer almanın prestij açısından bana faydası olacağını düşünüyorum. Buna karşın hayatımı idame ettirmek için Fransızca yazmayı istersem böylesine bir teşebbüs beni kısa sürede yaşanacağını öngördüğüm başarısızlıklarla –artık sınırsız olmayan– yaratıcılık gücümünden de edecektir. Magazin editörlüğü yapmaktansa benim vasıflarımın çok altında başka herhangi bir işte çalışmayı yeğlerim. En iyi ihtimalle kütüphane işlerine ya da bibliyografik çalışmalara katılarak biraz para kazanmayı umabilirim.

Yataktan hâlâ tam olarak kurtulabilmiş değilim ve bu nedenle de burada henüz kimseyle diyaloga geçemedim. Burada çevremi genişletmem konusunda umut vaat eden herhangi bir yardımın olabilir mi? Böylesine bir yardımın bana yararı çok olurdu. Acaba Robert Eisler Paris'te midir?²⁰²

202. Robert Eisler (1882-1949) için bkz. Scholem, W. B., s. 162-164 ve ayrıca *Von Berlin nach Jerusalem*, s. 162-169. O zamanlar uzun süreden beri yeniden Avusturya'daydı.

Arşivimin en azından elyazmalarından oluşan kısmının çoğu buraya arkadaşlarım aracılığıyla getirildi; orada olmayan en temel eksikse Heinles'ten geriye kalanlar.²⁰³ Kitaplığımın güvence altına alınması her şeyden önce para meselesi; sanki yeterince sıkıntım yokmuş gibi bir de dairemi mobilyalı olarak kiraya vermiş olma sorunu söz konusu, bu nedenle eşyaların demirbaşı sayılabilecek kitaplığımı oradan çıkarmam pek kolay olmayacaktır. Ayrıca kiracı, asıl mülk sahibinin talep ettiği kira dışında bir şey ödemiyor.

İbiza'dayken daktilo edilmiş haliyle gönderdiğim dil hakkındaki notların sana ulaştığına dair teyidi hafif tedirginlikle bekliyorum. Bu notların senin 19 Eylül'deki son mektubunun hemen ardından sana ulaşmış olması gerekir. Bense halen Schocken almanağındaki yazını bekliyorum. "Angelus'tan Selam" şiirini bir kez daha okudum ve daha önceki gibi yine hayran kaldım. Bugüne kadar bildiğim şiirler arasında onun en iyisi olduğunu düşünüyorum. *Tek Yön'e* yazılan ithafı büyük ilgiyle²⁰⁴ okudum ki K. M.-St.'den geçenlerde aldığım mektup ilgimi tazeledi. Fırsatını bulduğunda lütfen ona içten selamlarımı ilet ve gücüm yerine gelir gelmez bir mektupla bunu kendisine haber edeceğimin teminatını ver.

Haas Prag'da bir dergi çıkarıyor ve adı *Die Welt im Wort* (Sözcükteki Dünya). Bu dergi hakkında ayrıntılı biçimde fikir beyan etmektense istemen halinde sana bunun ilk sayısını göndermeye –ki dergi az önce elime geçti– hazırım. Lütfen bu iki satırın bile aramızda kalması gerektiğini dikkate al.

Aslında Paris'te Goldschmidt-Rothschild Hanım tarafından bana teklif edilen yerde kalıp kalamayacağım, açıklığa kavuşturulması oldukça zahmetli bir dizi hatalar ve ertelemeler nedeniyle gayet şaibeli bir hal aldı.²⁰⁵ Ayrıca bu barınmanın hiçbir koşulda

203. W. B.'nin "benim arşivim" derken kastettiğinin sadece Berlin'deki evinde olan yazıları ve mektuplaşmalarının olmadığı çok açık ki bunların çoğu daha önce söz edildiği gibi kaybolmuş durumda.

204. Bu ifadesinde ihtiyatlı olduğu aşikâr.

205. Oraya taşınması da mümkün olmadı.

bedava olmayacağı izlenimi söz konusu.

Hastalandığımdan beri bunun benim ilk uzun mektubum olduğunu dikkate al lütfen ve beni en yakın zamanda pek çok ve iyi şeyler anlatarak kendinden haberdar et.

Walter

36

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

KUDÜS

24 EKİM 1933

Sevgili Walter,

Uzun süredir senden haber alamadım ve bu nedenle oldukça huzursuzum. Kesin düzelmiştir diye umut ettiğim sağlığın korkarım henüz düzelmedi ve yazmaktan dahi usanç duyacağın bir durumdasın. Geçici bir süreliğine de olsa hâlâ İbiza'da olduğunu farz ediyorum. Almanya'dan İspanya'ya giden onca Yahudi doktordan birinin bile İbiza'ya kadar ilerlememiş ve senin tedavini üstlenmemiş olmasına şaşıyorum. Benim tanıdıklarım içinde Palma'ya kadar gidenler oldu. Lütfen halini vaziyetini bana bir an önce bildir. Bizim buradan takip edebildiğimiz kadarıyla söz konusu yeni Alman basın yasasının senin üzerinde doğrudan etkisi oluyor mu ya da düşünce özgürlüğünü kısıtlayanların dalaverelerinden uzak hâlâ o alanda çalışabiliyor musun? *Berlin'de Çocukluk*'tan bir bölüm dışında uzun zamandır senden basılı bir şey almadım. Sanırım Almanya'daki yayın organları için çalışman imkânsız kılınmış olmasaydı bile bir tercih yapman gerekse Almanya dahilindeki işlerden vazgeçer, yurtdışında yayımlanan Almanca dergilerde çalışmayı isterdin.

İsmi diğer elli kişiyle birlikte Frankfurt'ta resmi olarak yayımlanan meslekten menedilenler listesinde gördüğüm Wiesengrund'un Kierkegaard hakkındaki kitabının üçte ikisini okudum. Benim fikrimce bu kitap senin düşüncenin incelikle intihalini sıradışı bir arsızlıkla birleştirmiş ve senin tragedya analizinden farklı olarak, Kierkegaard nesnel bir biçimde ele alındığından gelecekte pek bir şey ifade etmeyecek. Üzgünüm ama bu konuda senden farklı düşünüyorum. İzninle şunu söylemek isterim ki, bu kitabı bir tür "melankoliye açılan tek yön"²⁰⁶ olarak yazma zahmetine sen girişseydin, çok ama çok daha gerçekçi olur ve "eğlenceli bir hikâye" olmaktan çıkardı. Pek çok yerde ilk elden düşündüğüm şu oldu: *utinam Walter ipse scripsisset!*²⁰⁷ Kimi şeyleri "ifşa etmenin" sana keyif vermeyeceğinden eminim, oysaki böyle bir şey yazarın pek hoşuna giderdi. Kitaptaki pek çok şey kuşkusuz oldukça iyi; bazı şeyleriye, lafı uzatmadan söyleyeyim, anlamadım.

Burası pek bir hareketli. Hakkımda daha önce de profesör oldum benzeri şeyler yazmıştım. Aynı zamanda Yahudi din tarihi hakkında okuma fırsatım oldu ki daha sonra zamanı geldiğinde işime yarayacaktır. Sömestr gelecek hafta başlayacak ve ben büyük bir zevkle bu işe başlayacağım. Buraya en son gelen ve kendilerinden Almanya'daki üniversitelerin son durumu hakkında ayrıntılı bilgi aldığım ziyaretçilerden biri de Baumgardt (işten çıkarılmamış).²⁰⁸ Tümüyle burada kalması gerekmezse bile kışı burada geçirecek. Onu görmeyeli on altı yıl oldu, fakat ona ilişkin fikir edinmek için fırsatım olacaktır. Şimdilerde kalın bir kitabı yayımlandı; aslında kitabın içeriği benim okuma programıma dahil olacak türden değil.

Ben tümüyle Kabala'yla meşgulüm ve şu sıralar Schocken'le yayınlarım konusunda müzakerelerde bulunuyoruz. Sana gön-

206. Burada 34. mektubun sonunda yer alan *Tek Yön* hakkındaki şiir ima ediliyor.

207. "Ah, ne iyi olurdu, Walter bunu bizzat yazsaydı." (zira daha az yapmacık olurdu).

208. David Baumgardt (1890-1963). 1924-1935 yılları arasında Berlin Üniversitesi'nde felsefe hocalığı yaptı.

derme sözü verdiğim Schocken Yayınevi'nin "yıllığı" henüz elime geçmedi, paketlerin teslim süreleri uzun sürüyor. Elime geçince hemen sana göndereceğim.

Kardeşin ne durumda? Ben kardeşimden geçenlerde uzun bir mektup aldım.²⁰⁹ Altı aydır Moabit'te hapisanede ve vatan hainliği suçlamasıyla kendisine karşı dava açılıp açılmayacağını bekliyor.

On dört gün önce Rehovot'daydım, oradaki pek çok kişi seni sordu. Bu Şabat (veya Sebt) burada Steinschneider ailesinin misafiriyim ve eğlence olsun diye o akşamın sonunda Heidegger'in²¹⁰ rektörlük konuşmasını sunacağım.

Sana istediğin tüm "şiirler"i gönderdim. *Angelus Novus*'un okuru olarak Angela Nova'yla tanıştırmayı çok isterim.²¹¹

Hepimiz seni candan selamlarız.

Gerhard

37

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

PALACE HOTEL

1 RUE DU FOUR, PARİS VI

31 EKİM 1933

Sevgili Gerhard,

Rehovot'tan gelen satırları büyük keyifle karşıladım. Buna karşın "Über das mimetische Vermögen"e (Mimesis Yetisi Hakkında) ait notların ulaştığına ya da alındığına dair bir teyit henüz elime geçmedi.

209. Kardeşim Werner'den aldığım bu son mektup hâlâ elimde.

210. Heidegger'in 27 Mayıs 1933 tarihinde yaptığı "Die Selbstbehauptung der deutschen Universität" adlı konuşması. (Türkçeye "Alman Üniversitesi'nin Kendisini Doğrulaması" başlığıyla çevrilmiştir. -çn)

211. Bu pek çok kez dile getirilmiş ricam da yanıtsız kaldı.

Kısa bir suali dile getirmek üzere derin ve hiç de asılsız olmayan depresyonuma eşlik eden tereddüt hallerini bugünlük bir kenara bırakacağım. Bu suali sormamın nedeni Dora'dan aldığım bir bilgi. Dora şunları yazıyor:

“Schoschanah Persitz adında bir hanım, Rus asıllı bir Yahudi, milliyetiye İngiliz, halihazırda mevcut olan Palestine adlı yayınevi Kudüs'te büyütüyor. Bu yayınevi İngiliz ve Alman yayıncılarla anlaşmalı bir şekilde şu an Almanya'da yayımlanamayan eserlerin İngilizce ve Almanca, ancak ilkin geçici olarak İbranice (çevirilerinin) basılmasını planlıyor.” Bilimsel literatür söz konusuymuş. Benim oradan iş edinmemi sağlayabilmen imkân dahilinde midir? Örneğin çağdaş Alman ya da Fransız edebiyatının tarihi gibi? Ya da benzeri bir konu. Denemelerimin tamamının İbranice basılacağı ihtimali pek düşünülemez sanırım. Lütfen bana bu noktada herhangi bir olanak görüp görmediğini yaz.

Bu arada taşındım. Sağlığımda ise ciddi gelişmeler kaydettim. *Berlin'de Çocukluk*'un yeni bir bölümünü yazdım. Ancak buraya tam olarak yerleşmeyi henüz hiçbir şekilde başaramadım ve her şey beni korkutuyor.

Bugünlük bu kadar. Bana en kısa zamanda haber ver lütfen.

İçtenlikle,
Walter

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

10 KASIM (1933)

Sevgili Walter,

Paris'ten gönderdiğin ilk mektup bana ulaştığında çoktan İbiza'daki adresine ayrıntılı bir mektup yazmıştım. Bu zaman zarfında kuşkusuz mektup eline geçmiştir. Az önce ikinci mektubunu aldım; sağlığının giderek düzeldiğine ilişkin bilgiler en azından böylesine önemli bir noktada beni rahatlattı. Sana bir an önce yazmak için acele ediyorum, etmek zorundayım, çünkü mektubu postaya vermek için günün son saatleri bunlar.

Notların eksiksiz bir şekilde elime geçti, bunun için müteşekkirim; umarım bu arada elime geçer geçmez sana gönderdiğim Schocken yıllığı ulaşmıştır. Notların hakkında henüz bir şey belirtmiyor olmamın sebebi sadece bunları anlayabilmek için ciddi bir şekilde uğraşmam gerektiği ki kolay olmayacak gibi görünüyor. O zamana dek kendime moratoryum hakkı tanıyorum.

Welt im Wort'u göndermene gerek yok; buraya kütüphaneye iletiliyor. *Welt im Wort*'un yayımlanması vakasına dair bilgiyi bir sır gibi ele alıp bu konuda herhangi bir fikir beyan etmiyorsun, lakin itiraf etmeliyim ki böylesine sıradan bir mesele hakkında ne söylenebileceğini gerçekten anlamış değilim. Bana zaten herkesçe bilinen bir gerçek dışında bir şey iletmediğin halde mahremiyete ilişkin isteğini neyle ilişkilendirdiğini anlamıyorum. Şu Haas'ın ise rezil bir herif olduğunu düşünüyorum.

Şimdi Persitz Hanım'a²¹² geleyim. Tavırları haddinden fazla kibirli ve kendi masraflarını çıkarmak için sağda solda işine yarayacak ne varsa kullanan biri bu hanımefendi; üstelik öyle vaat-

212. Persitz Hanım (1893-1969) yayıncı ve politikacı olarak çok faaldi.

lerde bulunuyor ki bunların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şaibeli. Örneğin, a) büyük bir gürültü patırtıyla giriştiği yayınevi işlerinin sadece bir blöften ibaret olup olmadığı ya da b) diyelim ki işler yolunda gitti ve yayınevi Tel Aviv'de kitap yayımlamaya başladı, senin herhangi bir ücret alıp alamayacağın belirsiz ki senin buna dikkat etmen gerekecek, çünkü asıl mesele bu. Bu hanımefendiyi bizzat tanıyorum ancak ona değer verdiğim söylenemez ve hatta sadece ona karşı dikkatli olunması gerektiğini söyleyebilirim. Öncelikle kendine önemli "isimler" arar, ıslıl ıslıl parıldayan insanlar ve hatta son kertede işin dolandırıcılığa kadar vardığından²¹³ şüphe ediyorum (bu aramızda kalsın!). Hanımefendi şüphesiz *çok* hamarat, aktif biri ve çıkarlarına uygun olarak kendini nasıl takdim edeceğini çok iyi biliyor. Onun işletmesiyle temas haline geçmek istiyorsan benim şahsi olarak müdahale etmemin bir yararı olmayacaktır; muhtemelen onunla doğrudan temasa geçmek gerekir. Eğer doğrudan ona yazacaksan adres olarak Mrs. Schoschanah Persitz, Tel Aviv yazman yeterli, herkes tarafından tanınıyor ve Tel Aviv'in yarısı onu Yahudi halkının gerçek ruhu olarak görüyor. Denemelerinin çevirisi ise ona güçlük çıkaracaktır. Bu okur çevresinde denemelerle ilgilenecek kimse yok, çünkü denemeler entelektüel açıdan fazlasıyla uç görüşlere sahip. Bir gün olur da bu türden okurlar için yazacak olursan kendini tümüyle başka şekilde ifade etmen gerekecek. Eğer modern Alman edebiyatı üzerinde değişiklikler yapmak gibi bir düşüncen varsa ortaya korkunç bir şey çıkabilir. Örneğin İbranice de sadece dil açısından bile senin ifade tarzına uygun değil.²¹⁴

Sana istediğim gibi somut bir biçimde yardım edebilme imkânımın olup olmayacağı, (Salman) Schocken'in yıl sonunda buraya göç eden ailesini görmek üzere Filistin'e yapacağı kısa

213. Bu iş sonuçlanmış olmasa da benim şüphem asılsızdı.

214. 1930'lu yılların İbranicesi edebi dil anlamında elli yıl sonra edildiği esneklığe henüz sahip değildi.

ziyarette onunla konuşabilme fırsatıma bağlı. Olur da buraya gelirse onu göreceğim kesin ve o zaman konuyu sana getirip bir şeyler yapılabilir mi diye bakacağım. Oğlunun (Gustav) senin eserlerinin büyük bir hayranı olmadığı açık, ancak yine de bir şeyleri değiştirmeye çalışacağım.

Aceleyle yazabileceklerim şimdilik bu kadar. Sömestr başladı ve yeni bir yığın öğrenciyle birlikte çok işim var.

Bir an önce ve ayrıntılı bir şekilde yaz lütfen.

Candan selamlar,
Gerhard

39

DORA SOPHIE BENJAMIN'DEN SCHÖLEM'E

(BERLİN)

29 KASIM 1933

Sevgili Gerhard!

İhtiyaç listende ne olduğunu bilmediğimden bu kez doğum günün için sana sadece en içten dileklerimi ve selamlarımı yolluyorum; aynı zamanda Escha'ya da. Hangimiz yazma konusunda daha tembeliz bilemiyorum ama suçumu kabul etmeye hazırım ve senden alacağım bir mektup da durumun düzelmesine yardımcı olacaktır. Aradan geçen zaman içinde kuşkusuz oralar buradan giden pek çok yoldaşla dolup taşmıştır ki ben giderek artan bu sayının her zaman olumlu bir şey olarak görülemeyeceğinin farkındayım. Bununla birlikte geçen hafta kız kardeşim de eşiyle birlikte Viyana'dan Hayfa'ya göç etti. Kız kardeşimin 48, eşinin de 66 yaşında olduğunu düşünecek olursan bu yaptıkları oldukça saygı

duyulacak bir hareket.²¹⁵

Tel Aviv'de bir yayınevi açıp burayı büyüten Persitz Hanım'a yazdım, muhtemelen bana editörlük işi sağlayacak. Birkaç iyi fikrim vardı. Eğer bu iş olursa oraya geleceğim. Yoksa hiçbir manası olmaz. Stefan'ın okuldaki durumu çok iyi, sınıfın en iyilerinden, zorlanmasına gerek yok. Burada bir evim var²¹⁶ ve sürekli evde kimi düzenlemelere gidiyorum ki gerektiğinde bana ek gelir sağlayabilsin; tabii buradan gitmem gerekirse bu düşünce sadece bir hayalden ibaret olacak. Üstelik buradan uzun süreliğine gitmem söz konusu olursa bu evi satmam gerekecek ki bu da çok zor. Her şeye rağmen buradan gitmek istiyorum, fakat bu sadece geçimimi sağlama koşulunda mümkün. Senin de benimle aynı düşünceyi paylaştığından eminim. Muhtemelen bir sonraki durağımız İtalya olacağı için şu sıralar Stefan'la birlikte yoğun bir şekilde İtalyanca öğreniyoruz; sadece dört haftadan beri ders almamıza rağmen *le gazze*²¹⁷ gibi şakıyoruz. Tabii ki sen İbranice öğrenmemizin daha iyi olacağını söyleyeceksin, fakat İbranice'yi ancak gerçekten ihtiyaç duyduğumda öğreneceğim. Şu sıralar hem benim için hem de Latince, Yunanca ve İngilizce ve hatta İtalyanca öğrenen Stefan için İbranice çok zor.

Sizler nasılsınız? Evinizden memnun musunuz? Sizden genelde dolaylı olarak, Erna Mayer'in²¹⁸ kız kardeşi aracılığıyla haber alıyorum. Oysaki doğrudan haber almayı tercih ederdim. Artık Scheerbart'ın tüm eserleri, hatta senin götürmüş olduğun *Mond-revolution* da tekrar elimde.

Walter'in sıtmaya yakalandığını ve şimdi hareketleri kısıtlanmış bir halde Paris'te oturuyor olduğunu biliyor olmalısın; onunla

215. Dora'nın kız kardeşi Paula Arnold (1885-1968) çok iyi derecede İngilizce yazabiliyordu ve İngilizce yayın yapan Siyonist basının saygı değer bir çalışanıydı. Dora'yla aralan iyi değildi.

216. Delbrückstraße 23 numaralı ev, W. B.'den ayrıldıktan sonra ona kalmıştı.

217. (İt.) Saksağan. —çn

218. Erna Mayer, W. B.'nin 1929'da kendisinden İbranice öğrendiği Dr. Max Mayer'in eşi idi. Max Mayer 1932'de Filistin'e göç etti; onunla Kudüs'te yakın diyalogumuz vardı.

yeniden düzenli olarak yazıyoruz. Georg'un o zamanlar anlattığı şeyler gerçek değildi ki ben bu durumu Walter'e hemen yazmıştım. Şimdi onun için bir şeyler yapmak üzere daha çok çabalıyorum. Hatta editörler bile onu "Almanca yazan, yaşayan en iyi yazar" olarak tanımlıyorlar; tabii ki sadece Yahudi yazarlar arasında.

Bir kez daha her şeyin yolunda gitmesi dileğimle ve lütfen yakın zamanda yazın.

Dora

40

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

1 RUE DU FOUR, PARİS VI

7 ARALIK 1933

Sevgili Gerhard,

15 Aralık yaklaşıyor ve o tarihten sonra basının salkımları benim gibi yaşlı bir tilki için bile iyiden iyiye yükseğe asılmış olacak; her ne kadar söz konusu bu asmalar, Üçüncü Reich'in (Nazi Almanyası) cam kırıkları döşeli duvarının üzerinden hâlâ biraz sarkıyor olsa da üzümlerin toplanması için çok atik davranmak gerekecek. Bu mektup için ayıracağım zaman oldukça kısıtlı olduğundan en azından elimin altında bulunan bu sıradan kâğıdı kullanarak zaman kazanmış oldum. Meseleleri gerçek yüzüyle ortaya koymayı başarabilseydim, senden dolayı yaşadığım bu uzun suskunluk için özür dilememe gerek kalmazdı; bunu anlayabilirdin. Böylece bana düşen sadece üstü kapalı bir şekilde konuşmak ve şunları söylemek: Brecht'in ve aynı zamanda benim Berlin'de en yakın çevremden birinin Nazi polis teşkilatının eline düştüğünü söylemek. Bizim çevremizdeki birinin müdahalesiyle serbest bırakıldı; ardından buraya

geldi ve zaten az sayıdaki yakınlarımızdan gelebilecek tehlikeler hakkında bizi bilgilendirdi. Her şey insanı ürkütür derecede karışık bir hal aldı, öyle ki günün birinde hepimizin Paris'ten tanıdığı birinin ihbarda bulunduğu ihtimalini düşünmek zorunda kaldık. Bu soru henüz açıklığa kavuşturulmadı ve olası sonuçlar da henüz tahmin edilebilecek durumda değil. Fakat son günler biraz daha sakin geçtiğinden zamanı bu kısa cümleler için kullanabiliyorum.²¹⁹

Ayrıca hemen akabinde kitaplığımı kurtarma girişimim hakkında seni bilgilendirmek isterim. Arkadaşların yapabilecekleri yardım yeterli olacak mı ya da daha başka güçlükler ortaya çıkacak mı henüz belli değil. Bu girişimin gerçekleşme ihtimali olursa kitaplığın Danimarka'ya aktarılmasını organize edeceğim ki bunun kış sonunu bulacağını düşünüyorum.²²⁰ Brecht'le birlikte birkaç kişi orada ve söz konusu o küçük kent İbiza'dan daha pahalı olmasa gerek, üstelik nakliye ücretleri de oldukça düşük.

Aylardan sonra ilk kez elimin altında kullanabileceğim bir kütüphane var ve *Bibliothèque Nationale*'nin karmaşık yapısına rağmen çok çabuk uyum sağlamam beni hayrete düşürüyor. Üzerinde bir an önce çalışmam gereken iki büyük iş var: İlki dil felsefesine ilişkin edebi eserler hakkında açıklayıcı genel bir yazı; diğeri ise Eduard Fuchs'un eserlerinin bir analizi. Fuchs gelenek görenekler ve sanat tarihi alanlarında eserler veren ünlü bir yazar ve şu sıralar burada, koleksiyonları ise polisin eline geçmiş durumda. Dikkate değer ve saygı duyulması bir ve insan onun hakkında fikir edinmek isterse, sosyal demokratlara karşı yürürlüğe konan anti-sosyalist yasanın akıbetine uğrayanlardan biri olduğunu bilmeli.

Persitz Hanım'a dair verdiğin bilgiden dolayı sana hâlâ teşekkür borçluyum. Bu kişiye başvurmamam konusunda uyarıldım, zaten

219. Bu haberi içeren koşullar hakkında bir bilgim yok. Brecht'in çevresindeki kişilerin yazılarından ya da hatıralarından bu meselenin açıklığa kavuşturulabileceği düşünülebilir. Belki W. B.'ye yazılmış ya da onun yazdığı diğer mektuplardan burada ismi verilmemiş olan kişiler hakkında fikir edinilebilir.

220. Brecht'e yaptığı bu seyahatini ancak çok sonraları, 1934 yazında gerçekleştirebildi.

bu başvuru yapılmaya pek gönüllü değildim. Böylesine tuhaf bağlantılar nadiren sonuç verir. Belki bu esnada bu girişimin çizgileri netleşmiştir ve sen ara sıra bana gidişatı hakkında bilgi verirsin.

Schocken geldi mi? Bana onun almanağını gönderdiğin için çok teşekkür ederim. Kabala'yla ilgili yazının yanı sıra Yahudi okuma kitabından kimi bölümler de mutlu etti beni. Yakında sana daha ayrıntılı yazacağım. Beni mümkün olduğunca çabuk kendinden haberdar et.

Candan selamlar,
Walter

Not: Erich Gutkind'den²²¹ hiç haber aldın mı? Bu gece rüyamda onu gördüm; yanımdaymış gibiydi.

41

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

24 ARALIK 1933

Sevgili Walter,

Uzun süredir senden haber bekliyordum ve seni saran bu suskunluğu kendime açıklayamıyordum. Geçen hafta yazdığın kartpostalın şimdi ulaştı elime; az da olsa hakkında fikir edinmemi sağladı. Ne anladığıma gelince, pek bir şey anlamadım. Somut olarak tecrübe edilmiş şeyleri pragmatik bir şekilde mektup kâğıdına dökmeye ilişkin sizi bu denli ürküten şey nedir bilmediğim gibi senin Fransız

221. Erich Gutkind (1877-1965), W. B.'nin eski bir tanıdığıydı. 1916'dan itibaren *Briefe*'de ismine pek çok kez rastlanır. Benjaminler 1920'nin pek çok ayını Grünau'da Falkenberg civarında oturan Gutkind'de geçirmiştir.

postasına güvenmek istemeyişinin nedenini de anlamıyorum. Her şey çok muğlak ve umarım bir akşam zaman bulur ve sadece en azından benim için ve benim anlayacağım şekilde orada başına neler geldiğini, bunları neden kâğıda dökemeyeceğini bana açıklarsın. O zamana dek bana anlattığın kadarıyla yetinmek zorundayım. Her şeyden önce İspanya'da yakalandığın sıtma hastalığını ya da adı her neyse atlatmış olmana çok sevindiğimi dile getirmek isterim. Almanya'da çıkan yasalarla Alman basınında gazeteci olarak iş bulmana nihai olarak son verilmesine ise hiç şaşırmadım. Ya şimdi ne olacak? Daha kapsamlı çalışmalarını nerede yayımlayacaksın? Gerçekten de uzun süredir, yaklaşık dört ay olsa gerek, senin çalışmalarının yer aldığı arşivime eklemek üzere bir şeyler göndermedin. Mahlasla yarattığın diğer kişilerin hepsi bu kadar çabuk ölmek zorunda mıydı? Şu sıralar en çok okunan Alman gazetelerinden biri olan *Prager Tagblatt*'la temasa geçmeyi neden denemediğin benim için bir muamma. Gazetenin kültür sayfası Max Brod tarafından yönetiliyor. Onun hakkında ne düşünürsen düşün, onun çalışmalarına ne kadar saygı duyduğuna hiç şüphem yok, çünkü bunu ilk elden biliyorum. Senin çalışmalarına açık biri ve fikrimce orada senin için bir şeyler yapabilir. Bana Persitz Hanım'dan daha gerçekçi geliyor.

Kitaplığını Danimarka'ya aktarıp kurtarabilme ihtimali beni çok sevindirdi. Senden bu eylemin nasıl sonuçlandığına dair, ki umarım olumlu yönde sonuçlanır, haber almayı diliyorum. Belki de bir fırsat olur (örneğin bizim burada paramız olur) ve kütüphane acaba Baader'in sende bulunan koleksiyonunu satın alabilir mi sorusu yeniden gündeme gelir. Bu mektupla birlikte sana Agnon'un hikâyelerini gönderiyorum. Hikâyelerin üçte ikisini çevirdim.²²² Belki sende de vardır.

222. *In der Gemeinschaft der Frommen* (1933) adlı ciltteki altı hikâyeden üçünü ben çevirdim ve bu hikâyelerin ilk hallerinden biri aylık dergi *Der Jude*'de 1920'li yılların başında yayımlanmıştı.

Çok çalışıyorum ve çalışmaktan keyif alıyorum. Son olarak keşfettiğim ve bilgimi arttıran şeylerden biri “İlk-Bahir”in varlığının kanıtlanmış olması; bu kitabın geriye kalan kısmını geçen hafta Roma’dan kalma bir elyazmasında buldum ve böylece benim Kabala’nın kökenlerine ilişkin en sevdiğim hipotezim beklenmedik şekilde gerçeklik zemini kazanmış oldu.²²³ Bu haftadan itibaren on dört günde bir Tel Aviv’de bir saatlik Kabala’ya giriş semineri vereceğim; bunun için de şu sıralar bir taslak hazırlıyorum. Ayrıca pek de iyi gerekçelerle kendimi Mani dinine vakfettim. Belki de haberin yoktur, din tarihi çok uzun zaman sonra başına gelen en büyük skandallardan biriyle trajik bir çöküşe maruz kaldı: Mani dininin gerçekliği şüphe götürmez özgün metinlerinin keşfi ve Kıptice yazılmış papirüslerinde bu dinin ilk öğrencilerinin korkunç bir halde de olsa kurtulmuş oldukları bilgisi, haklı olarak pek çok beklenti yaratıyor.²²⁴ Fakat bir buçuk yıl içinde nihai olarak dağılıp bir toz halini alacak papirüsü muhafaza ederek kurtarabilecek tek kişi Berlinli dahi mücellit (Hermann) Ibscher ağır derecede hasta ve söz konusu papirüsü okuyabilecek yegâne kişi Rus bir Yahudi²²⁵ ki Prusya hükümeti bu kişiyi kavimler göçü zamanından kalma eski Cermenlerin geleneklerine sadık kalarak sınırdışı etmeye karar vermiş. Böylece İngilizlerin mülkiyetinde olmayan ve bir daha geri gelmeyecek kimi bölümler (Manilerin mektupları ve methiyelerini içeren kitap) kısa süre önce ait olduğu Berlin Bilimler Akademisi’nin gözü önünde somut olarak dağılıp gidecek. Akademi’nin 1933’teki toplantı raporunda bu skandal,

223. Burada değinilen keşif için benim Kabala’nın Kökeni ve Başlangıçları (Berlin 1962, s. 94-109) adlı kitabıma bakınız. Bahir kitabı, günümüze kalan en eski Kabala metnidir ve bu metin 1920-21 yıllarında Münih’te yazdığım, 1923’te basılan doktora tezimin ana konusunu oluşturur.

224. Söz konusu bu bilimsel sansasyona, 1933’te Carl Schmidt ve H. J. Polotsky tarafından yayımlanan “Mısır’da Mani Dinine Ait Bir Buluntu” adlı akademik çalışmada yer verilir. Bu mektubun sonunda bu çalışmaya değinilmektedir.

225. Hans Jakob Polotsky (d. 1905) 1934’te Kudüs Üniversitesi’ne atandı. Mısır ve Kıptice dillerinin önemli otoritelerinden biri oldu

pek çok şeyin yanı sıra son dönemlerde yaşanan anlatılmaya değer polisiye bir hikâye olarak yer almıştır. Bir ara *Bibliothèque Nationale*'e gidip oku kitabı!

Burada pek çok insan vardı. (Ayrıca bu yıl buraya 40.000 Yahudi geldi, bunların dörtte biri de Almanya'dan.) 1918'den beri görmediğim Baumgardt'la karşılaştım. Felsefenin kıymetli başöğretmeni Baumgardt işinden henüz çıkarılmamış. Senin daha önce sorduğun Gutkind'e gelince, onun hakkında ayrıntılı bilgiye sahip pek çok kişiden duyduğum kadarıyla²²⁶ Amerika'ya göç etmiş ve aylardır orada.

Schocken henüz burada değil, ancak Şubat'ta gelmiş olacak. Lütfen bir an önce yaz.

Candan selamlar,
Gerhard

42

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

1 RUE DU FOUR, PARIS

31 ARALIK 1933

Sevgili Gerhard,

Uzun süredir senden hiç haber alamadım, fakat sen düzenli olarak Rosch ha-schanah'ı kutladığın için ben de Avrupa'da yeni yıla girmenin eşiğinde senin yılbaşını kutlamak istedim. Ancak bu kutlamayla birlikte anın derin yorgunluğunu da üstlenmen gerekecek. Lakin

226. Gutkind, Amerika'nın tanınmış yazarlarından Upton Sinclair'le yakın arkadaşı. Sinclair ve eşi onun New York'a bir an önce göç etmesinde yardımcı olmuştur. Ölümüne dek oldukça güç koşullarda yaşamışlardır.

bu “an” çoktandır günlere, günler de haftalara yayılmış durumda. Her gün yeniden pek çok plan yapmak zorunda kalmanın aşırı yorgunluğa sebep olması ise pek şaşılası bir şey değil. Bu biçare durumda başardığım pek bir şey yok ve üstelik benden çok fazla şeyler talep edilemeyeceğini düşünüyorum. Geriye kalan pek az seçenek dahilinde yapılabilecek ilk şey mekân değişikliği. Paris fazlasıyla pahalı ve benim daha önce bulunduğum yerle karşılaştırıldığında oldukça çarpıcı tezatlar oluşturuyor. Etrafıma bakındığımda beni cesaretlendirecek hiçbir şey göremiyorum ve burada beni ilgilendiren yegâne kişinin de pek umurunda değilim.²²⁷ Ayrıca Brecht’in²²⁸ buradan ayrılmasıyla kent benim için tümüyle manasını yitirdi. Brecht onun peşi sıra Danimarka’ya gitmemi istiyor. Orada yaşam ucuzmuş. Ancak kışı, yolculuk masraflarını ve orada ona bağımlı olacağımı düşündükçe ürküyorum.²²⁹ Yine de bir sonraki kararım neye meyletmek istersem isteyeyim beni oraya sevk edecek. Sürgünde olanlarla yaşamak katlanılmaz bir şey, yalnız yaşamaksa daha katlanılır değil, ancak Fransızlarla yaşamak hiç mi hiç mümkün değil. Geriye sadece iş kalıyor ki iç dünya anlamında tek çıkar yol olarak işe sığınmak, işi tümüyle tehlikeye atıyor. (Dış dünya anlamındaysa işin zaten esamesi okunmuyor.) *Monde*’dan Vali Haussmann hakkında bir makale siparişi aldım.²³⁰ Ayrıca Sosyal Bilimler Dergisi için daha güncel dil felsefesi hakkında bir yazı hazırlamalıyım.²³¹

227. Burada ima edilen kişi W. B.’nin İbiza’da tanıştığı ve *Angelus Novus*’un “karşıt kadın” karakteridir (31. Mektup). Fakat burada ima edilen Brecht’in kız arkadaşı Margarete Steffin de olabilir. Steffin o dönemler uzun süre Paris’te kalmıştır; ayrıca W. B.’yi oldukça önemseyen biridir. Steffin’in W. B.’yle ilişkisi oldukça dostane olduğundan ben daha çok ilk ihtimal üzerinde duruyorum.

228. Brecht birkaç haftalığına Paris’teydi (Bkz: Klaus Völker, *Bertolt Brecht: Eine Biographie*, Münih, 1976, s. 206-212) ve W. B.’yi Danimarka’ya yerleşmesi için ikna etmeye çalışmıştı. Ona ayda 60 markla geçinebileceği bilgisini vermişti.

229. Benzeri şeyleri bir gün önce Gretel Adorno’ya yazmıştı (*Briefe*, s. 596).

230. Makale yazılamadı (bkz. *Briefe*, s. 602), fakat Haussmann’a “19. Yüzyılın Başkenti Paris” adlı çalışmasında yer verdi (*Schriften* I, s. 419-422, GS V içinde öngörülmüştür).

231. “Probleme der Sprachsoziologie” (Dil Sosyolojisinin Sorunları) başlığıyla 1935’te yayımlanmıştır.

Bir de Eduard Fuchs'le ilgili o büyük çalışma.²³² Ama trn bunlar hazırlık evresinde ve zaman zaman ilgimi çeken tek alışma *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de çocukluk* iken bu çalışmaya ayırabilecek zamanım yok.

Bu boyutta bir kâğıdı bilerek seçtim, daha büyüğünü dolduramayacaktım çünkü. İmza için de yeterince boşluk kalıyor. Umarım senden alacağım haberler benim şu an aktardıklarımın daha iyidir.

Candan selamlar,
Walter

43

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

PALACE HOTEL
1 RUE DU FOUR, PARİS VI
18 OCAK 1934

Sevgili Gerhard,

Bu aykırı format sayesinde uzun bir mektup yazmak üzere cesaretlendim. Öncelikle 24 Aralık tarihli mektubun ve kitap için teşekkür ederim. Agnon'dan elime ne geçerse geçsin her şeyi ne denli büyük ilgiyle okuduğumu bilirsin. Az önce bitirdiğim bu cilde tekrar tekrar dönmeyi düşünüyorum. Öncelikle konuşmanın olanakları dahilinde bir şeye işaret etmek isterim. Bu cildin en güzel bölümü "die grosse Synagoge" (büyük sinagog) ki bunu yazarın olgunluk döneminin en muhteşem eseri olarak görüyorum. *Bcherwart* yks de oldukça anlamlı göründü gözüme. Agnon'nun

232. Bu makale üzerinde diğerk mektupların belgeleyeceğı üzere üç yıldan fazla çalıştı (ya da daha çok erteledi).

her öyküsü çok ustaca yazılmış ve “eğer ben İsrail’de bir öğretmen²³³ olsaydım” –fakat aynı şekilde karınca aslanı denen bir hayvan da olabilirdim– Agnon ve Kafka hakkında bir konuşma yapabilirdim.²³⁴ (Şu an farkına varıyorum ki olur da bir gün kitaplığıma yeniden kavuşursam *Dava* kitaplığında yer alamayacak, çünkü uzun süre önce çalındı. Eğer o kitabı bulursan vaktiyle soyguncunun yarattığı tahribat giderilmiş olacak. Kaybı teselli edilemeyecek bir başka kitap ise Brecht’in sadece 25 adet olan *Hauspostille* (Dua Kitabı) adlı kitabının ilk baskısı ki bu baskıyı yazarla yaptığım sıkı pazarlık sonucu elde edebilmişim. Bunun dışında kitaplığımla ilgili süreç nasıl gelişecek, bilemiyorum. Meseleyi açıklamak için on altı sayfa gerekir. Yine de kitaplığıma yeniden kavuşmak için umut var. Belki yakın zamanda bu konuyla ilgili daha fazla (ya da daha az) bir şey söyleyebilirim.²³⁵

Kafka ismi bana –mesafeli de olsa– Werner Kraft’la yeniden diyaloga geçtiğimi yazmam gerektiğini hatırlattı.²³⁶ Beni *Bibliothèque Nationale*’de gördü ve bu görüşmenin ardından bana yazdı. Onun birkaç çalışmasını okuduğumda çok şaşırdım; bu çalışmalar karşısında takdirimi de saygımı da esirgeyemem. Çalışmaların ikisi Kafka’nın eserlerine ilişkin kısa yorum denemeleri, mütevazı ve kesinlikle anlama yeteneğinden yoksun değil.²³⁷ Meseleyi Max Brod’dan daha fazla anladığına şüphe yok.

Goethe’nin miras bıraktığı yazıların arasında bulunan özlü sözler ve düşüncelerde, içlerinde en önemlilerinin neden yayımlan-

233. (İbranice’den alınma) Yahudilerin kullandığı oldukça saygın bir takdir ifadesi.

234. Bu üstü kapalı kelimelerle de olsa bana yöneltilmiş çok açık bir imaydı. Bir keresinde Agnon’un yazılarında Kafka’nın *Dava*’sının revizyonuna ilişkin müzakerelerin yer aldığını yazmışım.

235. W. B. gerçekten de Brecht’e yazdığı gibi kitaplığının yarısına (küçük olsa da önemli kısmına) kavuşmuştu (*Briefe*, s. 602).

236. 1921-1933 yılları arasında Benjamin ve Kraft arasındaki diyalog yoktu.

237. Burada Kraft’ın sözü edilen çalışmaları “Über Franz Kafkas ‘Elf Söhne’” ve “Der neue Advokat” (Yeni Avukat) adlı çalışmalarıdır ki W. B. bunları daha elyazması aşamasındayken okumuştur. Bu çalışmalar, Kraft’ın *Franz Kafka* (1968, s. 13-16, 49-62) adlı eserinde tekrar basılmıştır. Bkz. GS II, s. 1247.

madığı kısmen anlaşılabilen yazılardan birinde kaydedeğer şöyle bir cümle geçer: “Tek bir yeri yanmış çocuk ateşten sakınırken, çok defa hafif yanıklar atlatan yaşlı ısınmaya korkar.”²³⁸ Yazıları- ma öncelik tanımak üzere inisiyatifi ele geçirmek için haftalardır mücadele ettiğim ruh halini anlatmak için başka söze gerek kal- madan bu alıntıya yer veriyorum. Son zamanlarda bu ruh halini aşma çabam nadiren de olsa çekincelerimi haklı çıkarmaktan öte bir anlam kazandı; Brod’la yaşadığım o hassas durumda olduğu gibi: Senin teşvikinle ona bir çalışmamı göndermiştim, çalışmamı tasvip etmediği yetmezmiş gibi –iznimi almaksızın– çalışmayı Willy Haas’a göndermek küstahlığında bulundu. Bu delikanlı söz konusu iki çalışmam için (ki çalışmaların birisi halen onun elinde) şimdiye dek herhangi bir ücret ödemediği gibi elyazmalarım bana yeniden ulaşırsa kendimi talihli sayacağım.²³⁹ Yaşanan benzeri pek çok şeyi burada saymama gerek yok. İlgi çekici olan –pek umut va- detmese de– *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin’de Çocukluk* adlı çalışmamı kısa süre önce Hermann Hesse’ye göndermiş olmam.²⁴⁰

Sana erkek kardeşimin Noel zamanı Sonnenburg toplama kampından serbest bırakıldığını yazmış mıydım? Fakat bildiğim kadarıyla halen vatan hainliğiyle suçlanıyor. Bir yaşında bir oğlu²⁴¹ var ve mali koşulları gerektiğinde kayınpederi ve kayınvalidesi

238. Maxime, No. 931. Artemis, Cilt 9, s. 620. Ayrıca Max Heckerschen de 1907’de “Maxi- men und Reflexionen” başlığıyla yeniden yayımlamıştır (Insel taschenbuch, Cilt. 200, s. 168).

239. Haas’ın *Die Welt im Wort* adlı dergisinde 1933’ün Ekim ve Kasım aylarında “Erfah- rung und Armut” (GS II, s. 213-119) ve “eine Ausserung über J. P. Hebels Schatzkästlein” (GS II, s. 628) başlıklı iki yazı yayımlamıştı. Dergi iflas ettiğinden yazarlara ödeme yapılamadı; W. B.’nin Brod’a gönderdiği yazılar ise gerçekten de onun istediği gibi *Prager Tagblatt*’ta (GS IV, s. 757-761) yayımlandı.

240. W. B.’nin 13 Ocak tarihli mektubu ve Hesse’nin bu mektuba yazdığı olumlu cevap Suhrkamp Verlag’ın Hesse (1975, s. 83-84) hakkındaki bir yayınında yer almıştır. Hesse, W. B. için çabalayan az sayıdaki yazarlardan biridir. S. Fischer ve Albert Langen adlı iki yayıncının W. B.’nin eserleriyle ilgilenmelerini sağlamaya çalışmıştır; daha sonra da Hollandalı göçmen bir yayınevinin Benjamin’i tanımasına önayak olmuştur.

241. Michael Benjamin (d. 27 Aralık 1932).

tarafından sağlanmakta. Öyle ya da böyle büyük olasılıkla yeniden yasadışı işlere girdiğini düşünüyorum.²⁴² Bunun pek tabii ki gizli kalması gerekiyor. Anlayacağın, sansürden korktuğum yok –hangi birinden korkayım ki!– sadece zaman zaman kendimle ilgili şeylerde lakonik²⁴³ ifadelere başvuruyorum. Buna sebebiyet veren şey de beni haddinden fazla bunaltan koşullar. Sadece dış koşullardan söz etmiyorum. Şimdiye dek hiçbir yerde burada olduğum kadar yalnız kalmadım. Sürgündekilerle bir kafede oturmak gibi bir fırsat koluyor olsaydım bunu sağlamak kolay. Ancak bundan kaçınıyorum. Son yıllarda Berlin'deki varoluşumda, fevkalade küçük olmasına rağmen fevkalade önem arz eden o çevreyi bir düşün! Bu çevrenin merkezini oluşturan kişilerden sadece ikisi burada. Ve Brecht'in sekreteri Hauptmann'ın Amerika'ya gidişinin ardından bu çevrenin dış çizgisini oluşturanlardan kimse kalmadı.²⁴⁴

Danimarka'ya yolculuğu sadece mevsimden dolayı ertelemiyorum. Her ne kadar Brecht'le yakın arkadaş olsak da orada ona bağımlı olma ihtimali beni tedirgin ediyor. Üstelik elinde avucunda bir şey yoksa, buradaki gibi büyük bir kentin sunduğu tanınmazlık insana iyi geliyor. Ayrıca *Alliance Israélite Universelle* benim için kimi adımlar attı ve öğrendiğim kadarıyla cüzi de olsa pek yakında yardımlarını alacağım. *Monde* dergisiyle iletişime geçtiğimi sanırım sana yazmıştım. Bu dergi için Haussmann'ın Paris'teki eylemlerini eleştirel bir şekilde ele alan kapsamlı bir makale yazacağım ki çok eski zamanlardan bu yana bu eylemlerle ilgili ilginç materyaller topladım.

Mani elyazmalarına ilişkin verdiğin bilgiler merakımı çekti. Söz konusu akademik çalışmayı temin etmeye çalışacağım. Daha önce değindiğim iş dışında şu sıralar dil felsefesiyle meşgulüm. *Zeitsc-*

242. Bunun için Hilde Benjamin'in eşinin biyografisini kaleme aldığı kitaba (Bkz. Leipzig 1977, s. 233-239).

243. Lakonizm: özlü söz söyleme sanatı. –çn

244. Benjamin'in burada kimi kastettiğini bilmiyorum. Brecht'in Berlin'deki çevresi hakkında bilgi almak için Klaus Völker'in daha önce değinilen Brecht hakkındaki kitabı okunabilir.

brift für Sozialforschung'un bana bu alanla ilgili edebi kaynak göndermesi benim için böyle bir fırsat yarattı. Heinz Werner'in 1932'de Barth Yayınevi tarafından yayımlanmış *Sprachphysiognomie* adlı eserini biliyor musun? Şimdilerde bu eser üzerinde çalışıyorum.

Tekrar Rehovot'a gidecek olursan oradakilere selamlarımı ilet. Aynı zamanda Escha'yı da selamlarım. Yakında yaz lütfen.

Walter

44

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

1934 ŞUBAT BAŞI

Sevgili Walter,

Verdiğin son haberlerin hepsi oldukça cesaret kırıcı, orada kalman ne kadar uzarsa o kadar derin bir çaresizlik duygusunun içinde bulacaksın kendini ve böylesine bir durumdan cesaret verici şeyler çıkarabilmen zor. Şu an sürdürmek zorunda kaldığın Paris yaşantın hakkında pek bir malumatım yok; sadece sürgündeki Almanlarla herhangi bir temasa geçmekten kaçındığın bu yaşantınla birkaç yıl önce Paris'te geçirdiğin arasında çok temel farklar olduğunu görüyorum, üstelik bunlar iyiye yorumlanacak türden değil. Fransızlarla temasların tümüyle sonlandı mı? Dört koldan gelen saldırılar yüzünden mi bu geri çekilme hal ki bu hal daha önceleri bu denli kısıtlayıcı değildi? Senin Paris hakkında dile getirdiğin tek tük ifadeden çıkardığım anlam, tüm bunların sana fazlasıyla acı çektiirdiği. Şimdiye dek sürdürdüğün edebi çalışmaların hangi yönde devam ettirilirse anlamını koruyabilir ve belirli bir etki yaratma ihtimalini barındırabilir diye düşünüp duruyorum. Brod'la ilgili

tecrübelerine dair değindiğin şeyler beni bayağı hayal kırıklığına uğrattı ve bu hayal kırıklığını Brod'un şiddetli bir biçimde öğrenmesini sağlamayı ihmal etmeyeceğim. Fakat çalışmaların nereye gönderilebilir? Dahası, hal böyle devam ederse çalışmaların nereye yönelecek? Senin meseleni (Salman) Schocken'e açma ve acaba o yönde bir şeyler yapılabilir mi diye bir tespitte bulunma gayemi biliyorsundur. Bu adam kısa süreliğine burada ve sonbaharda tümüyle buraya yerleşmiş olacak. Onunla diyalogumu sağlamlaştırmayı başarabilirsem önerilerimi dile getirebileceğim. Bu henüz mümkün olmasa da ya da bizi mantıklı herhangi bir sonuca götürmese de bu adamın senin çalışmalarına ilgi göstermesi ihtimalinin tespiti açısından önemli. Bu türden bir girişim için çıkış noktası ise senin *Gönül Yakınlıkları*'yla²⁴⁵ ilgili çalışman. Bu noktada bir şeyler yapacağım ve bu ihtimali bir an olsun göz ardı etmeyeceğim konusunda için rahat olsun.

Escha'nın rahatsızlığı dışında oldukça iyiyim. Escha altı haftadır siyatik nöbetlerinden dolayı yataktan kalkamıyor ve çok acı çekiyor. Anlaşılan bu hastalığa karşı yapılabilecek pek bir şey yok. Mevsim de şu an bu hastalık için hiç uygun değil. Bunun dışında çok çalışıyorum ve yoğun bir şekilde Kabala analizlerimle meşgulüm. On dört gün içinde kış sömestri sona eriyor, ardından birkaç günlüğüne yolculuğa çıkacağım. Kraft'ı gördüğünü yazmışsın, bense onun küçük oğlunu görüyorum. Aslında Hannoverli bu oğlan altı ay içinde hoş bir İbrani'ye dönüştü. Şaşılacak denli hâkim ve rahat bir biçimde İbranice konuşuyor. Rudolf Borchardt hayranı birinin, oğluyla sadece İbranice konuşuyor olması değil, konuşmak zorunda bırakılması beni bile güldürüyor, çünkü bu çocuk Almanca konuşması istendiğinde şiddetle karşı çıkıyor. Kraft'ın başına bu da gelecekmiş!

Kitaplığına kavuşacak olursan seni canıgönülден kutlayacağım;

245. Goethe'nin *Gönül Yakınlıkları* adlı romanı üzerine yazdığı makale. Bkz. *Gönül Yakınlıkları* içinde, çev. Sadi Irmak, İstanbul: Patika Yayınları, 2014. -çn

bu vesileyle senden bir kez daha Baader eserlerini kitaplığımıza satma meselesini düşünmeni rica edeceğim. Sana uzun süre önce Baader'in külliyatının eksik olduğunu ve kütüphanenin ödenebilecek bir tutar karşılığında memnuniyetle bu külliyatı satın almak istediğini yazmıştım.

Evvelsi gün Kitty Steinschneider buradaydı ve ona senin selamlarını ilettim. Rehovot'tan gidecek gibiler.

Erkek kardeşinin serbest bırakıldığını duyduğumda çok sevindim. Benim erkek kardeşim hakkında maalesef aynı şeyleri söyleyemem. Meselenin olumlu bir biçimde geliştiğine dair herhangi bir emare yok. On aydır tutuklu ve sadece bir kez soruşturma hakiminin karşısına çıkarılmış.

Mümkün olduğunca ayrıntılı yaz lütfen.

Candan selamlar,
Gerhard

45

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

PALACE HOTEL
1 RUE DU FOUR, PARİS VI
3 MART 1934

Sevgili Gerhard,

Gecenin bu saatini senin son mektubuna yanıt yazmak için ayırdım.

Her ne kadar bana ilişkin aldığın haberler az olsa da, buradaki yaşantıma ilişkin çıkardığın sonuç doğru. Her şey ihtimal dahilinde ve o denli belirsiz; şimdi aynı şeyi ama bu kez dikkatlice söylemeye çalışayım: her gün, Tanrı'nın insafına bırakılmış durumda! Bununla kastettiğim sadece bana zaman zaman yapılan yardımlar değil,

kendi inisiyatifimin de az çok mucizeye bağılı olması.

Çalışma gücümün uygun şekilde değerlendirilmesi için neredeyse mucize gerekiyor. Bu yöndeki en yeni deneyimim “Avantgarde allemande” hakkında bir dizi seminer vereceğimi ilan etmiş olmam.²⁴⁶ Bunun için bana galeri salonuna benzer küçük bir mekân ve birkaç Fransız *subscibente*²⁴⁷ sunulması ihtimali var. Bunların hepsi küçük bir çerçevede gelişecek ve şu an tümüyle proje aşamasında işler. En azından böyle bir dizi semineri Fransızca sunmak dili geliştirmek açısından oldukça iyi bir temrin.

Söz konusu yardıma geri dönecek olursam; şu sıralar zayıf da olsa tek dayanağım *Alliance Israélite Universelle*’in sağladığı ve Nisan ayına dek sürecek olan 700 Fransız frankından oluşan yardım. *Alliance Israélite Universelle*’in başkanı Sylvain Lévi’ye bizzat önerilmişim. Bu yardımın uzatılması benim için hayati bir mesele. Fakat edindiğim bilgiye göre bu meselenin sonuçlanması için yeni bir faktörün devreye girmesini beklemek dışında bir şey yapamam. Senin bu konuda bildiğin bir çözüm var mıdır?

Sylvain Lévi ismini –Hindolog olarak– belki de duymuşsundur.²⁴⁸ Yakın zamanda düzenlenmesi planlanan seminerleri konuşmak ve çağdaş Fransız edebiyatı hakkındaki çalışmamı sunmak üzere onu arayacağım. Ayrıca bu çalışmayı pek yakında sana da göndereceğim. Bana sağlanan desteğin uzatılmasına ilişkin onunla konuşma cesareti bulamayacağım. Olur da dolaylı ya da dolaysız bu duruma müdahale edebilirsen belki bir şeyler değişebilir.

Jean Richard Bloch’un Sylvain Lévi’nin yeğeni olduğuna değinmek isterim. Filistin’e yaptığın ilk ziyaretlerden birinde onunla ta-

246. Benjamin ayrıca Kafka, Ernst Bloch ve Brecht hakkında da konuşmak istiyordu. Ancak bu seminerler gerçekleşmedi.

247. Kitap basılmadan belirli bir indirim karşılığında kitabı satın alma yükümlülüğü üstlenen kişi. –çn

248. Gariptir ki Brecht’e yazdığı mektuplarında ünlü Hindolog Sylvain Lévi’nin (1863-1935) ismine yer vermeden ondan Fransa’nın büyük hahamı diye söz etmiştir (*Zur Aktualität Walter Benjamins*, 1972, s. 33). O zamanlar Fransa’nın büyük hahamı Sylvain Lévi’den bana söz etmiş olsaydı, onu Lévi’ye tavsiye edebilirdim.

nışmış olduğunu mektuplarından birinde okuduğumu sanıyorum.²⁴⁹

“Pasajlar” çalışmam şu sıralar benimle kaderim arasındaki durumdan yararlanan üçüncü taraf oldu. Son zamanlarda araştırmalarımda ilerleyebildiğim gibi uzun zamandan sonra ilk kez bu çalışmaların nasıl değerlendirilebileceğine dair fikir sahibi olabildim. Ancak bu fikrin ilkinden, aslolandan uzak düşmesiye anlaşılabilir bir şey.

Benim durumumdaki birinin kendini umuda bırakması ancak tedbiri elden bırakmamakla mümkün olur. Schocken’e tavsiye edilmemin sonuç vermesinin benim için ne kadar önemli olduğunu söylemem, belki senin bunu tasavvur etmeni sağlayabilir.

Haas’ın *Prager* dergisinin iflas etmesi manevi bir tazminat benim için. Gözümde tuhaf biri olan Brod, bana yayınevinden son romanını göndermiş; bu romanı muhtemelen okumayacağım. Asıl sevindirici olansa kendisine *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin’de Çocukluk* adlı çalışmamı gönderdiğim Hermann Hesse’den aldığı mektup. Kitap hakkında belirttiği makul şeylerin yanı sıra S. Fischer üzerindeki nüfuzunu kullanacağını söylüyor. Maalesef bu yayınevinde onun çabasını boşa çıkaracak²⁵⁰ kimi durumlar söz konusu ve sanırım Hesse de bunun farkında. Yine de ona başvurmamı sağlayan dürtü beni yanıltmadı.

Şu sıralar tahayyül dünyam gündüzleri en bayağı sorunlarla o denli meşgul ki bu sorunlardan geceleri kurtulduğum rüyalar neredeyse sürekli politik meselelerden oluşuyor. Sana bunları anlatacak bir ortamın olmasını çok isterdim. Bu rüyalar Nasyonal Sosyalizm’in gizli tarihinin resimli bir atlasını simgeliyor.

249. Jean-Richard Bloch (1884-1947) tanınan bir Fransız yazar. Komünist Parti’ye girmesinden sonra dahi Yahudilikle ilgili meselelere ilgisini kaybetmemiştir. Onunla 1925’te Kudüs’e geldiğinde iki kez görüşmüştüm.

250. 15 Ekim 1930’da vefat eden Samuel Fischer hayatının son aylarında yayınevini ancak kısıtlı olarak idare edebiliyordu. Thomas Mann Mayıs 1934’te görüştüğü S. Fischer’le ilgili hatıralarında “Yetmiş dört yaşındaki Fischer uzun süredir acı çekiyordu ve düşünsel anlamda gücünü yitirmiş gibiydi” diye yazıyordu. S. Fischer Yayınevi’nde bu göreve geçecek diğer iki kişinin durumuysa henüz belirsizdi. Bu kişiler G. Bermann-Fischer ve Peter Suhrkamp’tı.

Kitaplığımın, daha doğrusu önemli bulduklarımın yarısının, İskandinavya'ya doğru yola çıktığını biliyorum, fakat sınırı geçip geçmediğine ve zarar görmeden ulaşıp ulaşmadığına dair bir bilgim yok. Kitaplık muhafaza edilmek üzere Brecht'e gidiyor. Kitaplarımı burada koyacak bir yerim olmadığı gibi onları depoya verecek param da yok. Buna karşın pek yakında *Geschichte des deutschen Buchhandels*'in²⁵¹ (Alman Kitap Basımı ve Yayıncılığı Tarihi) elime geçecek olmasına seviniyorum, çünkü bu konuda "Sammlung" (Koleksiyon) için bir makale yazmak istiyorum.

Bugünlük bu kadar, üstelik pek de az yazmadım. Escha'nın bir an önce iyileşmesini dilemeden mektubumu sonlandırmak istemiyorum. Siyatığın (siyatik hastalığım varmış gibi yapmam gerektiği günlerde öğrenmişim) çok ağrıdığını bilirim.²⁵²

Candan selamlar,
Walter

Not: Tesadüfen elime (Nachum) Glatzer'in *Geschichtslehre der Tannaiten*²⁵³ adlı eseri geçti. Kitap içindeki açıklamalar ne denli kısa olursa olsun sorunların tespiti açısından önemli göründü gözüme. Bu konuda neler düşündüğünü yaz lütfen.

251. Bu eleştiri yazısı yazılamadı. W. B. burada muhtemelen Kapp-Goldfriedrich'in *Geschichte des deutschen Buchhandels*'inden söz ediyor. Alman Kitapçıları Borsa Birliği'nin siparişi üzerine çalışma birliğin Tarih Komisyonu tarafından yayımlanmıştır; Friedrich Kapp, Cilt I; Johann Goldfriedrich'in Cilt II-IV, Leipzig: Börsenverein, 1886-1923.

252. Mayıs ve Haziran 1917. Werner Fuld'un Walter Benjamin adlı kitabında (1979, s. 81) aktarılan şüpheler asılsızdı.

253. *Untersuchungen zum Geschichtsbild der Tannaiten*, Berlin, 1932.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

25 RUE JASMIN, PARİS XVI

8 NİSAN 1934

Sevgili Gerhard,

Umarım bu uzun suskunluğunun nedeni herhangi bir sağlık sorunu değildir. Sylvain Lévi'yle ilgili son mektubuma vereceğin yanıtı şu an ne çok ihtiyacım olduğunu fark ettim.

Aşağıda birkaç hafta önce değişen adresimi bulacaksın. Otelde daha fazla kalamazdım; eşyalarımın bir kısmı halen orada rehin ve kurtarılmayı bekliyor. Şimdilik kız kardeşimde kalıyorum. Bu da çok beklediğim bir şey değildi.²⁵⁴ Ayrıca yakında ayrılmam gerekecek, çünkü kaldığım oda kiraya verilmiş.

Paris'teki son haftalarımı sadece seminerin hazırlanışına vakfettim. Oldukça saygın bir şahsın evinde, misafirlere çağdaş Alman edebiyatı hakkında bir dizi izlenimlerimi aktaracaktım.²⁵⁵ Bu seminere mümkün olursa *conférencen* (konferanslar) eklenecekti; ilkinden farkı ise bunun belirli bir ücret karşılığı yapılmasının planlanmasıydı. Kararlaştıran günden kısa süre önce bunu düzenleyen kişinin –tanınmış bir jinekolog– zatürreye yakalandığını öğrendim. Her şeyin iptal edilmesi gerekti. Oysa davetiyeler çoktan basılmış ve gönderilmişti.²⁵⁶

Böylece gelecek haftanın nasıl şekilleneceğine dair hiçbir fikrim yok. Planlan seminerin yapılması durumunda en başından beri düşünülen diğer konferansların buna dahil edilip edilmeyeceği ise şüpheli. Belki de sezonun sonuna çoktan yaklaşılmıştır. Buradan

254. Dora 1934'te Paris'e taşınmıştı ve Benjamin'in arasının açık olduğu kız kardeşiyle yakın dostluğu vardı.

255. Bu plan bir önceki mektupta değinilen projenin yerine gündeme gelmişti.

256. Bu davetiyelerin bir örneği kalmış mıdır, bilmiyorum.

gidiş fikriyle meşgul olmaktan ziyade en azından Parisli dinleyicilerin karşısına çıkma yolunda ilk adımının atılması için tüm olanakların denenmesi gerekir.

Çağdaş Fransız yazarların toplumsal konumu hakkındaki maklemi sana birkaç gün önce Kommerell'in *Jean Paul* adlı kitabıyla birlikte gönderdim.²⁵⁷ Planlanan seminer söz konusu şu makaleye yanıt teşkil edecekti: "Courants politiques dans la litterature allemande actuelle."²⁵⁸ *Zeitschrift für Sozialforschung* için hazırladığım "Dil Sosyolojisinin Sorunları" adlı kapsamlı çalışmamı bitirdim.²⁵⁹ Ayrıca onların editörü, benim Parisli büyük yayıncılarla bir *service de presse*²⁶⁰ için temasa geçmeye çabılıyor. Onların bu çabasına şu sıralar ben de kendi *démarchen*'imle²⁶¹ katılıyorum ve kısa süre içinde Fransızca küçük bir kitaplığımın olmasını umut ediyorum. Asıl kitaplığım ise kütüphanemin geriye kalan önemli kısmıyla birlikte kısa süre önce Danimarka'ya ulaştı. Kitaplığımın yarısının, benim için çok değerli olmayanlarının malum nedenlerle Berlin'de kalması gerekiyordu.

Önümüzdeki günlerde Sylvain Lévi tarafından kabul edilmeyi umuyorum. Suskunluğundan senin onun üzerinde herhangi bir etkin olamayacağı anlamını çıkarıyorum. Benim ne denli etkili olabileceğimin ise ucu açık.

Atılacak bir diğer adım ise senin olanakların dahilinde olmalı. Berlin'den Wiesengrund, *Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk* adlı çalışmama Erich Reiss'in büyük ilgi gösterdiğini bildirdi. Ancak yayınevi şimdilerde siyonist bir çizgi edinmiş. Wiesengrund haklı bir şekilde bunun kimi güçlükler barındırdığını düşünüyor. Bu güçlüklerin üstesinden gelmek için belki ona bir

257. "Der eingetunkte Zauberstab" (GS III, s. 409-417) K. A. Stempflinger takma ismiyle 29 Mart 1934 tarihinde *Frankfurter Zeitung*'da yayımlandı.

258. Çağdaş Alman Edebiyatında Politik Eğilimler. —çn

259. GS III, s. 452-480.

260. (Fr.) Basın görevi. —çn

261. (Fr.) Girişimler. —çn

uzman gözüyle kitabımın Yahudilik açısından ele alınabilecek yanlarını gösterebilirsin.²⁶²

Burada bir *tour de force*'un²⁶³ söz konusu olduğunun farkına varmadan yazdığımı bir an için bile olsa kabul etmeyeceksin. Fakat senin ifadendeki gerçeklik, argümanın sağlam yanını çoktan ifade etmiş olabilir. Ve diğer yanı için benim çalışmalarımından oluşan arşivinin sana destek sağlayamadığı yerde bu desteği belki de aklın sağlayacaktır.

Erich Reiss'a bu türden bir mektubu doğrudan –eğer böyle bir şey senin için söz konusuysa tabii– ya da benim aracılığımla (adresini ben bilmiyorum) göndermek isteyip istemeyeceğin de ayrı bir mesele.

Şimdilik ne denli belirsiz olursa olsun bu projeyi yabana atmak gerekir, çünkü *Berlin'de Çocukluk*'un yayımlanma ihtimali oldukça düşük, ancak başarı şansı söz konusu olduğunda ihtimaller farklılaşabilir.

Danimarka'da Brecht'in muhafaza ettiği kitaplara Kafka ciltleri de dahil. Böylece bir iki yıl önce hırsızlık nedeniyle kaybettiğim *Dava* yeniden gündemime girdi. Belki bu kitabı Kitty Steinschneider aracılığıyla bir şekilde temin etme fırsatın olur. Berlin'deyken kitabı kaybettiğimden ona söz etmiştim.

Bir an önce yanıt vermen dileğimle bugünlük bu kadar.

Walter

Not: Doktorun durumu kötüleşti. Şu sıralar söz konusu seminerlerin yapılabileceğini düşünmek artık mümkün değil.

262. Bkz. 48. mektup.

263. (Fr.) Güç gösterisi. –çn

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

11 NİSAN 1934

Sevgili Walter,

Haftalardır 3 Mart tarihli mektubuna yanıt yazmadım. Senin içinde bulunduğun koşullar beni kuşkusuz uzun süreli suskunluğun ifade edeceğinden çok daha yoğun bir şekilde meşgul etti. Hiç tanımadığım Sylvain Lévi'ye ulaşmak için uygun bir yol bulamadım. Bundan bilmiyorum kaç yıl önce burada yeğeniyle bir ya da iki kez görüşmüş olmamsa işe yarayacak bir bağlantı değil. Buna karşın çalışmalarını (Salman) Schocken Bey'e önermek için de yoğun çaba harcamadım. Bu noktada büyük hayallere kapılmak maalesef abartılı olur. Konuyla ilgilenmek istemiyor gibi. Ben Tiberias'da Escha'nın yanındayken Schocken bir süreliğine de olsa oradan aniden ayrılmış. Bu yüzden onunla bu konuyu sonuçlandıracak bir sohbe giremedim, fakat sanırım buna pek de müsaade etmeyecek. Onunla senin yazdıkların üstüne pek çok uzun sohbe bulundum. Sana hayranlıkla karışık saygı besliyor, lakin okuduklarının çoğunu kati bir reddediş içinde ısrarla anlamadığını belirtti. Durum maalesef bu. Senin içinde bulunduğun durumun bundan böyle nasıl şekilleneceği benim için iyice belirsiz bir hal aldı. Son mektubunda değindiğin seminerler, S. Fischer, "Pasajlar" çalışman gibi farklı projelerinin son hali nedir, umarım beni haberdar edersin. Bu arada kitaplığının başarıyla sevk edilmiş olmasını candan kutlarım. Böylece kitaplarını tümüyle yitirmiş olmayacaksın.

Buraya ilişkin söyleyeceklerime gelince, Escha maalesef hâlâ siyatikten mustarip tümüyle yatağa bağlı ve bu nedenle daha çok *Eschias*²⁶⁴ ismini hak ediyor. Altı hafta boyunca Tiberias'ta kap-

264. Scholem siyatik sözcüğünün Almandaki karşılığı *Ischias*'la sözcük oyunu yapıyor. —çn

lica tedavisindeydi, fakat bu şimdilik pek bir işe yaramadı, çok acı çekiyor. Şimdilerde başlayan yaz sıcağı ona yardımcı olacakmış gibi görünüyor. Çok çalışıyor, çok okuyorum. Özellikle de vaktimin çoğunu bu okumalar alıyor. Genelde Kabala ve mistik edebiyatıyla uğraşırken –Jacob Boehme’nin yazılarını okumaya başladım, oldukça tuhaf metinler– Rilke’nin mektuplarının iki cildi geçti elime; bu mektuplar beni çok etkiledi. İçinde oldukça şaşılası metinler var. Julien Green’in yeni kitabının yayımlandığı söyleniyor. Haberin var mı?

Glatzer’in yazısını sormuşsun, evet o yazıyı biliyorum. Yazı soruların tespiti açısından oldukça iyi fakat bunların izahı bağlamında zayıf ve başarısız, üstelik yer yer tümüyle yanlış. Pek çok noktada olgularla ilgili yetersizliğini gizlemeye çalışmış. Kutsal Kitap’tan tarihsel bağı olmayan kimi parçaları, Talmud düşünce biçimine göre “tarihsel” açıdan ele almış olması bence tümüyle yanlış bir yorumlama ve asıl mesele de bu.

Şu günlerde erkek kardeşimin tutukluluğunun tam bir yılını doluyor. Eşinin kaçtığını sana yazmış mıydım? Eşi “bir süreliğine” serbest bırakılmıştı.²⁶⁵ Pek tabii kardeşim şimdi tümüyle şapa oturmuş durumda.

Buradaki olağanüstü hareketlilikte herhangi bir değişiklik yok. Tahminimce deliliğin sınırlarında gezinen Else Lasker-Schüler şu sıralar burada ve kanımca Şark’tan ziyade dünyanın başka herhangi bir ülkesine daha uygun düşecek biri.²⁶⁶ Kral David’le yarım saatlik bir görüşme yaptı ve bu görüşmeden hareketle benden Kabalist açıdan bir açıklama bekliyor. Ben ise maalesef onu gerçekten görmüş olduğundan bile emin değilim.²⁶⁷ Edebiyatın diğer

265. Kardeşimin eşi Emmy Scholem (1896-1968) serbest bırakılışının ardından sınırı geçip önce Prag’a daha sonra da Londra’ya gitti. Kardeşim için oradan yardım sağlamaya çalıştı.

266. Else Lasker-Schüler 10 Mart 1934’te Kudüs’e gelmişti.

267. Onunla bu konudaki sohbetimizden sonra onun gözünden düşmüş ve “Münakaşa Bey” tanımlamasına hak kazanmıştım. Bu sanrısını daha çok edebiyatla ilgili bir şey olarak görüyorum.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

19 NİSAN 1934

Sevgili Walter,

Eğer yanılmıyorsam tam bir hafta önce senin eski adresine yazmıştım. Bu mektupta senin için Schocken Yayınevi'yle yaptığım görüşmelere değindim. Basılı son çalışmaların üç gün önce, 8 Nisan tarihli mektubun ise ancak bugün geçti elime. Mektubun buraya varması şaşılacak denli uzun sürmüş. Sana bir an önce yanıt vermek ve seni farklı farklı girişimlerden haberdar etmek için aceleyle yazmaya başladım.

Öncelikle geçen haftalarda Kudüs'te bulunan Dr. Robert Weltsch'e ayrıntılı bir şekilde senden bahsettim ve edebi yayınların eleştirel biçimde ele alınması vb. konularda onlarla çalışman için seni kazanmaları tavsiyesinde bulundum. Weltsch *Jüdische Rundschau*'nın başyazarı ve dünya görüşü bana kısmen yakın biri. J. R.'nin baskı adedi (40.000) çok yüksek olduğu için telif ödemesi yapabilecek durumda olması gerek. Ona seninle ilgili getirebildiğim somut öneri şuydu: Franz Kafka'nın Haziran ya da Temmuz ayında ölümünün onuncu yıldönümü. Ve eğer Kafka hakkında bir yazı yazılacaksa bunun başka biri tarafından değil sadece senin tarafından yazılması gerektiğini; ölüm yıldönümünün Kafka hakkında yazılması için J. R.'ye bir vesile olacağını etkili bir dille söyledim. Weltsch, Berlin'e döndükten sonra sana yazacağını taahhüt etti.

Onun sorularına gelince: Basılması yasak olan yazarların yer aldığı kara listede adının bulunup bulunmadığı şeklindeki sorusuna “yakın zamanda mahlas kullanarak yazdığı makale FZ’de yayımlandı” gibi yarım yamalak bir yanıt verdim. Direkt bir yasaklama getirilmediğini ki senin ezoterik üslubundan dolayı böyle bir şey olacağını pek sanmadığını, sürgündekilerin siyasi dergilerin ya da gazetelerin bir çalışanı olarak damgalanmadığın sürece senin çalışmalarını basabileceğini söyledi. Ayrıca okurlar arasında seni anlayacak “kimsenin” olmadığını, ele aldığın meselelerin sadece düşünsel konularla ve dille uğraşan küçük bir çevre tarafından (ki kuşkusuz böyle bir çevre mevcut) algılanacağını,²⁶⁸ bu nedenle de ancak belli aralıklarla çalışmalarını basabileceğini söyledi; bense meselenin böyle değerlendirilmesine itiraz etmek istemedim. İş ciddiye binerse asıl güçlük (sansür gereği) *Rundschau*’nun Yahudi temalarına bağlı kalmasından kaynaklanır. Ben orada yayımlanacak Kafka hakkında güzel bir denemenin senin işine yarayacağına inanmak istiyorum. Ancak bu yazıyı kaleme alırken anlaşılır ve iyi ifade edilmiş bir biçimde Yahudilikle bağlantılar kurmak zorunda kalacaksın.

İkincisi: Insel Kitaplığı gibi Yahudi kitapları dizisi çıkaran Schocken Kitaplığı’nın²⁶⁹ editörü Dr. M(oritz) Spitzer’e (Bensheim, Hunsrückstr. 22) dizinin bir ya da birkaç ciltlik çalışmalarına seni de dahil edip edemeyeceklerini sordum. Sana getirebileceği bir önerisi olsaydı seni buna dahil etmekten *memnuniyet duya-*

268. 1946’da Almanya’da savaştan zarar görmeden kalan (şahsi ve kamuya ait) Yahudi kütüphanelerini araştırmam gerekmişti. Kütüphanelerin Yahudi mercileri için güvenceye alınmasına dair çalışmaları bunlar ve ben Benjamin’in okurları olduğuna dair somut deliller buldum. *Jüdische Rundschau*’dan kesilmiş ve dosyalanmış yazıları itina ile gözden geçirdim ve bunlar arasında W. B.’nin Kafka’yla ilgili makalesini buldum. Hatıra olarak bunların bir nüshasının bana verilmesini rica ettim ve makalenin söz konusu nüshası o gün bugündür elimde.

269. Schocken Kitaplığı Almanya’da 1933-1938 yılları arasında yaşayan Yahudilerin düşünce hayatına ilişkin en önemli yayımlardan biriydi. (Schocken Yayınevi, Nazi Almanya’sında 9-10 Kasım 1938 tarihinde Yahudilere yapılan saldırıların başladığı gece olan Kristallnacht’tan birkaç ay sonra kapanasıya dek bu işlevini sürdürdü.)

cağını söyledi. Bu dizinin oldukça popüler bir karakteri var. Son mektubunda benden bu kitap dizisinin karakterine uygun öneriler getirmen ve ona göndermen konusunda seni motive etmem ricasında bulundu. Bense onlara, sana Molitor'dan²⁷⁰ bir seçki hazırlatmalarını önerdim. Fakat bu onun için popüler olmayan seçkin bir konu. Eğer kafanda bir fikir varsa onunla temasa geçmeni tavsiye ederim; senin çok kıymetli biri olduğunu düşünüyor.

Mektubuna gelince: Batı Berlinli semiz bir Yahudi'den başka bir şey olmayan Reiss Bey'den nefret ediyorum; kısmen yayıncı, kısmen züppe biri. Ve açıkçası onunla görüşmem gerektiği yönündeki fikrine pek sıcak bakmıyorum. Öte yandan Reiss'ın senin kitabını okuyup okumadığı bile muğlak; belki de tüm bunlar sadece Wiesengrund Bey'in fikridir. Reiss'ın var gücüyle Siyonist akıma kendini kaptırdığı malum; kendimi Joachim Prinz, Kastein²⁷¹ ve diğer çağdaşlarının katıldığı bu akıma dahil hissetmiyorum. Senin kitabında bilirkşiş üslubuyla *Siyonist* öğeler arayıp bulacağımı düşünmen anlaşılır bir şey değil; bana ipuçları göstermen gerekir. Elyazmada "Yahudilik vasfı" taşıyan tek bir yer vardı ki o zamanlar senden bunu acilen çıkarmanı²⁷² rica etmiştim. Ve içerik açısından bu konuya dahil olacak—sadece Reiss Bey'in hiçbir şeyi umursamayan metafizik tavrından dolayı—etkileyici parçalar ekleyebilecek durumda değilsen, bu sürecin nasıl işleyeceğini düşünüyorsun ki! Eğer kitabının "Yahudilik vasfı" taşıyan kısımlarını, üstelik bu benim için de belirsizken, yayıncıya açıklayabileceğimi

270. Franz Joseph Molitor, *Philosophie der Geschichte oder über Tradition*, Cilt 1-4, Münster: Theissing, 1827-1857. Hristiyan teozofi temsilcisi ve Franz von Baader'in hayranı olan Molitor'un hazırladığı Kabala hakkında kayda değer Almanca bir eser. İlk cildi 1827'de yayımlanmış; 1857'deki ikinci baskısı ise içerik olarak iki katı hacimde basılmıştır.

271. Haham Joachim Prinz (d. 1902) ve Josef Kastein (1890-1946) o zamanlar oldukça etkili birer konuşmacıydılar, aynı zamanda ikisi de yazardı. Prinz 1931'de *Geschichte der Juden* başlığıyla popüler bir kitap yayımladı. Kastein (gerçek adı Katzenstein) ise *Eine Geschichte der Juden* adlı bir kitap yayımladı; her ikisi de Siyonist bir çizgiyi ustaca temsil ettiler ve özellikle de 1933'ten sonra çok sayıda okur kazandılar. Kastein 1933'te Filistin'e gitmişti.

272. Bkz. 11. mektup, 64. dipnot.

farz ediyorsan, benim bilgi düzeyimi abartıyor olmalısın. Ayrıca Reiss Bey'i şahsen tanımıyorum. Kuşkusuz eğer olur da yayınevi kendiliğinden bir ricayla bana gelirse senin için elimden gelen her şeyi yapacağıma seni temin ederim, fakat Reiss'a beni bir "otorite" olarak sunup sunamayacağın fikrine biraz şüpheyile bakmakla birlikte bunun kararını sana bırakıyorum.

Paris'teyken cesur bir adım atıp Leo Schestow'u²⁷³ bulmak istemez misin? Bu o kadar da zor olmasa gerek.

Zeitschrift für Sozialforschung'daki makaleyi henüz anlamadım. Bu makale bir tür komünist amentü anlamına mı geliyor? Eğer öyle değilse, nedir? Bu yıl dünya görüşü anlamında nerede durduğunu hiç mi hiç anlamadığımı sana itiraf etmeliyim. Aslında senin de hatırlayacağın gibi tüm çabalarım rağmen geçmişte de senin zihniyetini çözmeyi başaramamıştım. Ve şimdi yeni bir dönem başlarken, üstelik korkunç dış yaşam koşulların gereği belki de bu döneme hiç hazırlıklı değilken, bunu başarmam maalesef mümkün olmayacak. Ve bu fazlasıyla üzücü. Neticede sen tüm bunları benden daha iyi biliyorsun. Sana yoğun bir şekilde yönelttiğim tüm sorulara Brecht usulü "girişimler"le yanıt vermemiş de olsan, bu sorular senin iç dünyandaki arşivinde.²⁷⁴ Birkaç kişi senin için *Dava*'yı edinmeye çalışıyor, şimdiye kadar başarı sağlayan olmadı. Ayrıca Schocken bana K.'nin²⁷⁵ tüm kitaplarının yayın hakkını satın alıp hepsini yeniden basmak istediğini söyledi.

Escha'nın durumu maalesef çok kötü. Fazlasıyla yıprandı. Eğer durumunda düzelme görülmezse hastaneye yatmak zorunda. Seni

273. Lew Schestow (Schwarzmann, 1866-1938). Rus kökenli bir Yahudi olan Schestow din felsefecisi ve yazardı. Eserlerinin çoğu Almancaya çevrilen bu yazar beni çok etkilemişti. 1922'den beri Paris'te yaşıyordu.

274. Bu varsayım, bir sonraki mektubun da doğruladığı gibi, üstelik beni hiç şaşırtmaksızın tümüyle bir yanılgı olarak gösterdi kendini. Benjamin 30 Mart 1931 tarihli mektubumun orijinalini diğer mektuplar yığınınından ayırıp Paris dosyasında saklamış ki bu dosya daha sonra Frankfurt'a ulaştı. Fakat böylece bu mektubu ve beraberindeki iki mektubu unutmuş oldu. Bu konudaki belgeler için *Briefe I*, s. 522-533 ve W. B. hakkındaki kitabımın ekine (s. 283-292) bakınız.

275. Kafka. -edn.

yürekten selamlıyor ve teşekkürlerini iletiyor.

Umarım Paris'teki girişimlerinden bir sonuç almışsındır. Lütfen bana mümkün mertebe ayrıntılarıyla yaz.

Belki sana daha önce de yazdım, buradaki son misafirimiz Else Lasker Schüler. Deliliği bir yana, içinde hayaletlerin gezindiği bir viraneye dönmüş.

Bugünlük bu kadar.

İçten selamlarımla,
Gerhard

49

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

(6 MAYIS 1934 TARİHLİ MEKTUBA

GİRİŞ OLARAK YAZILAN BU TASLAK GÖNDERİLMEDİ)²⁷⁶

HÔTEL FLORIDOR

28 PLACE DENFERT-ROCHEREAU, PARIS XIV

28 NİSAN 1934

Sevgili Gerhard,

Bu kez alışılmadık biçimde çabuk ve alışılmadık bir üslupla yazıyorum sana. Rastgele durumların önüme koymuş olduğu daktilonun sağladığı fırsatı kullanmadan edemedim; dahası senin 19 Nisan tarihli mektubun mütemadiyen kafamı meşgul etti.

Mütemadiyen ve bana oldukça acı vererek. Birbirimize meramımızı anlatabilme becerimiz gerçekten tehlikede mi? Senin gibi benim gelişimimi oldukça iyi tanıyan ve üstelik bu gelişimde rolü

276. Daktiloyla yazdığı bu taslak W. B.'nin Doğu Berlin'deki yazılan arasında bulunuyordu; benim elime geçtiğinde yanında kendi mektubumun bir kopyası vardı.

büyük olan dış ve iç koşulları çok iyi bilen biri için şu anki durumu kestirebilmek bu denli mi imkânsızlaştı? Bana olan alakanın günün birinde merhametten kaynaklanması gibi bir tehditle mi karşı karşıya kalacağız?

Sen de biliyorsun ki yazışmalarımız bu haliyle benim için çok kıymetli. Yazışmalarımız belirli bir ihtiyatla gerçekleşse de böyle. Bu ihtiyat zor soruların ele alınmasının önünde kesinlikle bir engel değil. Ancak bu sorular sadece çok şahsi sorular olabilir ve ele alındıkları an itibarıyla –ki bundan emin olabilirsin– “iç dünyamdaki arşivde” kayıt altına alınır. Öte yandan bazen şahsi olan ve şahsi kalacak soruları, sanki tartışmanın bir parçasıymış gibi ele aldığın kanaatindeyim.

Sana en son gönderilen makaleye yanıtın “Bu makale bir tür komünist amentü anlamına mı geliyor?” gibi bir soru olursa bunu kendime ancak şu şekilde açıklayabilirim. Çok iyi biliyorsun ki kaybolmaya yüz tutmuş istisnalar dışında her zaman inandığım şeye uygun biçimde yazdım, fakat çokluğuyla ve çeşitliliğiyle kanılarımın temsil ettiği çelişkili ve hareketli bütünü ifade etmeye kalkışmadım asla, ancak çok olağandışı durumlar istisna olabilir ki o durumlarda bile bunu sadece sözlü olarak yaptım.

Edebiyata genel bir bakıştan ibaret bu zavallı yazı bir amentü olarak mı ele alınmalıydı? Materyalizm en bayağı biçimiyle bile bugünkü edebiyatın alanına girecek soruları hâlâ karşılayabilecek düzeydedir (Yazı burada kesiliyor).

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HÔTEL FLORIDOR

28 PLACE DENFERT-ROCHEREAU, PARIS XIV

6 MAYIS 1934

Bu mektup, sevgili Gerhard, senin son mektubuna yanıt verme çabamın ilk denemesi değil. Eğer bunu tekrar tekrar denemem bir güçlüğü işaret ediyorsa bu güçlüğü'nedeni senin meselenin içeriği-ne ilişkin bilgi talebinden ziyade, bu bilgiyi talep ediş şeklindir. Bu talebi belki retorik denebilecek bir soruyla dile getiriyorsun: "Bu makale bir tür komünist amentü olarak mı anlaşılmalı?"

Bende yarattığı izlenime göre, bu türden sorular sanki mektup yolda okyanusu geçerken denizin tuzundan nasibini almışçasına insanda acımsı bir tat bırakıyor. Hissiyatımın bu olduğunu inkâr edemem. Söz konusu bu makalenin hakkımda sana ne gibi yeni şeyler öğrettiğini bir türlü tasavvur edemiyorum. Bu makaleyi sanki her şeyin bir toplamıymış gibi –ya da senin deyişinle bir amentü olarak– değerlendirmek isteyişin beni hayrete düşürüyor.

Bu manalı yazışmalar sayesinde yıllar süren ayrılığın üstesinden gelirken ihtiyatın ne denli önem taşıdığını ikimiz de tecrübelerimizden biliyoruz. Bu ihtiyat zor soruların ele alınmasının önünde kesinlikle engel değil. Fakat bu sorular sadece çok şahsi sorular olabilir ve ele alındıkları an itibarıyla –ki bundan emin olabilirsiniz– "iç dünyamdaki arşivde" kayıt altına alınır. Son soruna ilişkin verebileceğim bir yanıtım yok: Bizim mektuplaşmalarımızdan ziyade bir tartışmadan yola çıkıyor gibi görünüyor.

Kimi tartışmalara giremeyeceğimiz ise çok açık. Fakat süreçte tartışmaların mevcudiyetine dair kimi şeyler gelişecek olursa ki böyle bir durumda bunların özel bir şekilde ele alınması gerekir, kişinin karşısındakine dair içinde taşıdığı o canlı resme, algıya

yönelmesi dışında bir şey seçenек kalmıyor. Sendeki algımın çabucak ve herhangi bir zorunluluk olmaksızın "amentü"ye saptanıp kalmayacağını düşünüyorum. Her daim inandığım şeylerden hareketle yazdığımı biliyorsun, fakat nadir de olsa konuşmalarda, manifestolarda yer alan çok sayıda çelişki içeren esasları dile getirmeye çalıştığımı da biliyorsun.

Ve bu tartışmaya Fransız edebiyatında yaratılan eserlerle ilgili genel bir bakış mı vesile olmalıydı? Hatırladığım kadarıyla bir keresinde böyle bir şey söz konusuydu. Ve bu bir tartışma esnasında meydana gelmişti. Ben bu vesileyi Max Rychner'nin birkaç yıl önce bana yazdığı bir mektupta bulmuştum. Ona verdiğim yanıtın bir kopyasını o zamanlar sana göndermişsem bu beni şaşırtmaz.²⁷⁷ Eğer göndermemişsem bunu şu an telafi etmem mümkün değil, çünkü mektup Berlin'deki dosyalar arasında.

Fakat bu bilgi sana yeni ne söyleyebilirdi ki! Benim komünistliğimin olası tüm yönleri ve ifade biçimleri düşünüldüğünde bir "amentü"yü benimsemekten uzak olduğunu mu; düşünce ve varoluş dünyamda edindiğim belli tecrübelerin ifade edilişinden başka bir şey olmadığını mı; günümüz bilim faaliyetlerinin imkânsızlığı gibi günümüz ekonomik biçimlerinin bana bir yaşam alanı sunmadığını ifade ettiğini mi; üretim araçları ellerinden kısmen ya da bütünüyle alınmış insanların düşünce dünyalarında olduğu gibi yaşamlarında da söz konusu üretim araçlarını bildirme hakları olduğunu ortaya koyduğunu mu? Bunların hepsi ya da daha fazlası olduğunu ancak yine de musibetin en küçüğünden başka bir şey olmadığını mı (Kraus'un, Rosa Luxemburg hakkında görüşlerini bildiren çiftlik sahibi bir hanıma yazdığı mektuba bak)?²⁷⁸ Tüm

277. İsviçreli edebiyat eleştirmeni Max Rychner (1897-1965), W. 8.'yle mektuplaşmıştı. Burada sözü edilen R.'ye yazılmış mektup için bkz. *Briefe*, s. 522-524'e bakınız. W. 8. o zamanlar bana bu mektubun bir kopyasını göndermişti. Ayrıca bu mektuba verdiğim yanıtı bakınız.

278. Kraus'un fevkalade yanıtı için bkz. "Antwort an Rosa Luxemburg von einer Unsentimentalen" (Duygusal Olmayan birinin Rosa Luxemburg'a Yanıtı), *Die Fackel* içinde, No. 554, Kasım 1910, s. 6-12.

bunları sana söylemem mi gerekiyordu?

Eğer olur da bu sözcüklerde tekzip benzeri bir şeyler bulursan kuşkusuz dehşete kapılırim. Bu musibet etrafımızı kuşatan musibetlerle karşılaştırıldığında öylesine küçük ki pratik ve verimli olan her halinin onaylanması gerekir, sadece elverişsiz ve verimsiz amentü formu bunun dışında kalıyor.

Ve bu praksis senin amaçladığın türden bilimsel olması durumunda teoriye –istersen amentü diyelim– Marksistlerin tahmin ettiğinden çok daha fazla bir özgürlük alanı tanır. Maalesef bu noktada onların bilgisizliğini tasvip etmiş görünüyorsun.

Beni açıkça endişenin temelini oluşturan söz konusu alternatiflerin benim için yaşam gücünün bir zerresini dahi içermediğini söylemek zorunda bırakıyorsun. Bu alternatifler isterse gündemde olsun ki bir partinin kendini tebliğ etme hakkını yadsımıyorum, fakat bu partiyi kabul ve tensip etmenin bir yolunu bulamıyorum.

Brecht'in eserinin önemini niteleyen bir şey varsa –bu esere ilişkin imada bulundun, ancak bildiğim kadarıyla bana asla fikrini beyan etmedin– bu benim için daha çok şöyledir: Beni ilgilendirmeyen alternatiflerden *birini* öne sürmüyor. Ayrıca Kafka'nın eserlerinin anlamı benim için azımsanmayacak derecedeyse, en azından komünizmin haklı olarak savaştığı konumlardan *herhangi birini* içermediğindendir.

Soruna dair yazacaklarım bu kadar. Şimdi sıra mektubunda getirdiğin öneriler için teşekkürlerimi sunmaya geldi. Kafka'yı konu edineceğim bir işin benim için ne denli önemli olduğunu yazmama gerek yok. Olur da onun Yahudilik hakkındaki tutumunu somut bir şekilde ele almam gerekirse kuşkusuz üçüncü bir gözün yardımına ihtiyacım olacak. Bu noktada bilgisizliğimi doğaçlamayla kapatamam. Weltsch'den pek tabii ki henüz hiç haber almadım.

Schocken Yayınevi'ndeki çabanın boşa çıkmasına ikimiz adına üzülsem de şaşırmadığımı ifade etmeliyim. Aynı şekilde bugüne kadar bana hiçbir şey ifade etmeyen ancak hakkında şimdi bilgi sahibi olduğum Reiss'a dair karakter çözümlemen de benim için

şaşırtıcı değildi. Açıkça ifade etmeliyim ki ona ilişkin beklediğim resim tam da buydu. Bu mesele hakkında başka herhangi bir şey duymadım ondan.

Spitzer'in yayıncısı olduğu küçük yayınevi için çalışmayı çok isterdim, ancak henüz aklıma işe yarar bir düşünce gelmedi. Öte yandan burada varoluşum için temel şeyleri sağlayabilmek adına giriştiğim onca çabayı –ki kısmen pek önemsiz şeylerdi– saymak istemiyorum. Yürütülen edebiyat politikalarına ilişkin sorular hakkında görüş içeren "Der Autor als Produzent" (Bir Üretici Olarak Yazar) başlıklı uzun bir deneme yazmama ise mani olmadılar. Basılıp basılmayacağına dair şimdilik bir fikrim yok.²⁷⁹

Green'in *Visionnaire*'i beni son derece hayal kırıklığına uğrattı. Şu sıralar Flaubert'in estetiğiyle ilgili Paul Binswanger'e ait Frankfurt'ta Klostermann Yayınevi tarafından gösterişli bir baskıyla yayımlanmış *felaket* denebilecek bir araştırmayla meşgulüm.²⁸⁰ Öte yandan son hali birkaç gün önce elime geçen Brecht'in yeni politik oyunu "Yuvarlak Kafalılar ve Sivri Kafalılar"²⁸¹ beni mutlu etti. Ayrıca büyük yayınevlerinden bir tür *service de presse* olarak görülebilecek şekilde bir yığın kitap geçecek elime.

Bana burada Leon Schestow'u görmemi önerdiğinde aklımdan neler geçiyordu, bana en azından biraz da olsa açıklamanı rica edeceğim. Onun *Kreatur*'da²⁸² yazdıklarını okuduğum kadarıyla böyle bir adım atmamı gerektirecek kadar yeterli çıkış noktası

279. Bu deneme W. B.'nin yazdığı Marksist metinler içinde en karakteristik olanıydı; 27 Nisan 1934'te tamamlanan bu yazı komünist bir organizasyon olan Faşizm Araştırma Enstitüsü'nde sunulacaktı, fakat bu sunum gerçekleşmedi. Bu yazıyı bastırma girişimlerinin sonuç vermemesi üzerine daha sonra bundan vazgeçti (GS II, s. 683-701, aynı şekilde 1460-1461).

280. GS III, s. 413-415.

281. Brecht'in *Versuche*, Fasikül 8'de (1933) yayımlanacak oyunu için yazdığı giriş yazısı şöyle: "Oyun. 'Yuvarlak Kafalılar ve Sivri Kafalılar ya da Zenginler Zenginlerle Oturup Kal-kar' *Versuche*'nin 17. sayısındadır. Oyun ilk kez Malik Yayınevi tarafından 1938'de basılmıştır. *Ethalten in Brecht, Gesammelte Werke* (Brecht Toplu Eserleri), Cilt 2, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag 1967.

282. Buber, Viktor von Weizsäcker ve Joseph Wittig tarafından 1926-1930 arasında aktif olan, W. B.'nin de yazılarıyla dahil olduğu üç ayda bir yayımlanan dergi.

bulamadım. Hafızamda ona ilişkin somut veriler yer almıyor.

Burada Weltsch'le ilgili bir şeyler ilave edebilir miyim? *Rundschau* bana Kafka makalesinden bağımsız düzenli olarak kitaplarla ilgili bir yazı dizisi hazırlama işi verecek olsa, hatta dahası bana bu kitapların birer örneklerini gönderse harika olurdu. Ve meselenin kütüphanemle alakadar olmasından ziyade deneyimlerimden yola çıkarak açıkça söylüyorum ki bu türden yazılar editörün faaliyetlerine sorunsuzca dahil edilebilir. Weltsch'e böyle bir tavsiyede bulunursan çok mutlu olacağım. Uzun vadeli düşünüldüğünde, Yahudilikle olan bağlantı en azından temanın kendisinde mevcut olduğundan bu bana tek yolmuş gibi görünüyor.

Sorunun tamamı belirli bir manaya sahip, çünkü sürekli hareket halindeki bir yazarın Almanya'daki yayın organlarıyla çalışması sürgündeki yayın organları için günden güne bir arada düşünülmesi zor bir tezat oluşturuyor. Mahlaslarla çalışmak da sadece kısa süreli bir çözüm. Ben kendi adıma durumumun elverdiği ölçüde karar vermeyi mümkün mertebe geciktirmeye çalışıyorum, fakat bu yöndeki emareler çoğaldıkça yakın zamanda karar verme zorunluluğu gündeme geliyor.²⁸³

Escha'nın sağlık durumu hakkında senden duyduklarım beni oldukça üzüyor. Umarım pek yakında onun düzeldiği haberini verirsin. Senden ricam bir an önce iyileşmesini canıgönülden dilediğimi ona iletmen.

Ve candan selamlar!

Walter

283. Gerçekten de W. B., Haziran 1935'e dek yazılarını Detlef Holz takma adıyla *Frankfurter Zeitung*'da bastırmayı başardı.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HÔTEL FLORIDOR

28 PLACE DENFERT-ROCHEREAU, PARİS XIV

15 MAYIS 1934

Bugün sadece Weltsch'ten beklenen teklifin geldiğini söylemek üzere aceleyle birkaç satır yazacağım. Ona Kafka'yla ilgili işi üstlenmekten memnuniyet duyacağımı açıkladım. Fakat öncelikle benim Kafka yorumumun Brod'unkinden farklı olacağını belirtmenin dürüstlük ve işin amacına uygunluk bakımından önemli olduğunu yazdım.²⁸⁴ Bunu yaptım, çünkü bu noktanın açıklığa kavuşması benim için önemli. Ayrıca her koşulda pek çok emek harcayacağım bir işin benim olanaklarım dahilindeki bir mesele yüzünden reddedilmesinden kaçınmak istedim.

Henüz bir yanıt almadım, ancak senden bu işte beni mümkün mertebe desteklemen ricasında bulunmak için bu yanıtı beklemek istemedim. Bana iki şekilde yardımcı olabilirsin. Öncelikle Kafka'nın en önemli kitaplarını burada temin edebilir miyim, bilmiyorum. Senin de bildiğin gibi bu kitapların çoğu kitapçılarda bulunmuyor. En kötü olasılıkla sana telgraf çekerek en önemli kitapların isimlerini bildiririm. Bu, mümkünse senden bunları tedarik etmeni rica edeceğim anlamına geliyor (Maalesef mesele- nin teknik kısmı zaman darlığı yüzünden oldukça güç). Öte yandan –sanırım bir önceki mektubumda değinmiştim– senin Yahudi bakış açından Kafka hakkındaki görüşlerin benim bu çalışmam için –neredeyse zorunlu demekten kaçınıyorum– oldukça kıymetli. Benimle bu düşüncelerini paylaşır mısın?

Üzerinde çalıştığım bir denemeyi –sanırım bunu daha önce

284. Weltsch'e yazılan mektup için bkz. *Briefe* II, s. 607-608.

yazmıştım– bitirdim ve bu oldukça önemsedığım bir deneme. Var olan az sayıdaki nüshalardan birini sana göndermeye çalışacağım.²⁸⁵ Denemenin başlığı şu: "Der Autor als Produzent" (Bir Üretici Olarak Yazar).

Bugünlük bu kadar. Candan selamlar ve Escha'nın bir an önce iyileşmesi dileğiyle.

Walter

52

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HÔTEL FLORIDOR

28 PLACE DENFERT-ROCHEREAU, PARİS XIV

2 HAZİRAN 1934

Sevgili Gerhard,

Benim sondan bir önceki mektubuma hâlâ yanıt vermemiş olman beni üzüyor. Bu satırların amacı kuşkusuz seni bu konuda uyarmak değil –bunun için uygun zamanı sen kendin tayin edeceksin– aksine bir haftadan beri eline geçmiş olması gereken mektubumla seni Kafka konusunda rahatsız etmeye dair endişemi dile getirmek.

Şüphesiz Kafka hakkındaki notların benim için fevkalade kıymetli. Fakat öte yandan sana, bu çalışmayı olanaklar elverdiğince bitirmek üzere olduğumu bildirmek istedim. Gerçekten de bu yazıyı yazmama vesile olduğun için sana minnettarım. Yıllardır bu

285. Bu deneme bana hiçbir zaman gönderilmedi. Ayrıca mektupta yer aldığı gibi bu tesadüfi de değildi. 1938'te Paris'teyken onun Marksizme yaklaşımı hakkında yaşadığımız o büyük tartışma sürecinde, söz konusu denemeyi göndermesini rica ettiğimde bana açık yüreklilikle şöyle demişti: "Sanırım, sana vermemeyi tercih ederim." (Bunun için benim W. B. hakkındaki kitabıma bakınız, s. 250).

iş üzerinde çalışma isteğim boşuna değilmiş.²⁸⁶ Söz konusu bu iş için avantaj görünen şey dezavantaja dönüşebiliyor, çünkü yazım öylesine kapsamlı bir hal aldı ki *Jüdische Rundschau*'nın yazının tamamını kabul edeceğini düşünemiyorum bile. Her ne kadar şüphem olsa da yine de onların amacına uygun olarak yazının aslını üçte bir oranında kısaltmayı başarabileceğimi umuyorum.

Söylediğim gibi metin henüz tamamlanmadı; sana yazma imkânı ve bu imkânın beraberinde bana sundukları, benim için o denli kıymetli olmasaydı seni bu konuyla meşgul etmezdim. Gerçekten çok kıymetli, çünkü bir yandan söz konusu iş vaktimi öylesine alıyor ki bu iş bitmeden ne özel yaşamıma ne de şahsi düşüncelerime yer verebiliyorum; öte yandan şu sıralar tesadüfen bir sekreterim var.

Ben de bu fırsatı daha iyi değerlendirmek zorundayım. Belki bir süre daha karşıma başka hiçbir fırsat çıkmayacak. Çünkü ayın ortası gibi Brecht'in yanına Danimarka'ya gideceğim ve yazı orada geçireceğim.

Orada neler yaşanacağını zaman gösterecek. Her koşulda kitaplarım orada ve hayat Danimarka'da çok ucuzmuş. Oraya varışımla Baader'in toplu eserlerine ilişkin soru da ivedilik kazanacak. Bugünkü koşullar dikkate alındığında, Kudüs'ün bu kitaplara uygun bir fiyat vermesi durumunda maalesef bu kitaplardan ayrılmam gerekecek. Daha önce bu türden bir imada bulunmuştun; bu yönde bir şeyler yapabilirsen sana minnettar olacağım.

Öte yandan Kafka'nın *Dava'sı* konusunda seni bir yükümlülükten kurtarabilirim. Bu kitabı tesadüfen bir Fransız kitapçısında buldum, üstelik eski fiyatına. Bir kitap satın almanın sıradan bir şey olduğu günler şu sıralar ne denli puslu bir geçmişte kalmış olursa olsun hemen satın aldım. Filistin deyince aklıma ilk önce sadakatinden ve zekâsından etkilendiğim Kitty Marx geliyor,

286. Bu türden bir işe ilişkin kapsamlı notları Hermann Schweppenhäuser yayımladı. Bkz. GS II, s. 1190-1270.

Kafka konusundaysa övülecek yanı yok oraların. Bana oradan kitaplığında mevcut olmayan *Betrachtung*'u²⁸⁷ temin edecek kişiye minnettarlığımı sunacağımı söylemeden edemeyeceğim.

Weltsch'in son mektubundan Schocken'in, Kafka'nın toplu eserlerini basmak istediği çıkarımında bulundum.²⁸⁸ Benim çalışmalarım hakkında ne düşünürse düşünsün umarım bir gün ona, için rahat bir şekilde benim Kafka hakkında yazdığım makaleyi sunarsın ve o da bu toplu eserlerin basılmasının onuruna adresime baskının bir nüshasını gönderir.

Şimdilik bu kadar. Umarım buradan ayrılmadan senden haber almış olurum. Bana gelen postayı yeni adresime gönderecekler ki bu noktada Fransa'dan Danimarka'ya gönderilen mektupların belki de Almanya üzerinden gideceğini dikkate almanı rica edeceğim. Oraya varır varmaz sana Danimarka'daki adresimi yazacağım.

Candan selamlar ve Escha'nın sağlığına kavuşması dileğiyle.

Walter

53

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

20 HAZİRAN 1934

Sevgili Walter,

Son üç mektubun da önümde duruyor, ayrıca sana yazdığım fakat senin son mektubunla önemini yitirmiş mektubum da öyle; böylece sana yeni bir mektup yazma ihtiyacı doğuyor. Kafka işini almış

287. Kafka'nın *Gözlem* adıyla çevrilen bir öyküsü. —çn

288. Bu baskı 6 cilt halinde 1935-37 tarihlerinde yayımlandı. (İlk cilt aslında daha 1934'ün sonunda basılmıştı.)

olmana çok sevindim, ancak önümüzdeki haftalarda bu konuya ilişkin bir şeyler yazabilme fırsatım olmayacak. Kuşkusuz sen, sadece benim şu sıralar yaymaya meraklı olduğum mistik önyargılardan bağımsız, konuya ilişkin çizgini layıkıyla sürdüreceksin ve ayrıca *Rundschau*'nun okurlarında büyük yankı uyandıracaksın. Ayrıca *JR* makalenini kısaltmadan, parçalar halinde neden yayımlamasın ki! Başyazarın kişiliğini düşündüğümde böyle bir şeyin mümkün olabileceğini sanıyorum. *Dava*'yı edinmiş olman beni hem sevindirdi hem de üzdü, çünkü senden aldığım son habere istinaden mektubumda senin için Ernst David'den miras kalan kitaplar arasından bu kitabı sağlamayı umut ettiğimi yazmıştım. *Betrachtung*'un bir nüshasına ilişkin sende herhangi bir beklenti yaratmak istemediğimi ise en başından söylemek isterim, çünkü böylesine nadir bir şeyi edinmek için yıllardır uğraşıyorum; bulmam durumunda bende kalacaktır.²⁸⁹ Ancak şimdilerde en azından Kudüs'te bu kitaba sahip birini bulabildim, yine de ısrar etmek ya da para teklif etmek kâr etmedi. Schocken'in sana toplu eserleri göndereceğine kefilim; bunun nedeni her şeyden önce Weltsch'in senin makalene (Kafka'nın ölümünün onuncu yılı olan 3 Haziran'dan sonra) yeni baskının yayımlanmasından önce yer verecek olması. Ayrıca sen bir nüshasını *JR*'den de eleştiri yazısı başlığı altında alabilirsin.

Baader'le ilgili olarak kütüphane adına sana somut bir teklif getirdiğimden bu yana, onca yıl bir kez olsun olumsuz da olsa herhangi bir yanıt vermemiş olmanı esefle karşılıyorum. Kuşkusuz ben kütüphanenin bu baskıyı satın almasından yanayım ve söz konusu durumu şöyle görüyorum: Sana 16 İngiliz sterlininin ödenmesini *garanti ederim*; şu an kütüphanenin *hiç* parası yok, fakat söz konusu ciltler burada olursa, buraya gelen bir turiste bunları gösterir ve satın alması için gerekli miktarı ödemesini

289. Kafka'nın *Betrachtung* adlı eserinin benim elime geçmesi de ancak savaş sonrasında mümkün oldu.

rica ederiz, böylece parayı alırız ki böyle bir durumda 20 sterlin kadar alabilmenin mümkün olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bu kitabın kütüphanede bulunması gerektiği fikrindeyim, fakat bunun gerçekleşeceğinden yüzde yüz emin olamadığım için senin kitabı göndermen ve kütüphanenin almaması durumunda sana benim bizzat 16 sterlin ödeyeceğimi temin ederim. Bu özellikle senin bir an önce karar vermeni ve olumlu yanıt verirsen kitabı birkaç paket halinde göndermeni sağlamak için. Eğer yanılmıyorsam 16 ya da 17 ciltti (sanırım 16) ve bunun posta maliyetinin 2 sterlini geçmemesi gerekiyor ki bu ücret de sana ödenecek. Kitapları hemen gönderebilirsen söz konusu parayı kütüphanenin yararına bir hanımefendiden sağlamak da mümkün olabilir diye düşünüyorum. Bu hanımefendi şu sıralar Kudüs'te ve daha önce de benzer birkaç konuda yardımcı oldu. Ondan 18-20 sterlin talep edebilirim.²⁹⁰ Lütfen kararını bir an önce bildir. Kitapları kütüphaneye ya da benim adıma gönderebilirsin. Sadece her koşulda bana hangi yolla göndereceğini bildir.

6 Mayıs tarihli mektubunda yazdıkların beni tuhaf bir durumda bıraktı. Yazışmalarımızdaki pek çok konuya ilişkin bir şey hatırlamadığına göre pek çoğunun hafızandan silinmiş olması gerekir. Üstelik bir keresinde buna ilişkin durumunu açıklamaya çalıştın. Meseleye vesile olan şeyin sadece bir kez gerçekleştiğini ve bunun da Rychner'in sana yazdığı bir mektup sayesinde olduğunu yazıyorsun ve şöyle diyorsun: "Ona verdiğim yanıtın bir nüshasını o zamanlar sana göndermişsem bu beni şaşırtmaz." Ah sevgili Walter, meselenin özü başka, Rychner Bey'in sana gönderdiği mektup değildi –mesele şu ki bu sadece kısa ama içerik açısından ağır bir sorudan²⁹¹ ibaretti– ve gerçekten ona yanıt olarak gön-

290. Söz konusu hanımefendi Vera Bryce Salomons'tu (1888-1969) ve Kudüs'teki kültürel kuruluşlara son derece destek olmuştu.

291. W. B.'ye kendisinin kaleme aldığı, Bernhard von Brentanos'un "Kapitalismus und schöne Literatur" (Kapitalizm ve Güzel Edebiyat) adlı Marksist yazısını konu aldığı bir makaleyi göndermiş ve ona ortaçağ Latinesine ait bir atasözü biçiminde şu soruyu yönelt-

derdiğin mektubun bir nüshasını bana da göndermiştin. Bense bu mektubun daha çok bana yazılmış olduğu duygusuna kapılmıştım. Ve şimdi hafızandan tümüyle silinmiş olan bu mektubun o zamanlar senin üzerindeki etkisi büyüktü.²⁹² O dönemler yanıt verebilecek bir durumda olmadığını söylemiştin; bugün hâlâ bu yanıt bekliyorum. Tartışmayı yanlış açılardan sürdürüyoruz ve bunun farkında olmak benim için çok tatsız bir durum. Sana vaktiyle sorduğum o somut sorulara yıllardan beri hâlâ bir açıklama bekliyorum; sen ise geçen zamanda bu soruları çoktan unuttun. Ben bu soruların yanıtını ararken itinayla yazdığım ve gerçekten de sorumluluğunu üstlendiğim ifadelerime yer verdiğim yazımda bir açıklama bulduğuma inandığımda, sen buna oldukça şaşırmış, durumunu izah etme ifadesi olarak üç buçuk yıl önce yazılmış ve temelde benim eleştirime hedef olan mektuba atıfta bulunuyorsun. O zamanki tavrından da hiçbir şey anlamamıştım ve aradan geçen onca zamana rağmen vaktiyle zaruri gördüğün yanıt verme halini radikal bir biçimde hâlâ sürdürmen karşısında bile daha farklı bir noktada değilim. Bana gönderme sözü verdiğin –tabii ki henüz elime geçmedi– "Der Autor als Produzent" (Bir Üretici Olarak Yazar) adlı makalenin beni bu konuda bir parça aydınlatacağını umut etmek istiyorum. Bu makalenin başlığı bende ister istemez o sorulardan birine yanıt oluşturacağı izlenimi yaratıyor. Daha ayrıntılı yazmama mani olansa mektubuna düştüğün not; bu notta mektubun sana Paris'teyken ulaşmayacağını dikkate almam gerektiğini yazıyorsun.²⁹³ Öncelikle senin adresine göndereceğim.

Büyük yayınevleri için geçerli olan *service de presse* (basın görevi) nedir? Benim bu konudaki bilgisizliğimi giderebilir misin?

mişti: "Dic cur hic" (Neden burada durduğunu söyle). Burada durduğu düşünülen yerle kastedilen Marksist düşünce zemini.

292. W. B.'nin bana 17 Nisan 1931'de yazdığı mektuptan, mektubumun (*Briefe II*, s. 525-529) onu çok etkilediği anlaşılıyor.

293. Burada kastedilen W. B.'nin mektuplara Almanya'da el konulabileceği uyarısı.

Schestow fikri senin için somut bir şey ifade etmiyorsa sana getirdiğim önerinin bir manası kalmıyor. Söz konusu bu şahsın yazdıklarını güncel ve etkili bulacağını düşünmüştüm, *Creatur*'un yazarlarından birine ilişkin net bir düşüncen yoksa ona gitmenin pek bir anlamı yok tabii. Bense bu adamı çok önemsiyorum.

Burada sömestr sonuna gelindi ve böylece birkaç ay kendi işlerime devam edebileceğim. Yapacağım yeterince iş var. Escha'nın siyatığı ise son on dört gündür daha iyi; bütünüyle iyileşti demek için çok erken ancak yeniden günde üç saat çalışmaya başladı. Muhtemelen bu yaz Almanca farklı şeyler kaleme alacağım; o zaman sana sunabilecek bir şeylerim olacak. Benim buradaki yazı dilim daha çok İbranice. Geçtiğimiz şu günlerde nadir bir kutlama yaşadım. Belirli bazı mistik terimlerin gelişimine dair analiz içeren bir makalemi bitirdim ve bu makale buradaki on beş sayfalık mütevazı bir dergide yayımlandı. Dini nihilizm hakkında yazmayı planlıyorum.²⁹⁴ Öncelikle kendimi güvenceye almak için bir sinagogda kendime "hayat boyu" bir yer edindim; bundan konunun ne denli karmaşık olduğu sonucu çıkarılabilir.²⁹⁵

Lütfen İskandinavya'dan yaz. Ayrıca bana Brecht'in *Mezbahaların Kutsal Johannası* adlı eserinin bir nüshasını gerekirse masraflarını benim karşılayacağım şekilde gönderir misin?

Candan selamlar,
Gerhard

294. Bu yazımı nihayet 1936 yazında İbranice yazdım. Savetaycı mesihçi akımlarla (1666-67) bu akımların 17. ve 18. yüzyıllarda Yahudilik üzerindeki etkileri hakkında kapsamlı bir deneme.

295. Gerçekten de bu iş üzerinde çalışırken, her ne kadar sadece ironik biçimde dile getirdiğim nedenden dolayı olmasa da iki yıl boyunca sinagogdaki Şabat ayinine katıldım.

BENJAMİN'DEN SCHOLEM'E

RAAHANGE HANIM'IN DİKKATİNE
SVENDBORG ÜZERİNDEN SKOVBOSTRAND'A

DANİMARKA
3 TEMMUZ 1934

Sevgili Gerhard,
Suskunluğunu kendime bir türlü açıklayamıyorum, sadece bir an önce buna yol açan sebeplerin açıklığa kavuşturulmasını umut ediyorum.

Moritz Spitzer'den Schocken Yayınevi'ndeki kitaplarla ilgili çalışmaya katılmak üzere şimdilik genel bir teklif aldım, çok memnun oldum. Bu işin beni nereye götüreceği ise henüz belli değil. Çünkü pek bir "hassasiyet gösteren Brod" onun yayımlayacağı biyografiden önce başka birinin Kafka hakkında bir şeyler yayımlamasını "sınırları aşmak" olarak yorumlayabilir.²⁹⁶

Senin benim "Kafka"nın hakkındaki yorumlarını merakla beklediğimi tekrar etmeme gerek yok.

Weltsch geçici kabul teklif belgesini gönderdi ve yazının tamamını ya da sadece bir kısmını basma hakkını saklı tuttu.

Kitaplığımın bir kısmına kavuşmuş olmanın sevincini yaşıyorum; bunların arasında Baader'in kitapları da var.

Kudüs Kütüphanesi'nin Baader için vereceği teklif, bildiğin gibi çok işime yarayacak. Yukarıda belirttiğim adrese yakın zamanda yazmanı (ve Kafka tasarısını göndermeni) bekliyorum.

Candan selamlar,
Walter

296. Spitzer'in mektubundan bir alıntı olduğu çok açık.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

9 TEMMUZ 1934

Sevgili Gerhard,

Paris'e yazdığın 20 Haziran tarihli mektubun şimdi elime geçti. Mektubun her şeyden önce hafızamın zayıfladığını gösterdi bana. Sözünü ettiğin, içinde soruların olduğu o mektup gerçekten de hafızamdan tümüyle silinmiş. Bu gerçekten çok üzücü ama açıklanabilir. Hafıza sürekliliği olan izlenimlerce desteklenmekten ziyade, sürekli değişen ve sonuçları kestirilemeyen yaşam koşullarına dair izlenimlerle meşgulse nadiren güvenilir oluyor. Öte yandan sorular kendini yineliyor. Şu durumda doğru olan bu mudur, bunun kararını kuşkusuz ben veremem. Çünkü bugün bu soruları sana yazılı olarak yanıtlayabileceğimin teminatı yok. Sen de şu düşüncemi paylaşacaksındır: sözlü diyalogla yaratılan beklentileri –her ne kadar uzak bir geleceğe ilişkin olsa da– tatmin edici olmayan yazılı bir tartışma zemininde ele alarak azaltmaya çalışmak akıllıca değil.

Önümüzde pek çok dolaylı yol olduğu gibi dolaysız yollar da var ve ben bu yollardan birini seçerek senden son defasında reddetmiş olsan da Kafka hakkındaki görüşlerini benimle paylaşmanı rica etmekten kaçınmıyorum.²⁹⁷ Senin görüşlerin benim bu konuya ilişkin düşüncelerimden daha esaslı. Düşüncelerimi ana hatlarıyla izah etmiş olsam da Danimarka'ya geldiğimden beri bu konu beni meşgul etmeye devam etti ve sanırım bir süre daha güncelliğini

297. 1 Ağustos 1931 tarihli mektupta bu türden görüşlerime yer vermiştim. Bu mektup Benjamin Paris'teyken yanında, Kafka'ya ilişkin yazılarının arasındaydı, ancak aynı şekilde bunu da unutmuş olmalı. W. B.'yle ilgili kitabıma bakınız: s. 212-213. Daha 1928'de "Notizen zu Kafka"ya (Kafka'ya ilişkin Notlar) yeni başladığında bu çalışmayı "Gerhard Scholem'e adamaya" karar vermişti (GS II, s. 1190).

koruyacak. Dolaylı da olsa bu işe önayak olan sensin. Şimdiye kadar başka hiçbir konuda fikirlerimiz bu denli örtüşmemiştir. Ve ricamı geri çevireceğini sanmıyorum.²⁹⁸

Bunun dışında farklı şeylerle meşgul olmam gerekecek. Paris'teki girişimlerim dahilinde gelecek kış *Nouvelle Revue Française*'de yayımlanacak bir makaleyle birlikte bana bu amaca hizmet edecek şekilde Bachofen teması tavsiye edildi; böylece Bachofen üzerinde de çalışmam gerekecek.²⁹⁹ Ayrıca *Zeitschrift für Sozialforschung* için yapacağım çalışmaya da başlamak gerekiyor; özellikle de Eduard Fuchs'le ilgili olanı pek tatsız olsa da uzun vadede kaçınılmaz görünüyor.

Bildiğin gibi kitaplığımın bir kısmı burada, komşularımda; kuşkusuz söz konusu olan kitaplarımın sadece yarısı. Önümüzdeki aylarda işimi kolaylaştıracak olan yalnızca kitaplarımın burada olması değil, aynı zamanda komşularımın benim endişelerimi ilk elden gidermiş olmaları ve böylece yeniden rahat nefes alabilmem. Sana mektupların için adresimi verdiğim Weigel³⁰⁰ bana çok samimi davranıyor; kocası maalesef ben gelmeden kısa süre önce hastaneye kaldırılmış, hâlâ hastanede yatıyor. Biri on, diğeri üç yaşındaki sevimli çocuklarıyla da dost olduk.³⁰¹

Bu mektupla birlikte dört paketten ikisini sana göndereceğim; içinde Baader'in kitapları var. On dokuz yıl boyunca benim kitaplığımdaydılar; şimdi İsrail'de senin yanında ya da Kudüs'teki kitaplıkta sağlam bir yeri olsun isterim. Ne yapabileceğine bir bak; her durumda teşekkürlerimi kabul et. Schestow'la ilgili durum nedir? Daha ayrıntılı bilmek isterim. Bana ondan birkaç kitap önerebilir misin? Hatta mümkünse ödünç verebilir misin? Komşum

298. Ona 1933'ün başında yazdığım ve o zamanlar henüz yayımlanmamış şiirimle yanıt vermişim. Şiir sonraki sayfalarda yer alıyor.

299. Bachofen hakkında Fransızca yazılan makale NRF tarafından reddedildi ve ilk kez ölümünden yıllar sonra basıldı (GS II, s. 219-233, 963-967).

300. Helene Weigel, Bertolt Brecht'in eşi.

301. Stefan ve Barbara.

hastaneden çıkar çıkmaz ondan rica ettiğin dramanın bir nüshasını edinmeye çalışacağım. Bir şekilde temin edilmesi gerek.

“*Service de presse*”in ne olduğuna dair sorun bir rüya görmeme sebep oldu, rüyamda bu olanaklar elimden alınıyordu. Hâlâ bu olanakların keyfini sürerken sana ne olduğunu açıklamak üzere acele ediyorum. *Service de presse*’in çeşitli biçimleri var: Örneğin editörün ya da eleştirmenin yeni basılan yayınları otomatik olarak edinmesi, ki benim böyle bir olanağım yok ya da yayınevinin her seferinde istek üzerine eleştirmene söz konusu yeni basılan kitapları hazır etmesi, ki bu benim durumuma denk geliyor.

Bugünlük bu kadar. "Der Autor als Produzent" (Bir Üretici Olarak Yazar) konusunda senden sabırlı olmanı rica edeceğim. Bu çalışmamdan çok az nüsha çıkartmışım; öyle ki şu an elimde hiç kalmamış.

Lütfen bir an önce yaz. Candan selamlar ve Escha’nın iyileşmesinin devamını temenni ederim.

Walter

Not: Baader’in ilk ciltlerini Hebrew University Library adresine fakat senin adına gönderdim. Ciltler arasında Baader’i edindikten çok uzun süre sonra tesadüfen bulduğum abonelik davetiyesi var. Eğer bu kitapları bir üçüncü kişiye göstermen gerekirse belki işine yarayabilir.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

POSTA DAMGASI: 11 HAZİRAN 1934

Sevgili Gerhard,

Dün ilk iki paket iadeli taahhütlü olarak üniversitenin kütüphanesine fakat senin adına gönderildi.

Lütfen kitaplar ulaşır ulamaz bana bildir. Umarım Kafka taslağı bana gönderilmiştir. Buna fazlasıyla ihtiyacım var, çünkü oldukça kapsamlı bir şekilde yazıda değişiklikler yaptım ve senin önerdiğin şeyleri de kimi noktalarda yeniden elden geçirdim.

Yine de senden ayrıntılı ve gerektiğinde yazıya müdahale eden eleştirilerini bekliyorum.

Candan selamlar,
Walter

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E³⁰²

(...) Benim için oldukça sorunlu, dahası, burada önemli rolü olan son noktaların hepsi sorunlu. Açıklamalarının yüzde doksan sekiz oranında ikna edici olduğunu söylemek istiyorum, yine de o nihai onay eksik. Oysaki sen bunun farkındasın; farkındasın çünkü utanca dair (ki burada tam da doğru yorumu yakaladın) ve yasaya dair (burada ise köşeye sıkışmışsın) yorumlarınla her türlü düzlemden ayrıldın. Gizli yasanın *mevcudiyeti* senin yorumunu bozmuş: Bu yasa, mistik öncesi ve içinde efsanevi öğelerin de dahil olduğu bir dünyada yer almamalı, hatta varlığına hiç değinilmemeliydi. Teolojiyi yok saymakla öyle aşırıya gittin ki asıl yapmak istediğin şeyden de uzaklaştın.

Fakat bunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Sana en içten teşekkürlerimi iletmek için aceleyle yazıyorum bugün.

Ve bir soru daha: Gerçekte bu hikâyeler kimin? Ernst Bloch mu senden aldı yoksa sen mi ondan? Bloch'ta³⁰³ da görülen Mesih âlemine hükmeden o büyük haham bizzat *benim*; işte insan böyle onurlandırılıyor!! Bu Kabala hakkındaki ilk fikirlerimden biriydi.

Candan selamlarımla,
Gerhard

302. (Scholem'in Benjamin'e yazdığı ve şimdiye kadar bulunamamış bir mektubun sonu) Gerçekten de bu mektubun tam da ilk sayfasının ya da (ilk iki sayfasının) kaybolmuş olması ya da Doğu Berlin'deki Sanatlar Akademisi'nin Benjamin arşivinde henüz bulunamamış olması çok üzücü. Yaklaşık 10-12 Temmuz tarihlerinde yazılan mektup, Kafka hakkındaki elyazmasının onayıyla benim bu konuda belirttiğim ilk görüşleri içeriyordu ki onun 9 Haziran tarihli mektubuyla (55.) çakışıyordu.

303. Ernst Bloch'un *İzler*'inde aynı cümle "gerçek Kabalist bir haham" tarafından alıntılanır ki W. B. bu cümlelerin "büyük bir haham"a ait olduğunu düşünmektedir (GS II, s. 432). Ama daha 1932'de elinde benim yazdığım hali vardı ve kelimesi kelimesine şöyleydi: "Her şey burada olduğu gibi olacak – sadece az biraz daha farklı." Bu ifade, "Hasidizmin gelecek dünyaya ilişkin bir deyişi olarak" "In der Sonne" (GS IV, s. 419) adlı kısımda yer almıştır. Benim de buradan öğrendiğim insanın apokrif bir cümleyle ne denli övünebildiğidir.

57'ye ek olarak (ayrı bir kâğıtta)
Kafka'nın *Dava'sının Bir Nüshasıyla Birlikte*

Bu kadar mı ayrı düştük senden?
Tanrım, bize böylesine bir gecede
Bir zerre olsun barışından
Nasip eylemedin mi ya da haberinden?

Sözün sönüp gitmiş olabilir mi
Siyon'un (kalesinin) boşluklarında
Ya da hiç sızmamış mıdır
Zahiri olanın büyülü âlemine.

Dünyanın en büyük sahtekârlığı neredeyse
Çatısına dek tamamlanmış
Senin yokluğunla çarpılanların,
Tanrım, ayılmalarını sağla.

Öyle kendi başına parlıyor vahiy
Seni reddeden çağa
Sadece senin yokluğunun tecrübesi
Çağın senden edinebileceği.

Öyle kendi başına alır hafızadaki yerini
Zahiri olanın maskesini düşüren öğreti:
En kati miras
O gizli mahkemenin önünde.

Eyüb'ün terazisinde kılı kılına
Ölçülür mevkiimiz
Biçare Mahşer günündeki gibi
Anlaşılacak iç yüzümüz.

Sayırsız celselerle ortaya çıkar
Bizim kim olduğumuz.
Kimse bilmez yolun tamamını
Her kısmı bizi kör etmeye yeter.

Kurtuluşun kimseye bir hayrı olamaz
Bu yıldız çok mu çok yükseklerde
Tut ki oraya varmış ol
Bizzat kendinsin yolda engel oluşturan.

Şiddete teslim olunmuş,
Yakarışın artık bağlayıcılığı yok
Hayat bulamayacaktır
Kendine yoğunlaşmayan hiçbir yaşam.

Zora terk edilmiş,
Şeytan çıkarma artık bağlayıcı değil,
Hiçbir yaşam kendini açamaz
Kendi içine çökmeden.

Bu imhanın merkezinden
Bir ışık demeti süzülür
Ancak kimse bilmez
Yasanın bize buyurduğu yönü.

Bu keder dolu bilgi
Dokunulmaz biçimde önümüzde durduğundan beri
Bir duvak birdenbire yırtılmış
Tanrı, yüceliğinin önünde.

Senin yeryüzünde başlayan davan
Tahtının önünde mi sonlanacak?
Senin müdafaa edilmen mümkün değil
Burada yanılısamaya yer yok.

Burada sanık kim?
Sen misin, o mahluk mu?
Biri sana bunu soracak oldu mu
Suskunluğa bürünürsün.

Bu türden sorular sorulabilir mi?
Yanıt belirsiz mi?
Ah, buna göre yaşamak zorundayız,
Senin mahkemenin bizi sorgulayacağı güne değin.

58

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

17 TEMMUZ 1934

Sevgili Walter,
Doğum gününde sana yazıp en azından sembolik de olsa bugünü layıkıyla kutlama planımı gerçekleştiremedim. Çünkü beklenmedik bir şey oldu; belki sen de gazetelerden öğrenmişindir: Ch. N. Bialik aniden vefat etti ve senin doğum gününde Tel Aviv'de toprağa verildi. Filistin'in ve Siyonist hareketin ahlaki açıdan en önemli şahsiyetlerinden birinin beklenmedik ölümü herkesi sarstı. Bu ölüm şahsen beni de derinden etkiledi. Söz konusu bu kişi aynı zamanda "Halakha ve Aggada" hakkındaki bir makalenin yazarıydı. Bu makalenin çevirisini yaptığımı belki de Bern'deki zamanlarımızdan hatırlarsın. Oldukça önemli edebiyat yazılarından biridir bu makale.³⁰⁴ Ayrıca Bialik benim sık görüştüğüm kişilerden

304. Bu makale *Der Jude*'de yayımlandı (IV 1919, s. 125-130). W. B. pek çok çalışmasında bu yazıdan yararlandı.

biriydi. O entelektüel kimliğiyle alışılmadık bir biçimde bu topraklara zenginlik katıyordu. Ülkenin en üretken sözcülerindendi ve buradaki atmosferi bilen biri için bunun anlamı büyük, çünkü burada bu türden insanların hiç eksikliği duyulmuyor. Talmudcu alimler gibi, haham Akiba ya da Jochanan gibi o da kelimenin tam anlamıyla bir “öğretmen”di. Tel Aviv’den döndüğümde senin Kafka meselesinde benimkiyle kesişen mektubunu buldum. Bu arada önerini henüz senden duymadan ele almış olduğumu görmüş olmalısın. En başında ifade ettiklerimi bugün daha da pekiştirebilirim. Kafka’nın dünyası vahyin dünyasıdır; kuşkusuz bu, vahyi hiçliğe geri götüren o perspektiften ötürü böyledir. Senin bu bakış açısını yadsımana (bunu yadsıma olarak değerlendirmem gerekirse tabii; belki de bu yadsıma sadece Schoepsen ve Bröder’le³⁰⁵ girilen polemğin sonucudur ve aslında sadece bir yanlış anlamadan ibarettir) hiçbir koşulda katılmıyorum. Vahyedilenin *yerine getirilemezliği*, *doğru* anlaşılmış bir teolojiyle Kafka’nın dünyasına ilişkin mevcut anahtarın iç içe geçtiği noktadır. (Burada kastettiğim, Kabala’ya yoğunlaşmış bir şekilde teolojiden anladığım şeydir ve sen bu teolojinin ifadesini, senin de aşına olduğun gibi Schoeps’e karşı yazılan açık mektupta belirli oranda sorumluluk dahilinde ortaya konmuş olarak bulabilirsin.) Sevgili Walter mesele vahyedilenin animizm öncesi bir dünyadaki *eksikliği* değil, mesele bunun *yerine getirilemezliği*. Bu konuda anlaşmaya varmalıyız. Senin en sonunda sözünü ettiğin öğrenciler kutsal metinleri kaybetmiş olanlar değil (böyle bir şeyin olabileceği bir dünya da zaten Bachofen’in dünyası gibi değildir pek!); onların anlamını çözemeyen öğrencilerdir. Meselelerin tekinsizce somut olduğu ve adım atmanın mümkün olmadığı bir dünya hiçbir şekilde huzurlu olmayan, aksine *iğrenç* bir bakış açısı sunacaktır; bu da bana fazlasıyla zorlayıcı geliyor (ki sen anlaşılmaz bir şekilde “teolojik” bir yoruma karşı itiraz eder görünüyorsun ve o noktada şaşılabilir bir şekilde yüksek bir

305. “Schoeps ve Brod gibi yazarlar” anlamında.

“düzen”nin mahkemesinin ne zamandan beri çatı katında görülen mahkemedeki gibi arz edildiğini soruyorsun).

Öte yandan bu şekilde mukavemet gösterebilen kişilerin analizinde büyük oranda haklı olabilirsin; buna itiraz edecek değilim, ayrıca “anaerkil yapıya” ilişkin bir şeyler de mevcut orada ve sen o noktada inanılmaz derecede başarılı bir şekilde bunları ortaya koyuyorsun. Bazı şeyleri anlamış değilim, Kraft’tan alıntıladıklarını ise hiç anlamadım. Fakat taslağı bana bırakman durumunda denemede birkaç noktayı ele alabilirim diye umut ediyorum; özellikle de burada “Yahudi” kavramıyla alakalı kısmını ki bu kısım o denli açık ve ortadayken sen Haas’la birlikte gizli saklı tüm köşeleri eşeliyorsun ve insan bu konudaki suskunluğuna akıl sır erdiremiyor: Yasanın terminolojisi meselesini ısrarla ve sadece *en dünyevi* açıdan ele almakta inat ediyorsun. Ve bunun için Haas’a da gerek yok! *Halakha’nın Ahlaki Dünyası* ve bu dünyanın uçurumları ve diyalektiği, orada, gözünün önünde duruyordu.³⁰⁶ Mektubuma burada son veriyorum, çünkü bir an önce gönderilmesi gerekiyor. Seni Baader (onun ilk gönderdiklerinin bilgisini iletmiştim) hakkında, belirli bir şey söyleyecek duruma gelir gelmez, pek tabii ki bilgilendireceğim. Sana her şey için canıgönülden teşekkür eder ve maalesef halen hasta olan Escha’yla birlikte selamlarımı gönderirim.

Gerhard

306. Burada bizzat Kafka’nın *Dava’sında* yer alan, birbiriyle çelişen yorumlara atıf söz konusudur. “Yasanın Önünde” adlı bölümde çelişkili yorumlar getiren, katedraldeki “ruhani kişi”dir. (Ben katedraldeki ruhani kişinin bizzat “yasa”yı olmasa da meselin üzerinde durduğu ve yaydığı geleneği yorumlamayı bilen şifreli bir Halakhist, [Halakha’yı yorumlayan kişi. -çn] bir Rabbi olduğu düşüncesindeydim. Onun bir hapisane rahibi bile olsa, mahkemede bir memur olması boşuna değildir; bu kavram nasıl ele alınırsa alınsın, “yasa”yla belirli oranda işi olan biridir.)

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HELENE WEIGEL'İN DİKKATİNE

SVENDBORG ÜZERİNDEN SKOVBOSTRAND'A

20 TEMMUZ 1934

Sevgili Gerhard,

Dün nihayet uzun süreden beri beklediğim, “Kafka”yı aldığına ilişkin teyit geldi. Her şeyden önemlisi eklemiş olduğun şiirle birlikte bu teyidin değeri benim için paha biçilmezdi. İletişimimiz yıllardan beri (sadece) yazıyla sınırlı olduğu halde şu ana kadar hiç bu denli yoğun bir yetersizlik duygusuna kapılmamıştım. Sözünü ettiğim duyguyu anlayacağına eminim, ayrıca ancak yüz yüze konuşmanın mümkün kılacağı çeşitli ifade denemelerinden vazgeçip yine de şiir hakkında nihai bir şeyler söyleyebileceğimi düşünmediğine de eminim. Sadece “teolojik yorum” sorusu nispeten basit denecek biçimiyle karşımızda. Teolojik imkânın sadece bu şiirde kaçınılmaz bir şey olduğunu idrak etmekle kalmıyor aksine benim çalışmamın da –kuşkusuz kısmen de olsa– geniş bir teolojik yönünün olduğunu iddia ediyorum. Karşı çıktığım, teoloji alanında profesyonel olanların çekilmez tavırlarıydı ki –senin de itiraz etmeyeceğin gibi– bu tavır şimdiye kadarki tüm Kafka yorumlarına hâkimdi ve bize en kibirli manifestolarını henüz sunmadı.

Şiirin hakkındaki düşüncelerimi –ki dil açısından çok kıymet verdiğim *Angelus'tan Selam*'dan aşağı kalır yanı yok– daha ayrıntılı ele almak için sana hiç tereddüt etmeden benim addedebileceğim dizeleri belirteceğim: Bunlar 7. dizeden 13. dizeye kadar olanlar.

Sonuncusu Kafka'nın düşüncesi doğrultusunda mahşer gününün yansımasının dünyanın akışı içinde nasıl düşünülmesi gerektiği sorusunu ortaya koyuyor. Söz konusu yansıma yargıcı sanık mı yapıyor? Davayı ceza mı? Yasanın teşvik edilmesine mi yoksa yerin

dibine geçirilmesine mi hizmet ediyor? Kafka'nın bu sorulara bir cevabı yoktu, diye düşünüyorum. Fakat soruların soruluş biçimi ve benim onun kitaplarında sahnenin ve jestin rolünü açıklama vesilesiyle tespit etmeye çalıştığım biçim, soruların kendilerinin söz konusu olmadığı bir dünya düzenine işaret ediyor, çünkü soruların yanıtları, sorular hakkında bilgi verici olmaktan çok onları ortadan kaldırmaya yarıyor. Kafka'nın aradığı, sorudan uzaklaşan, soruyu yok sayan bu cevabın yapısıydı ki zaman zaman hayal âlemindeymişçesine bunu yakaladığı oluyordu. Ama her koşulda, bulduğundan söz edilemez. Ve bu nedenle de ürettiklerine bakıldığında diğer şeylerin yanı sıra başarısızlığa uğradığı gibi yalın bir gerçeklik var gibi geliyor bana. "Kimse bilmez yolun tamamını / Her kısmı bizi kör etmeye yeter." Fakat "Sadece senin yokluğunun tecrübesi / Çağın senden edinebileceği." derseni, ben de tam bu noktada yorumlama girişimime şu sözcükleri dahil edebilirim: Kafka'nın kurtuluşu (eğer şöyle söylememe izin verilirse) hiçliğin diğer yüzünde, onun kendi yapısı, malzemesi içinde nasıl aradığını, nasıl hissetmeye, algılamaya çalıştığını göstermek istedim. Ve buna, söz konusu hiçliğin aşılmasını Brod gibi teolojik açıdan yorumlayan her türlü yaklaşımın Kafka için bir zulüm olduğunu eklemek gerek.

Sanırım sana bu çalışmanın güncelliğini bir süre daha koruyacağını yazmış olmalıyım; taslağı geri göndermeni rica etmemin temelinde de bu yatıyor. Elindeki taslak, önemli noktalarda yapılan kimi değişiklikler gereği daha şimdiden geçerliliğini yitirdi, çünkü daha önceden yazdığım gibi bu çalışma beni burada da meşgul etti. Fakat arşivin için elyazmasının son halini gönderme sözü vermeye hazırım.³⁰⁷

Şimdi çalışmalarımızın birlikte (ki bu beni pek sevindiriyor) *Jüdische Rundschau*'da yayımlanacak olmasından hareketle, belki

307. Gerçekten de metnin yeni bir versiyonunu aldım (bkz. 66. mektup). W. B. elyazısıyla üzerinde düzeltmeler yapmamışsa, çalışmanın *Schriften*'de (Theodor W. Adorno [ed.], Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1961. –edn) yayımlanmasının ardından muhtemelen bu versiyonu saklamadım. Her koşulda bu metni dosyalarımın arasında bir daha bulamadım.

de bu durum, metnin nasıl yayımlanacağı konusunda Weltsch üzerinde bir etki yaratabilme fırsatını sana verebilir. Çalışmamı teşvik eden kişi olmandan hareketle bunu ancak senin yapman mümkün olabilir. Bu metnin son haline bakman –şu an sende bulunan nüshayı bana geri gönderdikten sonra sana postalayacağım– metnin kısaltılarak basılmasının bende yaratacağı hoşnutsuzluk konusunda seni her tür genel düşünceden daha fazla ikna edecektir. Belki de *Jüdische Rundschau*'nın haftada iki kez yayımlanmasından hareketle çalışmanın tamamının parçalar halinde yayımlayabileceği ihtimali üzerinde durabilirim. Weltsch'i bu konuda ikna etmenin bir yolunu bulabilir misin diye düşünmeni rica edeceğim.³⁰⁸

Senin de tahmin edeceğin gibi ücretin ne olacağı benim için önemli.

Umarım pek yakında Baader'i aldığını teyit edersin. Onun bir yandan kütüphanende, en azından hayalimde canlandırıldığım kadarıyla (*in imagine*) da olsa muhafaza edileceğini bilmek beni sevindirir de maddi sorunlar şu sıralar öylesine korkunç boyutlara ulaştı ki kitaplığın satılmasıyla elde edilecek tutarın benim için önemi muazzam. Alman arkadaşlarımla küçük destekleriyle son ayların üstesinden gelmiştim, ancak Almanya'da cereyan eden hadiseler³⁰⁹ nedeniyle bu yardımdan da oldum. Kitaplığımın Avrupa'nın muhtelif yerlerinde dağılıp kaybolmasını istemediğimden kalan son paramı Paris'teki kitaplarımın gemiyle buraya getirilmesi için harcadım; böylece şimdi elimde hiçbir kaynak olmaksızın kalakaldım ve günün birinde B.'nin³¹⁰ misafirperverliğine mecbur olmak gibi güç bir durumdayım.

Sanırım sana *Nouvelle Revue Francaise* için Bachofen hakkındaki bir makale hazırlamaya başladığımı yazmıştım. Böylece onu ilk

308. Araya girdimse de başarı sağlayamadım.

309. Burada Hitler'in "Röhm harekâtı" ima ediliyor. Söz konusu Alman arkadaşların kimler olduğu belki W. B.'nin Doğu Berlin'de bulunan diğer yazışmalarından tespit edilebilir. Benim tahminimce o kişiler arasında Fritz ve Julia Radt da vardı.

310. Brecht. –çn

kez bizzat kendim okumuş oluyorum; şimdiye dek ağırlıklı olarak Bernoulli ve Klages'den³¹¹ okuduklarım belirleyiciydi.

Svendborg'un iyi yanlarından biri de burada bir radyonun olması; insan radyoya eskisinden daha çok ihtiyaç duyuyor. Böylece Hitler'in meclis konuşmasını dinlemiş oldum. Bu bir ilkti benim için; üzerimdeki etkisini tahmin edebilirsin.

Bugünlük bu kadar. "Kafka"daki hikâyelerinin kaynağı benim sırrım olarak kalacak. Bu sırrı sana ancak görüştüğümüzde³¹² açacağım, fakat şimdiden bir dizi nefis hikâyenin daha olacağı sözünü verebilirim. Kitty Marx'a selamlarımı ilet ve ona son mektubuma yanıt vermeyerek bana attığı oku halen göğsümde taşıdığımı söyle.

Candan selamlar,
Walter

60

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

26 TEMMUZ 1934

Sevgili Walter,
Baader ciltleri eksiksiz geldi ve ben kütüphaneyi satın alması için teşvik etmek yönünde atılacak tüm adımları attım; satın alma da şüphesiz gerçekleşecek. Şimdi senden rica edeceğim teknik bir şey var: Kütüphane, resmi evrak olarak satın alınan eserlere dair senin tarafından imzalanmış bir faturaya ihtiyaç duyuyor. Mektuba bir fatura ekliyor ve bunu bir an önce imzalayıp göndermeni rica

311. C. A. Bernoulli, *Johann Jacob Bachofen und das Natursymbol* (1924); bkz.

GS III, s. 43-45 ve *Briefe I*, s. 409-410 (B. ve Klages hakkında).

312. Puşkin, *Anekdoten und Tischgesprache*, Münih: Allgemeine Verlagsanstalt, 1924, s. 42.

ediyorum. Söz konusu tutar da fatura ellerine geçtikten hemen sonra ödenecek. Danimarka'daki adresin hâlâ geçerli mi? Çekle ödeme yapılması senin için uygun mudur? Bizim tercih ettiğimiz ödeme şekli bu. Buradan posta yoluyla tüm ülkelere ödeme yapamıyorsun, yapsan da oldukça uzun sürüyor. Posta ücreti pullara göre hesaplandı, fakat birkaç pul eksik olduğundan buradan D.'ye³¹³ iadeli taahhütlü gönderirken ne tutacağına tekrar tartarak baktık. Tutar yine de daha yüksekse lütfen faturayı düzelt ve yeniden bir fatura yaz. Bu türden kitaplar için kütüphane 16 sterlinden fazla ödeyemiyor. Umarım bu mesele her iki tarafın da memnuniyetiyle sonuçlanmış olacak. Böylesine kıymetli bir yazarın üniversite kitaplığında yer almasını saygıyla ve sevinçle karşılıyorum.

Kafka hakkındaki her iki mektubum da eline geçecektir. Daha sonra başka şeyler hakkında da fikir beyan etmek istiyorum. Tam Tel Aviv'e gitmek üzereyken senin için önemli olan bu haberi az önce aldığım için alelacele yazıyorum. Kitty Steinschneider'in bir hafta önce doğan ilk oğlunun sünnetine Agnon'la birlikte katılmak üzere yola çıkıyorum.

Candan selamlar,
Gerhard

313. Danimarka. -çn

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HELENE WEIGEL'İN DİKKATİNE
SVENDBORG ÜZERİNDEN SKOVBOSTRAND'A
26 HAZİRAN 1934

Sevgili Gerhard,

Bugün sadece birkaç satır yazabileceğim.

Az önce Paris'ten senin Breuer'i eleştiren makalenı aldım ve büyük keyifle okudum.³¹⁴ Bu denemenin amaç edindiğı pek çok konu bağlamında ne denli bilgisiz olduğumu değerlendirebilecek en iyi kişı sensin. Yine de burada söz konusu olan temel sorunların –umarım senin için açıklayıcı olur– farkına vardım. En azından gördüğüm kadarıyla senin eleştirel söyleminin odak noktasını dünyevi tarih fikrine karşı bağışıklık kazanmış olan teokrazi ve *Heilsgeschichte*³¹⁵ oluşturmaktadır.

Okuduğum bu nüshayı ödünç aldım; lütfen bana bir an önce bunu tedarik et. Ayrıca bu noktada senden Kafka'yı geri göndermeni rica edeceğim. Sana mümkün mertebe üzerinde sayısız defa (!) değışiklikler yapılmış nihai halini göndereceğim.

Bu meselede ise Weltsch'ten şimdiye kadar maalesef somut bir şeyler duymadım.

Danimarka ve Filistin arasında mektuplaşmanın bu denli uzun sürmesi çok üzücü. Sana iadeli taahhütlü olarak dört paket halinde gönderilmiş Baader ciltlerinin eline geçtiğine dair belgenin henüz bana ulaşmamış olmasını ancak bu şekilde açıklayabiliyorum.

314. İsaak Breuer (1883-1946) Almanya'daki aşın ortodoks Yahudilerin edebi anlamdaki sözcüsüydü. "Politik der Mystik" adlı makalem, Breuer'in 1934'te yayımlanan *Der neue Kusanı, ein Weg zum Judentums* adlı eserini eleştiriyordu. Bu eser Almanca Yahudi teolojisi edebiyatında ilk kez Kabala'yı Yahudi düşüncesinin temeli olarak ele alıyordu. Benim söz konusu makalem *Jüdische Rundschau*'da (17 Temmuz 1934) büyük bir başlık atılarak yayımlandı. Daha sonra özel bir baskıda da yer aldı.

315. Selamet tarihi. –çn

Meselenin ne denli önemli olduğuna gelince: Almanya'dan gelen ve şimdiye kadar güvendiğim küçük yardım, gelişen bir dizi olay yüzünden artık sağlanamayacak.³¹⁶ Böylece bu durum beni misafir eden arkadaşım için önünde sonunda bir sorun teşkil edecek.

Nouvelle Revue Française için Bachofen hakkında bir deneme yazma işiyle ve bir de –başka bir bağlamda– fevkalade bir radyo sayesinde haber aldığım politik olaylarla meşgulüm. Dün gece radyoda dinlediklerim –Dollfuß'un öldürülmesi de dahil– Hitler'in 17 Temmuz'da yaptığı konuşmayla boy ölçüşecek denli büyük bir skandal. Sanırım senin de bu bilgilere ulaşma ihtimalin söz konusu ve fırsatını bulduğunda, ki önümüzdeki zaman diliminde bu fırsatların eksikliğini duymayacağız, bu bilgileri görmezden gelmezsin umarım.³¹⁷

Lütfen bir an önce haber ver bana.

Candan selamlar,
Walter

62

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

(4 AĞUSTOS 1934)

Sevgili Gerhard,

Sana teşekkür etmek ve faturayı göndermek üzere bugün sadece birkaç satır yazabileceğim. Öncelikle iki kez rica ettiğim halde Weltsch'ten hâlâ Kafka hakkında nihai bir cevap alamadım. Kuş-

316. Bu yardım o zamanlar hâlâ Berlin'de oturan Fritz ve Julia Radt tarafından sağlanıyordu ve anlaşılan Hollanda'ya göç edene dek yardımlarına devam etmişlerdi. Bu, oğulları profesör Stefan Radt'ın bulunduğu ve bu kitap matbaaya gitmeden hemen önce bana ulaştırdığı W. B. mektuplarından anlaşılıyor.

317. Benim radyom yoktu.

kusuz onun yaptığı iş bugünkü koşullar düşünüldüğünde kaygısız bir iş değil. Fakat yine de bir buçuk ay içinde çoktan karar vermiş olması gerekirdi. Mesele denemenin kabul edilmesinden çok –ki kabul edeceğini söylemişti– nasıl basılacağının düzenlenmesiyle ilgili. Metnin kısaltılmadan yayımlanması benim için çok önemli elbette.

Bunu sana yazıyorum, çünkü onunla az ya da çok ama düzenli olarak temas halinde olduğun ihtimalini göz önünde bulunduruyorum.³¹⁸ Bu meseleyi ona hatırlatırsan bana iyilik yapmış olursun.

Ayrıca senden olduğu gibi Weltsch'ten de bana elyazmasını göndermesini rica ettim, böylece metni güncelleyebilirim. Bugün aynı ricayı sana bir kez daha yöneltirken çoktan göndermiş olduğun umudunu taşıyorum.

Dora'nın mesleki açıdan İtalya'ya yerleşme aşamasında olması belki seni ilgilendirir.³¹⁹ Stefan geçici olarak hâlâ Almanya'da, ancak gördüğüm kadarıyla o da yıl sonundan önce İtalya'ya gitmek üzere oradan ayrılacak.

Burada yazın hem iyi hem de kötü tarafları var. Kötü tarafı iklim koşulları, ancak yaza dair alışıldık hoş şeyleri de ele almak gerekiyor ki bu da yürüyüş yolları, uzun yürüyüşler, yüzme fırsatı gibi şeyleri içeriyor. Beni ağırlayan arkadaşlarım³²⁰ için doğanın sunduğu bu türden sevinçlerin manası benim onlara yüklediğimden daha da az. Çiftlik evlerinin konumu aslında güzel ama onları ve komşuları olan beni neredeyse tamamıyla bu türden hoş etkinliklerden tecrit ediyor. Bu tecritlik hali yavaş yavaş sıhhatimde kendini göstermeye başladı; gerçi sözünü ettiğim şey fiziksel değil, daha çok psikolojik anlamda bir eksiklik ve B.'yle³²¹ aramız, diyalogumuz her anlamda iyi olsa da durum değişmiyor.

318. Bu yanlış bir varsayımdı, çünkü Robert Weltsch Kudüs'e geldiğinde onu görmüştüm, ancak bu mesele dışında onunla hiçbir zaman yazışmadım.

319. Dora sonbahar başlannda *Villa Verde* adında bir pansiyon açtı ve böylece W. B.'ye sık sık hatta aylar boyu kalacağı bir yer sunmuş oldu; bu da B.'nin hayatını oldukça kolaylaştırdı.

320. Brecht ve Helene Weigel. W. B., J. Selz'in de tasvir ettiği gibi uzun yürüyüşleri çok severdi. Ben de onunla birlikte uzun yürüyüşlere çıkmıştım.

321. Brecht. –Çn

Belki de benim mevcut hoşnutsuzluğumda politik koşulların şekillenmesinin de payı vardır; geçen hafta boyunca zaman zaman mütevazı bir iyimserliğin mümkün olduğu duygusuna kapıldıysam da bu duygu memleket koşullarının umut kırıcı bir şekilde yorumlanmasıyla yitirildi.

Şu an yazdıklarım, dediğim gibi, sadece teşekkürümü iletirken eklemek istediklerimden ibaret. Senden daha etraflıca haber aldığım vakit ben de daha ayrıntılı yazacağım. Hemen ardından Kafka'nın ikinci versiyonuna ilişkin senin de konu edindiğin yeni fikirlere değineceğim. Bu fikirlerin devamını sabırsızca beklediğimi kuşkusuz söylememe gerek yok. Escha'nın iyileşmesini canıgönülden dilerim, selamlar.

Walter

Not: Paranın çek olarak Raahange Hanım'ın her zamanki adresine gönderilmesini rica ederim.

63

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

(11 AĞUSTOS 1934)

Sevgili Gerhard,

Şimdi, muhtemelen Kafka'yı son kez ele aldığım şu anı senin itirazlarından bazılarına kesin bir şekilde yanıt vermek ve aynı zamanda senin yaşadığın yere ilişkin soruları dahil etmek için bir fırsat olarak değerlendireceğim.

Kesin bir şekilde diyorum, çünkü kimi fikirler yeni haline zaten dahil edilmiş durumda. Oldukça büyük değişiklikler söz konusu. Elinde bulunan elyazması daha önce de söylediğim gibi çoktan tasfiye edildi. Her gün bekliyorum. Sen asıl metni bana gönderme-

den üzerinde değişiklik yaptığım metni senin için temize çekmem mümkün değil.

Önceden acil birkaç ricada bulunacağım: 1) eğer mümkünse bana Bialik'in *Haggadah ve Halakha* eserini en kısa zamanda ulaştırman; bu metne ihtiyacım var. 2) bana hatırlattığın Schoeps'e yazılmış mektubu şu sıralar aramızdaki ucu açık tartışmanın belgesi olarak bana göndermen.

Şimdi asıl noktalara gelelim.³²²

1) Benim çalışmamın senin şiirinle ilişkisini şöyle açmaya çalışayım: Sen "vahyin hiçliği"nden (aşağıdaki 7. maddeyle karşılaştıır), davanın yürütölüşünün selamet tarihli perspektifinden yola çıkıyorsun; bense küçük ve asılsız, saçma bir umuttan yola çıkıyorum, aynı zamanda bu mahluklar için de geçerli olan umuttan ve beraberinde bu saçmalığın yansıma bulduğu mahluklardan.

2) Utancı, Kafka'nın en güçlü tepkisi olarak tanımlarsam, bu hiçbir şekilde benim diğer yorumlarımla ters düşmez. Tersine, ilkel dünya, Kafka'nın gizli şimdiki zamanı, bu tepkiyi özel olanın alanından çekip çıkaran tarihsel-felsefi dizindir. Kafka'nın anlatımını temel alacak olursak Tora'nın (Tevrat) çabası boşa çıkarılmıştır.³²³

3) Kutsal metne ilişkin sorunun da bu meseleyle bağlantısı var. Öğrenciler yazıyı kaybetmiş midir ya da yazının gizemini çözememişler midir, bu hep aynı sonuca çıkar, çünkü yazı ona ait olan anahtar olmadan "yazı" değil yaşamdır; Schloßberg'teki köyde yaşanıldığı kadardır. Yaşamın yazıya

322. Kafka mektubuna ilişkin Scholem'e yazılmış notlar için bkz. GS III, s. 1245-1246. Bu notlar gönderilen mektupla sadece kısmen örtüşmektedir ve benim 57. mektupta kaybolan açıklamalarımla da (basılı mektubun 6. paragrafının son cümlesinde olduğu gibi) içermektedir. 5. paragraftaki bir cümle de buna işaret etmektedir.

323. Bu notlara bir cümle daha eklenmiş, fakat bu cümle mektupta yer almıyor: "Bir zamanlar Musa'nın yerine getirdiğı şeylerin hepsinin çağımızda telafi edilmeye ihtiyacı var."

dönüştürülmesi girişiminde “dönüş” ün manasını görüyorum ki bu manaya Kafka’nın birçok meselinde yer verilmiştir. Ben içlerinden “En Yakın Köy” ile “Kömür Kovası Üzerinde”yi seçtim. Sancho Panza’nın varoluşu örnek niteliğindedir, çünkü her ne kadar aptalca ve Don Quijotevari de olsa kişinin kendi varoluşunu yeniden okumasından ibarettir.

4) Yazıyı kaybetmiş öğrencilerin anaerkil dünyaya ait olmadıklarını, öğrencileri söz konusu yardımcıları ve mahluklarla aynı kategoriye koyarak en başından beri vurguladım. Kafka’nın söylediğine göre onlar için “sonsuz bir umut” mevcuttur.

5) Kafka’nın eserindeki “vahyediliş” perspektifini yadsımadığım, “vahyediliş”i deforme edilmiş olarak tanımlamakla “vahyediliş” için söz konusu olan mesiyani yaklaşımını kabul etmiş olmamdan anlaşılıyor. Kafka’nın mesiyani kategorisi “dönüş” ya da “tahsil”. Teolojik yoruma mani olmak istemediğim –bizzat kendim bu yorumu uyguluyorum– yönündeki tahminin doğru. Mani olmak istediğim yorum Prag’dan gelen o arsız ve patavatsız yorum. Yargıcın davranışını temel alan argümanı dayanaksız olduğu için geri çektim (Hatta senin düşüncelerin henüz bana ulaşmamışken).

6) Kafka’nın sürekli olarak yasada ısrar etmesini eserinin ölü noktası olarak görüyorum ki bununla söylemek istediğim sadece, tam da yorumlama bağlamında bu noktadan hareket edemeyecek olduğumdur. Gerçekten de bu kavramı ayrıntılarıyla ele almak istemiyorum.³²⁴

7) Kafka’nın vahiy dünyasını onun hiçliğine açılan bir perspektiften ele aldığına dair yaptığın değişikliği açıklamanı rica edeceğim.

324. Bu noktada da notlardaki ifade daha açık: “Eğer bu ısrarın –Kafka’nın sürekli yasayı vurgulamasının– eser açısından bir işlevi olacaksa (ki ben bunun ucunu açık bırakıyorum), resimlerden yola çıkan bir yorum benimkinde olduğu gibi kişiyi işleve götürecektir.”

Bugünlük bu kadar. Sana yollamış olduğum faturanın eline geçmiş olması gerekir. Escha'ya geçmiş olsun dileklerimi ilet lütfen. İçten selamlar.

Walter

Not: Weltsch'ten halen net bir bilgi alamadım! Spitzer'e yazdığım, içinde önerilerimin olduğu uzun mektubumu da birkaç cümleyle bile olsa yanıtlamadı!

64

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

14 AĞUSTOS 1934

Sevgili Walter,
Dün 4 Ağustos tarihli mektubun geldi. Ödemenin yapılması (çek olarak) mümkün mertebe hızlandırılacak ve çekin bu hafta sana doğrudan kütüphaneden ve iadeli taahhütlü olarak gönderilmiş olduğuna emin olabilirsin. 26 Temmuz tarihli birkaç satırın ve gazete kupürlerin de bana sorunsuz bir şekilde ulaştı. Bense Kafka elyazmasını³²⁵ talep ettiğin üzere on gün önce sana gönderdim ve ayrıca bu mesele bağlamında Robert Weltsch'e de yazdım. Weltsch'in senin denemeni, Schocken Yayınevi'nin Kafka'nın yeni baskısını yapmasının ardından konuyla ilgili bir makale olarak yayımlayıp yayımlayamayacağını görmek üzere beklemek istediğini tahmin ediyorum.³²⁶ Yazıyı kısaltmadan yayımlayabileceğinden emin değilim. Her koşulda bunu ona önerdim. Şüphesiz kimi noktalarda

325. Mektupta yanlışlıkla "Kraus elyazması" yazmışım.

326. Bu yazı gerçekten de söz konusu baskıya dikkat çekmek üzere baskıdan önce yayımlandı.

kendini daha açık ifade etmen gerekir; sanırım özellikle de ikinci bölümde, fakat üçüncü bölümde açıklama kısmen o kadar kısa tutulmuş ki bence yanlış anlaşılmaya ya da hiç anlaşılmamaya müsait. Bu açıklamaya göre kuşkusuz ilk bölüm en iyisi ve üstelik çok ikna edici; daha sonraki alıntılar ise yer yer çok fazla ve yorumlarsa kısmen yetersiz. Doğa tiyatrosuyla ilgili bölüm ise fevkalade. Jestlere dair anıştırmalarınınsa herkes için, özellikle de oradaki açıklanamaz bölümleri bilmeyenler için *bütünüyle anlaşılır*. İnan bana bu denli çok kısaltmanın olması insanı çıldırtıyor.

Denemenin üzerinde yeniden çalışıp metni genişletmek üzerine düşünülmesi gerekir. Diğer görüşlerle karşılaştırıp alıntılar daha net bir şekilde düzenlenebilir ve tamamı özel küçük bir kitap olarak Schocken Yayınevi'ne sunulur. Mutlaka tıpkı "Yasa Önünde"de olduğu gibi zorunlu olarak ön plana çıkan Halakha ve Talmud düşüncelerine yer veren bir bölüm burada da olmalı. Kraft'a yer veren bölümlerse maalesef hiç anlaşılmıyor ve ayrıca bir faydası da yok, ancak bu bölümleri daha yakından ele alman durumunda belki bir faydası olur.

Ayrıca Kafka'yı şahsen tanıyanların hepsi babasının *gerçekten de* "Hüküm"deki gibi bir figür olduğunu belirtiyorlar. Sözle anlatılamayacak denli ailesine eziyet eden fevkalade korkunç bir insanmış. Belki bu ilgini çeker.

Almanların yaptıklarına dair bilgi almak için radyo dinlemem yönündeki tavsiyelerinin benim üzerimde bir etkisi yok. Bu aleti ne politik ne de herhangi başka bir birikimim adına kullanırım; sanırım bu konudaki iyimser fikrinle birlikte geçenlerde işlevleri hakkında yazdığın diğer iyimser umutlarını da yitireceksin. Bir keresinde radyoda Hitler'in on dakikalık bir konuşmasını dinledim ve o zamandan bu yana bu türden akustik hazlar benim için manasını yitirdi. Ayrıca cinayet ve benzeri olaylarla konudan sapmayarak Almanya'yla ilgili konularda karamsar hükümlerde bulunma yönündeki fikrimde baki kaldığımdan ve diğer her türlü hükmü bir yanılsamadan ibaret gördüğümden, bu yolla bilgi edin-

men konusundaki heyecanına katılmadığımı tahmin edebilirsin. Bizden birinin olayları bir hafta sonra duyması, güncel şeyleri takip etme konusundaki gayrimeşru tüm talepleri fazlasıyla karşılıyor.

Breuer hakkındaki yazımı okumuş olman, sana şu an özel baskının bir nüshasını gönderme sürprizinden mahrum bıraktı beni. Bu tartışmanın döndüğü dünyanın senin tarafından gereksiz bir şey gibi algılanmamasını bekleyemem, ancak benim Almandada kendimi göstermeme dair bu nadir oyundan senin de haberin olmalıydı. Söz konusu bu yazı, beklenildiği üzere (ve kısmen zaten böyle olması amaçlanmıştı) büyük bir skandala yol açtı ve şimdi yazışmaların masraflarını üstlenmem gerekiyor. Ayrıca o gereksiz başlığın sorumlusu hiçbir koşulda ben değilim; bunu bana layık gören Weltsch ki anlaşılan satışları gözetmiş.³²⁷

Berlin'de *Çocukluk*'un *Frankfurter Zeitung*'da parça parça yayımlanmaya devam ettiğini bana tanıdık gelen son bölümden çıkardım. Metnin sen İbiza'dayken anonim biriyle birlikte üzerinde çalıştığın Fransızca çevirisine ne oldu? Bir daha bu konuda bir şey duymadım.

Fr. Borkenau'nun *Der Übergang vom feudalen zum bürgerlichen Weltbild* (Feodal Dünya Görüşünden Burjuva Dünya Görüşüne Geçiş) adlı eserini okudum. Pascal ve Descartes'ı Marksist bir açıdan ele alan kalın bir kitap.³²⁸ Bu kitabı biliyor musun? Marksistler ya da Marksist olmak isteyenler için ikaz niteliğinde bir örnek. Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün böyle bir şey yayımlamış olması sofu, yakışksız entelektüel gevezeliklere meyli olduğunu gösteriyor. Fakat bundan daha sansasyonel olanı *Fackel*'in³²⁹ 320 sayfa halinde birdenbire yeniden yayımlanması. Evet buna ne dersiniz?

327. Burada sözü edilen, *Jüdische Rundschau*'nun sokaklardaki satışı. O zamanlar Yahudi olmayanlar tarafından da sıkça okunan *Jüdische Rundschau* henüz yasaklanmamıştı, fakat daha sonra yasaklandı.

328. Bkz. 11. ve 65. mektup.

329. Burada söz konusu olan derginin ünlü 890-905 sayısıydı: "Fackel neden yayımlanmıyor?"

Ve ben sonunda dergiyi ciltletmek zorunda kaldım. Kudüs'te bu dergiyle aynı esnada Werner Kraft³³⁰ da ortaya çıktı, ancak ben henüz kendisini görmedim.

Az önce çekini getirdiler! Bunu da buraya ekliyorum.

Candan selamlar,
Gerhard.

Dora'dan haber almayalı bir yıl oldu. İtalya'da ne yapıyor? Ve İtalya'nın neresinde?

65

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

15 EYLÜL 1934

Sevgili Gerhard,
İtiraf etmeliyim ki yazmak için Kafka hakkında numaralanarak düzenlenmiş görüşlerimin sana ulaşmış olduğuna dair teyidi beklemeyi düşünmüştüm. Ancak Baader ciltleri için ödenen çeki aldığıma dair teşekkürlerimi sunma gerekliliği bu satırların daha fazla ertelenmesine izin vermiyor. Breuer hakkındaki eleştiri yazısının özel baskısıyla Schoeps'a yazılan mektubun bir kopyası için de sana teşekkür borçluyum. Fakat bu kez açıkça dış koşullara değinmek zorundayım, çünkü şu sıralar iç dünya anlamında oldukça korunaksız ve her türlü saldırıya açığım, bu da yazma konusundaki son enerjimi benden alıyor. Öte yandan şimdilerde tesadüfi bir şekilde B.'nin geçici bir süreliğine burada olmamasından hareketle tümüyle yalnız kalma fırsatım oldu. Ve ben bu fırsatı mümkün mertebe

330. Kraft *Fackel*'in sıkı bir okuyucusuydu.

değerlendirebilmek adına kendimi *Zeitschrift für Sozialforschung* için hazırlayacağım yeni yazıya –sana bundan bahsettim, değil mi?– adayacağım: *Neue Zeit*'in³³¹ (Yeni Çağ) kültür politikasına özetleyici bir geriye bakış. Konunun ele alınabilen somut yönlerinin yanı sıra oldukça zorlayıcı tarafları da mevcut. Fakat sana Weltsch'in Kafka'yı parça parça –yarı yarıya kısaltılmış olarak– basması durumunda bana layık gördüğü ücretin 60 mark olduğunu söylesem, şu an "Kafka" başlığı taşıyan edebi herhangi bir konuyu ayrıntılı olarak ele almak istemediğimi ve bunun şimdilik benim için nihayetlenmiş olduğunu anlayacaksınız.

Buradan Kafka çalışmamın sonuca ulaştığı çıkarılmamalıdır, aksine onu bir dizi farklı düşünceyle geliştirmek isterim. Senin Schoeps'e yazdığın mektupta kaydadeğer ifadelerin bana farklı bakış açıları sunuyor. İfaden şöyle: “hiçbir şey... tarihsel zaman açısından, bu ... vahyedilen sözün, ‘mutlak somutluğu’ndan ... daha fazla somutluğa ihtiyaç duymuyor. Mutlak olarak somut olan, hiçbir şekilde yerine getirilemez”³³² Bununla Kafka'ya dolaysız olarak isabet eden bir hakikat ifade edilmiştir ve aynı zamanda ilk kez, onun başarısızlığının tarihsel boyutuna açıklık getiren bir bakış açısı getirilmiştir. Fakat bu yaklaşım ve ardı sıra diğer düşüncülerin kesin olarak açıklanabilecek bir biçim alması biraz daha zaman gerektirecek. Çalışmalarımın ve sana yazdığım mektuplardaki yorumların tekrar okunmasıyla birlikte bunlar senin tarafından daha anlaşılır olacaktır ve tam da bu meselenin, düşüncemin farklı patikalarının kesişme noktasını oluşturmaya uygun olduğu sonucuna varılacaktır. Metin esaslı bir biçimde değerlendirildiğinde şüphesiz Bialik'in makalesine göndermede bulunmaktan vazgeçer-

331. Eğer yanılmıyorsam Brecht'te Sosyal Demokrat Partisi'nin ideolojik yayını olan *Neue Zeit* (Yeni Çağ) dergisinin tüm sayıları mevcuttu. Bu çalışma birtakım ön çalışmalar yapmanın ötesine geçemedi, ancak W. B.'nin bu döneme ait mektuplarında pek çok kez bu çalışmaya değinilir.

332. W. B. benim “Açık Mektup” umu daha ilk kez okuduğunda bu cümleden etkilenmişti. Bkz. 12. mektup

meyeceğim. *Der Jude* adlı derginin söz konusu sayısını bana ödünç vermek üzere bulabilir misin?

Bir süre daha dış dünyaya ilişkin sorularla meşgul olmak üzere –çünkü bugün iç dünyamı daha fazla zorlamayacağım– Weltsch’in ödeyeceği miktar bu olsa bile baskıya gitmesini kabul ettiğimi itiraf etmek dışında bir şey yapamam. Fakat ödeyeceği tutara ilişkin kararı tekrar gözden geçirmesini olabildiğince kibar bir biçimde rica ettim. Umarım en azından toplu eserler vaktinde bana ulaşır. Kitaplığımın kaderi ne denli karanlık ve kaygı verici olursa olsun –burada Svendborg’da sadece küçük bir bölümü mevcut– kendimi harekete geçmek konusunda cesaretlendiriyorum; örneğin bir işi daha halletmiş olmak adına az önce Hofmannstahl’ın yeni çıkan *Volksausgabe*’sini edinmek için S. Fischer’e müracaat ettim. Ayrıca Dr. Spitzer’e güvenilir mi, bilmiyorum. Schocken almanağı için ödeme yapamayacağına dair söylediklerini dikkate almaksızın ona yazdığım ve almanakla ilgili yazılar için sunduğum ayrıntılı önerilerin yer aldığı mektubuma hiçbir şekilde yanıt vermedi!

Evet, şimdi *Fackel* benim de elime geçti. Fakat bu temastan sonra bir Galicyalının bile elleri tutulacaktır, kendi dilime değinmeyeceğim bile. Burada gerçekten yeni bir Timon³³³ baş gösterdi; hayatı boyunca kazandıklarını dost bildiği yanlış kişiler arasında onlarla alay edercesine gülerek dağıtan bir Timon.

Son olarak: *Berlin’de Çocukluk*’un Fransızca çevirisini hatırlaman ne iyi! Bu çevirinin beş bölümü mevcut, fakat birlikte çalıştığım kişiyle kavgaya tutuştüğümüz için bunların değerlendirilmesi söz konusu değil. Kavgaya sebebiyet veren koşullar resmedilebilir, ancak mektupta dile getirmeye pek müsait değil; sadece bu çalışmayla ilgisi olmadığı söylenebilir.³³⁴ Belki bir gün durumumuz

333. W. B., burada Shakespeare’in Atinalı Timon adlı eserine değiniyor. Bu oyun Karl Kraus’un en sevdiği oyundur. W. B.’nin Kraft’a yazdığı mektuba da bakabilirsiniz: *Briefe II*, s. 623.

334. Jean Selz, *Über Walter Benjamin* (Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1968) adlı kitabının 47. sayfasında ve devamında Benjamin’le ilişkilerinin neden kopma noktasına gel-

öyle iyi olur ki sakın bir akşam sana İbiza'da geçirdiğim son yazı bütün parlaklığı ve sefaletiyle tasvir edebilirim.³³⁵

Bugünlük bu kadar. Umarım senden bir an önce haber alırım. Candan selamlar. Bu arada Escha'nın sağlığı nasıl? Onun sağlığı için iyi dileklerimi de iletmek isterim.

Walter

66

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

20 EYLÜL 1934

Sevgili Walter,

Son mektubun 11 Ağustos tarihli son mektubumla çakışmış olmalı. O zamanlar geri talep edilen Kafka elyazması ile Baader ciltleri için kütüphaneden alacağın çek söz konusuydu. O gün bugündür senden hiç haber almadım ve mektubumu aldığına dair bir teyit beklediğim için yazmayı günden günde erteledim; nihayet kefaret gününün bir sonraki gününde sana yazma hakkını kendimde buldum. Bu esnada Detlef Holz mahlasıyla basılacak iki yazın, bir de Fransa'dan, bilmediğim bir adresten, "Kafka" elyazmanın üzerinde değişikliklere gidilmiş bir versiyonu elime geçti ki ayrıca bunun için de sana canıgönülden teşekkür ederim. Aylardır Weltsch'ten hiç haber almadım ve senin çalışmanın yayımlanması meselesinin

diğini kendi açısından ele almaktadır. Bu anlatılanlar 1934 Mart'ına aittir. W. B.'nin burada ima ettiği şey Selz'in anlattıklarıyla örtüşmez. Fakat Selz'in, Benjamin'in İbiza'da bir kereye mahsus esrimesine (ya da alkol zehirlenmesine) tanıklık ettiğine dair anlattıklarının doğru olduğuna dair tüm emareler mevcuttur. (Hatırladığı bazı ayrıntılar için aynı şey söylenemez; tabii W. B. ona bilerek yalan söylememişse.)

335. Bu cümle de "Agesilaus Santander" metninin yorumlanırken göz önünde bulundurulması gereken arka planı yansıtır.

son durumu nedir, bilmiyorum. Bu konu hakkında yazdığım son mektubuma da yanıt alamadım. (Bu konuda bilgisi olanların söylediğine göre J. R. politik anlamda rejimin karşısında fevkalade güç bir durumda ve tüm güçlülere rağmen manevralar geliştiriyor, fakat Weltsch'in yazmamasının nedeni bu mu, bilemiyorum.) Değişiklik yaptığın metinle bayağı bir uğraştım; gerçekten de metnin herkes tarafından açıkça tartışılmasını isterdim.³³⁶ Geçtiğimiz haftalarda Rang'ın oğlunun Kafka hakkında yazdığı –Kraft'tan ödünç aldığım– makaleyi okudum³³⁷ ve okurken kendimi ne denli öfkelenmiş ve kızmış bulduğumu tarif dahi edemem. Bu türden yorumların benim için kaydadeğer bir yanı yok; tıpkı bir Cizvit'in, Lao-tse'nin kilise dogmalarının dünyasına dair yaklaşımını ele aldığı bir incelemesi beni ne kadar ilgilendirirse işte o kadar; dahası böylesine boş konuşmalar karşısında bunlara değinmeye bile değmez. Okumayı yaparken edebiyat yazılarının anlaşılır olduğu ancak bunu vaktiyle küçümsediğimiz o günlere imrendim; şimdilerde bu yazıların yerini ıvır zıvır, hiç denecek mübalağalı yazılar almış durumda. Senin yorumun akli başında bir tartışmaya zemin oluşturacak; tabii böyle bir şey mümkünse. Metnin büyük kısmının beni aydınlattığını ve bana çok şey öğrettiğini gördüm, öte yandan senin yorumunun, yapıtın merkezindeki Yahudilik ögesini esaslı olarak zayıflatamayacağına da hiç olmadığı kadar kaniyim. Çok açık bir biçimde zor kullanmadan ilerleyemeyeceksin; Kafka'nın tanıklıklarına karşı mütemadiyen yorumlamalarda bulunmak zorunda olacaksın; üstelik bu, sana daha önce de yazdığım gibi sadece yasa konusunda değil kadınlar konusunda da böyle. Ve her ne kadar kadınların işlevi konusunda mükemmel bir yorumda bulunmuş olsan da tümüyle tek taraflı, ayrıca çok açık tanıklıkları karşına alıp sadece Bachofen'nin görüşünden yola çıkmışsın; oysaki

336. Kafka'yla ilgili söz konusu bu makale ancak üç ay sonra 21 Aralık 1934 tarihinde yayımlandı.

337. Bernhard Rang (W. B.'nin arkadaşı Florens Christian Rang'ın oğlu), "Franz Kafka", *Die Schildgenossen* içinde, No. 2-3, 1934, s. 107-119.

bu tanıklıklar başka şeylere de işaret ediyor, sense bunlar üzerinde pek durmamışsın. Kadınların korkunç derecede tanımsız ancak belirgin bir biçimde bağlantı içinde oldukları şato veya kurum, sadece senin geçmiş dünya diye tanımladığın şeyden ibaret değil (şayet böyle bir şey varsa), yoksa kadınların onunla ilişkileri dahilinde neden gizemlere ihtiyaç olsun ki! Her şey çok açık olurdu; oysa gerçekte durum bunun tam aksiyken ve kurumla ilişkileri oldukça heyecan vericiyken, özellikle de kurum (örneğin, rahibin ağzından) kadınlara karşı uyarıda bulunurken. Şato ya da kurum daha çok “geçmiş dünya”nın en başta ilişkilendirilmesi gereken bir şeydir.

“Vahyin hiçliği”nden ne anladığımı soruyorsun. Vahyin manadan yoksun olarak görüldüğü bir hali anlıyorum. Her ne kadar bu hal kendini iddia etse ve bir *geçerliliği* olsa da bir *mana içermiyor*. Mananın zenginliğinin hiçe sayıldığı yerde ve görünenin kendi içeriğinin sıfırlanması yine de tümüyle yitmemesi durumunda (ve vahiy de görünen bir şeydir) onun hiçliği ön plana çıkar. Buradan anlaşılan, bunun din bağlamında bir sınır durum teşkil ettiğidir ki gerçeklikte hayata geçirilip geçirilemeyeceği meçhuldür. Sana göre, ister öğrencilerin “yazı”yı yitirmiş olmaları söz konusu olsun ister yazının gizemini çözüp çözemedikleri, seninle aynı fikri paylaşmıyorum ve burada büyük bir yanlışlığa düşmüş olduğunu görüyorum. “Vahyin hiçliği” hakkındaki fikrimle dile getirmek istediğim bu iki durum arasındaki görüş farklılığıdır.

Danimarka’da neler yapıyorsun? Yaşantının hakkında bir kez olsun daha ayrıntılı şeyler anlatmanı umut ediyorum. Kendime dair ise sadece çok çalıştığımı söyleyebilirim. Son üç ay içerisinde her gün büyük bir şevkle çalışma masamda oturup Kabala’nın Safed’de spekülatif düzlemde ayrıntılı biçimde araştırılması için uğraşıyorum. Avrupa’dan gelen ziyaretçilerden ikisini pek çok kez gördüm ki onları sen de tanıyorsun: Kraft ve Ludwig Strauss.³³⁸

338. Şair Ludwig Strauss (1892-1953) ilk şiirlerinin yayımlandığı 1913-14’lü yıllardan beri W. B.’yle diyalog içerisindeydi ki W. B.’nin bu yıllara ait mektupları bunu kanıtlamakta-

İkisi de burada kalmanın bir yolunu arıyor. Senden Kraft hakkın-
da pek bir şey işitmedim; o ise bana bir Fransız yazarını ziyaret
ettiğinizden ve senin Fransızca konuşurkenki hayranlık duyulması
yeteneğinden söz etti.³³⁹ Fakat bunun dışında koşullarına dair bil-
gimi arttıracak başka bir şeye değinilmedi. Sana Kraft'ın oğlunun
(Scha'ul) daha önce Alman Yahudi entelektüellerinin çocuklarında
hiç görmediğim şekilde Almanca çevresinden ve köklerinden tü-
müyle uzaklaşmanın ve İbraniceye kök salmanın ilginç bir örneği
olduğunu yazmış mıydım? Alman geçmişiyle ilişkisini radikal bir
biçimde keserken bu denli uyumlu bir çocuk daha görmedim.
Nadir rastlanan bir talih!

Bir ay içerisinde tekrar seminerler başlayacak. İki yıldan beri
bana sadık bir grup genç öğrencimle tatil boyunca her gün bir saat
kadar Zohar okumaları yaptım.³⁴⁰ Onların eğitimi için epey çaba
gösteriyorum ve bu da bana mutluluk veriyor.

Descartes, Pascal ve Gassendi hakkında beni kasvetli düşünce-
lere iten kalın bir kitap okudum.³⁴¹ Aslında sadece, sınıf mücadelesi
açısından Pascal'ın nasıl algılanacağını bilmek istiyordum.³⁴² Her
koşulda sana daha iyi meslektaşlar dilerim. 600 sayfayı okuyup
bitirdiğimde kendimi en baştaki kadar cahil hissettim ve o zaman-
dan bu yana bir tepki olarak kısmen edindiğim Saint-Martin'in
yazılarını okuyorum. Aslında Thomas Mann'ın mitolojik öğeler
barındıran ortak atamız Yakup hakkında yazdıklarını okumak

dir. Bu yıllardan günümüze kalan mektupların birinde Strass'un önem verdiği Siyonizm
hakkında yazıştıkları da görülmektedir. Ben ise Strauss'u (daha sonraları Buber'in damadı
olmuştu) 1917'den beri şahsen tanıyordum.

339. Kraft, Charles Du Bos'ya (1882-1939) yaptıkları bu ziyareti anılarında tasvir etmiştir.
Bkz. *Spiegelung der Jugend*, s. 80.

340. Bu gruba, daha sonraları benim eşim olacak Fania Freud ve Chajim
Wirszubski (1915-1977) de dahildi. Wirszubski benim en parlak öğrencilerimden biriydi ki
daha sonra arkadaşım ve meslektaşım oldu.

341. Bkz. 64. mektubun sonu. Borkenau daha sonraları kesin bir biçimde Marksizm'le
bağını kopardı.

342. Otuz yıl sonra aynı şeye Lucien Goldmann (1913-1970) da girişti ve benzer şekilde
pek başarı elde edemedi.

istiyordum,³⁴³ fakat hastalanıp da uzun soluklu şeyleri okumak üzere zamanım olana dek beklemeye karar verdim.

Dora ve Stefan artık İtalya'ya yerleştiler mi? Tümüyle mi orada kalacaklar?

Schocken Yayınevi'nin editörünün sessizliği hakkına şikâyetçi olmuştun; ben bu sessizliğin yayınevinin yurtdışında bulunan yazarlarına para aktaran Alman döviz merkezinin ödeme yapmayı kabul etmemesiyle ilgisi olduğunu sanıyorum. Devir değişti.

Lütfen bir an önce yaz ve yeni yıl için iyi dileklerimi kabul et.
Gerhard

67

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

SVENDBORG ÜZERİNDEN SKOVBOSTRAND'A

17 EKİM 1934

Sevgili Gerhard,
Kafka'ya devam ediyorum ve yazdığın son görüşlerin için sana minnettarım. Oku fırlatacak denli yayı gerebilir miyim, tabii ki ucu açık. Fakat diğer işlerimi vaktinde bitirmiş ve onlardan vedalaşmışken bu işle epey bir süre daha uğraşacakmışım gibi görünüyor. Neden burada yayla ilgili tasvire yer veriyorum: Biri politik diğeri mistik iki uçla aynı anda yüzleşmek zorundayım. Fakat bu, son haftalarda konu üzerine çalıştığım anlamına gelmiyor. Dahası, şu an elinde bulunan versiyon bir süre daha değişmeden geçerliliğini koruyacak. Daha sonraki görüşlerim için bazı şeyleri hazır etmek üzere kendimi biraz sınırladım.

343. *Die Geschichten Jaakobs* (Berlin: Fischer, 1933 [Yakup'un Hikâyeleri]).

Weltsch'ten şimdiye dek hiç haber almadım. Şu an yaptıkları düşünüldüğünde ona yazmanın pek faydası olmayacaktır.

Son iki mektubumuzun çakıştığını varsaymaya hakkım var sanırım. Fakat çek için teşekkürlerimin uzun bir izahatla iç içe geçtiği mektubumun her halükârda eline geçmiş olması gerekir. Fakat senin biyografik öykümü oluşturan freskler ve devasa resimlere ilişkin sorularını nasıl yanıtlayacağımı bilemiyorum. Varoluşuma ilişkin alelade şeyler öylesine sıkıntılı ki zorunlu olmadıkça bunlara değinmiyorum; daha az sıkıntılı olmamasına rağmen ötekiler kadar aşikâr olmayan şeyleriyse yazdığım parçalar aracılığıyla gözünün önüne getirebilirsin. Ayrıca bilhassa şu sıralar müzakere-lerde bulunmamızın faydalı olacağına ilişkin düşüncemi saklamak istemem. İç dünyamı donatıyorum ("Paris Pasajları" başlığıyla bilinen projem konusunda bir donanım sağlamanın koşulları ise bana bağlı değil); hayal meyal de olsa mutlaka hatırlayacağın gibi üzerinde değişiklikler yapılmış bakış açıları muhtemelen yeniden ele alınmalı. Benim bir sonraki işim, bugüne kadarki çalışmalarımın ürünü olan onca materyali elden geçirmek olacak. Maalesef amaçladığım şeyler olsun, bu işin güçlüğü olsun senin bu konularda bir tasavvurunun olmasını sağlamak mektupla pek olacak iş değil. Ne var ki bu proje dahilinde yazılacak şeyler için Paris dışında bir yerde olmak neredeyse imkânsız. Ancak yine de şu sıralar Paris'te yaşamının masraflarını karşılayamam.

Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün Amerika'ya taşınacak olması gerçeği ise oldukça endişe verici. Oranın çalışanlarıyla ilişkimin sonlanması ya da sadece bir gevşemenin olması işten bile değil. Bunun ne anlama geldiğini izah etmek istemiyorum. (Eğer Borkenau'nun kitabını okumuşsan enstitünün etkinlikleri konusunda benden daha çok bilgin var demektir.) Çünkü senin anlattıklarından sonra artık benim için bu kalın cildi genel hatlarıyla ortaya çıkardığım yörüngeyi daraltmam söz konusu değil.

14 gündür buradan uzakta, Kopenhag'da küçük bir kasaba-daydım; orada Almanya'dan bir tanıdığım ile buluştum. Maalesef

orada bulunduğum zamanların çoğunu hasta bir vaziyette yatakta geçirdim. Yine de Kopenhag'da bir dövme ustasının dükkânını keşfettim. Çocuk kitaplarımı elimden çıkarışımın³⁴⁴ ardından oluşturduğum küçük resim koleksiyonumu, ustasının elinden çıkmış birkaç orijinal dövme deseniyle genişlettim.

Komşum Londra'da. Maalesef senin için *Johannas*'ı³⁴⁵ edinmem mümkün olmadı, çünkü burada da eserin yeterli sayıda nüshası yok. Metni belki Viyana üzerinden temin edebilirsin – fiyatı zaten çok düşük. Metin bende de yok; üzerine elyazısıyla notlar düştüğüm “Denemeler” adlı koleksiyonumun ilk fasikülü Berlin'de kaldı. Fakat B.'nin eserlerinden oluşan yeni bir baskı Malik Yayınevi tarafından yayıma hazırlanıyor. Ayrıca önümüzdeki günlerde *Üç Kuruşluk Roman* yayımlanacak ki bunu gerektiğinde benden ödünç alabilirsin. Seni belki bundan daha çok ilgilendirecek olanıysa, Arsène Lupin serisinin –o ünlü kibar hırsız– yeni cildinin Ernst Bloch'un yeni bir kitabı biçiminde piyasaya çıkacak olması.³⁴⁶ Esasen *Erbschaft dieser Zeit* (Çağımızın Mirası) kitabını çok merak ediyorum, bir de çağın çocuğu olarak benim ondan hangi işlerimi miras alacağımı. Umarım yakın zamanda Bloch'u görürüm.

Üç gün içinde buradan ayrılacağım. San Remo'da bir işletmeyi üstlenen Dora'nın yanına gideceğim. Stefan hâlâ Almanya'da, fakat o da önümüzdeki ilkbaharda oraya gelecek.

Bu satırları buz gibi bir odada donmuş parmaklarla yazıyorum ve daha fazla bir şey ekleyemeyeceğim. Kraft'ı görecektir olursan mektubu için ona teşekkürlerimi ilet lütfen ve ona Paris'ten yazacağımı da.

Yeni yıl temennilerini geç olmakla birlikte yürekten kabul

344. Benjamin'in çocuk kitapları koleksiyonu boşanma sonrası yaşanan mali tartışmalar sonucunda Dora'nın mülkiyetine geçmişti ve bugün hâlâ Dora'nın oğlunun dul kalan eşinin mülkiyetindedir.

345. Brecht'in *Mezbahaların Kutsal Johannası* adlı eseri.

346. Bu acı ima, W. B.'nin bana 1933'den önce yazdığı mektuplarda Bloch hakkında bulunduğu şikâyetlerin devamı niteliğindedir. Bu çekinceler W. B.'nin Bloch'la devam eden ilişkisine zerre kadar gölge düşürmemiştir.

ediyorum ve ayrıca Mann'ın *Jaakobs* romanını hastalandığında okumak istediğini söyleyen akla gelebilecek en iyi geçmiş olsun dileklerimi şimdiden dile getirmeme sebep oldu.

Walter

68

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

22 KASIM 1934

Sevgili Walter,

Senin son iki mektubun elime geçeli çok zaman oldu, ancak hastalığım uzun sürdü ve şimdi yazabilecek durumdayken, yazmak isterken (4 hafta önce) yeni öğretim yılı başladı ve bu kez burada yapılacak çok iş var. Bu nedenle yanıt yazmak ve teşekkürlerimi sunmak için ancak şimdi fırsat bulabiliyorum. Avrupa'daki koşulların bu çizgide devam etmesinden hareketle senin dış yaşamdaki konumunun ne denli güç bir hal aldığını suskunluklarından ya da imalarından anlayabilirim. Fakat buradan bir çıkış yolu göremiyorum. Korkunç bir *circulus vitiosus*.³⁴⁷ Herkes savaş patlak verdiğinde hangi ülkede bulunması gerektiğini soruyor kendine ki ben savaşın yaklaştığı düşüncesinde değilim. Senden en azından San Remo'daki yeni adresini içeren kısa bir not almayı umut etmiştim, fakat daha fazla geciktirmek istemediğimden Danimarka'daki adresine yazıyor ve bu mektubun sana bu yolla ulaşmasını umut ediyorum. Aynı zamanda yine bu adrese basılmış bir makaleyi gönderiyorum.³⁴⁸ Bu makaleyle birlikte sana nihayet Almanca

347. (Lat.) Kısır döngü. -çn

348. *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums*'taki (Aylık Yahudilik

yazılmış bir şey sunmuş oluyorum ki makalenin konusu uzaktan da olsa daha çok arkadaşın Ernst Bloch'un ilgi alanına girecektir. Ve ben Bloch'un edebi alanda yazdığı son şeyler hakkında senin fikrini sorma hakkı görüyorum kendimde.

Kışı San Remo'da mı geçireceksin? Maalesef yeni bir Avrupa seyahati hazırlığı söz konusu değil, yeniden böyle bir şeye kalkışmam kim bilir ne kadar zaman alır. Daha önceki iki büyük seyahatimde işimle ilgili olarak görebileceğim her şeyi çoktan gördüm; seyahate çıkmak yerine şimdi her şeyin fotoğrafını başkalarına çektirebilirim. Yapmak istediğim yegâne şey Galiçya'yı görmek üzere Polonya'ya gitmek, lakin bu da çok belirsiz.³⁴⁹ Canıgönülden New York'taki elyazmalarını görmek istemişimdir, ancak bu isteğimi yerine getirebilmek için Amerika'nın benim gibi insanları davete değer görmesini sağlayacak paraya ihtiyacı var. Böylece seninle rûberû görüşme yapma fırsatından mahrum kalacağız ya da senin buraya gelmeni finanse edecek bir çözüm üretmeyi başaracağız. Şu da hâlâ düşünmeye değer: Bunu hayata geçirmek için bir fırsat olup olmadığını soruyorum kendime; diyelim ki üç dört haftalığına Filistin'de olmanın senin için pek bir masrafı olmaz; o konuda bir şeyler ayarlanır. Geriye senin bir yük gemisiyle ya da başka bir şekilde Cenova'dan, Trieste'ten ya da Marsilya'dan ucuz bir deniz yolculuğu yapıp yapamayacağını araştırman kalıyor. Ve hatta bildiğim kadarıyla geriye dönüşünü süratli giden bir buharlı geminin güvertesinde yaparsan çok daha ucuza mal olur. Senin için deniz yolculuğu yapma gibi bir imkân varsa böyle bir seyahati seninle birlikte planlamaktan memnuniyet duyarım. Bunun üzerine düşün. Yaz böyle bir planı gerçekleştirmek için oldukça uygun bir dönem.

Almanya'da bu yıl üniversitelerin ilk sömestre kayıtlı Yahudi öğrenci sayısının (topu topu) *on altı* olduğunu okuyunca bizim

Tarihi ve Bilimi Aylık Dergisi) (7B) "Der Begriff der Kawwana in der alten Kabbala"(Eski Kabala'da Kawanna Kavramı) adlı makale (Breslau, 1934, s. 492-518). (İbranice bir sözcük olan *kawanna*, özellikle dua etme esnasında kendini verme, hasretme anlamına gelir. -çn).
349. Bu seyahati maalesef hiç gerçekleştiremedim.

durumumuz harika göründü gözüme.

Temayülleri fazlasıyla belirsiz olsa da oldukça yoğun bir akış olduğundan söz edilebilir: Yeni gelen yüzlerce öğrenci bizim birkaç enstitümüzü ve bölümümüzü doldurmuyor. Hatta kâğıt üstünde 1000 öğrenci! (Gerçekte bunların çoğu bize gelmiyor, keyifleri yerinde limandan doğruca işe gidiyorlar.)³⁵⁰ Yahudi Felsefesi alanının Ras-yonalizm ve Kabala başlıklı her iki dalının da artık memnuniyet verici bir şekilde Guttman ve Scholem adında profesörleri var ve buna bağlı olarak da bir yığın öğrenci çekiyor. Julius Guttman'ın (alanına fevkalade hâkim biri ve çok iyi bir konuşmacı, aynı şekilde İbranicede de öyle) kesin olarak burada kalıp kalmayacağı henüz belli değil, ama kalması muhtemel. Birbirimizi gayet hoş bir şekilde tamamlıyoruz; o 1880-1890'ların liberali tiplmesi çiziyor (sadece o zamanki insanlardan çok daha entelektüel ve güvenilir biri); böylece öğrencilerin önünde birbirinden tümüyle farklı iki *pathos* seçeneği bulunuyor; üstelik onlara tek yanlı bir görüşü dayatmak istemediğim noktada farklı iki "kutbun" uygun bir şekilde temsil edilmesinden hareketle öğrencilerim karşısında geçmişe kıyasla tarihsel-felsefi görüşlerim bağlamında daha az çekincem oluyor. Konularla oldukça ilgili ve takdire değer biçimde gelişim kaydeden küçük bir öğrenci grubum var. Senin Baader kitapların ilk defa geçenlerde seminerimde kullanıldı. Sana Saint Martin okuduğumu yazmış olmam lazım. Gerçekten de konuları diyalektik açıdan ele alan bir metin; yorucu ama aynı zamanda harikulade. Kısmen de marazi.

Kraft Kudüs'te ve oldukça mutsuz; onun neler yapabileceğine ilişkin kimsenin bir fikri yok. Pek atik değil, üstelik buradaki

350. Filistin'in İngilizlerin himayesine girmesinden sonra (ki yasadışı yollardan göçün büyük oranda yaşandığı ya da organize edildiği dönemden önce) Filistin'e gitmenin yollarından biri de Kudüs Üniversitesi'ne öğrenci olarak kabul edildiğine dair bir belgeydi. Bunun üzerine hükümet öğrenci vizesi veriyordu ki bu pek çok durumda uydurma bir şeydi. Yahudilerin durumuna anlayış gösteren dönemin müdürü (ülkedeki en yüksek memurlardan biri olan Eric Mills) buna göz yumuyordu.

atmosferi oldukça yadırgayan biri. Onun Schocken'e sekreter olarak kabul edilmesi için bayağı çaba harcadım, fakat Schocken onu epey bir sorgu sualden geçirdikten sonra tümüyle yetersiz bulunduğunu açıkladı; oysaki K.'nın Kafka hakkındaki makalesini fevkalade bulmuştu. Şimdiye dek onun için yakalayabildiğim tek büyük şans buydu.

Lütfen yakın zamanda yaz bana. Escha'nın selamları dışında onun siyatik ağrısından nihayet tümüyle kurtulmuş olabileceğini iletmek isterim.

İçten selamlar,
Gerhard

69

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA VERDE, SAN REMO

26 ARALIK 1934

Sevgili Gerhard,
Danimarka'ya yolladığın mektup nihayet iki hafta önce yolunu buldu ve bana ulaştı. İçinde, vaat edilen Almanca yazılmış çalışma yoktu, kaybolmuş olsa gerek. Umarım bana bir an önce başka bir nüshasını gönderme fırsatın olur. Yoksa ilahi bir gücün beni mistik edebiyatın –sadece saf değil bir o kadar da saf olmayan– kaynaklarından uzak tutmaya çabaladığı gibi bir düşünceye kapılacağım. Örneğin Bloch'un *Erbshaft dieser Zeit* adlı kitabı yayımlanalı haftalar oldu. Ancak kitabın elime geçtiğini düşünmüyorsun umarım! Ona sadık olanlar arasında bu kitaptan hareketle huzursuzluk ve didişmeler başladığından haberdarım sadece. Okurlarının bir kısmı kitabın kimi yerlerinde benim onurlandırıldığımı söylüyor,

diğer bir kısmıysa –sözüm ona yine aynı yerlerde– karalandığımı söyleyerek beni korumaya kalkışıyor. Yazarın kendisinden de bir mektup geldi bana. Fakat tüm bunlardan bir sonuç çıkarabilmem için gerekli kaynak elimde yok.

Eğer sana gerçekten büyücü Yahudilerin ana karargâhına düş-tüğümü bir sır olarak açsam beni güvenilir belgelerle donatmak konusunda bir an için de olsa tereddütte kalırsın. Zira (Oskar) Goldberg³⁵¹ buraya yerleşti ve öğrencisi (Adolf) Caspary’i kafelere, *Wirklichkeit der Hebräer*³⁵² adlı kitabını da buradaki gazete bayi-lerine gönderdi; kendisi ise –kim bilir belki de– kumarhanede sayı gizemciliği denemelerine başlamıştır. Bunlardan sonra onunla te-masa geçmediğimi söylememe gerek yoktur sanırım. Bundan daha az bariz olan ama ne yazık ki daha az doğru olmayan durumsa benim için başka iletişim yollarının bulunmaması ve buradayken bulunacak gibi de görünmemesidir.

Buradaki günlerimi mutlak bir yalnızlık içinde geçiriyorum ki uzun sürmesi halinde vahim sonuçları olacaktır. Stefan’ın bir süredir burada olmasıyla yalnızlığım kesintiye uğramış durum-da, fakat bu da sadece birkaç günlüğüne. Okulların başlamasıyla Berlin’e geri dönecek. Paskalya zamanı ise –en azından böyle plan-landı– burada bir okula başlamak üzere geri gelecek. İki yıllık bir aradan sonra sakin ve kararlarından emin haliyle bende çok iyi bir izlenim bıraktı. O şimdi on altı yaşında ve genelde çok ciddi konuşmalarda –maalesef– ciddi bir partner.

Son mektubunda benim durumuma değinirken kullandığın sözcükler yanlış anlaşılacak bir şey içermiyor. Ama en kötüsü, bitap düşünüyorum. Bu ise varoluşumu nasıl sürdüreceğimin belirsizliğinden ziyade bu belirsizliklerin beni içine ittiği tecrit du-rumunun doğrudan sonucu. Tecridi hiçbir yerde bu denli yoğun

351. 8kz. 29. mektup, 174. dipnot.

352. Goldberg’in başyapıtı (1925). Adolf Caspary (d. 1898) G.’nin öğrencisiydi: *Die Masc-hinenutopie*, Berlin: David 1927.

yaşamamıştım. Sadece denize girmek üzere burada bulunan, bana bir şey katmayacak yabancılar topluluğundan ne bekleyebilirim ki! Fakat buradaki koşullar gereği her gün yeniden onlarla arama mesafe koymam gerekiyor.

Filistin'e yapacağım seyahati istediğimi kendime göstermek için çok şeye ihtiyaç yok. Gerçekten de yıllar içinde gökdelen boyuna ulaşan mektuplarımızı şöyle esaslıca ele alıp bir kez olsun birlikte değerlendirmekten daha uygun bir şey göremiyorum. Yolculuk için gerekli parayı –geliş ve gidiş için gerekli miktarı– geniş bir zaman dilimine yaymam durumunda ben de sağlayabilirim diye düşünüyorum. Fırsatın olduğunda seyahatin nasıl düzenlenebileceğine, bu seyahati konferanslarla bir araya getirip getiremeyeceğime ilişkin fikirlerini ayrıntılı biçimde yaz lütfen.

Kuşkusuz sen de görmüşsündür, şu günlerde “Kafka”nın ilk bölümü yayımlandı ve ne kadar uzun sürmüş olsa da bir dereceye kadar beklentileri karşılıyor. Bu yayın hem başkalarının önerilerini hem de kendi görüşlerimi içeren dosyayı –ki benim çalışma pratiğimde yeni bir durum bu– yakında yeniden ele almam konusunda beni motive edecek.³⁵³ Yakın zamanda da *Zeitschrift für Sozialforschung*'da dil teorisi hakkındaki kapsamlı çalışmam yayımlanacak ki bu çalışmayı –benim tercih edeceğimden daha çabuk farkına varacaktır– alanı yeni öğrenen biri olarak kaleme aldım. Yine de *coram publico*³⁵⁴ gerçekleşen bu öğrenme sürecinin şöyle bir faydası oldu; geçenlerde Karl Bühler'in *Sprachtheorie*³⁵⁵ adlı çalışmasıyla tanıştım.

Sosyal Araştırmalar Arşivi konusuna geri dönecek olursam; belki benden ya da başkalarından çoktan duyduğun gibi arşivin

353. W. B.'nin görüşlerine ilişkin dosyası Frankfurt'ta muhafaza edilerek günümüze ulaştı ve GS'nin II. cildinde yayımlandı. “Başkalarının önerileri” başlığında W. B.'ye gönderilen ve bana ait olmayan mektuplar Doğu Berlin'de mevcut mudur, bilmiyorum, mevcut olabilir diye düşünüyorum.

354. (Lat.) Tüm dünyanın gözü önünde. –çn

355. Bkz. GS III, s. 454-455, 468-471.

idari birimi Amerika'ya taşındı; üstelik *rebus sic stantibus*³⁵⁶ idarecilerle yapacağım bir görüşmenin benim için çok önemli olduğu bir dönemde oldu bu taşınma. Yazın idari birimle yapacağım bir görüşme için *Neue Zeit*'la ilgili araştırmalar yaparken hazırladığım büyük bir materyali değerlendirebileceğimi düşünemiyorum bile.³⁵⁷

Şu sıralar birçok işin yanı sıra Brecht'in *Üç Kuruşluk Roman*'ının bir eleştirisiyle meşgulüm ki bu romanı okumanı şiddetle tavsiye ederim. Geçenlerde *Frankfurter Zeitung*'da yayımlanan küçük bir espriyi de mektuba eklenmiş bulacaksınız.³⁵⁸

Kraft için çabalarının sonuçsuz kalması çok üzücü. Mektuplarından anladığım, Filistin'de yaşamın onun için kolay olmadığı.

Kısa süre önce kendisine Kafka elyazmasını göndermemi rica eden Spitzer'e yazdım. Böylece ona Schocken'in almanağının elime geçtiğini de bildirmiş oldum. Almanakta yer alan ve okumaya değer pek çok bölüm vardı ki özellikle *Mişna Tora*'dan³⁵⁹ alınmış küçük bir bölüm beni derinden etkiledi.

Sömestrin üçte birini tamamladığın için seni kutlar ve Escha'nın iyileşmesini temenni ederim.

Walter

356. (Lat.) Koşullarda köklü değişiklik olması halinde. –yhn

357. Horkheimer'in *Briefe* II'deki iki mektubuna bakınız: s. 621-622, 625-627.

358. Burada *Frankfurter Zeitung*'da 6 Aralık 1934'te yayımlanan "Auf die Minute" (GS IV, s. 761-763) adlı bölüm söz konusudur.

359. Musa ibn Meymun'un başyapıtı . Söz konusu bölüm "Von der Lebensführung des Weisen" idi (N. Glatzer'in çevirisiyle Schocken Yayınevi'nin 5695 Yılı Almanağı'nda [1934-35, s. 37-44] basıldı. Ayrıca Schocken Kitaplığı'nın 27. cildinde de "Rabbi Mosche ben Maimon, ein systematischer Querschnitt durch sein Werke" [1935. s. 87-92] başlığıyla yayımlandı).

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

6 ŞUBAT 1935

Sevgili Walter,

Senin 26 Aralık tarihli mektubunu maalesef uzun süredir yanıtızsız bıraktım. Aradan geçen bu zamanda hepsi iyi şeyler olmasa da anlatılacak çok şey birikti. Her şeyden önce Escha'nın Eschias'ı (hastalığı en iyisi böyle adlandırılmalı) tekrar nüksetti ki mektubun gecikmesinin ana nedenlerinden biri de bu. Maalesef pek çok açıdan oldukça can sıkıcı. Escha birkaç gün içinde Tiberya'ya gidecek, umarım orada termallerde geçireceği üç hafta ona geçen yıl yaptığı kürden daha iyi gelir. Son yazışmalarımızdan hareketle buraya yapacağın ziyaret hakkında pek çok farklı düşünceler geliştirdik ki sana yazmadan önce işimle ilgili vereceğim kimi önemli kararlar için beklemek istedim. Şimdi sana mevzuyu önceden öngörebildiğim kadarıyla anlatmak isterim. *1 Temmuz'dan* yaklaşık 1 Kasım'a dek dünyadan elimi eteğimi çekmem gerek. Bu zaman diliminde (yaz tatili) Schocken için bir kitap yazmak istiyorum; en azından bu konuda epey yol almak istiyorum ki artık bunun vakti geldi. Bu nedenle birkaç ay boyunca tamamıyla işe odaklanmam gerekecek: Bu kitap 500 ila 1000 sayfa hacminde bir tür Kabala'ya giriş kitabı olacak. Son on beş yılda yaptığım araştırmaların sonuçlarının ifadesini bulduğu bir çalışma olmasını istiyorum. Başlangıçta gerekli materyalleri tatilden önce tamamlayamamış olacağım. Bu süre esnasında senin buraya gelmeni istememin bir manasının olmayacağı açık. Aklım başka yerde olacak ve seninle verimli tartışmalara girmek için fırsatım olmayacak. Bu yüzden geleceğin tarihler için bu sürecin öncesini ya da sonrasını dikkate almak gerekecek. Öncesi 15 Mayıs ila 1 Temmuz tarihleri anlamına

geliyor. Bana vakit ayırmana gerek olmaksızın daha uzun süre kalmak istersen tabii ki bu da mümkün, fakat Temmuz misafirler için uygun bir ay olmadığından genelde pek tavsiye edilmez. İstersen daha sonra, kışın gelebilirsin. Arkadaşımız Senator³⁶⁰ o zamana dek ailesinin daireyi boşaltması durumunda senin onda kalmandan memnuniyet duyacak. Escha'nın sağlığı elverdiği sürece biz de birkaç hafta seni bize davet etmekten mutluluk duyacağız. Senator'un dairesi (evimizden yarım dakika uzaklıkta) gözden ırakta ve oldukça rahat. Fikrimizce herhangi bir güçlük söz konusu değil ve üstelik buraya dört ila sekiz haftalığına geldiğinde kalacak yer için masrafın da olmayacağını düşünüyoruz. Kışın –yazın *kesinlikle* mümkün olmayacaktır– belki bir dizi özel seminer bile düzenlenebileceğini düşündük ki bu seminerler sayesinde birkaç sterlin cep harçlığı çıkarılabilir. Bunu ancak sen buradayken netleştirebiliriz. Kudüs'te Almanca konferans vb. şeyler düzenlemek mümkün değil; olsa olsa istisnai bir şey söz konusu olabilir. Belki özel olarak kimi organizasyonlar yapılabilir. Ancak en iyisi bu türden şeylerin sana gelir getireceğine dair bir beklentiye kesinlikle girmemek, çünkü burada hiçbir şey planlandığı gibi gitmez. Tekrarlıyorum: Eğer *ilkbaharda* buraya gelmeye karar verirsen, senin bizde, Bergmann'larda³⁶¹ ya da Senator'da rahat bir şekilde kalman için elimizden geleni yaparız. Şöyle diyelim, senin burada Kudüs'te iki ay kadar kalıp rahat edebileceğin bir ortamı sağlamak güç değil; ülke içinde seyahat etmeni ise finanse edemeyiz, fakat belki bir fırsat çıkar, beklenmedik bir şey olur. *Büyük olasılıkla* herhangi bir masrafa girmeni gerektirmeyecek farklı fırsatlar çıkacaktır, lakin bunlardan kesin bir şeymiş gibi söz etmek istemem. Gelmen

360. Düşünce anlamında bana çok yakın olan Werner Senator (1896-1953) o zamanlar Yahudi topraklarının yeniden inşasından sorumlu idarenin, "Jewish Agency"nin yürütme biriminin bir üyesiydi; daha sonra İbrani Üniversitesi'nin idari müdürü olarak çalıştı.

361. Yahudi Milli Kütüphanesi'nin direktörü olan Praglı felsefeci Hugo Bergmann (1883-1974) 1935'te üniversitenin ilk rektörü oldu. Senator'un ve Bergmann'ın daireleri bizimkinden oldukça büyüktü ve Kudüs'te W. B. gibi bir şahsiyeti misafir olarak ağırlama fikri onlar için çok cezbediciydi.

durumunda bu yönde elimden geleni yapacağımı söylememe gerek bile yok. *Vizeye* gelince, sanırım buradan seni misafirimiz olarak ya da bir konferansa davet etme durumunda normalde talep edilen 60 sterlini ödemeye gerek kalmadan bir turist vizesi çıkarılmasını sağlamak mümkün. Şu durumda senin kimlik bilgilerine ihtiyacımız var. Mayıs ve haziran genelde çok güzel ve sıcak geçen aylar. Ciddi bir şekilde teklifimizi düşün.

Senin Kafka hakkındaki denemenin Schocken tarafından basılmasına ilişkin ihtimaller olduğuna değinmiştin daha önce; bu konuyla ilgili son durum nedir?

Üç Kuruşluk Roman'ı okumadım. Yaklaşık altı aydan bu yana akademik olmayan pek bir şey okumadım; okuduğumda ise bu sadece elime öyle bir fırsat geçtiği içindi. Brecht'in popülarlığının Filistin'de sadece küçük gruplardan ibaret olduğu söylenebilir; yazılarının birer nüshasını edinme ya da eserlerini satın alma konusunda ben de nadiren katılım gösteriyorum, çünkü Kabala koleksiyonumun benden istediği bibliyografik çalışmalar bana daha ilginç geliyor. Bloch'un yeni kitabı hakkındaysa senin dışında kimseden bir şey duymadım. Bu arada kitap eline geçti mi ve kitapta kendi portreni bulabildin mi?

Senden bir an önce haber almayı ve planlarını öğrenmeyi umuyorum.

Seni yakında görebilsek ne güzel olur!

İçten selamlar,
Gerhard

Sevgili Walter,

Bu seyahati mümkün kılarsanız çok ama çok güzel olacak! Seyahatiniz kuşkusuz güzel bir seyahatten ziyade ilginç olacak, çünkü bir yığın kederli Yahudi göçmenle dolu bir gemide yolculuk etmeniz gerekecek. Fakat bir kez buraya vardınız mı size mümkün mertebe huzurlu ve rahat bir ortam sunacağımı garanti ederim. Kavurucu sıcaklar henüz başlamamış olacak; sivrisinekler de öyle. Kudüs fev-

kalade bir fırsat; öyle ki bugün bile yürüyüşe çıktığımda kendimi başka diyarlara seyahat etmiş gibi hissediyorum.

Umarım pek yakında davetimizi kabul ettiğinizi bildirirsiniz, böylece pasaportla ilgili ya da benzer hazırlıklara vaktiyle başlanmış olur.

En iyi dileklerle,
Escha

Her şeyin net olarak anlaşılması için: Sıhhatimin sizi evimizde ağırlayabilecek denli düzeleceğinden eminim. Fakat aksi durumda kuşkusuz arkadaşlarımızda da rahat edeceksinizdir, hatta kısmen bizde olduğundan daha da güzel olacaktır.

71

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA VERDE, SAN REMO

22 ŞUBAT 1935

Sevgili Gerhard,
Senden nihayet ayrıntılı bir haber aldığıma öylesine sevindim ki! Escha'nın hastalığının tekrar nüksetmesini vesile edip eskiden başka koşullarda da olduğu gibi yazışmalarımıza uzun süre aravermenin ardından karşılıklı atıştığımız biçimiyle uzun kimi giriş cümlelerine ya da yakınmalara yer vererek mektubuma başlama-yacağım. Aksine bunun yerine Escha'nın bir an önce canıgönülden iyileşmesi dileklerimi iletmek, bir de onun bana yazdığı not için teşekkür etmek istiyorum.

Şimdi, kısa süreliğine Filistin'de kalmama ilişkin soruya gelemim. Her şeyden önce her şeyi çok net biçimde düşünüp bana pek çok

kez somut bir şekilde davette bulunduğunuz için ikinize de teşekkür ederim. Umarım kışın gelmeye ilişkin kararım sizin beklentilerinize ters düşmez ve sizi hayal kırıklığına uğratmaz. Bu kararı almamın iki sebebi var ki bunlardan birinin gerekçesi gerçekten sağlam temellere dayanıyor. Sana daha önce de bildirdiğim gibi Cenevre'deki Enstitü Amerika'ya taşınıyor ki bu enstitüsünün çatısında zaten fazlasıyla yıpranmış yaşam ipliğimi kaybettiğimi biliyordunuz.³⁶² Ne olursa olsun bu enstitünün idari birimiyle diyalogumu sürdürmek zorunda olduğumdan, o gruptan bir ya da iki kişiyle –bunlar direktörler ya da en azından idarenin üyeleri³⁶³– bir Avrupa seyahati ihtimali benim için ihmal edilemeyecek bir fırsat. Kısa süre önce bu seyahatin Mayıs için öngörüldüğünü öğrendim. Kuşkusuz bu planlamalarda değişikliğe gitmek, onları ertelemek mümkündür, fakat durumum gereği onlara tabi olduğumdan şu sıralar kendi başıma düzenlemeler yapmam uygun değil.

Ayrıca buna bir de –pek çok şeyin yanı sıra– hayatımdaki aksaklıklar silsilesinde, ki bu aksaklıklar benim bir yığın şeyi toplayayım derken bitimsiz bir ziyana uğrayan üretimimi daha imkânsız kılıyor, belli belirsiz de olsa bir iş ihtimalinin belirdiğini eklemek gerekir. Benim için önemi büyük bir ihtimal bu. Parasal sorunlar açısından bakıldığında konferanslar dizisi –diyelim ki konferans vermek mümkün oldu– önemli görünse de mali olmayan nedenleri daha ön plana çıkıyor, hatta paradoks oluşturacak şekilde bilhassa mali nedenleri zorlayıcı kılan koşullarda. Tüm bunlar da kışın gelmenin daha uygun olduğuna işaret ediyor.

Yazı nasıl geçireceğime dair henüz bir şey öngöremiyorum; özellikle de Paskalya sürecinde burada kalıp kalmayacağım belli değil.³⁶⁴ Öncesinde de büyük olasılıkla Stefan buraya yerleşmiş

362. Burada Kafka'nın Dava'sına yapılan gönderme çok barizdir; Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'yle yaptığı bu karşılaştırma, onun duygularını ya da korkularını diğerlerinde olduğundan daha açık ifade etmektedir.

363. Burada sözü edilen kişiler Max Horkheimer ve Friedrich Pollock'tır.

364. Horkheimer'a yazılan bir mektubun tanıklık ettiği gibi 8 Nisan'da W. B. hâlâ San Remo

olacak. Mümkün olursa yaz ortası gibi tekrar Brecht'in yanına Danimarka'ya gideceğim.

Bir türlü bitmek bilmeyen depresyon pusuna batmış halime rağmen son zamanlarda yine de birkaç işimi bitirebildim; özellikle de Bachofen hakkında Fransızca yazılmış ve şu an *Nouvelle Revue Française*'e iletilmiş olan denemeyi³⁶⁵ ve *Üç Kuruşluk Roman*'ı tanıtan daha uzun bir yazıyı.³⁶⁶ Son yılların dil teorilerini içeren literatür hakkında ötekilere oranla daha kapsamlı olan çalışmam yakın zamanda basılmış olarak eline geçecektir. Buna karşın Marsilya'daki *Cahiers du Sud*'de³⁶⁷ yayımlanan *Esrar Üzerine*'nin Fransızca çevirisinin arşivindeki eksikliğini ise bir süre daha hissedeceksin.

İki yıl boyunca işlerin listelenmesi ya da manalı bir şekilde ertelenmesinden sonra enstitünün Eduard Fuchs'a ilişkin yazılan makalelerin ve araştırmaların bir an önce sunulmasını talep etmesinden kaçamayacağım o günün yaklaştığını endişeyle fark ediyorum.³⁶⁸ Bir yerlerde kilitlenmemiş dahası tahrip edilmemişse son makaleler hakkında konuşulabilir, ancak ilk makaleleri itinayla elden geçirmek, kolayca anlayacağın gibi, benim için çetin ceviz bir iş. Umarım bu cevizi dişlerim arasına almak zorunda kalmam ve kendime *Bibliothèque Nationale*'de ceviz kırıcı benzeri bir yardımcı bulurum.

Şimdilik iş bu raddeye varmış durumda değil ve ben Kafka'nın toplu yazılarına ilişkin ilk cildi vesile edip yeniden kendi elyazmalarıma döndüm; öncelikle de ikinci kısmın geliştirilmesi ve yeniden bölümlenmesi işine. Pek çok müdahale yaparak değişikliğe gidile-

ve Nizza'daydı.

365. N. R. F. bu makaleyi kabul etmemişti.

366. W. B.'nin bir şeyleri başkasına iletirken ne denli itina gösterdiği, üç gün önce Horkheimer'a yazdığı mektupta Bachofen'la ilgili çalışmasına değinmesinden ancak Brecht'in (fazlasıyla övdüğü) *Üç Kuruşluk Roman*'ına yer vermemesinden anlaşılmaktadır, çünkü H., Brecht'in hayranlarından biri değildi (GS III, s. 440-449).

367. *Cahiers du Sud*, 22, 1935, s. 26-33 (çeviri W. B.'ye ait değildi).

368. Horkheimer'a yazdığı mektupta bundan söz etmektedir.

cek asıl bölümse dördüncü bölüm; bu oldukça zahmetli olacak ve üstelik söz konusu bu değişiklikler henüz kafamda netleşmiş değil.³⁶⁹

Daha da kötüsü Spitzer'le olan durum. Senin de bildiğin gibi, ricası üzerine ona elyazmasının tamamını göndermiştim; o ise çalışmanın yayımlanmasına ilişkin daha önce kendiliğinden sorduğu soruya bu kez hiç değinmeyerek nezaket içeren birkaç sözcükle çalışmayı geri göndermiş, fakat aynı zamanda benden birkaç yayınevi önermemi istemişti. Gerçekten bunun ne manaya geldiğini bilmiyorum.

Senin Schocken'le diyalogunun daha somut bir yapıya sahip olması ne iyi! Söz konusu kitabı İbranice kaleme alacağını varsayıyorum. Yakın zamanda görüşecek olursak en azından ben de kitabın karakteri hakkında senden bizzat bilgi almayı umabilirim.

İki gündür ince ince yağan yağmur hem çiçeklere hem de insanın ruhuna iyi geliyor ve yağmur nedeniyle en parlak anını yaşamayacak olsam da Nice karnavalıyla tanışmış olacağım. Bugün "L'Enfance" adlı sergi hakkında bir yazı yazabilmek için oraya gideceğim.³⁷⁰

Bugünlük bu kadar. Yazışmalarımıza aylardır ara vermiş olman umarım önemsiz bir mesele gibi maziye karışır.

Gelişime ilişkin bürokratik ayrıntıları vaktiyle düzenleyebilmek için bir dahaki sefere kimlik bilgilerimden hangisine ihtiyacın olduğunu bildir lütfen.

Candan selamlar ve bir kez daha, Escha'nın sağlığının bir an önce düzelmesi dileğiyle.

Walter

369. Bu sayede Kafka çalışmasında ek olarak basılan ayrıntılı notların (GS II içinde) bazılarını tarih açısından tertip etmek mümkün olmuştur.

370. "Gespräch über dem Corso" (GS IV, s. 763-771).

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

29 MART 1935

Sevgili Walter,

Son mektubun için çok teşekkür ederim, bu mektubunla planların hakkında bazı çıkarımlarda bulunabildim ya da fikir edinebildim; bu benim için çok önemliydi. Bu yaz buraya gelemeyecek olmanı ben de Escha da ve bizimle birlikte bununla ilgilenen kişiler de kabullenmek zorunda, ancak koşullarını anladığım kadarıyla kışın ya da yılın sonuna doğru gerçekten seyahat edebilecek durumda olacak mısın bilinmediğinden bunu daha üzücü buluyorum. Yeterince öngörülemeyen pek çok koşul, insanı zorlayan maddi nedenlerle birlikte seyahat gibi büyük kararlar üzerinde bir etkisi, hatta oldukça belirleyici bir etkisi olabiliyor. Senin seyahatini erteleme haberini sevinçle karşılayan tek kişi Steinschneider-Marx Hanım oldu, çünkü o yaz aylarında Amerika'ya gidecek ve seni burada görmeyi çok istiyordu. Umarım ne olacağı yaz sonuna doğru açıklığa kavuşur. O zamana dek gerekli olabilecek formaliteler hakkında yeterince bilgi toplamış ve konferanslarla ilgili olanakları açıklığa kavuşturmuş oluruz (ki konferanslar konusunda en başından beri büyük kuşkularım var). Ancak en azından temaslarının ya da daha önce değindiğin gibi Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nden tanıdığın beylerden iş almaya yönelik sabrının ve sebatının karşılık bulmasını dilerim.

Daha önceki mektuplarında Fuchs'la ilgili işlerin hakkında o denli olumlu ve umut dolu beyanlarda bulunmuştun ki bu işin çoktan sonlandığını düşünmüştüm, fakat işi henüz tamamlamamış olman ve bir de sağlam tereddütlerinin olması enstitü bağlamında can sıkıcı bir haber. Eduard Fuchs'un Yahudilerin karikatürlerde nasıl ele alındığına ilişkin kitabına sadece birkaç gün bakabildiğim

için onun çalışmalarının niteliği hakkında pek bir şey bilmediğimi söyleyebilirim. Ve bu nedenle bu çalışmada büyük güçlüklerin olduğunu vurgulamış olsan da konuyla ilgili pek bir fikir geliştiremiyorum. Eğer doğru anlıyorsam sen Marksist düşüncenin ürünü bu türden kitaplarla meşgulken, ki bu düşünceye teorik açıdan tümüyle sempati geliştirme fırsatı buluyorsun, ben bu metinlerden tümüyle uzaklaşmaya karar verdim ve Berdayev'in³⁷¹ anti-Marksist kitabını (yergi içeren küçük bir kitapçık) okudum; Rus materyalizmini ve gelişimini tuhaf bir şekilde mistik konulara saparak ele alıyor. Bu kitaptan çok ilginç bazı şeyler öğrendim.

Şu günlerde Schocken Yayınevi tarafından Maimonides'in yıldönümü³⁷² münasebetiyle Leo Strauss'un³⁷³ (ki Kudüs'e atanması için çok çabaladım) bir kitabı yayımlanmakta. Kitap ateizmin en önemli Yahudi düsturu olarak dürüst ve bolca argümanlı (tamamen gülünç olsa da) bir olumlamasıyla başlıyor. Herkesin Kudüs'e gelmeye aday birisi tarafından yazılmış bir kitap olarak okuyacağı bir metin için hayranlık uyandıran bir cesaret örneği. Hatta senin doçentlik tezindeki ilk kırk sayfayı bile geride bırakır! Bu ahlak anlayışına hayranlık duyuyorum ve böylesine dahi bir kafanın bilinçli ve istenerek olduğu aşikâr bir şekilde intihara kalkışıyor olmasını ise esefle karşılıyorum. Din felsefesi alanındaki kadroya bir ateistin atanmasını onaylayacak en fazla üç kişi bulabilirsin burada. Kitap yayımlandığında umarım kitabın bir nüshasını senin için temin edebilirim. Geçtiğimiz haftalarda küçük bir kitap üzerinde çalıştım; yakında okuyabilmeni umut ediyorum. Genesis'in (Tekvin) ilk satırları hakkında Zohar'daki açıklamayı Schocken Yayınevi için Almanca'ya çevirdim.³⁷⁴ Bu fazlasıyla zor ve yorucu

371. Nikolay Berdyaev, *Wahrheit und Lüge des Kommunismus* (Komünizm Hakikati ve Yalanı) 1934'de Vita Nova Yayınevi tarafından Luzern'de yayımlandı. W. B.'nin bu yayıneviyle temasının olduğu aşikârdır; W. B. 1936'da *Deutsche Menschen*'ini yayımlamıştır.

372. Burada Moses Maimonides'in sekiz yüzüncü doğum günü kutlaması söz konusudur. Yahudi alimleri dünyasında ve bunun dışında da bu kutlamaya büyük önem verilirdi.

373. Leo Strauss, *Philosophie und Gesetz* (Felsefe ve Yasa).

374. *Die Geheimnisse der Schöpfung. Ein Kapitel aus dem Sohar* (Yaradılışın Sırları).

iş üç hafta boyunca başka hiçbir şey yapmama izin vermedi, fakat ziyadesiyle de mutlu etti beni. Şimdi yağmalamaları için insanların eline gerçekten somut bir şey geçecek. Ernst Bloch ise böyle bir şey neden daha önce elime geçmedi diye hayıflanacak. Bu küçük kitabı tatilde Nisan'ın sonuna kadar bitirmiş olmam gerekiyor. Eğer bu işi sorunsuz bir şekilde halledersem, bu yıl yapmayı düşlediğim işler için hayra alamet bir şey olarak yorumlayacağım.

Yarın Buber birkaç haftalığına Kudüs'e gelecek. Belki gazetelerden okumuştundur, Ge Sta Po³⁷⁵ Prusya'da konuşma yasağı getirdi ona. Oldukça muammalı ve gerçek sebepleri şimdiye dek açıklığa kavuşmamış bir mesele. Hemen yanımızdaki Bergmann'da kalacak. Bu ayın başında kardeşim Werner aşağı yukarı iki yıl süren tutukluluk süresinden sonra yaklaşık 25 sanığı kapsayan büyük bir dava kapsamında "Halk mahkemesi"nin karşısına çıkarıldı. Kapılar ardında dört gün süren duruşmalardan sonra serbest bırakılan dört kişiden biriydi, ancak yeniden gözaltına alındı ve o zamandan beri kendisinden haber alınamıyor. Kuşkusuz toplama kamplarından birine götürüldü.³⁷⁶ Tedirginliğimiz büyük, zavallı annem bu mesele yüzünden çok fazla ve oldukça dramatik şeyler yaşamak zorunda kaldı ve bu vahim günlerdeki davranışlarını hayatımın sonuna dek anlayamayacağım kardeşimden ziyade annem için üzülüyorum. Torgler'de³⁷⁷ olduğu gibi Gestapo'nun nefretinin bir nesnesi olarak keyfe keder mi tutuklandı, onu oradan kurtarmak mümkün olacak mı, kimse bilemez. Eski parti üyelerinden şantajı uğrayan, satılmış ya da dayak yemiş kişilerin "ifadelerine" dayanarak kardeşime karşı oluşturulan iddianame, haber aldığımız kadarıyla dürüst bir tanığın ifadesiyle, ki bu tanık "ari" bir avukat-

Zohar'dan Bir Bölüm) Schocken Yayınevi tarafından basıldı (Şimdi de Insel Yayınevi'nden, No. 949).

375. Gestapo: Almanya'da Hitler döneminde kurulan gizli, siyasi polis örgütü —çn

376. Önce Torgau toplama kampına götürüldü, oradan Dachau'ya aktarıldı, ardından da 17 Temmuz 1940'ta öldürüldüğü Buchenwald'a getirildi.

377. Reichstag Yangını davasında serbest bırakılan komünist milletvekillerinden biri.

mış, geçerliğini yitirmiş. Senin erkek kardeşin hâlâ Almanya'da mı?

Koşulları oldukça güç olan Kraft için pek çok kez çabaladım, lakin herhangi bir başarı sağlayamadım. Kendisini insanlardan soğutan bir tarafı olduğu tespitinde bulunmak zorunda kaldım. Burada insan kazanmak pek kolay olmuyor. Çektiği yabancılık öylesine büyük ve belirgin ki!

Stefan İtalya'da neler yapacak?

Candan selamlar. Her şeyin yolunda gitmesi dileğiyle.

Gerhard

73

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

HÔTEL FLORIDOR

28 PLACE DENFERT-ROCHEREAU, PARIS XIV

20 MAYIS 1935

Sevgili Gerhard,

Benden uzun süredir haber almadın. Bunun nedenini tahmin etmişsindir. Bu dönem, Paris'e taşınmamla ve dış dünyadaki başarı-sızlıklarla iyice vahim bir hal aldı. Örneğin şu an karşımda duran Bachofen üstüne çalışmamın NRF tarafından reddedilmesi gibi, ki bu çalışmamı *Mercure de France*'a iletmişler. Klaus Mann'la kısa fakat edebi anlamda uzun denilebilecek diyalogumuzun sona ermesi de buna bir örnek. Klaus Mann'a *Üç Kuruluşluk Roman* hakkında danışmıştım; baskıya çoktan hazırlanmış ancak henüz basılmamış olan eleştiri yazımı geri gönderdi; ben de bu iş için bana ayırdıkları telaffuz edilemeyecek tutarı kabul etmedim.³⁷⁸ Ve işte

378. Burada Klaus Mann'ın ona teklif ettiği 150 frank söz konusu.

bu türden şeyler: Edebi kariyerimdeki yenilikler uzun süreden bu yana kişisel yaşantımdaki yeniliklerin ilerisine geçmiş durumda.

Soluklanabildiğim kısa bir dönemin ardından tüm yazışmalarımı durduran başka bir şey oldu. Cenevre'deki enstitü herhangi bir bağlayıcılığı olmaksızın, üstelik sadece nezaketen diyebilirim, "Pasajlar"ın bir özetini istedi benden. Şurada burada metin hakkında pek de bir şey ifşa etmeden biraz bilgi vermiştim. Bu iş *Bibliothèque Nationale*'in sayım nedeniyle kapalı olduğu günlere denk geldiği için yıllar sonra ilk kez "Pasajlar" çalışmama ilişkin araştırmalarımı baş başa kalabildim. Üretim sürecinde kimi şeyler ne kadar önemliyse o denli öngörülemez şekilde gelişme kaydedebiliyor ve böylece üzerinde çok fazla bir şey düşünmeden gönderme sözü verdiğim özetle birlikte bu iş başka bir boyuta evrildi; henüz çok uzak da olsa, bir kitap halini almaya başladı.³⁷⁹

Der Querschnitt'e bir makale yazmak üzere oluşturduğum (ki bu makale hiç yazılamadı) taslakların üzerinden kaç yıl geçti bilmiyorum. Eğer olur da bir gün Paris kitabı tamamlanmış olursa bu kitap için harcadığım süre *Alman Tragedyasının Kökeni* kitabı için harcadığım o dokuz yıldan da uzun olacak. Fakat çalışma koşullarımı belirleyemiyor olmak büyük bir mesele. Cenevre'deki enstitünün bu kitapla ilgilenme ihtimali oldukça düşük. Kitap hiçbir açıdan tavize izin vermiyor ve kitap hakkında bildiğim bir şey varsa o da hiçbir okulun onu değerlendirmek için acele etmeyeceğidir.

Ayrıca bu kitabın iç yapısını Barok kitabıyla benzerlikler kurarak gözümde canlandırma çabasına ara sıra boyun eğsem de kitabın dış yapısı bu konuya tümüyle uzak düşebilir. Ve sana eskilerden kalma bir kavramın açılımının kitabın merkezini oluşturacağını söyleyebilirim. Bu kavram öteki kitapta *Alman Tragedyasının Kökeni* iken, burada metanın fetiş karakteri³⁸⁰ olacak.

379. Adorno (No. 260) ve Horkheimer'a yazılan (No. 26 r) *Briefe II*'deki mektuplarla karşılaştınız (s. 260-267).

380. Marx'ın ünlü kitabı *Kapital*'in ilk bölümüne atfen.

Eğer Barok kitabı kendi bilgi teorisini harekete geçirebilmişse, bu en azından aynı oranda "Pasajlar"da da sağlanmış olacak, ancak kendi başına bir ifade biçimi bulacak mı ya da ben bunu ne kadar sağlayabileceğim bunu öngöremiyorum. Nihayet "Paris Pasajları" başlığından vazgeçtim ve taslağın adı şimdilik "On Dokuzuncu Yüzyılın Başkenti Paris".³⁸¹ Kendi içimdeyse bunu "Paris capitale du XIXe siècle" olarak adlandırıyorum. Böylece başka bir benzerlikten daha söz edilebilir: *Alman Tragedyasının Kökeni* kitabında Almanya'nın 17. yüzyılı ele alınırken, burada Fransa'nın 19. yüzyılı ele alınmaktadır.

Yıllar boyunca yaptığım araştırmaları ne kadar büyük ve önemli görüyordum; şimdi ise aslında ne yapmam gerektiğini daha iyi sezerken, onlar gözümde önemli ölçüde küçülmüştü. Bir yığın soruysa hâlâ yanıtsız. Yine de bu sorulara ilişkin literatürü sonuna kadar taradıktan sonra er ya da geç bu soruların yanıtlanmasını sağlayacağım. Şu an maruz kaldığım inanılmaz güçlükler dolaşısıyla bazen sefalet ve zenginlikten oluşan diyalektik sentezler üzerinde keyifle düşünürken buluyorum kendimi ki her seferinde ara verilmesine karşın üzerinden on yıl bile geçmeden, yine her seferinde yenilenen ve تنها bir yerlerde sürdürülen araştırmalar mevcut. Kitabın diyalektiği de onlar kadar sağlam olduğunu kanıtlarsa bunu ancak o zaman onaylarım.

Planın tamamının şu an önümde durmasının nedenlerinden biri de Paris'e varır varmaz enstitünün direktörlerinden biriyle karşılaşmış olmam. Bu sayede bir (!) ay boyunca gündelik hayatın galelerinden uzak kalmış oldum. Ancak bir ay doldu ve bir sonraki aşamada durumum ne olacak bilemiyorum. Tam da şimdi Fuchs işine yoğunlaşacak olsam –ki doğruyu söylemek gerekirse henüz başlamadım bile– şüphesiz bunu iki kat yakışıksız bulacağım. Öte yandan, hiç ihtimal vermesem de, olur da enstitü Paris kitabına somut ilgi gösterirse, bunu gerçekten güzel bir tesadüf olarak kabul edeceğim.

381. *Schriften I* (1955), s. 406-422 ve daha sonra *Illuminationen*'de (s. 185-200) yayımlanmıştır.

Araştırmalarımı büyük ölçüde tamamlamış bir şekilde Ekim ya da Kasım'da Kudüs'e gidebilmek için birkaç ayımı üst üste kütüphanede geçirebilmeyi isterdim. Dünyada olup bitenler söz konusu olduğunda, hemen her şey dileklerimden daha fazla iz bırakıyor olsa da isteklerimin ikinci yarısına birlikte tutunalım. Belki de vakti geldiğinde seyahat için gerekli parayı birkaç marifet göstererek toparlamış olurum.

Sözünü ettiğin kitapları merak içinde bekliyorum; senin Zohar kitapçığınsa ilk sırada yer alıyor. Korkarım Bloch için çok geç olacak; tıpkı benim kitabımda olduğu gibi, olur da bir gün yazılırsa ve basılırsa tabii. Yine de Bloch'un kitabı eline geçecek olursa onun benim fikrimi değiştirme çabasının ne denli başarı sağlamış olduğu hakkında bir fikir edinmen güç olmayacaktır. Yanında yeni koruyucu meleş, eşi Karola Piotrkowsky'yle birlikte Kudüs'te olacak.³⁸² Evet neredeyse söylemeyi unutacaktım: Bloch muhtemelen onunla birlikte gelecek; Piotrkowsky mimar ve orada bir şeyler inşa etmek istiyor.

Leo Strauss'un kitabı benim için çok önemli. Onun hakkında söylediklerin, benim şu ana dek onun hakkında oluşturduğum o hoş fikre denk düşüyor. Şu sıralar temel kitaplar dışında pek bir şey okuyamasam da senin zaman zaman işaret ettiğin bir yazarın, Schestow'un *Potestas Clavium* adlı kitabı geçti elime.³⁸³ Yazarı daha yakından tanımak üzere bir çabam olamadı, ancak kitapta Platon'un idealizmine karşı yürütülen polemik, bu türdeki diğer eserlerle karşılaştırıldığında biraz daha eğlenceli. Son mektubunda değindiğin Berdayev'iye okumadım.

Evet Stefan yakında San Remo'daki okula başlayacak. Erkek kardeşimse hâlâ Almanya'da; eşinin Sovyetler'in Berlin'deki ticari temsilciliğinde kazancı iyi olan bir işi var. Toplama kampından serbest bırakıldığından beri sadece bir kez yurtdışına çıktı ki bu

382. Bu ziyaret gerçekleşmedi.

383. Schestow'un kitabı 1926'da, Münih'te Almanca yayımlandı.

yolculuk da dinlenmesi içindi.³⁸⁴ Fotoğraflardan gördüğüm kadarıyla çok yakışıklı bir oğlu var. Erkek kardeşinin durumunun kötü olması çok hazin! Fakat çevresinde bu türden hazin hikâyeleri olmayan yok ki!

Kraft bana nüfuz sahibi bir Fransız'ı³⁸⁵ benim için harekete geçirmeye hazır olduğunu bildiren oldukça dokunaklı bir mektup yazmış. Kuşkusuz bu teklifin bana bir faydası olmayacaktır, çünkü oldukça zor bir kombinasyondan oluşan, şu an meşgul olduğuma çok uzak bir iş söz konusu. Kraft kentin dışına doğru uzun bir yolculuğa çıkmışa benziyor ve bana yolculuğu hakkında güzel bir rapor gönderiyor.

Fırsatını bulduğunda oraya gelmem için neler gerektiğini yaz lütfen. Sana ve Escha'ya içten selamlarımla.

Walter

74

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 HAZİRAN 1935

Sevgili Walter,

Mayıs'ın sonunda yazdığın son mektubun birkaç haftadır elimde. Söz konusu bu haftalarda hem Schocken Yayınevi için hazırlanan Zohar kitabının sonlandırılmasıyla hem de amansızca yakalandığım larenjitte meşguldüm. Bugün sömestrin son günü ve umarım birkaç gün içinde büyük çalışmama, Kabala tarihinin girişine

384. Georg Benjamin 1934'ün ilkbaharında İsviçre'de ve İtalya'nın yukarısındaki göller bölgesindeydi (Hilde Benjamin'in *Georg Benjamin. Eine Biographie* kitabından, s. 336).

385. Muhtemelen Charles Du Bos.

başlayabilirim ki bunu önümüzdeki günlerde (bununla kastettiğim sadece tatil değil, daha uzun bir süreç) iki dilde kaleme almayı düşünüyorum. Ahlaki nedenlerle metni öncelikle yayımlamak istediğim dilde, yani İbranice yazmak istiyorum. Fakat ardından metni yeniden, bu kez Almanca yazmak gibi bir sorumluluk üstlendim. Yeniden yazmak, çünkü bu tür konularda İbraniceden çeviri yapmak pek tavsiye edilmiyor. Üsluplar tümüyle farklı.

Kitapla ilgili gelişmeler ve önemli başka birkaç faktör maalesef kışın buraya gelmen için yaptığımız daveti aksatacak gibi görünüyor ki ben de Escha da bunun aksamasını hiç istemezdim. Bu durum kendimi kitabın tamamlanması işine hasretmiş olmamın dışında kimi ailevi meselelerle de ilintili ki bunları burada ayrıntılı bir şekilde yazmam yakışık almaz.³⁸⁶ Yani şu durumda daha önce bildirdiğimiz gibi seni iki ay evimizde ağırlamamız ihtimal dahilinde değil. Öte yandan büyük olasılıkla annemin yetmişinci doğum günü nedeniyle gelecek yıl birkaç haftalığına Avrupa'ya gideceğim. Her koşulda şu sıralar kış için şahsi planlarımı zamansal anlamda düzenleyerek sana net bir şeyler söylemem mümkün değil. Öte yandan mektubundan senin orada kalmış olmanla bazı şeyleri başarmış olduğunu ve çalışmanın tıpkı benimki gibi belirli derecede kristalleşme aşamasına geldiğini anlıyorum. “Pasajlar” çalışmasının kaderinin son hali hakkında yazdıklarını fazlasıyla ilginç buldum; enstitünün bu çalışmanla ilgilenmesini ve seni Fuchs’dan azat etmelerini canıgönülden dilerim. Paris’i yazını geçireceğin yer olarak görme konusunda yanılıyor muyum? Yoksa tekrar Danimarka’ya dönecek misin?

Yeni eserinin içeriğinin ne olacağına dair gerçekte hiçbir sezgim yok. Tarihsel bir bakış açısı mı söz konusu ya da gündelik yaşam alanlarının nesnelere ilişkin bir teori mi? Ya da sürrealizmin fikir silsilesinin bir devamı mı? Eğer yanılmıyorsam eskiden bu meseleye bir yerinden dahil olmak isterdin. Benim çalışmam daha

386. Burada belki de eşim Escha’dan ayrılma meselesi söz konusuydu.

kolay açıklanabilir; çalışmalarımın son on beş yılının özetini sunan, kanıt içeren öğelerden tümüyle arındırılmış bir “ders kitabı” söz konusu. Şaşılasi, çok şaşılasi şeylerin eksikliği duyulmayacağı gibi tarih gözlemcisi de kesinlikle parasının karşılığını alacak. Tamamı oldukça kapsamlı ele alınmış olsa da bir bilançonun ilanı gibi düşünöldü.

Bloch’un kitabını kütüphanede buldum; biri kütüphaneye bağışlamış, ancak bağışlayan kesinlikle yazarın kendisi değıl. Okumak, incelemek içinse şu sıralar vaktim yok. Daha önce onun Filistin’e geleceğini bildirmiştin; ben kesinlikle gelemeyeceğı tahmininde bulunuyorum. Onun burada herhangi bir başarı beklentisine giremeyeceğinden eminim ve özellikle de en yeni eşine burada bir şeyler inşa etmesi için ihtiyaç duyulacağını da tasavvur edemem. Fakat nihayetinde buraya ziyarete gelenler anlamında öylesine sürprizlerle karşılaştım ki her ihtimale hazırlıklıyım – ayrıca bu aralar, Cuma akşamları hariç ziyaretçi kabul etmiyorum.

Şimdilerde coşkulu meslektaş Ludwig Strauss’la aynı evi paylaşan Kraft burada kendisine bir hayat kurarken çok zorluk çekecek. Tanrı onu arkadaş edinme vergisinden³⁸⁷ yoksun bırakmış; bense Hitler’in sürekli Filistin’e gönderdiği paralar kesilince ne olacak tahmin edemiyorum.³⁸⁸

Senin daha önce hakkında yazdığın Schestow şu sıralar Filistin’de bekleniyor. İşçi organizasyonu onu konferanslara davet etti, ancak konferanslar Rusça yapılacağı için bana pek faydası olmayacak.³⁸⁹ Konferansların hepsi kışın düzenlenecek.

En içten selamlar ve dileklerle, ayrıca Escha’nın da selamı var.
Gerhard

387. Vergi burada “Tanrı vergisi” deyimindeki anlamıyla kullanılmıştır. –yhn

388. Kraft kütüphaneci olarak emekli maaşı alıyordu.

389. Schestow’un konferansları çok daha sonra ve Fransızca yapıldı; benden de konferansları tertip etmem rica edildi.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

PARİS

5 TEMMUZ 1935

Sevgili Gerhard,

Kendini o büyük işine hasretme zamanının geldiğini bilmeme rağmen senden teksatır bile almamış olmak –kaç zaman geçtiğini bilmiyorum bile– beni huzursuz etti.

Yanıt vermekte on dört gün geciktiğim günlerde dilinden dö-külen şikâyet ve suçlamalar şu an elimin altında olsaydı, bugün bu kartpostal yerine “Almanca Mektuplar” adlı çalışmamın sonuç bölümünü oluşturan bir doküman geçecekti eline.

Fakat şimdilik senin suskunluğunun karanlık göğüne bu may-tabı göndermekle yetiniyorum. Bu maytap bir soru işareti halinde yere düşerken kor halini almış kömürler gibi başına yağsın.

Candan selamlar,
Walter

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

7 VILLA ROBERT LINDET, PARİS XV

9 AĞUSTOS 1935

Sevgili Gerhard,

Son yazışmalarımız Akdeniz yolculuklarında bayağı yavaşladı. Umarım şu satırlar yazışmalardaki eski ritmimizi bulmamızda yardımcı olur.

“Yazı geçireceğim saray” konusundaki tahminin doğru. Bir şekilde dayanabildiğim kadar Paris’te kalacağım. Fakat burada kalmak artık katlanılmaz bir hal aldığında ne yapacağıma dair somut bir fikrim yok. Kış aylarını Danimarka’nın تنها bir köşesinde, Brecht’in oturduğu yerde geçirmek de katlanılmaz olacak, çünkü Brecht o tarihlerde Rusya ve İngiltere seyahatlerini gerçekleştirmeyi planlıyor. Öte yandan burada ne kadar kalabileceğim tümüyle belirsiz. Şu sıralar, diğer zamanlarla karşılaştırıldığında oldukça rahat (özellikle de geleceğe baktığımda) haftalar geçirmemi ise kız kardeşimin yokluğunda dairesini bana tahsis etmiş olmasına borçluyum.³⁹⁰

Yoğun bir şekilde kütüphanede çalışabildiğim bu birkaç hafta kitabım için gerekli dokümanlar anlamında oldukça yararlıydı. Ancak şimdi –çalışmalarımı nihayetlendirememiş olsam da– ara vermek zorundayım. Artık beni Fuchs hakkındaki çalışmadan hiçbir Tanrı kurtaramaz. Enstitünün teşviklerine itaat etmek için her zaman olduğundan daha fazla sebebim var şimdi. Çünkü Mayıs’ta yaptığım görüşmelerde bana sunulan kolaylıklar, onlara Filistin’e gidip birkaç aylığına ortadan kaybolmaya ve onların ithamlarından muaf olmaya dair planımı açmadan hayata geçirilemedi. Senin de anlayacağın gibi, enstitü için cezbedici bir perspektif, ben de şimdi onu yok etmek gibi nazik bir işle yüz yüzeyim. Daha önce de söylediğim gibi, işbirliğine hazır olduğumu göstermek için çok sebebim var.

Daha iyi ve daha insani nedenlerden dolayı buluşmamızın ertelendiğini görmenin bende yarattığı üzüntü seni şaşırtmayacaktır. Filistin’de birkaç haftanın bize sunacağı şeyleri Avrupa’da ancak kısacık olması muhtemel bir görüşmede telafi edeceğimizin sözünü veremeyiz. Senin çalışmaların ve koşulların hakkında fikir

390. W. B.’nin kız kardeşinin en geç 1935 ilkbaharından itibaren Paris’te sürekli kaldığı bir dairesi olmuştur. W. B. de pek çok kez bu dairenin bir odasında kalmıştır. Hilde Benjamin’in (s. 232) anlattığına göre Dora 1935 yazında Georg ve Hilde B.’yle buluşmak üzere Baltık Denizi sahil kasabası Misdroy’a gitmiştir. Dora daha bu yıllarda ağır hastadır.

edinmem, aynı şekilde senin benim işime ve işimin karakterine ilişkin fikir oluşturman sadece yazışmalarda imkânsız değil, yeri geldiğinde konuşmalarda bile çok zor, ancak münferit olarak ele alındığında mümkün. Ayrıca bu ikimiz için de, kitabı alışılmadık bir tedbirle vücuda getirmemden daha faydalı olurdu. İşimde ne denli yalnızlaşırsam kitaptan o denli uzaklaşıyorum ve çalışmanın şu anki aşamasında dostane bir konuşmanın öğreticiliği oldukça istenen ve işe yarar bir şey. Kitabın ana düşüncesi ilk çıkış noktası gereği ne denli şahsi olursa olsun, kitap kuşağımızın nihai tarihsel ilgilerini konu ediniyor diye düşünüyorum. Seninle söz konusu bu ana düşünceyi paylaşmayı ne kadar çok istediğime dair başka söze gerek yok.

Nesnel açıdan meselenin iç yüzü şöyle: Enstitü için düşünülen taslak –demek istediğim yüzeysel, en yüzeysel kullanıma– bir süredir hazır; üstelik yazınsal biçimi de dahil en ince ayrıntısına kadar tahayyülümde şekillenmiş durumda ve bunun nasıl sağlanacağına ilişkin kararlar birlikte bu işin günün birinde başlaması an meselesi. Söz konusu o gün henüz gelmedi. Böylesine iğrenç ve beni de bir suç ortağına dönüştüren koşullar işin başlamasını engelliyor. Olur da işe başladığım günü göreceğim olursam, pek çok şey hakkında şikâyet etmekten vazgeçeceğim.

Alternatif diğer tahminlerinin de meseleye dahil olduğunu ve her ikisi için de geçerli olduğunu söylemeden meseleyi es geçmek istemiyorum. İş, sürrealizmin felsefi değerlendirmesini ve beraberrinde bunun lağvedilmesini ele almak olduğu gibi varoluşun en göze çarpmayan noktalarına odaklanıp aynı zamanda çöp addedilecek taraflarıyla birlikte tarihin resmini kavrama denemesidir.

Kız kardeşimin adresini ki şu sıralar aynı zamanda benim de adresim, eğer doğru hatırlıyorsam, son kartpostalımda sana iletmıştim. Marx-Steinschneider Hanım seyahatinden döndüğünde³⁹¹ hâlâ burada oturuyor olur muyum, bunu bilmeksizin senden bu

391. İkisi de Ekim 1935'te Paris üzerinden Amerika seyahatinden döndü.

adresi ona iletmeni rica edeceğim. Eğer taşınmış olursam bunu kız kardeşimden ya da *concierge*'den³⁹² öğrenir. Onları kaçırmış olduğuma çok üzüldüm. Nasıl olur da evdeyken yok dedirttiğimi düşünebilirler ki! Paris şu sıralar iklim açısından pek hoş; sosyal çevre anlamında ise öyle denemez, çünkü az sayıdaki tanıdıklar-dan da mahrumum. Göçmenler dahi ellerindeki birkaç kuruşla tatile çıkıyor. Ernst Bloch'u göreceğim; ona büyük bir çabayla son kitabına ilişkin görüşlerimi açıkladım.³⁹³ Kendi çalışmalarım hakkında onunla konuşmadım; nedenini ise onun kitabındaki "Hieroglyphen des neunz ehnten Jahrhunderts" (On Dokuzuncu Yüzyılın Hiyeroglifleri) adlı bölümü gördükten sonra anlayacak-sın. (Siegfried) Kracauer Offenbach hakkında bir kitap yazıyor ve benim bu konudaki görüşlerimi de aynı şekilde kendime saklamam gerekecek. Kolay iş değil, her şey daha rahat olabilirdi.

Senin küçük Zohar kitabını bekliyorum. Çünkü eğer yanılmı-yorsam kitabın Eylöl'de Almanca yayımlanacak.

Mümkün olan en kısa zamanda haberleşelim. Bu büyük İb-ranice projen için de en iyi dileklerimi kabul et. Sana ve Escha'ya selamlar.

Walter

392. (Fr.) Kapıcı, misafirlerle ilgilenen odacı ya da otel görevlisine verilen isim. —çn
393. Bu konuşma hakkında şimdiye dek herhangi bir yazı ya da not ortaya çıkmadı. Bir dizi mektubun belgeleri gibi W. B., Bloch'un *Erbschaft dieser Zeit* (Çağımızın Mirası) adlı kitabından etkilenmemiş değildi. Bloch yıllarca kitabına getirilen ithamlara ve çekincelere karşı kendini savundu. W. B.'nin ithamlarına ise (belki de keskin bir üslupla dile getirilen ithamlardan haberdar değildi) neredeyse hiç değinmedi.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

25 AĞUSTOS 1935

Sevgili Walter,

Senin 9 Ağustos tarihli mektubun 20'sinde elime geçtiği için ancak şimdi yanıt verebiliyorum (Fransa'dan bir mektubun ulaştırılması şimdiye dek hiç bu kadar uzun sürmemişti) ve bana sakın yazma tembeli olduğumu söyleme. Eğer bu satırlar sana Fuchs Bey hakkındaki çalışma esnasında ulaşacak olursa, ki anladığım kadarıyla bu çalışmada kısmen günah çıkarıyorsun, yine de iyi bir şeye hizmet edecektir; bilindiği gibi bu türden uğraşlarda insan ara vermeye gönüllü oluyor. Seni doğru anladıysam 19. yüzyıl hakkındaki kitabının anonim destekçisi olan enstitünün bu kitabı yayımlama ihtimali var, dahası yayımlayacakmış gibi görünüyor ki buna sevinmek gerek. Şimdi herkes kendisi için çok önemli meselenin başına geçmiş, çünkü ben yeniden, üstelik öyle az buz bir çaba da değil bu, harfleri üst üste koyarak resmetmeye çalışıyorum ve bu esnada Ernst Bloch'a dikkat edilmesi gerektiğinden öncelikle atalarımızın dilini kullanıyorum. Daha sonra aşırılara müsait bir ortam oluşacaktır. Tarih bilgimi oldukça kalın bir cilt içinde toplama uğraşımın nasıl sonuçlanacağını öngörmek henüz mümkün değil; yazıp duruyorum kısacası. Maalesef bunları okumak için İbranice öğrenmek zorunda kalmayacaksın, çünkü aynı şeyleri daha sonra bir kez daha, fakat bu kez Almanca yazacağım. Ayrıca Bloch nedeniyle yaptığın hatırlatmaya ilişkin: Senin kitapta işaret ettiğin paragrafı bir kez daha okudum ve sadece senin için üzüldüğümü söyleyebilirim. Senin şu anki durumunun konforu düşünüldüğünde, bu gerçekten "dokunaklı" hırsız arkadaşlığının nazını çekmeyi hakikaten abartılı buluyorum. Seni uyarıyorum: Ne bu adamın buraya seyahat etmesine izin ver ne de beni ziyaret

etme tavsiyesinde bulun, çünkü düşüncemi söylemekten sakınmam ve o da söylediklerimden yazılanların (bilindik örneklerde olduğu gibi) senden çalındığı çıkarımında bulunabilir. Ayrıca böylesine yalandan ibaret ve sefil bir “komünizm” tanımlamasına bu beş para etmez kitap dışında pek bir yerde rastlamadığımı belirtmeme de izin ver. Onun tarafından avangard olarak adlandırılmak şerefine nail olmak sana çok pahalıya mal olacak ve ekleyeyim: Böylesine “harika, onursuz bir övgü”yü (senin yazılarından bilinen bir yeri alıntılanmak³⁹⁴ üzere) kim iyi bir şey olarak değerlendirecek, bilmek istiyorum.

Bir sonraki yazdan önce burada buluşmamızı senin gibi ben de çok isterdim. Büyük oranda işlerimin gidişatına bağlı; henüz bir şey söyleyemem. Bunu dikkate aldığımı ve senin bu konudaki fikrini anlamış olduğumu belirtmeme ise pek gerek yok.

Küçük kitabım 1 Eylül’de Schocken Yayınevi tarafından basılacak. Onlara senin şimdiki adresini verdim, kitabın bir nüshası yayınevinden doğrudan sana yollanacak. Kafka şiirinin bir nüshasını sana göndermiş miydim? Bu şiir konusunda kendimden pek hoşnut değilim.³⁹⁵ Göndermemişsem bir nüsha gönderebilirim. Ben de senden uzun süredir basılı bir şey almadım. Holz ve diğer dublörlerin öldü mü?³⁹⁶

İtalyanlar ve İngilizler arasındaki krizin³⁹⁷ politik gerginliği bizim buralara kadar uzanmış durumda: Böyle bir çatışma ortamında Akdeniz’in doğusunun bir savaş alanına dönmesi muhtemel. İtalya daha şimdiden İngiltere’yle çatışma için Araplar arasında bir müttefik arıyor ki anlaşılan bu da onlara pahalıya mal oluyor. Yine de şu aralar kısmen barış hâkim. Son üç yıl içerisinde buradaki

394. Bu alıntının kaynağı Zacharias Werner’in *Wahlverwandschaften* üstüne sonesi hakkında W. B.’nin görüşüne dayanmaktadır (GS I, s. 143).

395. Şiir 22 Mart 1935’te *Jüdische Rundschau*’da yayımlandı.

396. Detlev Holz, Nürnberg Yasalarıyla birlikte *Frankfurter Zeitung*’un edebiyat ekinden ayrılmak zorunda kaldı.

397. İtalya’nın Etiyopya İmparatorluğu’yla ilgili emelleri bağlamında.

Yahudilerin sayısının iki katına çıkmış olduğunu biliyor muydun (Ben bilmiyordum)? Burada olan bitene ilişkin bir işaret bu! Göç efsanevi bir boyut aldı; ayda 5000 insan geliyor. Almanya'dan gelen Yahudilerin bütün içindeki payı o kadar büyük olmamasına karşın fevkalade dikkat çekiyor. Ayrıca şu sıralar Siyonist grupların eskiden beri süregelen göçü hâlâ devam ediyor, yine de genelde diğerlerinden söz ediliyor. Oldukça korkunç biçimler alan terör yüzünden buraya gelenlerin sayısı giderek artıyor. Örneğin Siyonist gençliğimin yoldaşlarının neredeyse tamamı burada, fakat dikkatimi çeken, (genelde aksinin duyulmasına rağmen) onların ne kadar azının başka yönlere gittikleri ve bu şekilde Siyonizm'den tümüyle uzaklaştıkları.

Birkaç hafta önce burada senin kuzeninin eşi Hannah Stern'i gördüm; şimdi Paris'te çocukları Filistin için hazırlıyor. Seninle yakın bir diyalog içinde olmadığı hissiyatına kapıldım, yoksa bana senin selamını iletirdi.³⁹⁸ Bu nedenle ona seni sormaktan vazgeçtim. Heidegger'in³⁹⁹ parlak öğrencilerinden biriymi. Diğerleriyle karşılaştırıldığında bu pek de önemli bir misafir sayılmaz: geçen Şabat'ta beklenmedik bir şekilde kapının önünde Gutkind'ler, o ve eşi⁴⁰⁰ duruyordu. Almanya'dan ayrılmadan önce ilk iş ellerindeki parayla Cunard-Line'den biletlerini almışlar. Onlarla diyalogunu tümüyle kestini mi? Ben öyle hissettim. Sanki senden yıllarca hiç haber almamışçasına seni sordular. New York'ta yaşıyorlar. Kısmen Yahudi aşırı Ortodoks kolejlerden birinde, kısmen de yarı komünist denebilecek *New School of Social Science*'de ders vererek geçimlerini sağlamaya çalışıyorlar. İkisi de hiç değişmemiş; hâlâ aptal ama esprili; eşiye ehlileştirilmiş, tahta göğüslü, zarif çenebazın

398. Burada söz konusu kişi Hannah Arendt'tir; o zamanlar Günter Stern'in eşiymi. Stern'in annesi ise W. B.'nin kuzenlerinden biriymi. Hannah Arendt'le Ekim 1932 tarihinde Berlin'de tanıştım.

399. Hannah Arendt Marburg'daki Heidegger'in gözde öğrencilerinden biriymi. Yaşanan bir kriz üzerine Heidelberg'deki Jaspers'in yanına gitti.

400. Erich ve Lucie Gutkind.

teki; eski bilindik şeyler hararetle anlatılıyor: Dünya bir felakete sürükleniyor, Avrupa çöküyor, Rusya konusunda biraz sessiz kaldılar, fakat Amerika, Amerika fevkalade önemli. Yahudileri tümüyle yanlış tahayyül etmişler; goyları da (Yahudi olmayanlar) öyle... “Pek münasebetsizdi” türünden terminolojiye aşına olacaksın. Üç misafir davet etmiştim; kendilerini tutamadılar, durum dramatik bir hal aldı, Escha ise yardımcı olmak bir yana kaçabildiği kadar kaçtı. Gutkind’i Werner Kraft’la bir araya getirmeyi planlıyorum; bunda pek tabii ki bir art niyet yok. Londra’dan doğrudan buraya gelmişler ve Eylül başında Napoli’den New York’a dönecekler, yani Paris’e uğramayacaklar. Ayrıca Gutkind oldukça iyi görünüyor, bu inkâr edilemez. Bergmann çok büyük bir ciddiyetle ona elyazmalarını, yakında yayımlanacak kitaplarını sordu; onların yanıtındaysa ancak çocuklarda ya da büyük dolandırıcılarda bulabileceğin bir fütursuzluk vardı.⁴⁰¹ Şimdilik son ziyaretçilerimizdi.

Daha fazla ziyaretçimiz yok. Akıllı bir alıcı gibi hemen ve çok yaz. Candan selamlarız seni.

Gerhard

401. Gutkind 1911’den bu yana (*Siderische Geburt*) kitap yayımlamamıştı, fakat o zamanlar gerçekten de 1937’de İngilizceye çevrilerek yayımlanan *The Absolute Collective. A Philosophical Attempt to Overcome Our Broken State* başlıklı kitap üzerinde çalışıyordu. Bu kitap kimi Kabalist tezlerin felsefi açıdan temellendirilmesini amaçlıyordu.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

23 RUE BENARD, PARIS XIV

24 EKİM 1935

Sevgili Gerhard,

Ağustos'taki mektubunu benden pek yakında haber almayı sağlamamı tavsiye ederek bitiriyorsun, ancak tüm iyi niyetime rağmen bunu hayata geçiremedim. Her şey o denli belirsiz ve tedirgin ediciydi ki iç dengeye sahip olduğum o pek az saatte işimden uzaklaşmaya cesaret edemezdim. Yeniden taşınmam da bu döneme denk geldi. Nihayet Kitty Steinschneider'in sözlü selamını iletme vesilesiyle bu imkânı değerlendiriyorum.

Bugün sana yazmamın öncelikli sebebi Zohar'ın bana ulaşması ve bunun için sana teşekkür etmek istemem. Kitabı baştan sona okuduğum –senin önsüzün hariç– söylenemez, fakat ortaya çıkardığın iş için seni yürekten tebrik edecek kadar okudum. Çevirinin ortaya koyduğu teknik anlamdaki –şüphesiz fevkalade olan– sanat becerisinin birazını bile değerlendirebilecek durumda değilim. Çünkü bu becerinin yanı sıra açıkça fark edilen olağanüstü bir insaniyet mevcut ki bu insaniyet bu türden anlaşılması zor bir metni okuma konusunda eğitimsiz ve dikkate açık algısı dışında bir şeyi olmayan okuyucuya, metni şaşılacak derecede anlaşılır ve yakın kılmayı başarıyor. Söz konusu metnin çevirisi kuşkusuz bütünlüklü bir şiirin çevirisinden daha kolay değildi. Sadece şiir çevirisi yapanlar, genelde bu noktada başarıya ulaşmanın koşulu olan fedakârlık yetisine sahip olmuyorlar; oysa fedakârlık, çeviriyle yorumu birleştiren metodik bir yönlendirme-bilgilendirme sunuyor. Bu nedenle senin bu alandaki becerini malzemenin sınırlarının aşılmasına mükemmel bir örnek olarak görüyorum.

Umarım bu malzemenin benim için çok önemli olduğunu ve

beni halen meşgul ettiğini benden duymam seni şaşırtmaz; ifadesini İbiza'da bulan bu küçük programı –“Über das mimetische Vermögen”(Mimesis Yetisi Hakkında)– sen muhtemelen o bağlamda değerlendirmemiş olsan da durum böyle. Her ne olursa olsun, orada geliştirilen duyumsal olmayan benzerlikler kavramı, tıpkı Zohar yazarının seslerin –dahası muhtemelen en çok yazılı işaretlerin– oluşumunu kozmik bağlantıların depolandığı bir yer olarak kavrayışına benzer bir açıklama buluyor. Kuşkusuz yazar hiçbir şekilde mimetik kaynağa yüklenemeyecek bir mütekabiliyeti düşünüyor gibi. Bu, yazarın kendini adadığı türüm öğretisinden kaynaklanıyor olabilir, ki gerçekte benim mimesis teorim bu öğretiyle sağlam bir tezat oluşturur.

Dikkatimi çeken pek çok yer oldu ki bunları da seninle konuşmalıyım. Keruvim'lerin⁴⁰² “küçük yüzleri” hakkında daha çok bilgim olsun isterdim. Sayfa 80 ve 81'de oldukça ilginç ay teorisi hakkında neler düşünüyorsun, onu da bilmek isterdim. Ayrıca cehenneme ilişkin öğretiye bakmak da çok önemli olurdu. Sayfa 90'da I Samuel 15:29'a yer veren bölümdeki parantez içi açıklamada baskı hatası varmış gibi geldi bana.

Beni özellikle önsözdeki Moses de Leon hakkındaki anlatım (Pflaum doktora tezini bu konuda yazmamış mıydı?)⁴⁰³ ve bununla birlikte Zohar demonolojisinin ilkel ve popüler yanları ilgilendirdi.

Daha öncekilerden farklı olarak Gutkindler hakkında söylediklerinde keyifli ve bir başka deyişle gayriciddi bir misal buluyorum. Evet, daha Almanya'dan ayrılmadan yıllar önce onlarla ilişkimden feragat etmiştim. Bunun nedeni onların insan ilişkilerindeki basit meselelerde dahi budala ve sağır oluşlarından başka bir şey değil. İkisi de aşırı samimi bir dostlukla ve azımsanmayacak bir çekicilikle (tabii ki bunu sadece Erich'e atfediyorum) fazlaca aciz bir

402. Eski Ahitte adı sık sık geçen melekler. –çn

403. Heinz Pflaum doktora tezini Leone Ebreo (Juda Abarbanel) ve onun *Dialoghi di Amore*'si (Tübingen 1926) hakkında yazmıştı.

idrak yeteneğini ilişkilendiriyor ki bu bir ruh inceliği eksikliğidir ve buna uzun vadede katlanmak zordur. Öte yandan Amerika'da kendilerine yeten tatlı bir hayat sürmeleri hoşuma gidiyor. Algıları hep açık oldu ve tanıdıkları kişilerle akıllıca diyalog kurdular.

Kader seni ziyaretçilerle fazlasıyla şımartmamak için Ernst Bloch'un Filistin'e yapmayı planladığı seyahate izin vermedi. Böylece buna ilişkin haberin bana yazdığın mektubundaki haliyle kalacak. Ayrıca bildiğin gibi, mektubunda Bloch'un eserine ilişkin değindiklerin benim düşüncelerimden farklı değil, özellikle de onun son kitabı söz konusu olduğunda muhtemel farklılıklar en az düzeyde. Öte yandan ilgi alanıma giren şeylerin söz konusu durumda yeterli olduğunun –pek istemeyerek de olsa– farkına vardığın gibi bir izlenim yaratıyorsun bende. Söz konusu fikrimi, ki bu fikir esasa ait öğeler içermekte, örtbas etmeyi gerektirecek her türlü gereklilikten muafım. Sana yazmış olduğum gibi bu durum gerçekleşti. Ve böyle koşullarda ilişkinin iki taraf açısından da memnuniyet veremeyeceği bir gerçek; böylece ben, bir yandan ilişkinin sınırlarını dikkate alarak, öte yandan arkadaşlarımdan dağılması nedeniyle (ki bu durum herkesi münferit bir biçimde olduğu gibi beni de yalnızlaştırıyor) bu ilişki biçiminin dondurulmasına ilişkin sorumluluğu üstlenebilirim. Bu sorunlarla karşılaştırıldığında, onun kitabında benim yazılarımı ele alış biçimi mevzu bile olamaz. Kitapta bazı bakımdan göze batan çekinceleri hissetmeksizin övülecek yerler bulman, beni sadece şaşırtıyor.

Kafka şiirini bana basılmış haliyle göndermedin, ancak elimde olsun isterim. Uzun süredir sana bir şey gönderememiş olsam da bunun nedeni hemen hiçbir şeyin yayımlanmamış olması ya da gazetelerin, dergilerin *Neue Zürcher Zeitung* örneğinde olduğu gibi kriz nedeniyle sadece bir nüsha göndermesidir.

Bu koşullara karşın, iş miktarımı iki hatta üç katına çıkarmak istediğim için bir dizi uzun öykü yazdım.⁴⁰⁴ Eğer bir yanılgı içinde

404. Öyküler GS IV'de yer almaktadır: *Kleine Prosa* (Küçük Düzyazılar), s. 721-787.

değilsem, onlardan birinin kütüphanende yerini alması kolay olacak; sana öyküyü göndereceğim. Bazen üzüntü içinde nihayetlendiremediğim kitapları geçiriyorum aklımdan –*Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin’de Çocukluk* ve toplu mektuplar– ardından da yeni bir esere başlamak için gücü nereden bulduğuma şaşıyorum. Kuşkusuz eserin kaderi, benim kendi geleceğimin tayininden daha öngörülemez durumda olan pek çok koşulun eşliğinde oluşuyor. Öte yandan bu aynı zamanda dışarısı kötüleştiğinde benim için bir sundurma işlevi de görüyor. Fuchs da dış dünyanın kötü koşullarından biri olarak addedilebilir. Fakat onun elimi kolumu bağlayan metinlerine karşı zamanla kimi tedbirler geliştirerek kendimi korur oldum. Ayrıca kitaplarını 19. yüzyılı ele aldığı oranda dikkate alıyorum. Böylece Fuchs beni asıl işlerimden çok da uzaklaştırmıyor.

Bu çalışmam, son zamanlarda sanat teorisi tarzında esaslı birkaç tespit sayesinde kati surette desteklenmiş oldu. Yaklaşık dört ay önce tasarladığım tarihsel bir şemayla –sistemantik ana hatlar olarak– bir tür ağ oluşturuyor ki her şey buraya tek tek yerleştirilecek. Bu düşünceler, tarafımızdan şu an yaşanan durumun bilgisiyle 19. yüzyıldaki sanatın tarihini sağlama alacak. Bu düşüncelerimi bir sır gibi saklıyorum, çünkü şu ana kadarki düşüncelerimden farklı olarak bu kez çalınmaya çok müsait. Notlarımın başlığı şimdilik şu: “Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı.”

Şubat’ta *Institut des Etudes Germaniques*’de *Wahlverwandtschaften*’la ilgili bir konferans vereceğim.⁴⁰⁵ Tüm bu olup bitenler düşünüldüğünde nereye kadar dayanabilirim, ben de bilmiyorum, çünkü en zaruri şeylere sahip olduğum gün sayısı bile ayda *en fazla* on dört gün. Tedarik edilecek en küçük bir şey için bile mucize gerçekleşmesi gerekiyor. Bunun yerine birkaç gün önce, benim için çok kıymetli bir hediyeyi, dolmakalemimi (ki benim için daha çok

405. Bu konferans yapıldı mı, bilmiyorum.

bir mirastı bu) kaybettim. Ve bunun şaşılacak bir yanı yok; daha çok derin bir keyifsizliğin doğal sonucuydu, bir de şu veciz cümle-
nin gösterdiği gibi, hiçbir şeyi olmayanın elinden varlığı da alınır.

Bugün meselelere keyifli bir bakış açısı geliştirmenin yolunu bulamayacağım; böylece mektubu sonlandırmanın vakti geldi. Yakında yaz ve Escha'yla birlikte içten selamlarımı kabul edin.

Walter

79

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

18 ARALIK 1935

Sevgili Walter,

Bu kez günah keçisi olan benim, çünkü senin Ekim sonunda yazdığın ve benim için içerik anlamında oldukça zengin mektubun onca zaman yanıtlanmayı bekledi. Ağır bir yazma tembelliği üzerimden gitmek bilmedi; ayrıca kendimden de hiç hoşnut değildim. Birkaç haftadır evde yalnızım ve evi idare eden birinden yoksunum. Escha uzun süreliğine Kudüs'ten ayrılmak zorundaydı. Tiberya'ya dinlenmeye gitti; orada siyatiğinden ve safra şikâyetlerinden kurtulmayı umut ediyor. Hemen ardından Yemenli kızımız da çok hastalandı ve böylece ben üniversite öğrencisi hayatı yaşamaya başladım ki bu da işim için pek de elverişli değil.

Aynı zamanda kütüphaneden Escha'nın çıkışının verildiği haberi geldi. Bergmann'nın gidişinden sonra (üniversitenin ilk rektörü olarak o zamandan beri yoğun bir şekilde üniversitenin meseleleriyle meşgul olmak zorundaydı) Escha'nın işi yönetimde yapılan değişiklikler nedeniyle zaten gereksiz ve hoş olmayan bir hal almıştı. İki ayrı ev bütçesinin idare edilmesi zorunluluğuyla

şimdiye dek elde edilen gelirin azalmasının aynı zamana rastlaması vahim ve üstelik tam da (özellikle Kitty Marx'ın seninle buluşmasını anlatmasından sonra) bu kış bu konuda neler yapabileceğimizi düşünürken senin buraya gelmeni hayata geçirebilme ihtimalimiz de bundan payını alıyor. Şimdilik elim kolum bağlı. Ayrıca buna talihsiz kardeşimi toplama kampından kurtarmak için son kez giriştiğim bir çeşit özel müdahaleyi de dahil etmek gerekiyor ki bu çabam halen devam ediyor. Bu girişimin (kim olursa olsun bu konuya asla değinmemeni rica ediyorum) nasıl sonuçlanacağını henüz bilmiyorum ve bu zorlu mesele maalesef sinirlerimi oldukça yıpratıyor, dahası başarı sağlama ihtimali şimdilik oldukça az. Böylece güç anlamında geriye kalan ne varsa o da şu sıralar yeniden başlayan seminerler için harcanacak. Yaklaşık 15 öğrencim var ve bu kez bu grup, birbirlerinden tamamıyla farklı Yahudi köklerinden oluşan özel bir karışım. Şu sıralar onların mistikle eskatoloji arasındaki bağlantılar üzerine sorularını yanıtlıyorum.

Üniversitenin idari birimindeki koşulların fazlaca değiştiğini belki biliyorsundur. Magnes bu yaz alaşağı edildi; yani gerçekte çalışabileceği tüm alanlardan tasfiye edildi ve şimdi ona sadece bir dekorasyon parçasıymış gibi "başkan" sıfatı bırakıldı. Onun şimdiye dek sürdürdüğü oldukça geniş kapsamlı görevleri iki kişi arasında bölüştürüldü ki bunlardan biri idareci sıfatıyla Schocken, diğeri ise seçilecek olan rektör (yukarıda değindiğim gibi şimdilik Bergmann). Şimdi büyük bir ilerleme kaydedilmesi bekleniyor; görev dağılımında yapılan değişikliklerse istenen gelişmeyi hayata geçirebilir mi zaman gösterecek, bugünden öngörmek mümkün değil. Bu esnada Almanya'da (muhtemelen muhalefetin kilise kolundan [Karl] Barth grubuyla ilişkileri dolayısıyla) ifade özgürlüğü elinden alınan Buber'in Kudüs'e atamasının yapılacağına neredeyse kesin gözyle bakılıyor, fakat bu atamanın hangi alanda yapılacağı sorusu soruluyor ve yanıtı henüz belli değil. Kafka'nın eserlerinin Schocken baskısını Gestapo mu yasakladı ya da yasaklayan kim? Klaus Mann'ın bir eleştirisine karşılık bir intikam mı bu, ki

eleştiride Yahudi bir yayınevinin bu eseri yayımlamasıyla rejimi kızdırdığı yer alıyordu. Aslında kimse bu ciltlerin okunmasıyla meşgul olmadı; belki biliyorsundur ama pek çok çevrenin bundan haberi yok gibi görünüyor. Schocken'in bizzat kendisi bana söz konusu diğer ciltleri yurtdışı için basmak istediğini, eser yurt içinde dağıtılmadığı sürece bunun mümkün olduğunu söyledi. Ve bu son cildi merakla bekliyoruz.⁴⁰⁶

Şiirimin rica ettiğin bir kopyasını da koleksiyonun için mektubuma ekliyorum. Başka şeyler için de teşvik etsin diye sana yakında Oskar Goldberg'in Maimonides⁴⁰⁷ üstüne kitabı hakkında bir eleştiri yazısı göndermeyi umut ediyorum. Bir tellal üslubuyla üstünkörü yazılmış bu eser hakkında sessiz kalmak istemedim.

Görünüşe bakılırsa Zohar hakkındaki küçük kitabım epey başarı sağlamış ve pek çok okur kazanmış. Senin kitaba ilişkin görüşlerini fazlasıyla dikkate alıyorum. Kabala hakkındaki kitabımın tamamını girişteki yoğun üslubu devam ettirerek yazabilmeyi isterdim, fakat hâlâ üzerinde çalışıp duruyorum. Özellikle iyi bir kitap yazmak istiyorum, ancak görüyorum ki ilhama ihtiyacım var; bu da ancak ele aldığım tüm materyalleri yazı masasında bırakmakla mümkün görünüyor. Bu da her zaman başarılamiyor. Şu sıralar, sömestr döneminde bu işe çok vakit ayıramayacağım; buna karşın boş zamanlarımda Yahudilikte dini nihilizm ideolojisi üzerine, benim eski zamanlara ait Cardoso çalışmamın devamı olan, İbranice bir makalemi yeniden elden geçiriyorum. Bu makale seni çok ilgilendirecektir, fakat apologetik tereddütlerden kaçınmak için bu makale ancak İbranice yazılabilir.⁴⁰⁸

406. Söz konusu bu cilt, Max Brod tarafından yayımlanan VI. (Tagebücher und Briefe [Günlükler ve Mektuplar]) ciltti; yayımlanması ancak 1937'de Prag'daki Heinrich Mercy Sohn Yayınevi tarafından gerçekleşmişti.

407. Goldberg'in Maimonides – Kritik der jüdischen Galubenslehre (Yahudi Din Öğretisinin Eleştirisi), (Viyana 1935) adlı kitabı alışılmadık bir hiciv yazısıydı; burada M.'ye putperestlik yaptığı suçlamasında bulunuluyordu. Sonunda eleştiri yazısını yazmadım, zira kitabın gereken uzunlukta bir yazıyı hak edecek kadar iyi olduğunu düşünmemiştim.

408. Bu kapsamlı makale 1936'nın sonlarında İbranice yayımlandı. Makalenin İngilizce çe-

Burada biraz grotesk görünümlü bir hanımefendiyle tanıştım; adı Dr. Franziska Herzfeld.⁴⁰⁹ Her halükârda Bloch, sen ve Kracauer'le tanışıklığı olduğunu iddia etti ve ben de bunun üzerine onunla Bloch'un eserleri hakkında sohbet ettim ki görüşleri hiç de aptalca değildi.

Schuler ilgini çektiğinden rahmetli Theodor Lessing⁴¹⁰ hakkında yakınlarda yayımlanan bir otobiyografide Schuler'e dair de çok şey bulabileceğini belirtmek isterim. İçerik anlamında oldukça ilginç şeylere sahip olsa da korkunç bir kitap. Olur da eline geçerse sadece ilgili bölümü oku.

Escha galiba kış boyunca Tiberya'da kalacak. Öbür gün birkaç günlüğüne Hanuka kutlamasına gideceğim.

Candan selamlar,
Gerhard

virisinin "Redemption through Sin" başlığıyla *The Messianic Idea in Judaism* adlı kitabımda basılması ise 1971'i buldu (s. 78-141).

409. Bunun için bir sonraki mektuba da bakınız. Herzfeld Hanım hakkında ayrıntılı pek bir şey hatırlayamıyorum, ancak 1921 civarında Münih'te öğrenciliğim sırasında onunla pek çok kez görüştüğümü sanıyorum. Alışılmadık saç şekliyle oldukça dikkat çekiyordu. Edebiyat ve felsefe okuyordu.

410. Theodor Lessing (1872-1933), *Einmal und nie wieder* (1935). Yazar 1933'te Naziler tarafından öldürüldü.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

2 RUE BÉNARD, PARİS XIV

29 MART 1936

Sevgili Gerhard,

Tanrıların hangisi dünyevilerin yazışmalarını kendine iş edinmiş olursa olsun, bizim yazışmalarımızın ipini elinden kaçırmış gibi görünüyor; öyle ki ipler herhangi bir küskünlük şeytanının idaresine geçmiş.

İç dünyam buna izin verdiği sürece, küskünlük şeytanının etkisinin benim için kesinlikle anlaşılmaz olmadığını itiraf etmeliyim. Yeniden görüşeceğimiz tarihe ilişkin binbir çeşit ve insanı hayal kırıklığına uğratan değişiklikler de burada önemli bir rol oynuyor. Ve söz konusu bu değişiklikler, yeniden görüşme zamanının gerçekleşeceği o günün anlamı bağlamında bende yarattığı etkiyi sende de aynı derecede yaratıyor mu sorusunu ortaya attığında bana daha da çok sıkıntı veriyor. Biz onu iple çekmeye başladığımız andan itibaren geçen zaman, eğimi gittikçe artan bir nehri temsil ediyor ki yazılı iletişimimizin buna karşı sürekli daha şiddetli bir mücadele içinde olması gerekiyor.

Bununla sadece mektupları değil, ayrıca benim son özel baskımda⁴¹¹ olduğu gibi diğer diyalogları da kastediyorum, üstelik bunu göndermemin üzerine (belki de tesadüfi değildir) yaşadığına dair bile bir emare alamadım senden.

Ve bu münasebetle aldığın risk gözümün önünde canlanıyor; daha önceki diğer işler bir yana (çünkü şimdiki işim daha önemli) yeni işime dair aldığım riskten kaçamıyorum: yazışmalarımızın alanına (ve böylece gecikme zamanının alanına da) da adım atmış oluyorum;

411. "Probleme der Sprachsoziologie" (Dil Sosyolojisinin Sorunları), (GS III, s. 452-480).

endişeye karşı kendimi sürekli koruyabilmem mümkün değil ki.

Öte yandan sözünü ettiğim işle o derece meşgul oldum ki Ocak ve Şubat ayımı tümüyle bu işe hasretmem gerekti ve suskunluğumun resmine açıklık kazandıran neden işte bu meşguliyet. Bu çalışmam belki yakında, belki de ancak yılın sonunda önce Fransızca yayımlanacak; öyle ki metni yayımlayacak olan *Zeitschrift für Sozialforschung* çeviriyi, orijinal metne tercih ediyor. Çalışmanın başlığı şöyle: “Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı.” Metnin orijinalinin şu sıralar yayımlanmasına dair bir ihtimal görmüyorum.

Bu çalışma –daha doğrusu metin– hakkında daha ayrıntılı bilgi vermeyi sonraya bırakıyorum. Bugünlük sana sadece Goldberg’ın Maimonides kitabı hakkındaki tartışmana dair merak içeren sorumu yöneltmek istiyorum. Bu tartışma sayesinde aynı zamanda kitap hakkında kendim bir fikir edinmiş olacağım; en yakın zamanda böyle bir tartışmanın gerçekleşmesini umut ediyorum.

Buradaki varoluşumun dış koşullarına ilişkin verilerden uzun uzadıya söz etmek istemiyorum bugün. Büyük kitabın içerik açısından yeni çalışmayla pek ilgisi olmasa da yöntem açısından aralarında sıkı bir bağ var, ancak büyük kitap şimdilik geri plana itilmiş durumda. Bu kitaba tekrar başlamadan önce Nikolai Leskov hakkında kısa bir yazı kaleme almam gerekecek; kendimi bu işle yükümlü kıldım. Fuchs işini bir kez daha rafa kaldırdım.

Ayrıca umarım en büyük hikâyecilerden biri olan Leskov’u okuma fırsatın olmuştur.⁴¹² Onunla tanışık olmanın ayrıcalıkları çok, örneğin Fränze Herzfeld’i tanımakla karşılaştırılabilir.

Erkek kardeşin konusundaki girişimlerin sonuç verdi mi? Benimkisi halen Almanya’da ve şu sıralar sağ salım.

Pek yakında senden haber alma umuduyla içten selamlarımı yolluyorum.

Walter

412. Leskov’u hiç okumamıştım; makalenin yayımlanmasının ardından birkaç cildi okumaya başladım ki önce bu ciltleri arayıp bulmam gerekmişti.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

19 NİSAN 1936

Sevgili Walter,

Uzun bir aradan ve onca hareketli zamandan sonra mektubun beni öylesine mutlu etti ki buluşmamız konusunda sözünü ettiğin güçlüklerle pek ilgilenemedim. Son bir yıldır sıkıntı veren koşulları ve ayrıca sana daha önce söyleyemediğim şeyi, bana yapacağın ziyaretin bu koşullara kurban gittiğini ancak şimdi ayrıntılı bir şekilde yazabiliyorum. Benim bu güç durumumu anlayacaksınız ve kısa süre önce boşanmış olduğumu⁴¹³ şimdi sana söylediğimde de anlayış göstereceğini umuyorum. Escha'dan ayrılmak hem iç dünya hem dış dünya anlamında beni oldukça zor bir duruma soktu; bunun benzeri şeyler yaşamış bir arkadaşşıma, sana bunları betimlemem gerekmiyor. Nihayetinde geçen yaz verdiğim ayrılık kararını uygulamaya geçirmek neredeyse sekiz ayımı aldı ve doğal olarak hayatımı kati surette değiştirdi. Boşanmayı talep eden ben olduğum için Escha evlenmediği sürece iki farklı evin idaresini üstlenmek zorunda kalacağımdan maddi anlamda oldukça zor bir duruma sokmuş oldum kendimi. Bunun sonucu olarak da yaşam standardım ve yükümlülüklerimde oldukça kısıtlamaya gitmem ve bunları hesaba katmam gerekecek. Ve benim böylesi bir durumda, daha önce yapmayı düşündüğümüz gibi, senin seyahatini neden finanse edemeyeceğime dair çok açık bir gerekçe vermiş oluyorum sana. Çok zor geçen bu aylarda sana sunabileceğim hiçbir şey yoktu; entelektüel anlamda sunabileceklerim ise diğer bağlamlarda sunabileceğimden çok daha az olacaktı. Bu arada boşanma gerçekleşti, fakat her şey halen belirsizliğini koruyor. Escha şimdilik

413. Bkz. 74. mektup, 386. dipnot.

Tiberya'da. Ayrıca tartışmalarımızda mümkün mertebe dostça davranmaya çalıştık. Eğer Bergmann boşanmayı başarabilirse (ki bu çok sorunlu bir mesele) Escha tekrar evlenecek.

Bu biyografik şartlar neredeyse bir yıl boyunca işlerimi ve planlarımı engelledi ve ben ancak şimdi düzenli ve normal bir çalışma hayatı sürebileceğimi düşünüyorum. Bu nedenle sana henüz Goldberg hakkında bir eleştiri yazısı sunamayacağım, iş gücüm ciddi biçimde felce uğradı. Bu şartlar dahilinde parasızlıktan şu sıralar Avrupa seyahatini düşünmem mümkün değil; yaşananların sonucu bu durumu olduğu gibi kabul etmeliyim. Annem on dört gün önce buraya geldi, altı hafta burada kalacak; böylece onun yetmişinci yaş günü dolayısıyla Avrupa'ya gitmeme gerek kalmayacak. Söz konusu koşullar annemin burada sürekli kalmasını düşünmemize şimdilik müsaade etmiyor.

Erkek kardeşim Werner'i buraya getirme çabam, ki bu çabayı oldukça başarı vaat eden bir noktaya ulaştırmıştım, (Filistin'e gelme sertifikası, Britanya kurumları aracılığıyla serbest bırakılmasına dair anlaşmaların yürütülmesi) son aşamada, hepimizin, özellikle de İngilizler ve benim zavallı kardeşimin, her şeyin halledilmiş olduğunu düşündüğü noktada başarısızlıkla sonuçlandı. Göbbels'in Bolşevizm'i ayaklar altına aldığını göstermesi için orada birkaç Yahudi'ye ihtiyacı var ve anlaşılan pek çok kişinin yanı sıra kardeşim de seçilen bu kişiler arasında.⁴¹⁴ Bu kötü haberi bir hafta önce aldım ve şimdi ümidimizi tümüyle kaybetmiş durumdayız. 20 Nisan'da tam üç yıldır hapis yatıyor olacak. Yapılabilecek başka bir şey yok. Domuzlar kardeşime serbest bırakılacağını bildirmişler; hatta onun eşine bu haberi bildirdiği bir mektup göndermesine de izin vermişler. Bu onun son umudu olduğu için tepkisi de korkunç olacak. Annem de bu meseleden çok etkilenmiş durumda.

414. Karar aşamasında Göbbels'in izniyle serbest bırakılacak kişilerin bir listesinin olduğu ve Gestapo'nun tüm zaman boyunca kardeşimin de bu listede olduğunu bildiği ortaya çıktı. Annem anlaşmaların nihai sonucunu öğrenmek üzere Gestapo'ya gittiğinde onunla acımasızca alay ettiler.

Sana bu kez sevindirici haberler veremediğim için üzgünüm, ancak yine de her koşulda durumum hakkında olan biten her şeyden haberdarsın. Bir sonraki adımda hayatımı nasıl düzenleyeceğimi, özellikle gelirim düşünöldüğünde fazlasıyla pahalı olan bu evden taşınıp taşınmayacağımı (oysaki bu evde çalışmak oldukça rahat-tı) kuşkusuz yakında sana anlatabileceğim. Genelde olduğu gibi, doğal olarak şu sıralar da hayatın teknik konularına pek hâkim değilim. Fakat muhakkak daha iyi olacaktır.

Dil sosyolojisi hakkındaki özel baskının bir nüshası –sadece bu senin kastettiğin gönderi olabilir– elime geçti ve itinaayla okudum, fakat her şeyi anlamadım. Şimdiye dek algım pek de açık değildi.

Yeni çalışmada sana bol şans diliyorum ve umarım bu çalışma senin diğer büyük işini nihayetlendirmene de vesile olur, çünkü ben bu işi editöre sunulacak şekilde çoktan hazırlamış olduğunu düşünmüştüm.

Leskov'u maalesef tanımıyorum ve ona ait hiçbir şey de görmedim.

Umarım yakın zamanda yeniden hareket ve karşılaşma özgürlüğümüze kavuşabiliriz. Eğer nerede durduğumuzu ve varoluşumuzu nasıl sürdürdüğümüzü bilmek istiyorsak, senin özellikle karşılaşma özgürlüğümüzü daha öncelikli görmen konusunda haklı olduğun fikrine bütünüyle katılıyorum.

İçten selamlar,
Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

23 RUE BÉNARD, PARİS XIV

2 MAYIS 1936

Sevgili Gerhard,

Mektuplaşmamızın geçen yılki süreci, gönderdiğin yazıyla birlikte üzücü bir epilog halini aldı. Öyle ki bu epilogda bana düşen, epilogun üslubu kimi imalar içerse de, ağırlığı olmayan sözcüklerle lafa girmemek için kendimi dilsiz bir dinleyici gibi sunmaktan başka bir şey değil. Yalnızlığın kendini göstermesi durumunda bunun için tayin edilen süreyi dış dünyadan, meyvesini ise iç dünyadan edinmek isteğini, söylenebilecek o pek az şeye dahil ediyorum.

Son dönemlerdeki yazışmalarımızın durumu da senin durumundan daha iyi değildi, yine de büyük bir sabırla onların arkasında durduğumu hiçbir koşulda yadsıyamazsın. Yazışmalarımız zamanla o yaşlı Adem halinden bir şeyleri geri kazanacak olursa, hiçbir şey boşuna değil demektir. Bu nedenle ikimiz de varoluşumuza ve çalışmalarımıza can veren doğa ruhlarının (*elementargeister*) öyle sonsuza dek kapının eşiğinde beklemek zorunda kalmamalarını dilemeliyiz. Öte yandan, jeopolitik anlaşmazlıkların birden ortadan kalkmasıyla varlığımızın fiziksel alanlarından kurtularak sohbet etme fırsatı bulabilme şanslarını de gözden çıkarmamak gerek.

Şu an isteğim, Filistin'de olan bitenlere dair gözümün önüne gelen şeylerin sadece abartılarak anlatılanlardan ibaret olduğunu ummak. Fakat o zaman dahi geriye pek çok düşündürücü şey kalıyor. Böylesine bir algıdan hareketle, maliyeti insanı iskelete çevirecek denli yüksek olmasaydı memnuniyetle Fransız vatan-daşlığına geçerdim.

Kardeşinin kaderiyle ilgili haberleri dehşete kapılarak okudum.

Onu tanı mıyorum,⁴¹⁵ lakin bir ismi böylesine bir hayata mahkum olmakla bağdaştırmak zorunda kalmak korkunç. Benim erkek kardeşim de halen Almanya’da, fakat tutuklu değil. Eşi Berlin’deki Rus Ticari Temsilciği’nde çalıştığından kardeşimin bizzat katlanmak zorunda olduğu güçlükler yok.

Kendi işime gelince, işin şu anki halinin bu işle ilgili düşüncelerinin çok uzağında olduğu açık. Her halükarda “Paris Pasajları”nı anladığını dile getirdiğinde, bunun büyük bir çabanın sonucu olduğunu düşünüyorum. Aslında bir değişiklik yok, ilgili çalışmaların artık sonu görünse de asıl metnin kendisi henüz tek satır olsun mevcut değil. Vurgu da şu sıralar metnin kendisinde değil tamamının planlanmasında ki bu planlama her şeyin en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş olmasını gerektirdiği gibi kuşkusuz daha uzun süre üzerinde durulmasına neden olacaktır. Son çalışmamın Fransızca versiyonunun –“L’Œuvre d’art à l’époque de sa reproduction mécanisée”– üç hafta içinde yayımlanacak olması da bu planların bir sonucu. Bu çalışma asıl meseleye tema anlamında hafifçe değinmekle birlikte içerdiği farklı araştırmalar için bir birleşme noktası sunuyor. Yukarıda sözünü ettiğim genel plan girişimlerinden şimdilik sadece biri nihai halini aldı. Bu konuya döner dönmez ona eşlik edecek bir parça yazmaya girişeceğim.

Maalesef bu yaz Fuchs üzerine olan işten kaçmam güç olacak, fakat bu arada kendime bu iş için kısmen özgür bir alan yarattım.

Schocken için hazırladığın büyük Kabala çalışman hakkında yakında daha ayrıntılı bilgi almayı umut ediyorum; Goldberg eleştirisine ise değinmeye gerek yok.

Leo Strauss Filistin’de mi?⁴¹⁶ Leskov hakkındaki yazımı *Orient und Okzident* adlı dergi için yazıyorum, yine bu dergi için Strauss’un kitaplarıyla meşgul olmak isterdim. Belki söz konusu

415. W. B. erkek kardeşimle bir kereinde 1923’te arkadaşım Moses Marx’ın evinde bir Seder akşamı karşılaşmıştı, ancak unutmuş olmalı.

416. Leo Strauss o zamanlar İngiltere’deydi, 1938’de oradan ABD’ye geçti.

bu yazarı görür ve onu bana kitaplarını göndermesi için motive edersin.

Bugünkü mektubuma en içten selamlarımla son veriyorum.

Walter

83

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

6 HAZİRAN 1936

Sevgili Walter,

Senin son mektubunu aldığımdan bu yana, ki bu mektup için sana müteşekkirim, son haftalarda yaşanan kargaşalar, yazmak için iyi bir fırsat oluşturmadığı gibi maalesef iç dünya anlamında huzura da imkân vermedi. Burada yaşananlar hakkında, orada Paris'te gazetelerden edindiğin bilgi güvenilir midir, sansasyona ne kadar yer verirler ya da tam tersi orada yaşanan şeyleri ne denli soğukkanlılıkla ele alabilirler bilmiyorum.⁴¹⁷ Her koşulda burada yaşananlar insanın sinirini test edecek derecede ciddi bir hal aldı. Haftalardır Araplar tarafından şiddeti sürekli artan gerçek bir partizan savaşı yürütülüyor. Öyle bir savaş ki önceden kestirilemeyen bir terör ve barbarlık sergileniyor. Arap kentlerinde uygulanan genel grev iç terörle kendi insanlarına dayatılıyor; bu dayatmanın önemli bir kısmı grevin finansa edilmesi için, fakat yine de grev her yere o denli nüfuz etti ki grev karşıtları kendilerini kabul ettiremiyor; bu da grevi yürütenlerin sahip olduğu disiplin ne denli güçlü olduğunun bir kanıtı. Teröre terörle karşılık

417. 1936 Mayıs'ından Ekim sonuna dek yaşanan, Arapların çıkardığı yoğun şiddetteki kargaşalar kastediliyor. Olaylar Mayıs ayında başlayıp 1936'nın Ekim ayına dek sürdü ve Filistin'deki Arap gerillalarının genel greviyle ve isyanıyla sonuçlandı.

vermek kolay olacakken beklenmedik bir şekilde disiplinli tavırlarını şimdiye *dek* korumuş olan Yahudiler, ki bu etik bir başarı, politik mecradaki güçlü pozisyonlarını da korumuş oldular. Terör ve sabotaj eylemleriyle sınırların yıpratılmasının amaçlandığı bu denli aşikârken Yahudiler ve kimi gruplar, sınırlarına hakim olmayı başarabilirlerse, terör sonlandırılmadan Arapların bir şeylere ulaşmalarının önüne geçilmiş olur. Öte yandan Arapların bu maceradan nasıl sıyrılabileceklerine dair bir yol bilmedikleri de aşikâr; kuşkusuz bu maceraya fazlasıyla Doğu'ya özgü metotlarla, Yahudilerin göçünü durdurabilme konusunda İngiliz hükümetini dize getirebilecekleri beklentisi içinde atıldılar. Şimdiye kadar yapılan hesaplar tümüyle yanlıştı ve hükümet fazlasıyla boyun eğmez bir tavır içerisine girdi. Şüphesiz fatura en sonunda bize kesilecek, çünkü "huzurun" sağlanmasının ardından, olur da şimdiki durum atlatılırsa, imtiyazlara gidileceğini hesaba katmak gerekecek. 1929'da yaşanan katliam çok daha vahşice olmasına rağmen bugün yaşadıklarımızla karşılaştırıldığında ciddiyeti ve sonuçları itibarıyla daha az etkili. 400.000 Yahudi'den kurtulmanın, Yahudilerin sayılarının 150.000 olduğu dönemdeki gibi kolay olmadığını pek tabii ki her iki taraf da biliyor ve bu kez bu bilginin Yahudiler üzerinde ılımlı etkisi var: İnsan kendini daha güçlü hissediyor ve bu nedenle de sabırla daha çok şeye katlanabiliyor. Kudüs'e haftalardır sıkıyönetim hâkim; bu da akşam saat yediden sonra herkesin evinde olması gerektiği anlamına geliyor. Fakat dağlardan gelen silahlı çatışma seslerini duymak oldukça rahatsız edici. Dışarıdan bakıldığında hayat olağan akışında devam etse de gerçekte her şey eskisinden farklı. Neredeyse gençlerin her biri, özellikle de üniversite öğrencileri, neredeyse her saat başı meydana gelen açık saldırılar karşısında kendisini savunmak zorunda kalıyor. Böyle devam edersem benim de bu meseleyle meşgul olmam, geceleyin birkaç saat çatının birinden kırsala doğru bakmam gerekecek. Tüm bunları şu an burada soluduğumuz bu tatsız havayı açıklayabilmek için yazıyorum.

Annem altı hafta burada kaldı. Öylesine yaşlandı ki çevresinde olan biteni belli belirsiz algılıyor; bu aslında iyi bir şeydi. Böylece burada olmaktan memnun, hatta çok memnundu. Tam da her şeyin oldukça kötüleşmeye başladığı hafta buradan ayrıldı. Sonbaharda yetmiş yaşına girecek; onun bu ani ziyareti benim Avrupa seyahatimin yerine geçmiş oldu. Hal böyleyken, hayati önem taşıyan bu durumla hepimiz yakından ilgiliyken hiçbir şekilde istediğim gibi çalışmıyorum. Bugün sana “iç dünyam” hakkında bir şey anlatamayacağım. Üç hafta içerisinde tatil başlıyor; o an itibarıyla artık ortalığın sakinleşmiş olmasını dilerim, ancak benim gibi kötümser biri maalesef böyle bir ihtimali mümkün görmüyor. Korkarım çok kötü birkaç gün daha yaşayacağız.⁴¹⁸ Kitabımın Berlin’den (Schocken Yayınevi) gönderilen özel baskısı eline geçti mi? Onlara adını vermiştim.

Leo Strauss Filistin’de yaşamıyor; aksine iki yıldır İngiltere’de, Cambridge’de, yani onu göremiyorum maalesef. Şimdilik bu kadar. Lütfen beni habersiz bırakma! Bir an önce Fransız vatandaşlığına geçmeni tavsiye ederim.

Candan selamlar,
Gerhard

418. Maalesef böyle oldu ve sonraki üç ay Arapların mekânlara ve ulaşım yollarına yaptığı ağır saldırılarla geçti. Bu saldırılar olağandışı gerilimlere yol açtı. Ayrıca Yahudiler cephesinde hararetli tartışmalar yaşandı. Kendini savunmayla sınırlı, mümkün olan en kontrollü tutum mu –sorumluluk sahibi Yahudi makamlarının konumu buydu– yoksa güçlü bir hizbin talep ettiği gibi misilleme saldırıları yapmak mı gerektiği konuşuldu.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

23 RUE BÉNARD, PARİS XIV

25 HAZİRAN 1936

Sevgili Gerhard,

Sanırım bu Paris'ten yazdığım son mektup olacak. Temmuz ortasında tatile çıkmak istiyorum, üstelik mümkünse birkaç aylığına. Bir yıldır aralıksız sürdürdüğüm bu kent hayatı dinlenme ihtiyacımı iyice belirginleştirdi. Mekânı değiştirerek hayatımın dış koşullarına ilişkin güçlüklerden sıyrılabilceğime dair umudum olmasa da bu durumun bana engel teşkil etmesine izin veremem. Seyahatimin hangi yöne seyredeceği henüz netleşmiş değil: Danimarka ve Balear Adaları arasında gidip geliyorum.

Senin 6 Haziran tarihli mektubun öncelikle Filistin'deki politik durumu ele alıyor ki bu durum seni ya da salt o ortamı dahi düşündüğümde beni içten içe fazlasıyla meşgul ediyor. Kuşkusuz kendi başıma kanaat oluşturacak denli bilgi sahibi değilim. (Somut politik meselelerde kanaate varmak hiçbir zaman güçlü yanımdı.) Bu nedenle oldukça ayrıntılı ve mümkün mertebe ilk elden edinilen haberlere ulaşma konusunda daha dikkatliyim. Görebildiğim kadarıyla, senin kötümserliğinin azalmasına hizmet edecek şeylerle karşılaşmadım henüz. Her şeyden önce beni burada etkileyen, Suriye sorunsalından hareketle halihazırda yapılan müzakerelerin öngörülebilecek sonuçları. Suriye'nin, Irak'ın İngiltere'yle temasına benzer biçimde Fransa'yla temasa geçmesi durumunda –ki öyle olacak görünüyor– Filistin'deki çatışmanın içinden çıkılması hayli güç olacak. Eğer burada anlatıldığı gibi Arap hareketi gerçekten de Şark'ta o denli popülerse gelişmeler daha da endişe verici. Korkarım, Yahudilerin psikolojik tepkileri Arapların somut aksiyonlarından daha az tahripkâr olmayacaktır.

Ve sen bu olayların yaşandığı yerin tam ortasındaiken bir çıkış yolu göremiyorsan benim görme ihtimalim pek tabii ki daha da az.

O latent yapısı dikkate alındığında Avrupa'daki vaziyetin Filistin'dekinden daha umut vaat edici olduğunu düşünmüyorum. Bu hal, Fransız vatandaşlığına sahip olsan bile neredeyse tümüyle savunmasız bir şekilde teslim olunacak bir seyre doğru kaçınılmaz olarak ilerliyor. Ayrıca vatandaşlık için gerekli maddi imkânlar da sahip değilim. Öte yandan Alman pasaportum 1938'e dek geçerli ve bu soru o zamana kadar güncelliğini koruyacak olursa başkalarının yardımıyla bu amaca ulaşmak üzere işleri yoluna koymanın çaresine bakacağım.

Son çalışmamın Fransızca metnini göndermemle senin mektubun aynı zamana denk geldi. Metin sorunsuzca eline geçti mi bilmiyorum. Eğer geçmişse senin bu metne muhtemelen ihtiyatlı olacağın düşüncesini dikkate almaksızın sende nasıl bir izlenim yaratacağını çok merak ediyorum. Bu arada çok kapsamlı olmasa da yeni bir elyazması tamamlandı; bunun okunması konusunda senden acilen yardım alamamak beni üzüyor, çünkü sadece dil açısından değil başka açılardan da böylesi çok daha uygun olacaktı. Çalışmanın adı: "Esheißt: Der Erzähler Bemerkungen zum Werk Nikolai Lesskows" (Hikâye Anlatıcısı Nikolay Leskov'un Eserine İlişkin Notlar).

Yarın nihayet Schestow'la tanışacağım.

Zohar'ın o güzelim özel baskısını aldım, canı gönülden teşekkür ederim.

İki tarafında yaşadığı tüm güçlüklerle rağmen, yazışmalarımızda son mektubumda değindiğim meselelerin hakkını verebileceğimiz konusunda umutluyum. Ve bu umudun peşi sıra mektubumu bugünlük sonlandırıyorum.

Candan selamlar,
Walter

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

26 AĞUSTOS 1936

Sevgili Walter,

Tel Aviv'e yaptığım bir ziyaretten döndüğümde kartını buldum⁴¹⁹ ve hemen kendimi toparlayıp sana yazmaya koyuldum; gerçekten de senin son mektubundan bu yana öylesine farklı ruh hallerine bürünmüştüm ki sana yanıt yazmak için dış dünyadan ciddi bir uyarana ihtiyacım vardı. Buradaki durum senin de bildiğin gibi oldukça rahatsızlık verici. Gerçi tam da şu günlerde ülkede anarşiye yakın denilebilecek bu vaziyetin sonlandırılmasına dair bir umut belirmiş olsa da “kesin bir bilgiye” kimse sahip değil. Üç aydan bu yana Kudüs'te sıkıyönetim altında yaşıyoruz; her akşam az ya da çok ürkütücü silah sesleri duyuluyor ve zaman zaman semtin sonunda bir yerde “stratejik olarak uygun bir çatıda” birkaç saat öyle uyanık ayakta geçirildiği oluyor. Bu esnada sabırla son haberler bekleniyor. Terör oldukça vahim bir boyutta ve Yahudiler şimdiye dek çok zor da olsa hemen yanı başlarında ve uygulamaya fazlasıyla müsait olan terörle karşılık verme yoluna gitmediler. Fakat bunun böyle kalabileceğinden pek emin değilim. Birkaç gün önce Arap edebiyatı doçenti meslektaşım (Levi Billig) araştırma odasında bir kitap üzerinde çalışırken öldürüldü; duyulan hiddeti tasavvur edebilirsin. Bununla birlikte insan payına düşen kadarıyla kaderciliğe alışıyor, çünkü kimse ileride bir köşede üzerine bomba atılıp atılmayacağını bilmiyor; öte yandan en az rastlanan ya da en az hasar veren saldırı biçimin bomba saldırısı olduğu

419. Bu kart kaybolmuştu, çünkü Ravenna'dan gelen ve üzerinde tarih olmayan bu kart-postalın (No. 87) içeriğine bakıldığında yaz günlerine (Brecht'in orada olduğu günler) denk gelmesi mümkün değil.

tespitinde bulunuluyor ve böylece insan nihayetinde olan biteni nispeten daha soğukkanlı karşılar hale geliyor. Tel Aviv'den hareket etmeden on dakika önce bizim de üzerinden geçmek zorunda olduğumuz demiryolu üst geçidine bir trenden bomba atıldı; pek çok kişi bombaya kurban gitti ve biz büyük bir saldırının ortasında bulduk kendimizi. Yine de kırsalla karşılaştırıldığında kentteki durum genelde daha normal. Burada ciddi çatışmalar yaşanıyor; kısmen orduyla Arap partizan gruplar arasında, kısmen de bu gruplarla onlar tarafından mütemadiyen saldırıya uğrayan Yahudi kolonileri arasında. Yeniden sükûnetin sağlanması oldukça zaman alacak. İngilizlerin politikaları tereddüt ve belirsizlik içeriyor; iki halktan birinin amansız bir düşmana dönüşmesini istemiyor ve diplomatik bir mucizenin gerçekleşmesini umut ediyorlar. Daha önce söylediğim gibi Yahudiler öfkelerini somut şiddet eylemlerinde dile getirmekten ziyade oldukça haklı sebeplerle “sessiz kaldıkları” için daha öfkeli ki bu yakın zamanda yapılacak politik müzakerelerde önem arz edecektir. Önümüzdeki altı ay kuşkusuz oldukça hareketli ve yıpratıcı geçecek. Öte yandan Arapların grevlerine ve terörüne rağmen göç halen oldukça vahim boyutlarda devam ediyor ve neticede bu durum her şeyi belirliyor. Dünyanın bu gidişatı beraberinde Filistin üzerinde öylesine güçlü bir baskı yaratıyor ki göçü uzun süreliğine durdurmak gibi bir girişimi hesaba katmak mümkün değil. Herkes Yahudileri başından atmak istediğinden bugün yedi yıl öncesine oranla Filistin'in kapılarını kapamak daha güç. Teşebbüsümüzün ahlaki açısı söz konusu olduğunda belki de böylesine bir gerilemenin iyi tarafları vardır. Arap hareketinin arkasında hangi ülkenin durduğunu tahmin etmek ekseriyetle bilmece çözmek gibi; Roma mı, Berlin mi yoksa Moskova mı ya da hepsi birden mi. Hadiseler öylesine belirsiz ve şeffaflıktan uzak ki! Komünistlerin Yahudi karşıtı ajitasyona katkılarına gelince, belirli bir oranda merak uyandırıcı olduğu söylenebilir. Eve gönderilen komünist el ilanları hangi dilde olursa olsun dilbilim açısından analiz edildiğinde buraya henüz gelmiş Alman Yahudileri tarafın-

dan yazılmış olduğu ortaya çıkıyor. Buna bağlı olarak da bu gruba “Yahudiler tarafından” gösterilen düşmanlığın haddi hesabı yok ve bu türden vatandaşların isimlerini bilen kişilerin içine düştüğü vicdan çatışması da azımsanacak türden değil. Kısacası hayatın burada sıkıcı olmaması için herkes payına düşeni yapıyor.

Ben burada oturmuş mümkün mertebe çalışıyorum. Pek çok yazı yazdım, bunlardan biri de gettodaki mistik nihilizm üzerine; bu yazı ilgini çekerti muhtemelen, fakat İbranice kaleme alındı. Kısa bir özetini Schocken Almanagi için yazdım ki yayımlandıktan sonra bir şekilde sana ulaştıracağım. Şimdilerde Kabala hikâyem üzerinde pek az çalışabiliyorum. Kafam çok dolu, yavaş ilerliyorum, yine de işime tekrar dönebildiğim için memnunum. Mali durumum ise şu an daha büyük çaplı bir seyahate çıkmama izin vermiyor. Sen de duymuş olmalısın ki⁴²⁰ annem ziyaretinin hemen ardından dönüş yolunda hastalanmış ve ameliyat olmak zorunda kalmış, fakat her şey iyi gitmiş ve tümüyle iyileşme yolundaymış. Üç ay sonra yetmiş yaşına girecek.

Makalen⁴²¹ fazlasıyla ilgimi çekti; fotoğraf ve sinema hakkında ilk kez felsefi bir bağlam içerisinde insanı düşündüren bilgiler edindim. Tezlerin hakkında bir beyanda bulunmak içinse gerekli bilgiye sahip değilim.

Leskov üzerine çalışman yayımlandı mı? Bu konuda hiç bilgim olmadığı gibi kim olduğundan bile haberim yok. Belki kitaplarını temin edebilirim.

Aylak zamanlarımda anılar okuyorum bu aralar; bu bana güzel edebiyattan daha eğlenceli geliyor ve bu şekilde kendimi geliştiriyorum. Aynı çevreye ait anılardan oluşan bu dört ya da beş cildi

420. Kaybolan kartta buna ilişkin bir açıklama olmalı, çünkü W. B.'nin mevcut mektuplarında buna yer verilmemiş.

421. Burada söz konusu olan bana özel baskısını gönderdiği sanat yapıtı hakkındaki makaledir. W. B. bir sonraki mektupta anlaşıldığı üzere fikrimi beyan ettiğim o kısa açıklamadaki çekincelerimi sezmişti ve yanılmıyordu. Bu konu daha sonra sözlü bir tartışmada yeterince ele alındı.

okumaktan inanılmaz keyif alıyorum; hiçbir şair buradaki ilgili kişiler kadar güzel yalan söyleyemez. Uzun süre mi kalacaksın Danimarka'da?

Candan selamlar,
Gerhard

86

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

23 RUE BÉNARD, PARIS XIV

18 EKİM 1936

Sevgili Gerhard,

26 Ağustos tarihli, içerik açısından oldukça zengin mektubun önümde duruyor. Mektubun bana ben birkaç haftalığına Danimarka'da Brecht'in yanındayken ulaştı; henüz San Remo'ya Dora'nın yanına geçmemiştim.

Yaz boyunca yazışmalarımıza verdiğimiz bu ara, daha öncekilere oranla sonuçları anlamında daha az etkili görünüyor, çünkü kamuda yaşanan hadiseler –ki bunlar ya birimizi ya öbürümüzü doğrudan, böylece de öbürümüzü ya da birimizi dolaylı olarak etkiliyor– giderek daha belirleyici bir hal alıyor. Üçüncü bir kişinin Filistin'den gönderdiği ayrıntılı haber yaşantın hakkında oluşturduğum resmi tamamlamama yardımcı oldu. Kuşkusuz sen de aynı şekilde benim içinde bulunduğum dünyayı politik bağlamında olmasa bile yakın gelecek anlamında zaman zaman tasavvur edebilmişsindir.

Öte yandan zaten uzun süreden beri mevcut bu mekânsal ayrılığın günümüzde meydana gelen korkunç, üstelik giderek daha da korkunçlaşan hadiseler sonucu aramızdaki iletişimi diğer şeylerden

daha da çok zorlaştırdığı yadsınamaz. Bu konudaki düşüncem, birbirimizin bakma fırsatına sahip olduğu işleri daha fazla gözetmeye çalışmamız gerektiğidir. Bu nedenle de nihilizm hakkındaki çalışmanın Schocken Almanacağı'nda yayımlanan bölümünü asıl haliyle bana göstermemiş olman beni üzdü ve bu çalışmanın neticede elime geçmiş olması gerekmiyor muydu, diye soruyorum. Almanığın yayımlanmış olduğunu düşünüyorum.

Bununla ilişkili olarak sana bir itirafta bulunmak istiyorum. En son çalışmamın nüfuz edilemezliğinin senin anlayışına (ki bu sözcük sadece teknik anlamıyla ele alınmasın) karşı mukavemet gösteriyor gibi algılanması yüreğime işledi. Görülen o ki bu son çalışmada sana vaktiyle bizim kendimizi evimizde hissettiğimiz düşünce dünyamızı hatırlatan bir şeyler yok. Bunun nedenini, en azından şimdilik, düşünce dünyanın vilayetlerini çizdiğim yeni bir haritada aramaktan ziyade bu haritayı Fransızca başlıklar atmış bir halde sana sunmuş olmakta aramalı. Ancak bu çalışmayı Almanca basılmış haliyle sana ulaştırma imkânım olup olmayacağı sorusu, ola ki sana ulaşırsa bile bu metne karşı daha önyargısız bir halde olup olmayacağın sorusu kadar ucu açık.

Her koşulda önümüzdeki ayın ilerleyen günlerinde eline küçük bir kitaptan daha fazlası geçmiş olacak. Kitaptaki metinlerin tamamını bildiğini sanıyorum. Bunlar 1930'lara doğru yazdığım mektupların bir derlemesi ki bunları isimsiz önsözlerle *Frankfurter Zeitung*'da yayımlattım. Luzern'deki Vita-Nova Yayınevi bu mektupları yayımlayacak. Mektupların kitap olarak basılması gibi bir fırsat varken sayılarını iki katına çıkarmaktan daha çok istediğim bir şey olamazdı, ancak yayınevinin acelesi var ve gerek duyduğum kaynaklara burada ulaşmamın ise neredeyse hiç imkânı yok.

Dikkat çekmek istediğim bir nokta daha var ki benim kale-mimden çıkmış olsa da *Deutsche Menschen* (Alman İnsanları) adlı kitaba bu başlığı vermiş olmamın tek nedeni,⁴²² Almanya'da belki

422. W. B. başlığa ilişkin bu önemli açıklamayı (aslında başlık olarak planlanan "Deutsche

bazılarının işine yarar diye düşündüğüm bu derlemeyi kamufle etmeyi istememdir. Bu yazıları Detlef Holz mahlasıyla yazıyorum.

Hazır Almanya konusu açılmışken sana erkek kardeşimin birkaç yıl (gün)⁴²³ önce 6 yıl hapis cezasına çarptırıldığını bildirmek isterim. Kız kardeşim onu ancak iki kez görebildi: Söz konusu o gün itidalini kaybetmediği gibi akıllardan silinemeyecek denli cesur davranmış.

Çekoslovakya’da yayımlanan *Philosophischen Hefte* (Felsefe Defterleri) adlı dergiler –Maximilian Beck tarafından yayımlanıyor– zaman zaman sana gönderiliyor mu⁴²⁴ bilmiyorum. Derginin son sayısında kaynakça bölümünün sonunda senin Zohar çalışmandan iki yayına yer veriliyor. Beck’in görüşlerinin yeterliliğine dair (hatırladığım kadarıyla olumlu görüşlerdi) herhangi bir yorumda bulunamam. Ancak Beck’in söz konusu kaynakçada Buber’in yazılarından seçilen birkaç alıntıya katkısı konusunda fikir beyan etmeye biraz olsun cesaret edebilirim. Bence orada meseleyi on ikiden vurmuş. Bu alıntılar, eskiden beri bu adama karşı o aşılmaz güvensizliğimin temellerini öyle bir kesinlikle ortaya koyuyor ki gerekli malzemeyi ben toplasaydım asla bu kadar net olamazdım. Schocken’in teşebbüslerinin, Nasyonal Sosyalizmin terminolojisini kesintisiz bir şekilde Yahudilikle ilgili tartışmalara dahil edebilen böyle bir adamın etkisi altında kalmasıysa şikâyet edilesi bir durum.⁴²⁵

Bu yıl Pontigny’e ilişkin on günlük süreçte “Volonté du mal”⁴²⁶

Briefe” [Alman Mektupları] idi.) Horkheimer’a da (iki ay sonra) yapmıştı; bkz. GS IV, s. 948. 423. 14 Ekim 1936 tarihinde. W. B., günler yazacakken yıllar yazmıştır.

424. Maximilian Beck (1887-1950) tanışıklarımdan biriydi; onunla Münih’te felsefe ve Yahudilik konularında sıkça tartışırdık. Wilhelm Pfänder’in asıl öğrencilerinden biriydi; oldukça keskin zekâsı vardı; Yahudi ve Bohemyalı kimliğinden pek memnun değildi. Bana *Philosophischen Hefte*’yi (Felsefe Defterleri) göndermeye özen gösterirdi. Benimle ve Buber’le ilgili eleştiriler derginin beşinci yılına ait 1936 sayısında yer alıyordu: 1-2. Defter, s. 108-111, 112-115.

425. Buber’in terminolojisine ilişkin bu değerlendirmeyi paylaşmadığım gibi bunu W. B.’ye yazmışım.

426. Buber 29 Ağustos 1936’da “La Volonté du mal” adlı konferansıyla Entretiens de

sorunu ele alınmış, Buber fazlasıyla ikircikli bir karakter çizmiş.

Mektubuma son verirken senden ricam yayımlanan çalışmalarından benim için uygun olanlarını zaman kaybetmeden bana göndermen. Ben de aynı şekilde uygun olan çalışmalarımı göndereceğime söz veriyorum.

Umarım Filistin için nihayet ateşkes sağlanmasının çalışmalarına faydası olmuştur. Yakın zamandan bu konuda bilgilendir beni. Bir kez olsun Agnon hakkında da bir şeyler öğrenmemi sağla.

Candan selamlar,
Walter

87

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

RAVENNA (1936'NIN SONLARINA DOĞRU)

Sevgili Gerhard,
Her şeye rağmen, yirmi yıllık bir dileğimi gerçekleştirerek Ravenna'nın mozaiklerini görmekten gurur duyduğum bir gün bugün ve bu haberle canı gönülden selamlarım seni. Mozaiklerin üzerimde yarattığı etki, vaktiyle cephelerinin kimi yerlerinde süslemeleri olması gereken ancak şimdi tümüyle bu süslemelerden yoksun, ağırbaşlı ve birer kaleyi andıran kiliselerin yarattığı etkiden fazla değildi. Bu kiliselerin bazıları toprağın içine çöküp kalmış durumda; merdivenlerle aşağı inerek ulaşıyor ve insanda geçmişe yöneldiği duygusunu güçlendiriyor.

Pontigny'in dördüncü tartışmasını başlattı. Metni, gözden geçirilmiş haliyle *Good and Evil: Two Interpretations* adlı kitabının ikinci bölümünde yer aldı (çev. Michael Bullock, New York: Scribner's, 1953).

Aydınlanma çağıyla birlikte Mesihçiliğin bağlamlarını ele aldığı ayrıntılı makalen için çok teşekkür ederim.⁴²⁷ Çok güzel yazılmış ve büyük bir ilgiyle okudum. Bu yayının devamı olarak yazacağın şeyler beni sevindirecektir. Ayrıca yakın zamanda senden ayrıntılı bir haber almak da beni mutlu edecektir; senden ricam mektubunu Paris adresime göndermen.

Candan selamlar,
Walter

88

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

HELENA COHN PANSİYONU

REHAVJA, 28 ABARBANEL ROAD, KUDÜS

29 ARALIK 1936

Sevgili Walter,

Adresten de gördüğün gibi mektubumu yeni bir muhitten yazıyorum ki bu adres hayatımdaki değişiklikleri en kısa yoldan ifade etmektedir. Şimdiye dek içinde yaşadığım evi terk ettim, o eve ise bu esnada Bayan Bergmann adını alan Escha taşındı. Ayrıca ben de icap ettiği üzere kısa süre önce tekrar evlendim; (Fania) Freud adında Sarmat ormanlarının derinliklerinden gelen genç bir hanımla. Ona dair bir fikir oluşturmanı sağlayabilmenin yolu öncelikle onunla bizzat tanışmanı gerektirir ki bunun olacağına dair en ufak

427. Schoken Yayınevi'nin 5697 (1936-37) Almanağı'nda, 30 ila 42. sayfalarda yayımlanan "Zum Verständnis des Sabbatianismus. Zugleich ein Beitrag zur Geschichte der Aufklärung" (Şabetaycılık Anlayışı Hakkında. Aynı zamanda Aydınlanmanın Tarihine İlişkin Bir Yazı) başlıklı makalem, yukarıda değinilen İbranice yazılmış mühim makalenin tezlerinin Almanca yazılmış kısa bir özeti idi.

şüphem yok. Her halükârda özel hayatımda yoğun değişikliklerin yaşandığı bir dönemdeyim; bu değişikliklerin bizim için en iyisi olduğunu umalıyım. Şimdilik bir evimiz yok, pansiyonda kalıyoruz. Bu benim için oldukça zor bir durum; zamanla büyük ölçüde büyümüş olan kütüphanem hareketlerimi kısıtlıyor ve uygun bir yer bulmamı zorlaştırıyor. Kitaplarımın çoğu bir süre daha eski evde kalacak. Hayat nasıl devam edecek önümüzdeki aylar bize gösterecek. Bir şekilde başımızı sokacak bir yer bulmamız gerekecek. Senin gibi diasporada yaşama konusunda son derece uzman olan biri için bunun ne anlama geldiğini tahayyül etmek çok kolay.

Senden son kez haber aldığımдан beri hayatımı meşgul eden şeyler bunlar oldu. Ravenna'dan gönderdiğin kart beni çok mutlu etti; böylece en azından hayattan hâlâ keyif alabildiğin şeyler olduğunu gördüm, bunların sayısının artması dileğiyle!

Ekim ayında sözünü ettiğin ve benim merakla beklediğim *Briefe* (Mektuplar) adlı kitap halen basılmadı mı? Lütfen meselelerin gidişatı hakkında beni bilgilendir. Senin adına ve biz okurlar adına bu çalışmayı nihayet bir kitap olarak elimize alacak olma umudu beni çok sevindirmişti; umarım bu konuda olumsuz bir gelişme yoktur.

Erkek kardeşinin mahkum edildiği haberini sadece senden duymuştum; ona açılan dava hakkında daha ayrıntılı bir şeyler öğrenebildin mi? 6 yıl korkunç uzun bir zaman. Benim erkek kardeşim ise durumunda bir değişiklik olmaksızın yardıma ve tutukluluğunun sonlandırılmasına ilişkin her tür umuttan yoksun hapiste yatıyor. (Carl von) Ossietzky'ye Nobel Ödülü verildiğinden beri bunun acısını sağlığı halen yerinde olan siyasi tutuklulardan çıkarıyorlar. Annem son zamanlarda koşulların ne denli güçleştirildiğini yazıyor. En kötüsü ise tutukluluğun ne zaman sonlanacağına ilişkin bir öngöründen tümüyle yoksun olmak.

Beck'in -yazar, Escha'yla benim Münih'ten eski bir tanıdığımız- benim ve Buber hakkındaki eleştirilerini okudum; söz konusu dergiyi bana gönderen de o oldu. Buber hakkında yazdıklarını unuttum; zaten beni pek de ilgilendirmemişti, ancak çok eskiden

beri Siyonistlerin tamamına karşı bir antipatisi vardır. Tabii ki bu onun, Buber'in herhangi bir saçmalığına dair hakikatin farkına varmasını engellemez. 20 yıldan beri Buber'le meşgul olan biri olarak söylemeliyim ki bu meselede rahatsız edici bir yan olup olmadığına dair soruya güvenilir bir yanıt bulabilmiş değilim. Benim durumum sizinki kadar kolay değil; meseleyi her iki açıdan görüyorum. İbranice öğrenmesi bir zorunluluk halini aldığı zaman meselenin iç yüzünün *nihai şekilde* ortaya çıkacağı düşüncesindeyim (ki bu düşünceden dolayı buraya atanması için elimden geleni yaptım). Bundan beklentim Buber'in hayatında büyük bir krizin gerçekleşmesiydi ki onu böylesine bir krize sürüklemek Tanrı'nın emirlerine uygun bir eylem olurdu. Onun "Nasyonal sosyalist" terminolojisi hakkında yazdıklarına katılamayacağımı ise dürüstçe belirtmek isterim. Bu noktada ona karşı bir tavrım olmadığı gibi söylenenlerin doğru olduğunu da sanmıyorum.

Üç gün önce Franz Rosenzweig'in ellinci doğum gününü anma töreni düzenlenmişti ki aralarında benim de olduğum dört konuşmacı, özellikle de içlerinde en çekincesiz olan ve en son konuşan ben, kendimizi bu yüce adam ve büyük eseri hakkında eleştiri yaparken bulduk.

Kabala nihilizmi teorisini ayrıntılı olarak ele aldığım yazım İbranice yayımlandı. Bu teorinin tezleri Almanca olarak Schocken Almanagi'nda yer almış ve sana ulaşmıştı. Yoksa yazımı sana göndermeliyim miyim? Belki de kutsal ruh bu metni sana çevirir? İlk kez bu çalışmayla birlikte İbranice yazan bir yazar olarak belirli oranda tanınmış olacağım, çünkü çalışmam gerçekten iyi ve insanları etkileyebilecek türden. Belki de bu metni hakkını vererek bir de Almanca kaleme alabilirim, Schocken'in istediği bir şey bu. Fakat bu yılki programımda yapacak çok şey var: Schocken Yayınevi için Kabala'nın tarihi hakkında Almanca bir kitapçık. Tanrı yardımcım olsun!

Candan selamlar,
Gerhard

Her ne kadar tanışmamış da olsak evimizde çok okunan ve çok konuşulan yazara selamlar.

Fania

89

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

(DAMGA: 11 ŞUBAT 1937)

Sevgili Gerhard,
Soluğu kolay kolay kesilmeyen biri olsam da bir kez daha görüşüp görüşemeyeceğimiz düşüncesinin oldukça belirsiz bir hal aldığı kimi saatler oluyor. Paris gibi bir dünya kenti fazlasıyla kırılgan bir şeye dönüştü ve eğer Filistin hakkında duyduklarım doğruysa orada öylesine bir rüzgâr esmekte ki Kudüs bile bu rüzgârda savrulmaya başlayabilir.

(İngiltere hakkındaki fikrim, İngiltere'nin politikasının, bir savaş çıkması durumunda Commonwealth'in sanki ilk kırk sekiz saat içinde varoluşunun sonlanacağı gibi bir düşünceyle, birkaç yıldır sadece güvenlik kaygısı tarafından belirlendiğidir.)

Tekrar görüşme meselesine geri dönmek için –yeniden bu imgede kalabilmek üzere– şimdiye kadarki tasavvurumu belirteyim: Birbirinden çok uzak mesafelerde duran ağaçların yapraklarının fırtına esnasındaki resmi geliyor gözümün önüne. Şimdilik eşinin selamını uzaktan elimi sallayarak yanıtlamakla yetinmek zorundayım.

Stefan'ın gelişimi tedirgici edeci bir hal aldı.⁴²⁸ Onun Viyana'ya gönderilmesinin (ki Dora bir yıl önce bana haber vermeksizin, üstelik sormaya bile gerek duymadan bu düşüncesini hayata geçirmişti) yanlış olması bir yana (bunu öngörmek zor değildi) ne denli

428. Stefan kumarhane çevrelerinin eline düşmüştü.

kaygı verici olduğu ortaya çıkmıştı. Stefan’da ne dereceye kadar bir rahatsızlık söz konusu ve bu rahatsızlık onun ahlaki yapısını, entelektüel davranışlarını ne denli olumsuz etkileyecek, bir süre sonra anlaşılacaktır. Son söylediğimi dert edinmeye şimdilik gerek yok, ancak ahlaki duruşu söz konusu olduğunda ise durum tam tersi. Lise mezuniyet sınavına girip girmeyeceği bile gerçekten belirsiz.

San Remo’nun da Paris’in de Stefan’ın ikamet edeceği yer anlamında dikkate alınacak kentler olmaması ne talihsizlik! Her iki kentin de kendince olumsuz yanları var. (San Remo’daki risk daha büyük, tümüyle yabancı bir dil ortamına gönderilmesi halihazır-daki sorunları azaltmayacaktır.) Böylece yaşananların açıklığa kavuşturulması henüz mümkün değil.

Yakın ya da uzak çevremdekilere ilişkin düşüncelerim gördüğün gibi hayli karışık. Çalışmamda seni aydınlatacak denli bir ilerleme kaydedemedim; tümüyle Fuchs üzerine makaleyi bitirmeye odaklandım ve diğer her şeyi geri plana itmek zorunda kaldım.

Kitabımın bu aralar eline geçmiş olması gerekir. Umarım pek yakında kitaplığında kendisine iyi bir yer açabilirsin! Sana ve eşine yeni eviniz için en iyi dileklerimi sunarım.

Walter

Not: Nihilizm ve Aydınlanma hakkındaki İbranice metni gönder lütfen!

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD

1 MART 1937

Sevgili Walter,

Kitabını aldım ve bunun için canı gönülden teşekkür ederim. Kitaptaki ilk yedi mektup o zamanlar elime geçmemiş olduğundan aslında kısmen ilk kez okumuş oldum. Beni çok etkilediğini söylemeliyim; metin kadar yorumlar da etkileyiciydi. Üzüldüğüm nokta ise bunun iki katı hacimde bir çalışmayı yayımlayamamış olman. Bu şekilde mektupları yazanları sırasıyla takip etmek çok heyecan verici. “Von Würde ohne Sold” (Bedeli Olmayan Onur Hakkında) gibi dolaylı yoldan da olsa polemik yaratacak bir başlık, masum bir takma isme ihtiyaç duyması bir yana, kitabın Hitler tarafından her şeye rağmen yasaklanmasına sebebiyet vermez mi? Ayrıca biri belki de senin bu konudaki yorumlarını okumayı akıl edebilir; kaldı ki yorumların yanlış anlaşılmaya müsaade etmeyecek denli “yıkıcı”. Fakat şimdiye dek herhangi bir güçlükten haberdar değilsin? Sana başarılar diliyor ve tanıdıklarımın arasında bunun propagandasını yapmayı düşünüyorum. Eşim de çok etkilendi.

Son kısa mektubun oldukça hüzünlüydü. Benim olaylara yaklaşımım senin kadar şüpheli değil, zira 1940'dan önce bir dünya savaşının çıkacağına inanmıyorum; üstelik buradaki koşullarımızın bir gün yeniden seyahate çıkmayı düşünebilecek denli düzelebileceğini umut ediyorum. (Üstelik şu sıralar paramın olmaması gibi çok basit bir neden söz konusu.) Ayrıca şu da var ki ancak iki yıl sonra yaz sömestrinde tatil hakkım olacak (her yedi yılda bir!) ve ben de bunu layıkıyla değerlendireceğim. Söz konusu tatil imkânından önce koşullarımızın müsait olması durumunda, tıpkı bir zamanlar seni davet etmiş olduğum gibi tekrar davet edeceğimden ve bu da-

vetin organizasyonunu ciddiyle yerine getirebileceğimizden emin olabilirsin. Seni görmeyi umut ettiğimiz dönemde kişisel meselelerimin çıkırından çıkıp bir şeyler yapılmasını imkânsızlaştıransa kara talih oldu. Şimdi başımızı sokacak bir yerimiz var ve şu sıralar tadilatta. Bu dairede uzun süre huzur içinde oturmayı umut ediyorum: Önümüzdeki haftalar (yani bu yılki ilkbahar tatilinin tamamı) kitaplığın kurulması ve taşınmasıyla geçecek. Kaldığımız pansiyon lağvedildi, biz de o katı devraldık; eski daireden bir dakika uzaklıkta. Şu günlerde sökmek üzere rafları boşalttım ve sana bu mektubu eski daireden yazıyorum. Escha, Bergmann'la birlikte üniversite meseleleri nedeniyle Amerika'da, böylece benim de taşınmak için daha fazla vaktim ve huzurum var. Yaz aylarında Schocken için yazdığım kitabı tamamlamak zorundayım ki bu kitapla seni mutlu etmeyi umut ediyorum.

Yazılarından oluşan koleksiyon daha şimdiden büyük bir itina ile yeni daireye aktarıldı. Senin şu lanet olası Fuchs'u gözyaşları içinde olsa da bir an önce ardında bırakmanı ve entelektüel dünyanın daha çekici sorunlarına yönelebilmeni diliyorum. Bana gelince, üç gün sonra Emek Jesreel köyüne gideceğim; insanların çok katı bir şekilde Marksist oldukları ve bundan başka bir şey duymaktan hoşlanmadıkları bu yerde insanlarla diyalektik anlamda eğlenmek istiyorum ve şu konu hakkında üç konferanslık bir dizi sunum yapacağım: Yahudi tarihinde devrimci bir faktör olarak Kabala. En sonunda da dideşeceğiz.

Dini nihilizm hakkında İbranice yazdığım çalışmanın bir nüshasını sana göndereceğim. Buradan öğreneceğin şeyler var. İlginç bir çalışma.

En içten şekilde selamlanmış ve cesaretlendirilmiş ol!

Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

23 RUE BÉNARD , PARİS XIV

4 NİSAN 1937

Sevgili Gerhard,

Mektuplardan oluşan söz konusu bu kitabın karakterini ve amacını anlamış olman beni fevkalade mutlu etti. Tam da senin eksikliğini duyduğun şey benim de yapmayı arzuladığım şeydi: Bunun iki katı hacimde bir kitap yayımlamak. Bu arzumun sürgünde gerçekleşeceğine dair artık umudum yok. Ne pahasına olursa olsun İsviçre kütüphanelerinin ya da Britanya müzesinin desteğini almayı deneyebilirdim ancak Paris'te böyle bir şeye asla kalkışmam. Kitapta yer alan bazı yorumlardan da hoşnut değilim: Rahel'in Gentz'in ölümünde yazdığı benzersiz mektuba ilişkin yorumu daha uzun yazmış olmayı isterdim.⁴²⁹

Hayatının yakında yeniden düzene girmiş olacağına seviniyor, seni ve eşini yeni dairenizden dolayı kutluyorum. Eşinin selamlarına teşekkür eder, canı gönülden ben de ona selam ederim. Bu yılı da savaş çıkmadan atlatırsak belki böylece yakın geleceğe bir parça daha güvenle bakabiliriz; yeniden buluşmamızı açık renklere bürünmüş bir sevinç olarak tasavvur ediyor olmamı, sana anlatmamın gereği yok. Ya Kudüs'ün mazgalları ya da bulvarların griye çalan mavi cepheleri bu buluşmanın arka planını oluşturuyor.

An itibarıyla beni şöyle tasavvur edebilirsin: Haberci kostümüne bezenip Akdeniz'in dalgalarını yarararak ilerleyen dört direkli bir yelkenlinin pruva kısmına yerleşiyorum, çünkü şu büyük haberi

429. Burada sözü edilen Rahel'in Leopold Ranke'ye yazdığı 15 Temmuz 1833 tarihli mektuptur. Bu mektup ilkin Varnhagen von Ense'nin koleksiyonunda Rahel, Ein Buch des Andenkens für ihre Freunde (Arkadaşları İçin Bir Hatıra Kitabı) başlığıyla (3. Bölüm, Berlin 1834, s. 576-578) basılmıştır.

sana ancak bu şekilde layıkıyla iletebilirim: “Fuchs” bitti. Fuchs’un metni üzerinde çalışmanın benim için kefaret ödemekle eşdeğer olduğuna dair kanaatinde haklı olmakla birlikte içinde bulunduğum durumu tam karşılamıyor. Üstelik metin özellikle ilk bölümlerinde diyalektik materyalizme ilişkin oldukça önemli düşünceler içeriyor ki bu düşünceler şimdilik benim kitabımla örtüşüyor. Bundan böyle bu kitabın diğer çalışmalarımda ister istemez bir etkisi olacak.

“Fuchs” fazlasıyla beğenildi. Bu başarının nedeninin kayda değer olsun ya da olmasın onun ortaya koyduğu *tour de force*⁴³⁰ sayesinde olduğunu saklamak için bir neden göremiyorum. Umarım bu makale yıl sonu gelmeden basılmış haliyle eline geçer. Yazılarımdan oluşan koleksiyonu himayen altına aldığını duymak beni her seferinde mutlu ediyor. İçimdeki kötücül sezgi, yazılarımdan oluşan eksiksiz bir koleksiyonun belki de sadece bizim birlikte oluşturduğumuz bu arşivden ibaret olacağını söylüyor. Arşivimin idaresi konusunda ne denli özen gösterirsem göstereyim Berlin’i aniden terk etmem ve sürgündeki ilk yılların huzursuz varoluş biçimi yüzünden koleksiyonumun kimi parçalarını muhtemelen yitirmiş durumdayım. Şüphesiz kendi çalışmalarımın pek azı buna dahildir. Buna karşın hakkımda basılan şeylere ilişkin koleksiyon kendi çalışmalarım ile karşılaştırıldığında geçici de olsa neredeyse tümüyle kaybedilmiş durumda. Kuşkusuz sen de bunların telafisine gidemezsin. Örneğin Wort’un (Moskova) ilk yılına ait, 5 numaralı sayısı son dönemlerde yitirdiklerim arasında. Bu sayıda faşist sanat teorisi hakkında bir denemem yayımlanmıştı. Sana bunu temin etmek için çabalamaktan vazgeçmeyeceğim. Bu arada Wahlverwandtschaften üzerine çalışmamdan kısa bir bölümün Fransızca çevirisi şu günlerde Cahiers du Sud’de yayımlanacak.⁴³¹

Daha önce bildirdiğin İbranice metin henüz elime geçmedi.

430. (Fr.) Güç gösterisi. –yhn

431. “L’angoisse mythique chez Goethe”, *Cahiers du Sud* 24 (1937), No. 194, s. 342-348. Bu derginin asıl şahsiyetleri (yayıncı) Jean Ballard ve Marcel Brion’dur. Her ikisi de W. B.’nin Fransa’daki az sayıdaki hayranlarındandı.

Muhteşem bir hava var burada. “Birinin gelip beni buradan götürmesini; dışarı çıkarmasını isterdim.” Ancak ben doğaya çıkışıya kadar yaz gelecek. Stefan hakkında aldığım haberler eskiye oranla daha iyi.

Yazdıklarımı bugün için sonlandırmak istiyorum. Lütfen pek yakında yaz.

Candan selamlar,
Walter

Not: Karl Kraus’un hayatının son haftaları hakkında *oldukça* ayrıntılı olarak bilgilendirildim. Onun son haftaları bu büyük hayata yakışır biçimde geçmiş; öyle ki insan bu süreci duyduğunda adeta dünyaca ünlü Shakespeare’in bu finali Kraus için yazdığını düşünüyor ve bu finalle karşılaştırıldığında Atinalı Timon’un sonu sanki Frieda Schanz’ın⁴³² şiirlerinden birini andırıyor.

92

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD

7 MAYIS 1937

Sevgili Walter,

Son mektubun beni oldukça sevindirdi. Uzun süreden beri ilk kez biraz daha umut dolu yazılmış bu satırlarda rahatladığına dair bir his vardı ki bu benim için oldukça önemliydi. Bunun sebebini sadece sana uzun süredir sıkıntı veren Fuchs hakkındaki denemenin

432. Friede Schanz, Benjamin’in edebi değeri olmayan metinler için gösterdiği en sevdiği örnekti.

yükünden nihayet kurtulmuş olmana bağlamak mümkünse de bu oldukça kıymetli bir şey, üstelik siyasi öngörülerinin doğrulanması halinde daha da kıymetli olacak. Bense Avrupa'daki bu vaziyetin uzun süre daha devam edeceğini iddia ediyor ve yakın zamanda savaş çıkacağına pek inanmıyorum; böylece yavaş yavaş yeniden daha iyimser planlar kurabilecek bir yetkinliğe ulaşıyoruz. Kraft Paris'ten döndü (yarım günlük de olsa ilk kez iş buldu; buradaki laik bir karaktere sahip Fransız Kültür Propagandası Dairesi'ne sekter olarak alındı⁴³³). İçten içe ondan sana dair yeni şeyler duymağımı umuyordum, ancak beklentim boşaymış; sen de o da haber vermeye yönelik herhangi bir çabadan yoksunsunuz.⁴³⁴

Neticede çıkardığın işten artık o denli hoşnutsuz görünmediğin için Fuchs hakkındaki çalışmanı daha bir merak ettim. Bu çalışma amacına ulaşsın diye kadın doktoru olan komşumdan Fuchs'un eserlerini ödünç alıp tüm dikkatimi vererek okuyacağım. Moskova dergisi Wort'un⁴³⁵ senin denemenin yer aldığı sayısını ne kadar aradımsa da bulamadım. Yayımlanır yayımlanmaz haber vermemiş olman ne kötü; o zaman dergiyi burada temin etmem çok daha kolay olurdu. Pek tabii ki herhangi bir bilgim yoktu! Sana bugün melekelerini canlandırmak için Sabetaycılık öğretisi hakkında kaydadeğer olduğunu düşündüğüm İbranice denemeyi gönderiyorum. Muhtemelen bu konuyu bir kez daha fakat Schoken için ayrıntılı bir şekilde ve Almanca kaleme alacağım.

Karl Kraus'un hayatının son haftaları hakkında sana iletilen duyumlara ilişkin Delphoi kâhiniymişcesine yaptığın yorumlar oldukça merak uyandırdı bende. Yorumlarının bir kısmını ifşa ederek buraya, Siyon'a göndermek üzere bana bir saatini ayırmaya

433. Kraft 1937-1941 yılları arasında Kudüs'teki *Centre de Culture Française*'de çalıştı; burası devlete ait bir kuruluş olan *Mission laïque*'e bağlıydı.

434. W. B.'yle Kraft'ın ikinci buluşmaları 1937 Mart'ının sonunda bir kez daha hüsrarla sonuçlandı. Bunun için W. B.'nin C.G. Jochmann üzerine yazdığı makaledeki nota bakınız: GS II, s. 1398-1403.

435. "André Gide und sien neuer Gegner" (André Gide ve Onun Yeni Muhalifi) (Thierry Maulnier, 1936), GS III, s. 482-495.

değmez mi? Bunu yapsan minnettar olurum. O halde yarın akşama kadar harekete geçmiş ol. Dünya Fuarı henüz başlamamış olsa gerek, –kaldı ki bu fuarın Paris’te fiyatların artmasına neden olması gibi bir durumun senin biyografin açısından önemi var mıdır, bana izah etmelisin– şu durumda kendini bana hasredebilirsin.

Biz şimdilik burada Kraus hakkında herhangi bir bilgiden yoksunken bizi meşgul eden şey daha çok, senin de tasavvur edeceğin gibi, *Royal Commission*’ın Filistin sorunu hakkında İngiliz başınında ileri sürdüğü çözüm önerilerine ilişkin mühim yorumlar.

Filistin’in nasıl bölüneceğine dair var olduğu iddia edilen planla ilgili bilgi ne denli azsa merak ve tedirginlik o denli baş gösteriyor. Dominyon statüsüne sahip bir Yahudi devletiyle Araplara tanınacak bir bölgeden söz ediliyor ki bu haliyle biz Kudüslüler “irredenta”⁴³⁶ durumuna düşeceğiz; bir bakıma Kudüs uluslararası bir platformda yer alacak.⁴³⁷ Küçük muzip çevrelerde daha şimdi-
den üniversitenin Yahudi halkını, *in partibus fidelium*’u⁴³⁸ temsil etmek üzere burada kalacağına dair söylentiler var. Her ne kadar mesele oldukça ciddi görünse de tüm bunların doğru olmayacağı yönünde iddiaya girdim. Fakat Haziran’ın sonundan önce politik öneriler hakkında muhtemelen kimse bir şey bilemeyecek. Her halükârda gerilim oldukça yüksek. Bu fikre karşı çıkanlar var, taraftar olanlar var, bir de neye karar vereceği konusunda “güvenilir olmayanlar”; ben şimdilik kendimi sonuncusuna dahil ediyorum.⁴³⁹

Dairemiz gerçekten de güzel ve senin için kalacak yerimiz olduğuna dikkatini çekmek isterim. Kalacak yere, bir de uygun bir plan yapıp yapamayacağımıza bakmamız gerek. Yaz aylarında bir kitap yazmam gerekecek, bu nedenle iyi bir ev sahibi olamayabilirim,

436. (İt.) Kurtanlmayı bekleyen bölge. –çn

437. Aralık 1936’da yürürlüğe giren *Royal Commission* Filistin’i Arap ve Yahudi olmak üzere iki ayrı devlete böldüğü raporunu Temmuz 1937’de tamamladı. Bizzat komisyon tarafından yayılan dedikodular ve Temmuz’da yayımlanan bu rapor görülmemiş sansasyon yarattı.

438. (Lat.) İnananların ülkesini. –çn

439. Büyük önem arz eden raporu dikkatli bir şekilde okuduktan ve uzun süre bu meseleyle meşgul olduktan sonra ben de bu fikrin “taraftarı” oldum.

lakin kışın Aralık-Ocak aylarında misafir olmak ister misin, diye ciddi bir soru yöneltmek isterim şimdi. 1 Aralık'tan 1 Şubat'a kadar hava pek güzel oluyor; ardından da yağmur başlıyor. Fakat bize merkezi ısıtma sistemi yapılacak. Böylece senin konferans çalışmaların için ortam sağlanmış olacak. Bu kez şahsi meselelerimin, o dönemde yaşandığı gibi beklenmedik sorunlarla karşılaşılması gibi bir duruma izin vermeyeceğini göreceksin. Eşim seni tanıdığı için çok sevinecek. O şu sıralar klasik filologlarla birlikte Suriye'ye yapılan bir gezide ve bu nedenle kendisi yazamadı.

Senden pek yakında haber almayı umut ediyorum.

Candan selamlar,
Gerhard

93

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA VERDE, SAN REMO

2 TEMMUZ 1937

Sevgili Gerhard,

Maalesef 7 Mayıs'ta dile getirdiğin umutları yerine getiremedim; ne yakın zamanda benden haber alabildin ne de mektubunun bana ulaştığı günün sonrasında Karl Kraus hakkındaki yazıyı.

Paris'teki son aylar oldukça çalkantılı geçti. Senin de doğru tahminde bulunduğun gibi Paris'te ekonomik ortamın kötüleşmesi (ki bu durum Dünya Fuarı'ndan ziyade Fransızların finans politikasının bir sonucu), beni oldukça zahmet verici uluslararası bir dizi girişimde bulunmaya zorladı. Baharda hayat standartlarım mütevazı ölçüde düzelecekmiş gibi görünüyordu; oysaki tüm bu girişimlere rağmen henüz bunun devamını güvenceye alabilecek

bir duruma geledim ve bunu en asgari standartlar anlamında söylüyorum. Daha çok tedirginliğim artmış bir vaziyette önümüzdeki aylara sığmıyorum.

Sana şimdiye dek Dünya Fuarı'na adım atmamış olduğumu söylersem durumumu anlayacaksınız. Beni mektup yazmaktan alıkoyan şeyin ne olduğunu ise umarım henüz bu yıl geçmeden basılı olarak gözlerinin önüne sereceğim. Şimdilik sadece San Remo'da geçirdiğim haftaları tümüyle C. G. Jung okumalarına ayırdığımı söyleyebileceğim. Bunun nedeni, "Paris Pasajları"nın yönetime dayalı kimi temellerini, Jung'un öğretisine karşı çıkan bir tartışma ortamı yaratarak, özellikle de arkaik resimlere ve kolektif bilinçaltına karşı güvenceye alma isteğimdi. Bu, kendi içindeki yönetsel anlamın yanı sıra kamusal, politik bir anlama da sahip. Muhtemelen sen de Jung'un bilhassa bu bağlama atfedilecek şekilde ari ruhların terapilerine hizmet ettiğini duymuş olmalısın. Onun bu son on yılın başına ait denemelerine ilişkin okumalar –ki bunlardan bazıları kısmen bir önceki on yıla dek uzanıyor– benim için Nasyonal Sosyalizmin planlanmasının uzun süreden beri desteklendiği konusunda öğretici oldu. Bu vesileyle edebiyattaki –Benn, Celine, Jung gibi– tıbbi nihilizmin figürlerini araştırma fikri oluştu, ancak bu iş için bir sipariş alabilir miyim, henüz belli değil.

"Erzähler"ın (Anlatıcı) eline geçmiş olması gerekir; sana göndereceğim bir sonraki metin muhtemelen "Eduard Fuchs" olacak. Yazılarımdan oluşan arşivin eksiksiz olması konusunda oldukça titizlendiğimden senden ricam *Wort* dergisinin eksik sayısını –1936, No. 5 ya da 6– doğrudan yayınevinden (Moska Jourgaz Yayınevi, Strastnoi-Boulevard II adresinden) temin etmen.

Stefan'ın Viyana'dan gelmesini bekliyoruz. Onunla konuşmadan son aylardaki gelişimi hakkında bir fikir oluşturmamayacağım. Onun katılacağı bitirme sınavının yapılacağı tarih ise maalesef ertelenip duruyor.

Mektubunun Filistin'de buluşmaya dair içimde yeşerttiği umut

karşısında ne diyebilirim ki! Çok manidar ve mutluluk verici. Ancak bu ihtimalin buzlu bir camın ardından bakmak gibi bir şey olduğunu itirafetmek zorundayım. Enstitü karşısında iki yıl önce sahip olduğum bağımsızlığa artık sahip değilim. Resmi bir zorunluluk olmaksızın, New York'un onayını almadan uzun süreliğine Avrupa'dan uzaklaşmak benim açımdan pek akıllıca bir davranış olmaz. Kışın New York'tan birinin gelme ihtimali karşısında, ki bu ihtimali tümüyle yok saymak mümkün değil, bu seyahati telafi etmem mümkün değil.

Meselenin bir yüzü bu. Diğerine gelince; pasaportumun süresi bir yıl içinde dolmuş olacak. Yeni bir pasaport alıp alamayacağım meçhul. Ve her şey Filistin seyahatini bu kışa yapmamadan yana. Fransızların verdiği geçici bir oturma belgesiyle, ki bu belgeyi her koşulda alırım, Filistin için vize almak oldukça güç olabilir. Büyük ve küçük Filistin'de neler olup bittiğine dair senden bilgi almak beni memnun ediyor. Büyük Filistin'den idareyi İngiltere'nin üstlendiği bir Filistin'i küçük Filistin'dense *-si licet-*⁴⁴⁰ idarenin Buber'e bırakıldığı bir Filistin'i anlıyorum. Duydum ki bu arada oraya doğru yola çıkmış.⁴⁴¹

Sabetaycılık hakkındaki yazını aldığımı teşekkürlerimle teyit ederim. Yazının Almanca basılması yolunda bir karar vermesi durumunda ise Shocken daha fazla bir teşekkürü hak edecektir.

Şu sıralar Kabala hakkında bir eser mi yazıyorsun?

Mektubun sonunda izinle senden Karl Kraus'un son ayları hakkındaki bilgiyi her ne olursa olsun bizim nihai buluşmamıza dek saklı tutma ricasında bulunmak zorundayım. Bunun nedeni bu bilgilere ikinci elden sahip olmam, sense şu halde üçüncü elden haberdar olacaksın. Birinin ağzından duyulan şeylerin yazıya aktarılırken değiştirilmesiyle birlikte ortaya aslıyla alakası olmayan bir

440. (Lat.) Böyle söylenmesine izin verilirse. -çn

441. Buber'in Kudüs'e temelli gelmesi yaklaşık bir yılı bulmuştu. 1937 Haziran'ında buraya ziyarete gelmişti.

şey çıkacak. Söylenenlerden beni az ya da çok etkilemiş olanların bir kısmını sözel olarak aktarmak dahi hiç de azımsanmayacak kadar tehlikeli.

Muhtemelen dört hafta daha San Remo'da kalacağım. Mektubunu hemen yazman durumunda onun bana burada ulaşma ihtimalinden ziyade bir de buradan yanıtlanma ihtimali söz konusu olacak.

En içten selamlarımı eşine iletmeni rica ediyorum.

Walter

94

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD

10 TEMMUZ 1937

Sevgili Walter,
Mektubun evvelsi gün geldi ve gördüğün gibi işin başına geçmiş durumdayım! Senin o canım yazma içgüdünü, sana bu türden itibar edilesi bir örnek oluşturarak beslemeye çalışıyorum; umarım San Remo'dan yazma niyetini gerçekleştirirsin. Aradan geçen zamanda sana iletebileceğim farklı pek çok şey gerçekleşti! İki gün önce *Royal Commission*'ın uzun süreden beri beklenen raporu yayımlandı ve o günden beri senin de tahmin edeceğin gibi burada ve Yahudi dünyasına dahil olan her yerde bir kıyamettir gidiyor. İngiliz hükümeti bünyesinde yapılan resmi açıklamada Filistin'in bir kez daha bölünmesinin öngörüldüğüne dair bir açıklama yapıldı ki bunu sen de gazetelerden okumuşsundur. Yahudi Devleti'nin kurulmasına ilişkin soru tüm anlamları ve etkileriyle birlikte ilk Siyonist kongrenin üzerinden 40 yıl, Balfour deklarasyonunun üzerinden 20 yıl

geçmesinin ardından tarihi açıdan belirleyici ve oldukça ciddi bir evreye gelmiş durumda. Burada pek tabii ki başka bir şey hakkında konuşulduğu yok ve şimdilik benimki de dahil olmak üzere öyle net görüşler de yok. Her açıdan *son derece* ilginç tarihi bir metin ve ayrıca kalın bir kitap formatında olan bu rapor, Yahudilerin beklentileri anlamında (ki bu beklentileri karşılamak için büyük oranda çalışıldığı aşikâr) üç, dört açıdan oldukça hassas konularda, yani hayati denebilecek birinci dereceden önem arz eden ve haysiyet sorunu içeren noktalarda oldukça hayal kırıklığı yaratıyor ve Zürih'te dört hafta içinde başlayacak olan Siyonistler kongresinde İngiliz hükümetinin söz konusu bu noktalarda pes edip etmeyeceğine dair alacağı korkunç derecede önemli karar buna bağlı. Eğer olur da İngiliz hükümeti pes ederse muhtemelen Yahudiler bir Yahudi Devleti'nin kurulmasını kabul edecekler; aslında başka bir seçenekleri de yok, çünkü diğer alternatifler onlar için daha da elverişsiz (göçe ve toprak edinilmesine kısıtlama getirilmesi koşulu dahilinde manda himayesinin sürmesi).

Kudüs "kutsal kentlerin korunması" adına sonsuza dek İngiltere'nin mandası olarak kalmalıymış ki bu tek başına korkunç bir şey olmazdı, ancak bu şart, Balfour deklarasyonu ile İbranice'nin resmi dil olarak tanınması maddelerinin feshine yönelik tavsiyeyle birlikte ele alındığında bir tür psikolojik yanılgıya düşülüyor. Kudüs'ün büyük bir Yahudi azınlığına sahip olması gerçeği bir yana Yahudi halkının metropol olarak görülen bir kentte halihazırda var olan hakların feshedilmesini öngören bir çözümün çok kırııcı olduğuna dair bir duygunun ortaya çıkması çok doğal; ayrıca buna benzer birkaç nokta daha var. Ben pek tabii ki bu meselelerin anlaşmayla belirli oranda düzeltilip yoluna konabileceğine inanıyorum; İngilizler için mümkünse manda yönetiminin sorumluluğundan yolunu bulup kurtulmanın ve yer yer muğlak anlamlar içerse de "Yahudi Devleti" gibi parıldayan bir marka eşliğinde Yahudilere kendi geleceklerine dair sorumluluğu bırakmanın ne denli önemli olduğu aşikâr. Kimse geleceğe dair ve bu yeni devletin hem kendi

içinde hem de dışarıya yönelik varoluşu söz konusu olduğunda hayatta kalma ihtimaline ilişkin gerçekten temellendirilmiş öngörülerde bulunamaz: Büyük bir başarı sağlanabileceği gibi tam tersi de mümkün; bu girişimin faturası çıkarıldığında iki farklı uca açılan bir yığın faktör görülüyor. Bunun Yahudilerin dünyadaki konumu açısından tarihi bir dönüm noktası olacağı aşikâr. Ben de bazıları gibi Filistin'in tamamı düşünüldüğünde en ideal çözüm yolunun Arap ve Yahudilerden oluşan bir ortak egemenlik olduğunu düşündüğümünden pek tabii ki bölünmeye karşıyım, fakat elimize böylesi bir şans asla verilmeyecek ve şu sıralar soru sadece bizim bu bölünmeyi reddetmemiz durumunda (biz boyun eğmeden bunu pratikte başarmaları çok zor) bir parça da olsa daha iyi koşullara ulaşıp ulaşılamayacağından ibaret ki maalesef bu soruya evet yanıtını vermek pek mümkün değil. Yahudi Devleti'nin kurulması taraftarlığı ya da karşıtlığı *tüm* görüşlerde bölünme yarattı: Dünyadaki tüm Yahudi guruplarından sadece (ki bu anlaşılır bir şey) asimilasyona yakın olan antisyonistler *açık bir şekilde* bölünmeye *karşı*; sürekli yadsınan Yahudi halkının devletinin tanınması perspektifinden endişeleri pek tabii aynı şekilde çok yoğun ve anlaşılabilir. Öte yandan bu bölünmeyi temelde *kabul* eden oldukça tuhaf gruplaşmalar oluştu. Kısacası burada çok fazla şey cereyan ediyor. Çatışmalarsa pek olmayacaktır, çünkü İngilizler bunu istemedikleri gibi yanlış anlaşılmaya müsaade etmeyecek denli de açık dile getirdiler. Oysaki bu açıklamaları bir yıl önce yapmış olsalardı pek çok şeyin önüne geçilmiş olurdu. Ayrıca eski bir Yahudi atasözü de bunu dile getiriyor: Hiçbir şey yenildiği kadar helal pişirilmez. Bu varyanttaki derin manayı kolayca anlayacaksınız.

Büyük dünyada olup bitenler bunlar. Buber'i soruyordun; sana onun hakkında insanı rahatlatan haberler vereceğim: Bölünme planının ilan edilmesinin hemen ardından önümüzdeki yılları düşünerek burada bir daire kiraladı. Bu hafta taşınmasını (muhteşem bir kitaplıkla birlikte) organize etmek üzere Almanya'ya dönecek. Sen onun hakkında ne kadar soru soruyorsan, o da o ölçüde seni

soruyor denebilir. Gözle görülür derecede yaşlandı; zamanını İbrance öğrenerek geçirdi ve bu konuda senden hatırı sayılır derecede daha iyi olduğunu söylemek gerek maalesef. Kışın üniversitede okumalara başlayacak ki umduğum gibi bizi ziyaret etmen durumunda bu okumalara katılmak senin için de kaçınılmaz olacak. Benim esaslı Berlin şivem ve pek çoklarınca bilinen açık sözlülüğümün de yardımıyla onunla gayet iyi geçiniyorum ve şimdiye kadar da ondan akli başında pek çok şey duydum. Rosenzweig bilindiği gibi (vefatından sonraki) mektuplarında Buber hakkında güzel fakat yanlış da olmayan varyasyonların basılmasına izin verdi; Buber'in sadece iç çamaşırları içinde bir kraldan ibaret olduğu orada sayfa 461'de okunabilir.

Umarım davetimizi ciddiye alır ve meseleyi enikonu düşünürsün. Bu noktada yeni olan şeyse kışın buraya gelemeyecek olsan dahi bir araya gelme ihtimalini kesinleştirebilmemiz: Büyük olasılıkla ya da neredeyse kesin gözüyle bakılabilir, önümüzdeki haftalarda New York'taki Jewish Institute of Religion tarafından misafir profesör olarak davet edileceğim (lütfen bu *kesinlikle* aramızda kalsın); bu davet önümüzdeki ilkbahar için olacak ve böylece orada Kabala el yazmalarına bakma imkânına kavuşacağım: sadece iki aylığına davet edilecek olsam da maddi anlamda ucu ucuna yaşayarak orada kalmayı elyazmaların tamamını göresiye dek uzatmam belki de mümkün olabilir (Olağanüstü bir iş; yaklaşık 1500 elyazması, hepsi New York ve Cincinnati'de). Şu durumda buradan yola çıkmam 15 Şubat'ı bulur. Daha önce gelecek olursan güzel olurdu; aksi durumda seyahatim sırasında çok kısa süreliğine ya da bir diğer seyahatte daha uzun süreli olmak üzere seni Paris'te ziyaret edebilirim. Orada altı konferans vermem planlandı ki bunları bu kış hazırlamam ve İngilizceye çevirtmem gerekecek; tüm bu işler bizim bir arada olmamızı gölgeleyecek olsa da gelebilmen durumunda, Avrupa'da olacak bir buluşmadan daha fazla birlikte olabiliriz. Sadece biraz daha erken gelmen gerekecek; seyahatten önceki dört hafta burada olmanın pek bir manası olmaz, çünkü

o sıralar pek çok şey üst üste gelecektir. Buna karşın 15 Kaim ile 15 Ocak tarihlerinde seni burada misafirimiz olarak görmekten memnuniyet duyarız; her ne kadar yolculuğunu karşılayamayacak olsak da Kudüs'teki konaklamamı karşılamayı garanti edebiliriz. Kısaca sonbahara dek muhtemelen sen de önünü daha net görebileceksin; ayrıca benim planlarım da davetiye hikâyesinin doğru olması durumunda o zamana kesinleşmiş olur.

Fania bu hafta Polonya'ya, babasının yanına gidecek; ben burada kalıyorum, çalışmam gerekiyor: Sebataycı iki elyazması üstüne İbranice bir kitap ve yıllardan beri oluşan oldukça geniş kapsamlı bir kitabın öncülünü oluşturan Kabala hakkında Almanca bir kitap.

“Anlatıcı” geldi ve beni çok etkiledi. Umarım yakında birbirimize daha çok şey aktarabiliriz! Şimdi kendini topla ve yaz.

Candan selamlar,
Gerhard

Umarım bizi bu kış ziyaret edersiniz; bu Gerhard'ı çok mutlu eder.
Selamlar,
Fania

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

23 RUE BÉNARD, PARIS XIV

5 AĞUSTOS 1937

Sevgili Gerhard,

Senin 10 Temmuz tarihli mektubuna teşekkürlerimi içeren bu satırları sabahın altısında, Paris'ten yazıyorum. Paris'ten çünkü burada yapılan felsefe kongresi hakkında haber geçmek üzere San Remo'dan buraya çağrıldım. Sabahın altısında çünkü bu kongre bana bir an olsun nefes aldırıyor.

Bu kongre hakkında sana birkaç satır yazmak kuşkusuz çok cazip bir fikir, fakat benim ilgimi daha çok seninle bu konuda karşılıklı konuşmak çekiyor. Böylece mektupta sözü edilen kısma geliyor ve ilkin sana ve eşine teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Gerçekten de senin dile getirdiğin koşullar ve benim için uygun gördüğün süre dahilinde sana, Filistin'e gelmeyi çok isterdim. Eğer kararlarımda bağımsız hareket edebilseydim, daha bugünden olumlu bir cevap vermiş olurum. *Rebus sic stantibus*⁴⁴² enstitüye neler yapmayı planladığımı aktaracağım. Müdürlerden birinin kışın Avrupa'yı ziyaret etmeyi düşünmesi durumunda kimi güçlükler çıkabilir ki bunların bana doğrudan etkisi olacağından planımdan vazgeçmek zorunda kalabilirim.

Yaklaşık olarak bir ay içinde sana olumlu bir yanıt verebilmeyi umuyorum.

Anlatması oldukça uzun sürecek kimi durumlar gereği söz konusu kongrenin toplantılarını kesintisiz takip etmek zorundayım; özellikle de şu günlerde Viyana Mantıksal Pozitivizm Okulu'nun

442. (Lat.) "Koşullar değişmediği sürece" anlamına gelen, kaynağını Roma Hukukundan alan bir terim. -çn

–Carnap⁴⁴³, Neurath, Reichenbach– düzenlediği toplantıları. Molière bir şey görmemiş de denebilir. Molière’in tartışan doktor ve filozoflarının *vis comica*’sı⁴⁴⁴ buradaki “ampirik felsefecilerin” yanında sönük kalır. Ana kongrede Alman idealistlerinden Arthur Liebert’i⁴⁴⁵ dinlemeyi de ihmal etmedim. Daha ilk sözcüklerini duyar duymaz kendimi yirmi beş yıl öncesine; şimdiki zamanın çürümüşlüğü’nün kokusunu daha o zamandan almış olabileceğimiz bir atmosfere gitmiş buldum. Etkileri ete kemiğe bürünmüş bir halde Alman delegasyonu olarak karşımda duruyor. Bäumler çok etkileyici: Tavırlarında en ince ayrıntısına kadar Hitler’i kopyalıyor ve besili ensesi sanki bir tabancanın namlusunu tamamlayan bir parça gibi. Maalesef (Bern’den) yaşlı Tumarkin’ini dinleme fırsatını kaçırdım.⁴⁴⁶

Gelecek haftanın ortası gibi yaklaşık bir aylığına San Remo’ya geri döneceğim. Bana yakın zamanda yazacak olursan, ki umarım yazarsın, mektubunu Villa Verde’ye gönderebilirsin. Stefan’ın şimdiki durumuna ilişkin net fikrim yok; eğer bir çıkarımda bulunmak mümkünse Stefan’ın gelişim sürecine ilişkin krizi kısmen atlattığı söylenebilir.

Girişte değindiğim koşullar gereği kendimden kısaca söz etmek dışında pek bir şey kalmıyor bana. Yakında New York’a davet edilecek olmandan –belki de bu esnada çoktan davet edilmişsindir– dolayı canı gönülden tebrik ederim seni (Daha fazla başarı sağlama ihtimalinden hareketle oradan kardeşin için bir şeyler yapamaz mısın?). Her şeyden öte bu davetin benim için sevindirici olan

443. *Briefe* baskısında, (s. 735) Bernay ismini okumuştum, fakat W. B.’ye uymayan tek şey sadece B’nin büyük yazılmış olması değil, ayrıca Paul Bernay’nin isminin çarpıtılmış olmasıydı. Sözcüğün başındaki C de burada genelde olduğu biçimiyle yazılmış. Rudolf Carnap (1891-1954), Otto Neurath (1882-1945) ve Hans Reichenbach (1891-1953), Mantıksal Pozitivizm’in “Viyana Çevresi”nin herkesçe kabul gören başat karakterleriydi.

444. (Lat.) Nüktedanlığın gücü. –çn

445. Liebert (1878-1946) uzun süre Kantstudien’in editörüydü, ta ki bu dergidekiler “hi-zaya getirilene” dek.

446. İlkimiz de 1918 yazında Bern’de Anna Tumarkin’i dinlemiştik; W. B. doktorasını esasen Tumarkin’in yanında yapmak istiyordu.

tarafı gelemeyecek olsam bile görüşme ihtimalini taşıyor olması.
“Leskov”un sana bir şeyler çağrıştırdığını duymak beni sevindirdi. Bu günlerde *Wahlverwandtschaften* hakkındaki çalışmamın kısa bir bölümü Fransızca yayımlandı. Eduard Fuchs hakkındaki büyük denemem ise yayımlanma aşamasında. Yeni bir çalışmaya yöneliyorum ki bu çalışmanın konusunu Baudelaire oluşturuyor. *En attendant*⁴⁴⁷ San Remo’da Jung’un psikolojik çalışmalarına eğilmeye başladım; gerçekten de şeytan eseri bir çalışma ki ancak ak büyü yardımıyla bu çalışmaya girişebilirsin.⁴⁴⁸
Bugünlük bu kadar. Kabala eserinin giriş kısmı için bol şans diliyorum; bu eserin bana da ulaşacağını bilmek ayrıca pek mutlu ediyor beni.

Candan selamlar,
Walter

96

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

12 AĞUSTOS 1937

Sevgili Walter,
5 Ağustos tarihli mektubunu alır almaz yazmaya başladım. Bu-
luşmamız açısından iki önemli şey gündeme geldi. Bunlardan ilki,
New York’a olan davetin elime geçmiş olması (ki bu benim için tabii
ki çok gurur verici bir şey) ve üstelik 1 Şubat itibarıyla Kudüs’ten
ayrılmış olmam gerekecek. Orası için çalışmalarımı ancak Aralık/
Ocak aylarında tamamlayabileceğimden seyahatin hemen öncesi

447. (Fr.) Bu arada. —çn

448. W. B., C. G. Jung’un psikolojisi hakkında Horkheimer’e ve Adorno’ya yazdığı (üstelik 1934’den beri) mektuplarda görüşlerini bildirmiştir, ancak bildiğim kadarıyla bununla ilintili geriye eleştirel herhangi bir yazı bırakmamıştır.

için bir şeyler ayarlamak mı bizim için daha kolay olur ya da acaba başka bir zaman mı bulmak gerekir, bilemiyorum. Söz konusu koşullar nedeniyle okumaya düşündüğümünden daha fazla zaman ayırmam gerekecek. Şu iki seçenek de ihtimal dahilinde:

1) Buraya şimdi geliyorsun fakat sadece bir aylığına; diyelim ki 15 Kasım'dan 15 Aralık'a kadar kalıyorsun. Sömestre denk gelse de senin için zaman yaratabileceğim en uygun dönem bu. Bu noktada söz konusu olan bir diğer güçlük eşimin Polonya'dan *ne zaman* döneceğinin belli olmaması; maalesef eşim orada ve sağlığı yerinde değil. Fakat evet dersin, bu yollardan biri olabilir.

2) Bu kış gelmiyorsun, fakat ben NY'ye Paris üzerinden gidiyor ve Şubat'ta, seninle orada üç gün kalıyorum ve dönüşte de (muhtemelen Ağustos ya da Eylül'de, eğer bu aylarda olmazsa daha önce) bir olasılık eşimle birlikte 14 gün Fransa'da oluyoruz ve böylece buluşabiliyoruz. Paris (ki orada biraz yapacak işlerim olur) ya da koşullara bağlı olarak Kuzey İtalya ki bu durumda annemin oraya gelmesini sağlamam gerekiyor. Sen de kesin biliyorsundur, Yahudilerin Fransa'ya gitmesine izin verilmiyor. Seyahatin *ardından* kışın Kudüs'te bizi uzun süreli ziyaret etmeni organize etmek *daha* kolay olacak (seni ağırlamamızın koşulu olan) daireyi de o zamana kadar sağlamış oluruz. Stephen Wise'nin⁴⁴⁹ görevlendirmesi sayesinde her halükârda 1938'de buluşabileceğimize ilişkin plana kesin gözüyle bakıyor olmanı ümit ediyorum; ayrıca bunları senin, eşim ve benim için en uygun olacak şekilde organize etmeye gönüllü olduğumu da görmeni umuyorum.

449. ABD'deki Yahudi hayatının en tanınmış simalarından biri olan Stephen Wise (1874-1949) Jewish Institute of Religion'ın kurucusu ve başkanıydı. Bu bir Yahudi üniversitesiydi ve dini tüm akımlara açıktı.

Söylesene, Georg Lukács öldü mü yoksa? Böyle bir şey duydum, ama kesin bilgi değil.

Bu ciddi ve iyi niyetli tekliflerime kızma lütfen.

Candan selamlar!

Gerhard

Not: İngilizcem yetersiz olduğundan seminerleri ilkin Almanca kaleme almam, sonra da biriyle birlikte İngilizcelerini hazırlamam gerekecek.⁴⁵⁰ Aynı işi iki kez yapmak zamanımı fazlasıyla alacak.

97

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

VILLA NICOLO, 3 RUE NICOLO, PARİS

(POSTA DAMGASI: 6 EYLÜL 1937)

Sevgili Gerhard,
Mektubunu aldım ve ilettim. Tekliflerinden ikincisini uygun görüyor ve daha kesin bir ihtimal olmasından hareketle gelecek yıl Avrupa'da görüşecek olmamıza seviniyorum. Filistin'i içeren teklifin ise tümüyle problemlili bir hal aldı. Bir aylık bir Filistin seyahati maliyetinden dolayı benim için düşünülemez. Ayrıca –sana daha önce de yazdığım gibi– gelecek kış Alman pasaportu edinmem oldukça güç olacak. Meseleler, New York Enstitüsü'nden bir dizi koşullar gereği –az önce senin 12 Ağustos tarihli satırların geldiği

450. Bu seminerleri aslında İbranice kaleme almak istemiştım, ancak o zamanlar Kudüs'te hem edebi İbraniceyi hem de İngilizceyi bilen ve böyle geniş kapsamlı bir elyazmasını çevirmeye hazır birini bulamamıştım. Böylece hem Almancaya hem de İngilizceye mükemmel derecede hâkim biri olan ve yakın diyalog içinde olduğumuz George Lichtheim'la (1911-1971) bu iş için sözleştik.

esnada— buradaki görevimden birkaç aylığına feragat etmeme yönelik onayın da sağlanmasıyla birlikte oldukça karışık bir hal aldı. Özellikle de beş gün öncesine kadar dönüşümde beni bekleyen yarımdan faydalanma durumu da elimden alınmış oldu. Seyahatim esnasında kiraladığım daireme girmeme izin verilmedi. Dışarıdan gelenlerin burada oluşturduğu konjonktür düşünüldüğünde bunun ne anlama geldiğini, bu hayal kırıklığını bizzat yaşamış biri olarak belki de benden daha iyi tasavvur edebilirsin. Şu anki adresimi diğer sayfada bulacaksın.

Şu sıralar sonbahara özgü mavi sis tabakasıyla birlikte insanın soluğu buz tutuyor ki bu kez beni bundan vaat edilmiş topraklar bile kurtaramayacak. Oradaki Yahudilerle (ve bir o kadar da Araplara karşı) yapacak çok işi olan sevgili Tanrı'nın benim için neler yapabileceğinin ise ucu açık.

Bugünlük bu kadar. Eşinin iyileşmesine ve Amerika seyahatinin gerçekleşmesine ilişkin candan dileklerimi eklemekten mektubumu sonlandıramam.

Bien à toi,
Walter

98

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

(TAKRİBEN 10-12 KASIM 1937)

Sevgili Walter,
6 Eylül tarihli mektubunda belirttiğin adrese yazıyorum, umarım mektubum eline geçer. Ayrıca bu esnada eski dairene kavuşmuş olmanı dilerim. Yaşanan güçlüklerle ilişkin yazdıkların, okuyan kişinin hayal dünyasını o denli güçlü harekete geçiren türden ki orada başına kötü şeylerin gelmemiş olmasını umuyorum. Her

şeyden önce iki meseleden hareketle yazıyorum: Özellikle Fuchs hakkındaki yazının bir nüshasını gönderdiğin için teşekkür etmekle yükümlüyüm; bu yazıyı okumak beni oldukça meşgul etti ve farklı pek çok yönde düşünmeme neden oldu. Seninle bir an önce bu konuda konuşabilmeyi dilerdim. Ele alınan yazarın ya da koleksiyoncunun senin seviyene denk biri olmamasını öyle fevkalade görünür kılmışsın ki diplomatik bir metin olarak görülebilir; burada benim gibi talihsiz bir hayran için daha az görünür kılınan ise Marksist bakış açısının başarısıdır ki bu bakış açısına ilişkin sorunsal hakkında Walter Benjamin'in okuru yazarın gö-nülsüzlüğüne rağmen her defasında yeniden daha kasvetli bakış açılarına sevk edilmekte. Bu fikri Paris'te de paylaşmaktan çekinmeyeceğim. Korkarım Fuchs senin çalışmalarına gölge düşürecek; en kıymetli görüşlerini şu diyalektik domuzların önüne inciler gibi sermek zorunda kalıyorsun. Sık sık Fuchs'a bir tekme atmayı tercih eder ve ona 35 sayfa adamak yerine hakkında aşağılayıcı bir konuşma yapmak isterdin diye düşünüyor insan; senin bu düşünceci hiçbir surette fark edilmeyecek denli gizlenebilmiş değil. Benim en çok dikkatimi çeken şey ise Marksist görüşlerinin her daim yöntemde takılıp kalması ve bir türlü olgusal içeriğe (söylemeye bile gerek yok: *ideolojik* alanda) ulaşamaması. Olgusal içerik gündeme geldiğinde o sözde yöntemin sınırlarını parçalar. Senin sanata dair hissiyatın Marksizm'in sözcük dağarcığıyla, ki sen bu dağarcığı hayran olunası bir şekilde ortaya koyuyorsun, sadece ve sadece diyalektik açıdan bir araya gelebilir. Ben onsuz da yapabilirim, üzüntüyle kaniyim ki bu senin için de geçerli. Bu yazı biçiminde fena halde insanın kendini inkâr edişi saklıdır ve yakın zamanda bunu bizzat tecrübe edip takdir edebilmeyi umut ediyorum. Amerika'da yapacağım sunumları aptallar için steril bir hale getireceğim zaman bu fazileti *nolens volens*⁴⁵¹ öğrenmek zorunda kalacağım.

451. (Lat.) İster istemez. -çn

Şu sıralar seyahati planlamakla meşgulüm. Geminin kalkması durumunda 16 Şubat'ta o büyük gemi *Queen Mary*'le Cherbourg'dan yola çıkacağım (ki bunu çok istiyorum); böyle olursa muhtemelen 15'inde öğleden sonra Paris'e varmış olacağım ve günün yarısını seninle geçirebilirim. Ancak işler başka şekilde de gelişebilir. Maalesef buradan Avrupa'ya giden ve Paris'te iki üç gün geçirmemi sağlayacak başka bir gemi yok. Kaldı ki benim için fiyat kategorisi uygun olsa da *Messageries Maritimes*'in gemileriyle yolculuk edemem; gemileri feci derecede kötü ve pis. Şu halde doğrudan ya Trieste'den ya da Cenova'dan geleceğim. Umarım yolculuk esnasında yeterince uyuyabilirim ki Paris'in o kış gününde dinç bir şekilde sana eşlik edebileyim. Buradan bir hafta önce ayrılmam ise kimi teknik nedenlerle muhtemelen mümkün olmayacak. Ancak bana Paris'te herhangi bir lükse kaçmadan fakat muhakkak temiz bir yerde kalmanın o dönemlerde günlük maliyetinin ne olacağını söylersen sana minnettar kalacağım. Paris'teki fiyatlar hakkında hiç fikrim yok ve New York'a gitmeden önce orada 5-6 gün kalmam durumunda neye ihtiyacım olduğu konusunda fikrim olsun istiyorum. Yazın dönüşte eşimle Paris'te buluşabilir ve seni daha uzun süreli görebilirim, diye düşündüm.

Almanca yazmaya başladığım kitabı Amerika'yla ilgilenmem gerektiği için yarıda bıraktım ve henüz oradaki işlerimle ilgili tek satır kaleme alamadım; üstelik 1 Ocak'ta her şeyin tamamlanmış olması gerekiyor. Önümüzdeki altı hafta içinde seni gelişmelerden haberdar ederim.

Umarım yakında senden haber alır, nasıl olduğunu öğrenirim. Eşim üç hafta önce geri döndü; daha iyi fakat tümüyle iyileşmiş değil.

Candan selamlanmış ol!
Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

DORA BENJAMIN'IN DİKKATİNE

7 VILLA ROBERT LINDET , PARİS XV

20 KASIM 1937

Sevgili Gerhard,

Bu kez biraz bile vakit kaybetmeden son mektubunu yanıtlamak istedim. Mektubun gelişini haber veriyor; bir de “Fuchs” eleştirisi içeriyor. İki mesele de birbiriyle örtüşüyor – üstelik bu senin için de farklı değil. Gerçekten de yakın zamanda birbirimizle konuşma meselesi neredeyse ertelenmez, acil bir hal aldı. “Fuchs” hakkındaki tereddütlerin beni biraz olsun şaşırtmadı. Fakat bu çalışmanın konusu –tam da bayatlayıp un ufak olduğundan– yarı saydam bir yöntem hakkında müzakere etme fırsatı yaratıyor ki bu yöntem belki de yakın zamanda böylesine uygun bir biçimde bir daha kendini göstermeyecektir. Söz konusu yöntem tartışmamızın ana kaynağını oluşturan alanlara dahil olmamızı sağlamak açısından uygundur.

Bu şartlar dahilinde –onca kez ve farklı biçimlerde Filistin’e gelmem yönündeki girişimlerin başarısızlığının ardından– senin Avrupa’da geçirmeyi planladığın tarihler benim için büyük hayal kırıklığı. Bunca yıl sonra, gerek bizim şahsi meselelerimizin gerek toplumsal olayların şu anki hali düşünüldüğünde birlikte geçireceğimiz yarım günün benim için azdan ziyade hiçbir şey ifade etmediğine şaşırabilirsin. Bu durum öyle önemli ki ikimizden birinde suç aramaksızın çok kolay olumsuz sonuçlar çıkarılabilir. Bu teklife ilişkin çekincelerim, senin Paris’e odaklanman koşullunda yaz için düşünülen buluşmanın gerçekleşeceğine dair hiçbir garantinin olmamasından hareketle daha da mühim bir hal alıyor. Yazın nerede olacağımı şu an bilemiyorum; muhtemelen haftalarca

Dora'nın yanında, San Remo'da kalacağım. Danimarka'ya yap-
lacak seyahatin de ucu açık ki bu seyahatte kitaplığımın orada
bulunan kısmını Paris'e taşımak istiyorum.

Şahsi yaşantımın şu anki durumuna ilişkin birkaç kısa açıkla-
mada bulunacağım bölüme gelmek istiyorum. Eski ikametgâhıma
kavuşamadım; başımın çaresine baktım ve iki aydan beri bedelsiz
olarak hizmetime sunulan sefil bir yerde konaklıyorum. Otur-
duğum yer Paris'in dışında, ana caddelerden birinin bitişiğinde,
zemin katta ve sabahtan akşama kadar oradan geçen sayısız tırın
gürültüsüyle kuşatılmış durumdayım. Bu şartlar dahilinde iş ka-
biliyetim oldukça zarar gördü. Charles Baudelaire hakkında bir
yazı hazırlıyorum, ancak söz konusu literatürün incelenmesinin
ötesine geçemedim.

15 Ocak'tan itibaren kendime ait bir dairenin kira sözleşmesi
başlayacak. Sadece bir odası var.⁴⁵² Yine de bu dairenin düzenlen-
mesi çözümsüz bir sorun halini alacak.

Bu arada senden ricam, kız kardeşimin aşağıda yer alan adre-
sine, umutla beklenen haberi pek yakında iletmen. Adresi aşağıda.
Günde 65-70 frank harcayarak Paris'te çok rahat geçinebilirsin.

Candan selamlar,
Walter

452. Fakat bu oda, onu ziyaret ettiğimde büyüklüğü konusunda beni ikna etti.

 SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

29 KASIM 1937

Sevgili Walter,

Kısa mektubunu az önce aldım ve hemen yazıyorum. Gidiş yolculuğunda olmadığı gibi daha sonra, yazın da bağımsız hareket etme imkânım yok. Bir yandan belirli bir tarihe kadar burada, öte yandan (eğer *Queen Mary*'le yola çıkabilirsem) 16 Şubat'ta Cherbourg'da olma zorunluluğum var. Dolayısıyla bu zaman aralığında buradan hareket eden gemilere bağlı durumdayım. Buna bağlı olarak da Paris'te ya altı gün geçirmek zorunda kalacağım ya da yarım gün; ilk olasılığı değerlendirip değerlendiremeyeceğim ise henüz belli değil. Şüphesiz Paris'te üç gün kalmamı sağlayacak bir yol fevkalade hoş olurdu, fakat maalesef dünya tarihi buna izin vermiyor. Seyahatime ilişkin program netleşir netleşmez senibildireceğim, lakin şimdilik zor bir iş bu. Buradan 4 ya da 5 Şubat'ta hareket edecek bir gemi bulmak ideal olurdu ancak şimdiye dek listede böyle bir gemi yer almıyor.

Yaz konusunda ise abartılı endişelere kapılmana gerek yok. Ben senin Paris'te olacağın düşüncesinden hareket etmiştim. Amerika'dan Temmuz'da mı yoksa 1 Eylül'de mi dönerim henüz kendim de bilmiyorum ve ancak o tarihler yaklaştığında haberdar olacağım, şimdi değil: Bu da kısaca benim para durumlarıma bağlı. Orada alacağım para yettiği sürece kalacağım. Kendi paramdan eklemem mümkün değil. Açıkça söylemek gerekirse *Danimarka* benim için fazlasıyla kötü olurdu. Fakat Paris yerine Riviera'da ya da İtalya'nın başka herhangi bir yerinde olman da benim için engel teşkil etmez. Ben zaten kısa süre dinlenebilmenin yolunu arıyorum. Bunun için de karşılıklı iletişim içinde olmamız kâfi. İsviçre'de birkaç gün kalmam gerekmezse zaten İtalya'da annemle buluşmam

gerekecek; annem Fransa için vize alamıyor. Tüm bunları daha şimdiden kararlaştıramasak da seni rahat bir zaman diliminde görebileceğimi düşünüyorum. Roma'dan ya da Napoli'den dönmek istiyorum. Zaman elverdiği sürece Paris-Roma hattında bulunan herhangi bir yer de bana uyar.

Şu sıralar New York'ta vereceğim konferansları yazmakla meşgulüm; konferanslar İngilizce olmak zorunda. Alışık olmadığım bir iş ve fazlasıyla zamanımı alıyor. Kısa cümleler yazma sanatı şimdiye dek ilgimi hiç çekmemiştir. Şimdiyse bunu telafi etmem gerekiyor.

Benim İbranice kaleme aldığım küçük kitabım⁴⁵³ şu an basılıyor ve umarım dört hafta içinde eline geçmiş olur. Ayrıca yeni dairenede, hatta mümkünse çok daha önce huzura kavuşup yazmaya geri dönmeni ve daha büyük mektup kâğıdı kullanmanı dilerim.⁴⁵⁴ İşte böyle bir şey iyiye işaret olurdu.

Bu umut içinde candan selamlarım,
Gerhard

453. Burada Mordechai Aschkenasi'nin rüyaları ve fikirleri konu edilmiştir. Aschkenasi, 17. yüzyılın son yıllarında yaşamış olan Sabetay Sevi'nin müritlerinden biridir.

454. Söz konusu boyut 13 x 5 santimetreydi.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

ŞU SIRALAR: VILLA VERDE, SAN REMO

31 ARALIK 1937

Sevgili Gerhard,

14 Aralık kartpostalın beni çok sevindirdi.⁴⁵⁵ Aynı zamanda bir önceki ayın 29'unda yazdığın satırlar için de teşekkür ederim. Yakında görüşecek olmamız o tarihe dek uzun uzun yazacağım bir mektup formatına geri dönmeyecek olmamı katlanılır kılıyor. Umarım geldiğinde minicik yeni daireme biraz olsun yerleşmiş bulursun beni.

Birkaç gün önce San Remo'ya geldim ve aşağı yukarı ayın ortalarına kadar burada kalacağım. Stefan burada. Lise diploması almasına yönelik umudumuzu yitirdik. Şu sıralar o da pansiyonda çalışıyor. Maalesef onun geleceğine ilişkin kaygılarım olmadığını söylemekten çok uzağım.

Sözünü ettiğin İbranice kitabın henüz elime geçmedi.

Paris adresim şöyle: Paris XV, 10 rue Dombasle.

Bugünlük bu kadar. Sana canı gönülden yeniden görüşmek üzere diyorum. Gelişine ilişkin faydası dokunacak şeyler organize edebilirim; erkenden bildir bana. Her koşulda bana kısa da olsa haber ver.

Walter

455. Bu söz konusu kartpostal Berlin envanterinde şimdiye dek bulunamadı.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD, KUDÜS

TAKRİBEN 20 OCAK 1938

Sevgili Walter,

Bu benim sana mektup olarak yazdığım son mesajım. Son satırlar için çok teşekkür ederim; eğer adresine benim adıma mektup gelecek olursa saklamayı rica edeceğim. Bu adresi anneme Avrupa'daki son adresim olarak ilettim.

Kaçınılmaz bir buluşma yüzünden muhtemelen bir günümü Zürih'te geçirmek zorunda kalacağım. Ayın 9-10'u gibi Zürih'te olur, ya 10'u akşamı ya da 11'inde Paris'e varmış olurum. Bunu önceden belirleme ihtimalim yok; sana Zürih'ten telgraf çekerim. Umarım beni istasyondan alabilirsin.

Z. üzerinden *gitmemem* gerekirse doğrudan Venedik'ten gelir ve 9'u öğleden sonra ya da akşam gibi Paris'te olurum. Böyle bir durumda varışıma ilişkin daha net bilgileri buradan iletirim. Her halükârda 9'undan itibaren benim orada olma ihtimalini göz önünde bulundurman gerekir. Düzgün ama her şeyden önce ısıtması olan bir otelde çok da küçük olmayan bir oda tercih ederim ve senden ricam mümkünse önceden böyle bir oda rezervasyonu yaptırman. Semti önemli değil, sadece kent merkezine doğrudan bağlantısı olan bir yere yakın olsun. Tüm bunları benden daha iyi bildiğini düşünüyorum. Kütüphanede çalışmam gerekecek ve güzel havalarda biraz olsun kentin merkezinde dolaşmak isterim. Şubat'ın 16'sı sabahı yola devam etmem gerekecek.

Paris'te sağ salım görüşebilmemiz dileğiyle. O zamana dek candan selamlarımla.

Gerhard

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

23 OCAK 1938

Sevgili Gerhard,

Umarım bu kartpostalım sana ulaşır.

San Remo'dan evvelsi gün döndüğüm için son kartpostalın geç ulaştı elime.⁴⁵⁶ Adresim şöyle: Paris XV 10 rue Dombasle. Senin adına olan postayı bu adrese Dr. W. Benjamin'in dikkatine diye yazıp göndermelerini sağla ve yine bu adrese hangi trenle geleceğini telgrafla bildir. Telgrafını alır almaz hemen yakınlarımda bir yerde kalabileceğin bir yer kiralayacağım. "Kabala Araştırmaları" için canı gönülden teşekkür ederim.⁴⁵⁷ Bugün muhakkak okuyacağım.

Yakında görüşebilme beklentisi içinde candan selamlarım.

(imzasız)

456. Burada şimdiye dek bulunamamış bir başka kartpostal söz konusudur. Çünkü bu kartpostal W. B.'nin eline ancak Paris'ten döndüğünde geçmiştir. Oysaki diğer kartpostalı aldığı San Remo'dan teyit etmişti. Her iki kartpostalın seyahate ilişkin yeni ayrıntılar ve kısa bilgiler içerdiği açıktır.

457. Burada söz konusu olan Kudüs İbrani Üniversitesi tarafından pek çok dilde yayımlanan bir makalem; bu makalede araştırma alanımın kapsadığı işler hakkında bilgi veriyorum.

 SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

KUDÜS

25 OCAK 1938

Sevgili Walter,

Sadece kısaca bilgi vermek üzere yazıyorum. Annem bir ya da iki günlüğüne Zürih'e geleceğini bildirdi; bu da orada onunla buluşmam gerektiği anlamına geliyor. Paris'e gelmesine izin verilmiyor. Paris'e tam olarak ne zaman varacağımı sana Zürih'ten telgraf çekerek bildireceğim. Muhtemelen 11 Şubat'ta orada olacağım. Fakat 10'u da olabilir; neticede son ana dek annemin seyahat etmesine izin verecekler mi ve ben onu orada gerçekten bulabilecek miyim, belli değil.

Kalacağım daireye gelince: Cherbourg'a giden trenin kalktığı istasyona yakın bir yerde kalmam mümkün müdür? Kentte elimde büyük bir bavulla dolaşmak zorunda kalmak istemem.

Öyleyse görüşmek üzere diyelim.

9'u sabahı *Zürih'te* merkez postanesine gideceğim. Eğer önceden yazmak istersen Zürih merkez postanesine *poste restant*⁴⁵⁸ olarak göndermeni rica edeceğim.

Candan selamlar,
Gerhard

458. (Fr.) Gönderinin doğrudan alıcının bulunduğu yerdeki postaneye gönderilmesi. —edn

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

6 ŞUBAT 1938

Sevgili Gerhard,

Umarım yolculuğun iyi geçmiştir; daha da önemlisi Zürih'teki günlerin sinirlerini yıpratacak gerginliklerden uzak geçmiştir.

Mümkün olduğunca erken telgraf çek bana.

İtirazın olmazsa seni –fiyatı uygun bir otelde sahip olacağından fazlasını bulacağın– kız kardeşimin yanına yerleştireceğim. O şu sıralar burada değil. Maalesef onun durumu seni arkadaşım olarak misafir etmeye uygun değil. (Dairesini birkaç gün öncesine kadar kiraya vermişti.)

Eğer içinde banyosu olan geniş, sakın, benden yürüyerek on beş dakika uzaklıkta bir oda için 25 frank ödemek senin için çok değilse böylesi bir düzenleme kuşkusuz içlerinde en iyi olanı.⁴⁵⁹

Gerçekten keyifle bir araya gelebilme dileğiyle.

Candan selamlar,

Walter

459. Ben oraya vardığımda W. B.'nin kız kardeşi dönmüştü ve oldukça hastaydı, bu nedenle onun dairesine çok yakın bir otele yerleştim.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

ADRESİM: LIBRARY OF THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY

122 BROADWAY, NEW YORK CITY

25 MART 1938

Sevgili Walter,

New York'taki hayatın seline kapılıp uzun süre kayıplara karışmanın ardından şimdi beni yeniden karşında buluyorsun. Konferanslarımı (büyük bir başarıyla) sonlandırdım ve şimdi tümüyle elyazmalarına verdim kendimi; bu iş Amerika'yı görme ve anlama çabasının da dahil olmasıyla uzadıkça uzayacak. Burada çok şey öğreniyor ve bu tuhaf dünyayı biraz olsun inceleme fırsatını elimden geldiğince değerlendiriyorum.

Benim için önemli olan şu: Geriye döneceğim tarihi belirledim ve o tarihlerde belki Avrupa'da sana ulaşırım diye bir umut besliyorum. Buradan 23 Temmuz'da yola çıkıyorum ve 1 Ağustos'ta Fransa'da olacağım. Eşimin de oraya gelmesini sağlayacağım. Daha sonra ise kâh Paris'te, kâh İsviçre'de, kâh İtalya'da (Meran civarlarında) haftalarca kalmayı ve Eylül sonlarında Roma'dan Kudüs'e dönmeyi istiyorum. İşte programım bu.

Soru şu, diyelim ki *1 ila 15 Ağustos* tarihlerinde seninle Paris'te buluşmamız mümkün mü? Bu tabii ki benim için en uygun olanı. Bu şekilde ayarlayabilirsen ideal bir çözüm olurdu. Sonrasında ise dört hafta boyunca dağlara gitmek zorundayım ve sanırım Danimarka'ya seyahat etmemin imkânı olmayacak. Buna karşın İtalya'da bir buluşma ayarlanabilir. Orada (eğer o da Avrupa'daysa) Schocken'la buluşmak niyetindeyim; hem seninle hem de onunla birlikte bir şeyler ayarlamak da mümkün. Ayrıca Bern'e de gitmek istiyorum.

Bunların hepsini bilgin olsun diye yazıyorum ve belki yaz için planlarında bunları da aklından geçirirsin.

Wiesengrund gemide olmadığı gibi kendinden haberdar da etmedi; buna karşın Tillich⁴⁶⁰ ve eşiyile buluştum. Söyledikleri üzere beni çok yakın arkadaşları olan Horkheimer ve Wiesengrund'la bir araya getirmek istiyorlar ki bu istekleriyle pek de azımsanamayacak bir mahcubiyete soktular beni. Senden konuşmaya başladık. Tillich'ler hakkında oldukça yapıcı konuşuyorlardı (itinalı bir biçimde, ben de); bu esnada Horkheimer'ın sana ilişkin düşüncesinin, senin ezoterik bir biçimde ortaya koyduğundan bambaşka olduğu ortaya çıktı. T.'yi konuşturmak için bir şeyden haberim yokmuş gibi davrandım. T., H.'nin sana *büyük* saygısı olduğunu *ancak sen söz konusu olduğunda karşısındakinin mistik biri* olduğunun *su götürmez* olduğunu söyledi. Bu yaklaşım –eğer seni doğru anlamışsam– tam da ona düşündürtmek istediğinin tersiydi.

Bu ifadeyi kullanan kişi ben değilim, tam tersi Tillich. Kısacası söylediği şuydu: İnsanlar senin dünya görüşünün ne olduğunu bilmeyecek denli aptal olmadıkları gibi bunda takılıp kalacak denli de çapsız değiller. Senin için imkân dahilinde olan her şeyi yapacak insanlardır ve seni buraya getirmeyi düşünüyorlar. T.'nin enstitünün seninle ilişkisine dair örneklediği anlatımlardan hareketle senin diplomatik tavrın bana gereksizmiş gibi göründü. Söz konusu kişilerle karşılaşma durumunda elim kolum bağlı kalmış olacağım. Senin *secretum*⁴⁶¹ gözüyle baktığın ve değinilmesini istemediğin şeyleri çoktandır biliyor gibiler ve *yine de* sana dair umut besliyorlar. Aslında şimdilerde bu insanları görmeyi istemiyordum. Öte yandan Tillich'le buluşmanın sonrasında bu karşılaşmadan bilerek kaçındığım gibi bir izlenim yaratmak tuhaf kaçacaktı; özellikle de bu buluşma için T.'nin fazlasıyla propaganda yaptığı düşünülecek olursa. Kısaca şimdilik programda bu var ve ben

460. Ünlü bir Protestan Teolog olan Paul Tillich (1886-1965), Wiesengrund Adorno'nun Frankfurt'ta doçentlik tezini verdiği felsefe profesörüdür.

461. (Lat.) Sır. –çn

fazlasıyla mahcubiyet duyuyorum.

Gelecek hafta on dört günlüğüne Cincinnati ve Cleveland'a gidiyorum. Sonrasında ise muhtemelen ağırlıklı olarak burada kalacağım.

Şimdiye dek iki kez bir araya geldiğim Gutkind'ler sana selamlarını iletmemi istiyor. Gutkind şu sıralar *Siderische Geburt* başlığıyla İngilizce, bağnaz-Yahudi denebilecek bir kitap yayımladı ve bu kitap ezoterik bir şaşkınlığa kapılmama sebep oldu.⁴⁶² O burada konuşmacı olarak çok tutuluyor ve bu şekilde hayatını idame ettiriyor; pek değiştiği söylenemez.

Viyana'da yaşanan olayların⁴⁶³ buradaki etkisi büyük olsa da daha çok soyut anlamda bir etki bu. Basitçe söylemek gerekirse ,olaylar buradan çok uzakta cereyan ediyor ve kimsenin gerçekten bir şey tasavvur edebildiği yok.

Kendinden haber et; özellikle de yaza dair planlarından!

Candan selamlar,
Gerhard

462. Burada daha önce değinilmiş olan *The Absolute Collective. A Philosophical Attempt to Overcome Our Broken State* adlı kitap söz konusu (Bkz. *Briefe*, 78, not 8). *Siderische Geburt*, Gutkind'in 1937'ye dek yayımlanmış tek kitabıdır; henüz Yahudiliğe yönelmeden önceki döneminde denk düşer.

463. Avusturya'nın ilhakının ardından Yahudilerin kovuşturulması olayları.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

14 NİSAN 1938

Sevgili Gerhard,

Amerika'dan gelen ilk mektubun kendini uzun süre bekletti.

Bu mektup beni sevindiren pek çok şey içeriyor.

Öncelikle konferanslarının başarısına ilişkin haber. Bu orada kaldığın süre boyunca en azından dil açısından muhtemelen düşündüğünden daha az sorun olduğu anlamına geliyor.

Yazdığın diğer şeylerden ise önüme çeşitli bölgelere ve toplumun farklı kesimlerine ilişkin “kültürel ve turistik bilgiler” serdiğin ölçüde yararlanmayı umut ediyorum. Theodor Dielitz'in *Reisebilder*'ı (Seyahat İzlenimleri) gençlik dönemimin en sevdiğim kitaplarından biriydi ve söz konusu o öte diyarları anlatıyordu.

Ayrıca senden Yahudi Yıldızının Doğuşu'yla ilgili sırda dahil edilmeyi bekliyor; tek vücut halini almış büyücü çifti (Gutkind) bilmukabele selamlıyorum.

Gerçekten de Mercy ricam üzerine bana Brod'un Kafka biyografisini ve buna ilaveten *Beschreibung eines Kampfes*'le (Bir Savaşın Tasviri) başlayan cildi gönderdi. Şimdilik bendeki altı ciltten oluşan baskının sadece *Briefe und Tagebücher* (Mektuplar ve Günlükler) bölümü eksikmiş gibi görünüyor. *Briefe und Tagebücher* basıldı mı? Eğer basıldıysa kim tarafından? Acilen cevap vermeni rica ediyorum.

Bu noktada Kafka'ya döneceğim, çünkü adı geçen biyografi Kafka'ya özgü “hiçbir şey bilmeme” haliyle Brod'a özgü bilgiçliğin karışımından hareketle ruhlar âleminde yeni bir alan açıyor gibi görünüyor ki burada beyaz büyüyle hile ilginç ve kaydadeğer bir biçimde iç içe geçmiş deviniyor. Henüz bu biyografiyi çok fazla oku-

yamamış olsam da koşulsuz buyruğun Kafka'ya özgü şu ifadesini hemen benimsedim: "Öyle eyle ki meleklerle iş çıksın!"

Okumalarım hep yarım yamalak denecek türden, çünkü dik-
katim ve zamanım neredeyse başka hiçbir şeye aktarılmadan
"Baudelaire"e hasredilmiş durumda. Henüz tek satır bile yazılmış
değil; bir haftadan beri elimdekilerin tamamının taslağını çıkar-
makla meşgulüm. Anlaşıldığı gibi, belirleyici olan malzemenin
nasıl yerleştirileceği. Baudelaire'in 19. yüzyılla nasıl bütünleşmiş
olduğunu göstermek ve bu görünün yeni bir şeymiş gibi algılan-
masını sağlamak istiyorum. Ayrıca tanımlanması güç bir şekilde
insanı kendine çekmeli; ormanda toprağın üzerinde on yıllarca
durmuş bir taşı nasıl ki biraz çabalayarak yerinden oynattığımızda
orada belirgin ve hiç dokunulmamış bir iz buluyorsak, işte öyle
bir çekim olmalı bu.

Tillich'lerle sohbetine dair tasvirin oldukça ilgimi çekti, lakin
senin düşündüğünden farklı olarak beni pek şaşırtmadı. Çünkü
şu sıralar burada tam olarak söz konusu olan, *de part et d'autre*⁴⁶⁴
gölgede kalan meselelerin her türlü yapay aydınlatmayla, yanlış bir
ışık altında ele alınması; "şu sıralar" diyorum çünkü pek çok şeyi
imkânsız kılan bu dönem şüphesiz şunu göz ardı etmiyor: Güneş
tarihsel dönümünü tamamladığında bu meseleler bir gün doğru bi-
çimiyle aydınlatılacak. Hatta daha da ileri giderek, işlerimizin kimi
parçalarının ölçü aletleri sayılabileceğini ve bu aletlerin sorunsuz
işlemeleri durumunda tasavvur bile edilemeyecek denli yavaş olan
bu döngünün en küçük parçasını dahi ölçebileceğini söylüyorum.⁴⁶⁵

Söz konusu bu nedenlerle de Horkheimer ve Wiesengrund'la
buluşacak olmanı (belki de bu satırlar eline ulaştığında onlarla

464. (Fr.) Her iki açıdan da. —çn

465. W. B.'nin mektuplarında, Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'ndeki işiyle ilgili bu paragrafta
olduğu gibi, benim üzerimde böylesine —komplocu değilse de— apaçık ezoterik bir etki
yaratan pek az bölüm vardır. "Bizim işimiz" ifadesiyle enstitü dahilindeki kendi işlerini mi
yoksa onun ve benim gibi insanların yaptığı işleri mi kastetmektedir, karar verme cesaretin-
de bulunamadım. O zamanlar, burada yer alan (ve Paris'teki konuşmaların ardından) özel
durum gereği bunu ikimize yormuştum, fakat artık bundan çok emin değilim.

çoktan tekrardan görüşmüş olacaksınız) itimatla karşılıyorum. Bu tavrımı pekiştiren, birkaç gün önce enstitünün direktörlerinden biriyle kısa ama samimi geçen buluşmamız.

Yaza ilişkin planlarım hakkında henüz net bir fikrim yok. Bildiğim, Ağustos'un ikinci yarısını Paris için ayırabildiğim takdirde her şeyin çok kolay olabileceği. İlk yarısında Danimarka'dan dönmüş olur muyum, onu da bilemiyorum. Bu konuya muhakkak bir kez daha döneriz.

Bu kez beni geçen sefer olduğu gibi çok uzun habersiz bırakma. Karşılaşmaların ve katettiğin yollar hakkında beni bilgilendir. New Yorklu arkadaşlarıma candan selamlarımı ilet ve fırsatını bulursan Moses Marx'ı selamlamayı da unutma!

Candan selamlar,
Walter

108

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

HOTEL PARIS, NEW YORK

6 MAYIS 1938

Sevgili Walter,

Mektubun için teşekkürler. Aradan geçen zamanda planlarım şunları söyleyebilecek denli netleşti: 1) 31 Temmuz'da Paris'e varmış olacağım. 2) Paris'te bir mucize daha gerçekleşmedikçe Almanya'ya *gidemem*. Bu her iki açıdan da senin için hayıflanılmalı bir durum, çünkü aksi durumda belki kitapların için bir şeyler yapmam mümkün olurdu, ayrıca Ağustos'un ikinci yarısı buluşmak için zaman yaratmam kolaylaşırdı. Şimdiyse her şey daha da belirsiz bir hal aldı: Onca zaman Paris'te kalabilir miyim, bundan

kuşkuluyum. Eşimin Paris'e gelmesi durumunda orada iki haftadan fazla kalamam, çünkü onunla birlikte İsviçre'ye ya da Kuzey İtalya'ya seyahat etmek istiyorum. Gelememesi durumundaysa –babası aniden öldü ve ayrıca Filistin'e getirmek istediğimiz kız kardeşinin göç etmesine ilişkin kimi sorunları da var– pek tabii ki seyahat planlarımın tamamı ertelenecek; öyle bir durumda ben muhtemelen doğruca İsviçre'ye gideceğim. Eğer o sıralar Paris'te olmayacaksan, Ağustos sonunda seninle Paris'te buluşmak üzere tekrar oraya gelip gelemeyeceğimi ise kesin olarak söyleyemem. Şu durumda sözleşebileceğimiz olası tek tarih bu.

Kız kardeşin döndü mü? Dönmemesi durumunda odasının kiralanması mümkün mü? Oda iki kişi için uygun mudur yoksa sadece ben Paris'te yalnızken mi kalabilirim? Aksi halde Şubat ayında kaldığım o semtte temiz bir oda önerisinde bulunursan müteşekkirdim; bu semtin konumu benim için gerçekten çok uygundu.

25 Eylül'de Trieste'den ya da Brindisi'den Hayfa'ya geri dönüyorum, muhtemelen öncesinde bir süre Roma'da kalacağım; özellikle de eşimin gelmesi durumunda.

İşte seyahat planları bunlar. Eğer bir şekilde organize edebilirsek benim için en uygunu seninle Paris'te buluşmak olur. Böylece sakın birkaç gün geçirir ve eğitimimiz için bir şeyler yapabiliriz.

Sana Kafka hakkındaki konuşmalarımızı ve Brod'un biyografisi münasebetiyle yazmak istediğin o mühim mektubu hatırlatmak isterim. Bunu yazmayı çok fazla erteleme; Schocken'la Avrupa'da bir araya gelmemiz mümkün ve bu mektuba ihtiyaç duyabilirim. Eğer yapabilirsen üç dört sayfa yaz; neyin nasıl yapılması gerektiğine dair bir tür program gibi olsun ve suya sabuna dokunmayan bir şey olmasın!

Günlüklerin yer aldığı cilt yayımlanmalı bayağı oldu; bir yıl önceydi. Senin için kuşkusuz önemi büyük, çünkü günlüklerin birçoğu daha önce basılmamıştı.

Buradan bildirilecek şey kıta üzerinde yaptığım bir yığın yanlış yolculuktan sonra Nisan'da yeniden buraya vardığım ve dönüşüme

dek burada kalacağımıdır. Mektup adresim Library of the Jewish Theological Seminary olarak kalıyor; bu otel benim için çok pahalı olmakla birlikte daha iyisini, yani daha ucuzunu bulamadığım müddetçe burada kalacağım. Cincinnati'deki Seder akşamı senden çok konuştuk, zira on beş yıl önce Moses Marx'larda sen de bizimle birlikte oturuyordun. Marx hiç değişmemiş, onunla çok iyi anlaştım.

Bu arada Wieselgrund'u üç kez gördüm, onun ısrarları sonucu birkaç gün önce de bir kez Horkheimer'ı. H.'nin beni sıkıcı bulduğu mimiklerinden okunuyordu; aynı şeyi Wieselgrund için söyleyemem, onunla gayet insani bir bağ kurabildim. Ondan fazlasıyla hoşlandım ve birbirimize söyleyebilecek çok şey bulduk. Burada onunla ve eşiyle diyalogumuzu canlı tutmayı düşünüyorum. Onunla sohbet etmek keyifli ve insanın ufkunu açıyor; dahası onunla anlaşmanın bir yolunu buluyorum. Seni pek çok kez anmamızda şaşırmanı gerektirecek bir şey yok.⁴⁶⁶ Kısaca bu çift beni en olumlu biçimde hayal kırıklığına uğrattı.

Buradaki işim yorucu olduğu kadar keyifli de. Nihayetinde sadece yapmak istediğim şeyi yapıyorum. Saat altıda elyazmaları işimden döndüğümde oldukça bitkin oluyorum. Ve burada akşamın erken saatlerinde yemeğe oturmak gibi bir âdet var; bu nedenle de davetler beklemeyeceğin kadar erken saatlerde yapılıyor. New York'taki Yahudiler hakkında genel bir bakış açısı sağlamaya çalışıyorum (sadece bir kentte iki milyon!) ve bu şekilde kimi insanlarla bir araya geliyorum. Bunlar arasında iki, üç kişi var ki sadece bu nedenle bile burada olmaya değer; bu bile çok!⁴⁶⁷ Tabii ki burada Wieselgrund'un deyişiyle sırtlan gibi çıkarıcı entelektüellerin eksikliği de duyulmuyor.

466. Wieselgrund Adorno'nun ilk buluşmamıza ilişkin W. B.'ye yazdığı ayrıntılı mektup günümüze kalmış ve Adorno tarafından hakkımda *Neue Zürcher Zeitung*'da (2 Aralık 1967) yazılan bir makalede mektubun büyük kısmı yayımlanmıştır.

467. Burada kastedilen üç önemli şahıs, Yahudilik araştırmalarıyla ilgilenen meslektaşlarımdan Shalom Spiegel (d. 1899), Henry Slonimsky (1884-1973) ve Louis Ginzberg'dir (1871-1954).

Cincinnati'den buraya arkadaşlarımla arabasıyla Virginia Dağları'ndan geçerek geldik; turun büyük bir kısmı mükemmeldi. Burada arabasız bir şey görmenin imkânı yok, bu nedenle arabası olan kişilere bağıyım ki ulaşabildiklerimin sayısı az.

Araştırmalar dışında okumak için çok az zaman bulabiliyorum ve o zamanlarda da kendimi geliştirmek için İngilizce okuyorum.

Gutkind'leri ara sıra görüyorum. Onlarla olan diyalog çekiciliğini halen koruyor; özellikle de Gutkind'in kendisiyle. Bunun takdir edilesi olduğunu kabul etmeliyim. Burada kendilerini iyi hissediyor olmalılar.

Yakın zamanda planlarını bildir ve bunları tertip ederken beni de düşün!

Candan selamlar,
Gerhard

... Kütüphanesi'nin dikkatine
122 Broadway, NY City

109

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

I

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

12 HAZİRAN 1938

Sevgili Gerhard,
Rican üzerine Brod'un *Kafka*'sı hakkında ne düşündüğümü oldukça ayrıntılı bir biçimde yazacağım; en sonunda ise Kafka hakkında bana ait bazı fikirleri bulacaksınız.

Bu mektubun ikimizi de canı gönülden ilgilendiren meselelere ayrılmış olduğunu önceden bilmelisin; kendimle ilgili haberleri

önümüzdeki günlerde sana ileticeğim bilgisiyle de seni teselli etmek isterim.

Brod'un kitabında belirleyici, temel bir çelişki söz konusu; bu çelişki bir yandan yazarın tezine, öte yandan tavrına hâkim. Lakin sonuncusu ilkinin belirli derecede karalamaya çok müsait ki diğer çekincelere değinmek bile istemiyorum. Söz konusu tez şu: Kafka'nın kendini azizlik yolunda bulduğu (s. 65). Yazarın tavrı kendi açısından tümüyle safdillik içeriyor. Belirli bir mesafeden yoksun olması ise en çarpıcı özelliği.

Meseleye ilişkin fikir *bu* tavır tarafından *belirlediğinden*, kitap en başından itibaren yetkinlikten mahrum kalıyor. Bunun nasıl gerçekleştiği ise örneğin (s. 127) "bizim Franz"ımız deyişiyle okurun gözü önünde sergileniyor. Kutsal olanla mahrem bir yakınlaşmanın din tarihinde özel bir yeri var, o da Pietizm. Brod'un biyografi yazarı olarak tavrı kışkırtıcı bir yakınlığın Pietizm'e özgü tavrıdır; başka bir deyişle Pietizm'den en yoksun, hürmetten en uzak olanıdır.

Yazarın meslek hayatı içerisinde edinmiş olabileceği kimi alışkanlıklar, eserin yapısı ve işleyişi dahilindeki özensizliklerin altını çiziyor. Her halükârda, gazeteciliğe özgü üstelik tezin formüle edilmesine kadar uzanan bir ihmalkârlığın izlerini görmezden gelmek neredeyse hiç mümkün değildir. "Azizlik kategorisi (...) Kafka'nın hayatı ve eserlerini ele almak için yegâne doğru kategoridir." (s. 65). Azizliğin yaşam için bir düzen olduğunu ve sanatsal yaratımın hiçbir koşulda ona ait olmayacağını belirtmek mi gerekiyor? Ve azizlik sözünün, geleneksel bir şekilde kurulmuş bir din çerçevesi dışında sadece romancının edebi bir laf ebeliği olduğuna işaret etmeye gerek var mıdır?

Brod'da, Kafka'nın ilk yaşam öyküsü için elzem olan pragmatik ciddiyet duygusunun zerresi yok. "Lüks otellere ilişkin bilgimiz yoktu; yine de bu zenginlik olmaksızın her türlü tasadan uzak keyfimiz yerindeydi." (s. 128). Yazarın göze çarpacak denli ölçüden ve yine aynı şekilde eşiklerden ve mesafe duygusundan yoksun ol-

masının sonucunda, metin konusu itibarıyla az çok ağırbaşlı olmak zorunda kalacakken, gazetelerin kültür sayfası şablonları metne sızmış oluyor. Bu Brod'un Kafka'nın yaşantısına ilişkin yeni ve kendine özgü bir bakış üretememesinin nedeninden çok bir kanıt! Brod'un beceriksizliği özellikle sahip olduğu o ünlü vasiyetten söz etmeye başladığı ve bu meselede kendini haklı çıkarmaya çalıştığı noktada tümüyle yakışıksız bir hal alıyor (s. 242): Kafka Brod'a geride bıraktıklarının yok edilmesini vasiyet etmişti. (Gelecek nesiller karşısında, büyüklüğünün gayet farkında olduğu bir eser için sorumluluk taşımaya istekli olmadığı açıktı.)

Bu soru Kafka'nın ölümünden bu yana pek çok kez tartışıldı; artık burada meseleyi bir kez daha deşmemek iyi olurdu. Kuşkusuz bu soru biyografi yazarının kendisi hakkında düşünmesini de sağlayabilirdi. Kafka yazılarının ölümünden sonraki kaderiyle ilgili muhtemelen son isteğini yerine getirmeye gönülsüz birine güvenmek zorunda kalmıştı. Ne vasiyette bulunan kişi ne de biyografi yazarı meselenin böylesine ele alınmasından zarar görecektir. Ancak bu bakış açısı Kafka'nın hayatı boyunca başından geçen gerilimleri değerlendirebilme yeteneğini talep eder.

Kafka'nın eserlerini ya da üslubunu açıklamaya çalıştığı yerler Brod'un bu yetenekten mahrum olduğunu gösteriyor. Öyle ki ace-mice yürütülmüş yetersiz fikirlerden öteye geçilemiyor. Kafka'nın mizacındaki ve yazısındaki müstesnalığın Brod'un düşündüğü gibi sadece "görünüşte" öyle olması kesinlikle mümkün değildir ve aynı şekilde Kafka'nın tasvirlerinin "tamamen gerçek olduğu" bilgisi de insanı bir yere götürmez. Kafka'nın eserleri hakkında bu şekilde bilerek konu dışına çıkmalar (s. 68), Brod'un Kafka'nın dünya görüşüne ilişkin yorumlarının en başından beri sorunlu olmasıyla da örtüşüyor. Brod'un, Kafka'nın Buber'le aynı çizgide olduğunu söylemesi (s. 241), kelebeği, gölgesinin düştüğü bir ağ içinde aramaya benzer. Şato'nun gerçekçi ve Yahudiliği temel alan yorumu, yapıcı olmak adına, Kafka'daki uğursuz ve korkunc çizgilere sahip üst dünyaya değinilmediği anlamına gelir ki böyle bir şey, tam da

siyonistin şüpheyile karşılayacağı türden bir şeydir.

Söz konusu meseleye pek uygun düşmeyen bu rahatlık, her şeyi çok dikkatli ele almayan bir okurda bile zaman zaman kendini gösteriyor. Sembol ve alegoriye ilişkin çok katmanlı sorunsalı “metanetli, kurşun asker figürü” örneğinde resimlemek Kafka’nın yorumlanmasında buna fevkalade önem yüklediği belli olan Brod’a kaldı. Burada tümüyle geçerli bir sembol tasavvur ediyor: sadece “sonsuz açılan (...) pek çok şeyi ifade ettiği için” değil, aksine “kurşun asker figürü olarak şahsi, ayrıntılı kaderiyle” kendisini bize yakın kıldığı için de (s. 237). İnsan böyle bir sembol teorisinin ışığında Davud’un Yıldızı’nın etkisinin ne olacağını bilmek istiyor.

Kendi Kafka yorumlarının zayıf olduğunun farkında olması, Brod’u diğerlerinin yorumları karşısında hassas kılıyor. Gerçeküstücülerin Kafka’ya olan budalaca ilgilerine yaptığı gibi Werner Kraft’ın kısa düzyazı metinlere ilişkin kısmen önemli yorumlarını da elinin tersiyle kenara itmiş olması hoşnutsuzluk yaratıyor. Buradan bakınca insan onu gelecekteki Kafka literatürünü de değersiz kılma çabası içinde görüyor. “Bu şekilde insan açıklamaya devam edebilir (ve kimileri devam edecektir de), ancak zorunlu olarak bunun bir sonu olmayacaktır.” (s. 69). Parantez içinde yer alan sözcüklerdeki vurguysa çok açık. “Kafka’nın çok sayıda kişisel, tesadüfi acıları ve eksiklikleri”nin onun eserinin anlaşılmasına “teolojik tasarımlardan” (s. 213) daha çok katkı sağladığını duymaksa, kendi Kafka anlatımını azizlik kavramı açısından ele alma kararlığına sahip biri için hoş bir şey değil. Aynı kibirli tavır psikanalizde ve diyalektik teolojide olduğu gibi Brod’un Kafka’yla birlikteliğini bozan her şeyde görmek mümkündür. Bu tavır ona Kafka’nın üslubunu Balzac’ın “yapmacık titizliği”yle (s. 69) karşılaştırma izni verir. Halbuki burada da aklındaki tek şey, Balzac’ın eserinden ve onun büyüklüğünden ayrılması pek mümkün olmayan o şeffaf böbürlenmelerdir.

Bunların hiçbiri Kafka’nın kastettiği şeyler değildir. Brod, Kafka’ya has inancı ve soğukkanlılığı hep kaçırıyor. Joseph de

Maistre itidalli bir düşünceyle kazanılamayacak kişi yoktur, der. Brod'un kitabı kimseyi kazanamıyor. Kafka'yı yücelten tavrında olduğu gibi onu ele alışındaki samimiyetinde de itidali aşıyor. Bu iki düşüncenin de çıkış noktasını, Kafka'yla dostluğunu konu alan roman oluşturuyor.⁴⁶⁸ Bu biyografiyi yazarken romanından alıntılara başvurması onca gaf içerisinde en önemsizi değildir. Dışarıdan bakan birinin bu romanda, vefat eden kişinin mahremiyetinin zarar gördüğüne inanabilmesi yazarı (kendisinin de söylediği gibi) şaşırtmıştır: "Her şey nasıl yanlış anlaşılmışsa, bu da öyle (...) İnsan Platon'un da, benzer ancak çok daha kapsayıcı bir biçimde, hocası ve dostu Sokrates'in etkisini, onun ölümünden sonra yazdığı diyalogların neredeyse tamamının kahramanı yaparak yaşamı boyunca diri tuttuğunu ve ölümün karşısında onu, birlikte yaşadığı, birlikte düşündüğü aynı yolu kateden biri kıldığını hatırlamaz." (s. 82).

Brod'un Kafka biyografisinin, Schawab'ın Hölderlin biyografisi ya da Bächthold'un Keller biyografisi gibi büyük standart şair biyografileri arasında yer alma ihtimali pek yoktur. Bu biyografi, Kafka'nın hayatındaki küçük gizemlerden biri olmayan bir arkadaşlığın belgesi olarak hatırlanacaktır daha çok.

Bu yazdıklarımın, sevgili Gerhard, Brod'un biyografisinin –sadece polemik için olsa bile– neden benim Kafka resmime ışık tutacak uygun bir araç olmadığını görüyor olmalısın. Aşağıdaki notların bu resmi çizebilmede başarılı olup olmayacağının ise ucu açık. Fakat her koşulda sana, daha önceki fikirlerimden az ya da çok bağımsız yeni bir bakış açısı sunmuş olacaktır.

Kafka'nın eseri birbirinden oldukça uzak odak noktalarını, bir yandan mistik tecrübenin (ki bu her şeyden önce geleneğin tecrübe edilmesidir)⁴⁶⁹ öte yandan modern kent insanının tecrübesinin

468. Max Brod'un romanı, *Zauberreich der Liebe* (1928).

469. W. B. bu tespiti teknik "Kabala" teriminden almıştı. Bunun da birebir sözcük anlamı, W.B'nin bildiği gibi, "gelenek"ti.

belirlediği bir elipstir. Eğer modern kent insanının tecrübesinden söz ediyorsam bunun altına farklı şeyleri koyuyorum. Bir yandan işlevlerini kimi merciilerin tayin ettiği, bırak onlar tarafından yönetilenleri, bizzat idari organlarının bile belirsiz olduğu bir memur sınıfının tahakkümünün eline düşmüş modern vatandaşın söz ediyorum. (Bunun romanların, özellikle de *Dava*'nın anlam katmanlarından birini kapsadığı gayet iyi bilinir.) Öte yandan büyük kent insanı derken bugünkü fizikçilerin çağdaşlarından söz ediyorum. Eddington'ın *Nature of the Physical World*'ünden şu bölümü okurken insan Kafka'yı dinlediğini düşünüyor.

“Odama girmek üzere kapının eşiğindeyim. Bu çetrefil bir girişim. Öncelikle bedenimin her santimetre karesine bir kilogramlık güçle baskı yapan atmosfere karşı savaşmalıyım. Ayrıca saniyede otuz kilometre hızla güneşin etrafında dönen bir tahtanın üzerine sıçramayı denemeliyim; sadece bir saniyeden daha az bir gecikmede bile tahta çoktan kilometrelerce uzağa gitmiş durumda. Ve dahası bu hokkabazlığı küre şeklinde bir gezegene asılıyken ve başımla dışarıya, uzaya doğru sarkarken ve Tanrı bilir ne denli sert rüzgâr gözeneklerime işlerken göstermek zorundayım. Tahtanın da sağlam bir materyali yok. Üstüne basmak demek bir sinek kümesine basmak demek. Basarsam düşmez miyim? Hayır, eğer cesaret eder ve üstüne basarsam sineklerin birine denk geleceğim ve o beni bir vuruşla yukarıya itecek; tekrar düşeceğim; bu kez bir başka sinek tarafından yukarıya atılacağım ve böyle devam edip gidecek. Bunun neticesinde sürekli aynı yükseklikte kalacağımı umut edebilirim. Fakat talihsiz bir şekilde yine de tabanı delip düşecek ya da beni tavana uçuracak denli şiddetli bir çarpışma yaşanacak olursa bu kaza doğa yasalarının hasar görmesi anlamına gelmeyecektir; aksine söz konusu olan tesadüflerin fevkalade ihtimal dışı bir şekilde bir araya gelmesidir... Muhtemelen bir devenin iğne ucundan geçmesi bir fizikçinin kapı eşiğini geçmesinden daha kolaydır. İster bir tahıl ambarı kapısı söz konusu olsun, isterse bir kilise kapısı, sıradan bir insan olma fikrine razı gelip bilimsel açıdan itiraz edi-

lemeyecek bir girişle ilgili tüm güçlükler çözülesiye dek beklemek yerine basitçe ilerlemeye devam etmek daha akıllıca olurdu.”

Literatürde Kafka'ya özgü *gestus*'a⁴⁷⁰ aynı derecede denk düşecek başka bir pasaj bilmiyorum. Fiziğe özgü bu çıkmazın hemen her noktasına, üstelik hiçbir çabaya gereksinim duymaksızın Kafka'nın nesirlerinden kimi cümlelerle eşlik edilebilir. Ve bu esnada “en anlaşılamaz” nesirlerinin çoğunun bunlara eşlik edebileceğine kanıt oluşturacak şeyler az değildir. Az önce yaptığım gibi, Kafka'nın buna denk düşen tecrübelerinin mistik tecrübelerle korkunç bir gerilim içerisinde bulunduğu söylenecek olursa bu hakikatin ancak yarısına tekabül eder. Gerçekte ve kelimenin tam manasıyla Kafka'da *çılıgınca* olan şey bu en yeni, en keşfedilmemiş tecrübe dünyasının ona tam da mistik gelenek yoluyla aktarılmış olmasıdır. Bu pek tabii ki, bu geleneğin içindeki yıkıcı hadiseler (ki bunlara hemen değineceğim) olmaksızın mümkün olamazdı. Kısaca meselenin özü, bir bireyin (ismi Franz Kafka'dır) gerçeklikle, örneğin teorik olarak modern fizikte, pratik olarak savaş tekniğinde yansımaları bulan gerçeklikle uğraşması durumunda, bu geleneğin güçlerine seslenilmesi gerektiği açıktır. Benim söylemek istediğim bu gerçekliğin tek tek *bireyler* için tecrübe edilebilecek bir şey olmadığıdır ve Kafka'nın meleklerin tesiri altındaki aydınlık dünyası, bu gezegende ikamet edenleri büyük kitleler halinde ortadan kaldırmaya koyulan çağının tamamlayıcı bir karşıtıdır. Bir birey olarak Kafka'nın şahsi tecrübesine denk düşen bu tecrübenin büyük kitleler tarafından kazanılması, ancak bu kitlenin bizzat kendisinin bu imhaya maruz kalması durumunda beklenebilir.

Kafka tamamlayıcı karşıtları barındıran *bütünlüklü* bir dünyada yaşar. (Bu dünyanın içinde Klee'yle akrabadır; Klee'nin eserlerinin resim tarihinde nasıl can alıcı ve *tek başına* bir yeri varsa Kafka'nın edebiyattaki yeri de öyledir.) Kafka kendini kuşatan şeylerin farkında olmaksızın bu tamamlayıcı karşıtları bütünlük

470. (Lat.) Tavır, jest, eylem. —edn

içerisinde görüyordu. Bugünün ne olduğunu bilmeden geleceği gördüğü söylenecek olursa, nihayetinde temelde ondan *birey* olarak etkilendiği eklenmelidir. Onun korku dolu jestlerine, facianın tanımayacağı o fevkalade *oyun alanı* yardımcı olur. Ama bugünün deneyimi, Kafka'nın boyun eğdiği geleneği temel alıyordu sadece; ileri görüşlülük ya da "kâhinvari bakış" söz konusu değildi. Kafka geleneğe kulak vermişti, ancak bir şeye tümüyle kulak kesilmiş biri başka hiçbir şey göremeyecek durumdadır.

Ve duyulan sadece belli belirsiz şeyler olduğu için burada tümüyle bir kulak kesilme halinden söz edilir. Bu öğrenilmesi gereken bir öğreti olmadığı gibi saklanması gereken bir bilgi de değildir. Hızla geçip giderken yakalamayı dilediğimiz şeyler herkesin duyması için söylenmemiştir. Bu Kafka'nın eserini negatif açıdan kesin biçimde belirlemiş bir gerçekliği ima eder. (Onun negatif olarak karakterize ettiği pozitif olanından daha kazançlı çıkacaktır.) Kafka'nın eseri geleneğin hastalanışını ortaya koyar. Zaman zaman bilgelik hakikatin epik yönü olarak algılanmak istenir.⁴⁷¹ Böylece bilgelik bir geleneğin mirası olarak değerlendirilir. Bu bilgelik, "Haggadah"a özgü yapısı dahilindeki hakikattir.

Hakikatin bu yapısı kaybolup gitmiştir. Kafka bu olguyla yüzleşen ilk kişi olmaktan çok uzaktır. Birçoğu bu gerçekliğe göre kendini şekillendirdi; hakikate ya da hakikat olarak düşündüğü şeye tutunarak, ona güç gelsin gelmesin, onun aktarılabilirliğini inkâr etti. Aslında Kafka'da dâhiyane olan şey yepyeni bir şey denemiş olmasıdır: Geleneğe, *Haggadah*'a özgü unsura tutunmak için hakikatten ödün verir. Kafka'nın eserleri temelde mesellerden oluşur. Fakat eserlerinin talihsizliği de güzelliği de meselden *daha fazlası* olma zorunluluğudur. Eserleri *Haggadah*'ın (yasalar dizgesi) Halaha'nın (anlatı) önünde yaptığı gibi, öğretinin önünde hemen diz çökmez. Biri birine bir şey mi buyurdu, aniden manalı bir şekilde pençelerini gösterirler birbirlerine.

471. Bu cümle B.'nin "Der Erzähler" (Anlatıcı) adlı denemesinde geçer (GS II. s. 44).

Bu yüzden artık Kafka'da bilgelikten söz edilemez. Geriye kalan sadece bilgeliğin çöküşünün ürünleridir. Bunlar iki tanedir: ilki gerçek meselelere ilişkin söylentilerdir (tıpkı içinde rezil ve lüzumsuz şeylerin yer aldığı bir tür teolojik dedikodu gazetesi gibi); bu hastalıklı halin ikinci ürünüyse çılgınlıktır. Ancak çılgınlık bilgelikten geriye bir şey bırakmaksızın her şeyi tümüyle heba etmiş; bunun yerine dedikodunun her daim yoksun olduğu hoşnutluğu ve soğukkanlılığı korumuştur. Don Quijote'den yardımcı kişilere ve hayvanlara dek Kafka'nın gözdelerinin ana yapısını çılgınlık oluşturur. (Onun için hayvan olmak sadece utanç benzeri bir duyguyla insan görüntüsünden ve bilgeliğinden vazgeçmiş olmak demektir. Bu, yolu kazara ucuz bir birahaneye düşmüş saygın bir beyefendinin utandığı için bardağını silmekten cayışına benzer.) Kafka için istisnasız şu kadarı kesindi: İlkın yardım etmek için ahmak olunması gerektiği; ikincisi ise ancak bir ahmağın yardımının gerçek bir yardım olduğu. Böyle bir yardımın bir insana faydası dokunabilir mi hâlâ? Bu daha çok, yardıma ihtiyaç duymayan meleklerle yardım etmeye benzer (krş. s. 209⁴⁷², VII: "Öyle eyle ki meleklerle iş çıksın!"). Kafka'nın dediği gibi sonsuz bir umut mevcut, ancak bizim için değil. Bu cümle gerçekten de Kafka'nın umudunu barındırır. Parıltılı neşesinin kaynağı budur.

Sen her ne kadar gelişimini farklı bakış açılarına borçlu olan *Jüdische Rundschau*'daki Kafka işimi kimi fikirlerle açıklamaya çalışsan da bu konuya dair tehlikeli bir biçimde kısaltılmış özet düşüncemi hiç çekinmeden sana gönderiyorum.

Bu fikrin karşısında bugün beni en fazla etkileyen şey, burada bizzat yer alan savunucu tondur. Kafka'nın figürlerinin halisliği-nin ve kendine has güzelliğinin hakkını verebilmek için bir şeyi asla gözden kaçırmamak gerekir ki o da başarısızlık figürüdür.⁴⁷³

472. Söz edilen bölüm W. B.'nin 14 Nisan 1938 tarihli mektubunda (yukarıda 107. mektup) alıntılanmıştır.

473. Bu görüş daha 1934 yazında W. B.'nin bana yazdığı mektuplarda yer almaktadır; örneğin 65. mektuba bakınız.

Bu başarısızlığın koşulları çokkatmanlıdır. İnsanın şöyle diyese geliyor: Başarısızlığa uğrayacağından bir kez emin olduğunda, bu yolda ilerlerken her şey bir rüyadaymış gibi sonuçlandı. Hiçbir şey Kafka'nın başarısızlığının altını bu denli coşkuyla çizmesinden daha akılda kalıcı değildir. Brod'la dostluğu benim için her şeyden önce bir soru işaretinden ibaret; yaşamının sonlarında içini doldurmak istediği bir soru işareti.

Böylece çember bugünlük tamamlanmış oldu ve sana en içten selamlarımı bu çemberin merkez noktasına yerleştiriyorum.

Walter

110

BENJAMİN'DEN SCHOLEM'E

II

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

12 HAZİRAN 1938

Sevgili Gerhard,

Ekte bulacağın yazıyı dikkate değer kılmak adına onu şahsi yükünden kurtarmayı uygun gördüm.

Yazının öncelikle senin motivasyonuna bir teşekkür olarak bizzat sana sunulmuş olduğunun atlanmaması gerekiyor. Ayrıca bu yazıyı *tel quel*⁴⁷⁴ okusun diye Schocken'e vermek ne denli amacına uygundur, bir değerlendirmede bulunamıyorum. Sanırım Kafka meselesine mümkün olduğu ölçüde derinlemesine girdim. Bunun neticesinde de önceliği Baudelaire işime verip diğer tüm işleri geri plana atmam gerekiyor.

474. (Fr.) Bu haliyle. -çn

Bu esnada bazı şeylerin arkamı döner dönmez yoluna girdiğini görmek keyif verdi bana. Sen ya da Wiesengrund hakkında o zamanlar *de part et d'autre*⁴⁷⁵ ne şikâyetlerde bulunulmadı ki! Şimdi ise her şeyin kuru gürültüden ibaret olduğu çıktı ortaya. Bu konuda kimse benden daha memnun olamaz.

Şu günlerde Wiesengrund'a yazıp Kafka'yla ilgili mektuba değineceğim. Tabii ki sen de ona bundan söz edebilirsin, lakin bunun sonucunda ortaya çıkabilecek yayımlanma ihtimaliyle ilgili olarak senden çok dikkatli olmanı, bu konuya değinirken benim *haberim yokmuş* gibi davranmanı rica edeceğim. En iyisi bu meseleye *hiç* değinmemek dersen buna ilişkin bir yargıda bulunmak meselenin ciddiyetini nasıl değerlendirdiğine bağlı. Mektubun yarı resmi karakteri Wiesengrund'un gözünden kaçmayacağına göre, bu meselenin üzerinde iyice düşünmek gerek. Gerekirse ona bu mektubu benim ezoterik yazılarımdan oluşan arşivin için edindiğin açıklamasında bulunabilirsin. Korkarım, bu açıklama gerçeğe en yakın olanı.

Her halükârda bu yazıyla New York Yahudileri arasında yaptığın yolculukların tamamı hakkında ayrıntılı bir raporu hak etmiş oluyorum. Ve senden bu raporu, kendi planlarımdan dolayı buluşma ihtimalimizin belirsizliğini koruduğu 6 Mayıs tarihli o son mektubundan daha ayrıntılı bir şekilde kaleme almanı rica ediyorum.

Beklenilenin aksine seyahatime ancak Haziran'ın 21'inde çıkabileceğim ve buna göre dönebileceğim en erken tarih muhtemelen Danimarka seyahatinin ardından 6 Ağustos olacak. Eşinin Paris'e gelmesi durumunda, o ilk hafta ben olmaksızın ona kentin görmeye değer yerlerini göstermeye itirazın olmaz sanırım. Fakat ya gelmeyecek olursa?

Bu konudaki fikrini tam olarak bilmek isterim.

Büyük olasılıkla, doğrudan benim yakınımda, kız kardeşimin

475. (Fr.) Her iki taraftan da. —çn

evinde kalabilirsin. Statüne uygun, pahalı olmayan, banyolu ve iki kişiye fazlasıyla yetecek bir daire bu. Danimarka'ya gitmem durumunda konuyla ilgili tüm ayrıntıları onunla netleştirebilirsin: Dora Benjamin, Paris XV, 7, Villa Robert-Lindet.

Özellikle Moses Marx hakkında yazdıkların beni çok sevindirdi. Gutkind'lerin selam yollamamış olmasını ise esefle karşılıyorum.

Candan selamlar,
Walter

Not: Enstitü hakkındaki izlenimlerini ve olası yenilikleri bildirmeyi unutma! Şu an itibarıyla adresim: Brecht'in dikkatine, Skovsbostrand üzerinden Svendborg'a.

111

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

27 HAZİRAN 1938

Sevgili Walter,
Zarfın içinde bir yerine iki mektup bulmak fevkalade sevindirdi beni. Kafka hakkındaki görüşlerini harika buldum, umarım üzerine düşünme fırsatım olur. Yazın bir yerlerde Schocken'i göreceğim olursam mektubu metafizik yeleğimin gizli cebinde taşıyor olacağım.

Lakin bu satırların asıl amacı sana uzun uzun yazmaktan ziyade senden mutlaka bizimle buluşacak şekilde kendini ayarlamamı rica etmek! Eşim Paris'e benden iki gün önce gelecek; benim gelişim ise bildiğin gibi 31 Temmuz ve sen gerçekten de 6 Ağustos'ta Danimarka'dan yola çıkacak olursan en geç 9'unda Paris'te olursun. O halde bu kez de birkaç günümüz olur ve bu da bana faz-

lasıyla memnuniyet verir. Eşimin seyahati kesinleştikten kendi planlarını da ona göre ayarlayabilirsin. Ayrıntıları bana (ya da eşime) 31 Temmuz'da elime geçecek şekilde yazarsan harika olur. Mektubunu şu adrese yaz: Mme. Fania Scholem, Hotel Littré, Rue Littré, 9. Böylece eşim mektubunla birlikte beni karşılayabilir. En geç 15 Ağustos'ta Paris'ten ayrılmış olmamız gerekiyor, ancak nereye gideceğimizi henüz bilmiyorum. Umarım bu süre içerisinde bir araya gelmemize dair herhangi bir güçlük çıkmaz.

Enstitüyü ancak önümüzdeki günlerde ziyaret edeceğim; izlenimlerimi seninle sözel olarak paylaşmayı düşünüyorum. Wiesengrund'larla birkaç kez bir araya geldik; bunun dışında o tarikattan kimseyle içli dışlı muhabbetim olmadı. Baudelaire hakkındaki çalışman burada merakla bekleniyor.

Paris'teki kitaplığını kullanamayacak olmama üzülüyorum; oysaki sen yokken eğitimim için daha fazla şeyler yapabilirdim.

Buradaki zamanımın sonuna yaklaşmışken vaktimi fevkalade titiz kullanmak zorundayım, daha yapacak bir dünya işim var. Seminer salonuna aktarıldım; artık akşamları da burada çalışabilirim. Her şeyin sorunsuz gitmesi durumunda ancak gemi yolculuğunda dinlenme fırsatı bulacağım; yolculuk bu kez sekiz gün sürecek. 23 Temmuz'da buradan hareket edilecek. Buradaki define mağaralarının ne denli bereketli olduğundan şikâyet edemem doğrusu; nihayetinde bir yığın önemli belge ortaya çıktı.

Eğer 7 Ağustos'ta orada olsaydın Agnon'un ellinci yaş gününü birlikte kutlayabilirdik.

Diğer tüm şeyleri karşılıklı konuşuruz! Umarım, Danimarka'da dilediğin dinlenip keyifle çalışabilirsin. Gutkind'ler geçen hafta buradaki herkes gibi yaz tatili için pıllıyı pırtıyı toplayıp bir yerlere gittiler ve gerçekten de sana çokça selam ediyorlar. İnanmayacaksın fakat *hiç* değişmemişler; şaşılası bir durum. Gutkind biraz yarasaya benzer bir hayat sürüyor; büyük problemlerin yıkıntıları arasında en ücra köşelere yerleşiyor ve konferanslarını dinleyenlere inanılacak olursa, Kabalist bir emperyalist olmuş.

Kafka hakkında düşündüklerimi sözlü anlatmayı tercih ederim; aksi durumda bir başka sefer daha ayrıntılı yazarım.

Bu arada sana gönderilen tüm selamları kabul et ve eğer mektubum vaktinde ulaşacak olursa doğum gününü en içten dileklerle kutlarım.

Gerhard

Not: Bu kısa mektup 10 Temmuz'dan önce eline geçecek olursa muhtemelen bana burada NY'de ulaşman mümkün olacak.

112

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

14 HAZİRAN 1938

NEW YORK

Sevgili Walter,

Maalesef senden son mektubuma yanıt alamadım; hal böyle olunca da planlarımı istediğim kadar serbestçe yapamayacağım. 31 Temmuz'da Paris'e varmış olacağım; 2 Ağustos'ta orada eşimle buluşmayı ümit ediyorum. Onunla birlikte 15 Ağustos'a kadar (azami süre bu, hiçbir koşulda uzatılamıyor) Paris'te olacağım ve sonrasında doğuya doğru hareket edeceğim; önce İsviçre'ye ve sonra gerekirse araştırma yapmak üzere Budapeşte'ye gideceğim. 15 Ağustos ila 15 Eylül tarihlerinde Avrupa'da Paris'ten sonra gidilecek noktaların tamamına gitmiş olmam, tabii bir de bu esnada dinlenmiş olmam gerekiyor. En nihayetinde de Roma'da olacağım; bir hafta sonra da oradan Filistin'e döneceğiz. Seninle Paris'te buluşmanın keyfine varıp varamayacağımızı *nolens volens* talihe bırakmak zorundayım. Ağustos'un sonunda Paris'e bir kez daha

gelebileceğime dair maalesef pek umut besleyemiyorum.

Wiesengrund'un tavsiyesi üzerine muhtemelen Hôtel Littré'de kalacağım; bu oteli senin de bildiğini ve tavsiye edebileceğini söylüyor.⁴⁷⁶

Şu haftalarda çok yoğun bir şekilde elimdeki materyalin üstesinden gelmeye çalışıyorum. Bu materyalin çok kıymetli olduğu çıktı ortaya. Önümüzdeki beş hafta içinde muhtemelen bunu başarmış olacağım; büyük bir sıcak hava dalgası gelmezse tabii. Şimdiye dek oldukça çekilir bir hava vardı, hatta korktuğumdan çok daha iyiydi.

Bana Hannah Arendt'in adresini sağlayabilir misin? Paris'teyse Fania'yla birlikte onunla buluşmak istiyoruz.

Berlin'e gidemiyorum, vizem yok.

(Sunumlarından birine ait) İngilizce makalelerin özel baskını göndermiştim sana; umarım eline geçmiştir.⁴⁷⁷

Akşamları da bir şeyler okumaya neredeyse hiç halim kalmadığından cemiyettekilerle yetinmem gerekiyor.

Lütfen bir an önce kendinden haber et.

Candan selamlar,
Gerhard

476. Bu tavsiye tümüyle bir muammaydı. Otelin *Action Française*'in bir buluşma yeri olduğu çıktı ortaya ve sürekli olarak tuhaf bakışlarla karşılaştık.

477. New York'daki ilk sunumumdan bir bölümdü: "Philosophy and Jewish Mysticism" *Review of Religion* II, 1938, s. 385-402.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

BRECHT'İN DİKKATİNE

SVENDBORG ÜZERİNDEN SKOVBOSTRAND'A

8 TEMMUZ 1938

Sevgili Gerhard,

İlkbahardaki öngörüm maalesef doğru çıktı ve sonbahardaki buluşmamız ne denli üzülsün de –kuşkusuz senin için de böyledir– gerçekleşmeyecek. Bunun nedeni söz konusu işim ve hiçbir şey işimin önüne geçemez. Buradaki ikametim kendimi her şeyden yalıtığım bir halvete dönüştü ve mesele sadece bundan ibaret olsaydı bu uzun seyahat haklı gösterilebilirdi. Ama bu tenhaliğe ihtiyacım var. Çalışmam ana hatlarıyla şekillenmeden uzun süre ara vermeyi geçtim, bu ortamı değiştirmeye bile cüret edemem. Sadece tenhalık nedeniyle değil, buradaki çalışma koşullarının Paris'ten daha iyi olmasını da buna dahil etmek gerekiyor. Burada rahatsız edilmeden kullanabildiğim büyük bir bahçeye sahibim ve çalışma masam kesintisiz bir manzarayla Sund'a açılan pencerenin önünde. Aralarda her gün Brecht'le oynadığım satranç dışında dikkatimi dağıtan yegâne şey Sund'u geçen küçük gemiler.

Svendborglu bir polisin yanında kaldığımdan –Brecht'in evinin hemen yanında– oturumumun Ağustos'un ortasına kadar uzatılmasında muhtemelen herhangi bir sorun yaşanmayacaktır. Keşke en azından, buluşmamızı feda etmeden New York'tan istenen tarihe dek işimi bitirebilseydim! Korkarım yine de her şeye rağmen bu tarihe yetiştiremeyeceğim.

Wiesengrund'u zaman zaman bu bağlamda bilgilendirirsen bana büyük iyilik yapmış olursun. Şüphesiz ben de ona bizzat yazacağım, ancak ona Paris'ten yazdığım ayrıntılı mektuba yanıt bekliyorum önce.

Eşinle tanışmak istememin yanı sıra planımızın başarısızlığa uğramasının beni üzen yanlarından biri de seninle Baudelaire hakkında konuşamayacak olmak. Benim için bu konuşmanın anlamı büyüktü. Mesele şu ki, bu çalışma uzun yıllardan beri birikmiş düşünceler yığınının ve araştırmaların tamamını harekete geçirdi. Bu bağlamda söyleyebileceğim, eğer olur da Baudelaire başarıya ulaşırsa “Pasajlar” çalışmasının esaslı bir modelinin gerçekleşmiş olacağıdır. Bu başarının sağlanacağına dair nasıl bir garantinin söz konusu olduğuyorsa başka bir soru. Yine de halen en iyi bildiğim şey ihtiyatlı davranmak ve bu nedenle çalışmanın ana yapısını oluşturmak için böyle uzun bir düşünceler silsilesine dayanıyorum (*Wahlverwandschaften* hakkındaki çalışma bu yapıya örnek teşkil edecektir).

Doğum günü tebriklerin için sana yürekten teşekkür ederim. Gerçekten de mektubun şaşılacak denli hızlı geldi, yani 6 Temmuz’da. Aynı şeyi senin değindiğin İngilizce özel baskı için söyleyemeyeceğim. Belki Paris’teki posta kutumdadır.

Eline fazlasıyla avın geçmiş olması beni sevindirdi. Av zamanını geride bıraktığında –kim bilir daha ne kadar zaman– yazışmalarımızın kaderine bağlı kalacak meseleler hakkında bana ayrıntılı bir şekilde yazacağına dair umut beslememi sağla. Burada kastettiğim her şeyden önce benim Kafka çalışmam ve senin yakın zamandaki enstitü ziyaretin.

Hannah Arendt’in adresi şöyle: (Paris) Hôtel des principautés étrangères, 6, rue Servandoni.

Candan selamlar,
Walter

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

BRECHT'İN DİKKATİNE

SVENDBORG ÜZERİNDEN SKOVBOSTRAND'A

30 EYLÜL 1938

Sevgili Gerhard,

Beni kendinden hiç haberdar etmemeni oldukça şaşırtıcı buluyorum. Suskunluğun uzun süreden beri kafamı meşgul ediyor. Fakat üç aydan bu yana korkunç derecede sinirlerime mal olan işi, "Baudelaire und das Paris des Second" adlı büyük denememi evvelsi gün bitiresiye dek bunu soracak ne zamanım ne de gücüm oldu. Bu deneme Baudelaire hakkında geniş çaplı bir kitabın ikinci bölümünü oluşturacak. Aşırı yoğunluktaki iş politik olaylarla⁴⁷⁸ bir araya gelince tüm gücümü sonuna kadar kullanmam farz oldu.

Paris'e dönmemekle meseleleri doğru tahlil ettiğim ortaya çıktı. Bu *tour de force*'u orada asla gerçekleştiremezdim.

Elyazmasını dikte ettirmek üzere 10 gün Kopenhag'daydım. Evvelsi gün döndüm.

17 Ekim'den itibaren Paris'te olmayı düşünüyorum.

Acil rican üzerine diğer işlerimi arka plana atıp Brod ve Kafka hakkında fevkalade ayrıntılı bir mektup yazmış olmak beni, mektubu takdir eden kısa bir nottan ziyade daha başka bir yanıt beklemeye sevk ediyor, not ne kadar övgü dolu olsa da.

Bir de Amerika günlerinin nasıl sonlandığı hakkında daha ayrıntılı şeyler duymayı arzu ederdim.

478. Burada söz konusu olan Çekoslovakya kriziydi ve Hitler'le Chamberlain arasındaki *Berchtesgaden* konuşmalarıydı.

Hepsi bu, lütfen üzerinde düşün ve bana gecikmeden yaz.⁴⁷⁹

Candan selamlar,

Walter

115

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

KUDÜS

6/8 KASIM 1938

Bu kez başına bir şey gelmesin diye bu mektubu taahhütlü gönderiyorum. Son zamanlarda sık sık mektuplarda sorunlar yaşanır oldu.

Sevgili Walter,

Benden hiç haber almadığın için kızgınsan eğer (asık suratlı ve her şeyi yapmaya hazır gibi çıktığın fotoğraftan da görüldüğü gibi –sevinçle “teşekkürler”– ben yine İsviçreli olmuşum!) tümüyle haklısın. Bu kötü niyet taşımadığı gibi çok akıllıca bir davranış da değildi, fakat inanılmaz bir yorgunluk söz konusuydu; yaklaşık üç ay boyunca elimi dolmakaleme sürmeme neredeyse hiç izin vermeyen bir yorgunluk. Amerika'dayken hararetli bir şekilde çalıştım; öylesine yoğun bir çalışmaydı ki döndüğümde bana iyi gelen fakat letarji benzeri bayıltıcı bir rehavete kapıldım. Bu hali tamamlayan makul anlamda tek şey sohbetlerdi. Ve maalesef seninle sohbet etmek lütfuna sahip değildim ve bundan ne kadar şikâyet etsem yeridir. Avrupa'yı dolaştığım süre boyunca sana yazmak istedim, lakin diğer pek çok şey gibi bunu da sürekli erteledim.

30 Eylül tarihinde en mükemmeleninden bir dünya fecaatinin

479. Bu mektup W. B. 'nin Svendborg'da çekilmiş fotoğraflarının arasındaydı; aradan geçen zamanda pek çok kez yayımlandı.

tam ortasında buraya geldiğimde sanki bunlar yetmezmiş gibi ve senin haklı öfkeni tümüyle pekiştirmek üzere, olan bitene bir de göz rahatsızlığım eklendi; ameliyat olmak zorunda kaldım ve aslında şu an yazmamalıyım – tam da şuan ıstırap içindeyken esip gürlediğin giriş cümleleriyle birlikte öfke dolu yüzün beliri-verdi. Doğrusu bunun kefareтини hiç de fena ödemedim. Umarım gözlerim, benim en kıymetli varlığım, nihayet tümüyle iyileşir. Yeniden edindiğim yazma özgürlüğünün ilk fırsatını şu an sana layık hürmeti gösterebilmek için değerlendiriyor ve maalesef bana (!) seninle birlikte olma olanağını kaçırmaya mal olan Baudelaire çalışmandan dolayı seni kutluyorum. Çalışmanı çok merak ediyor, pek yakında okumak üzere elimize geçeceğini varsayıyorum. N. York'ta bana derginin sonbahar sayısı için çalışmanı bekledikleri söylendi; çalışmanı gerçekten bitirdiğine göre basılması fazla zaman almayacaktır.

1 Ağustos'ta Paris'e vardım ve eşimle birlikte orada iki hafta geçirdim. Eşimi seni göremeyeceğimiz konusunda teselli etmek güçtü, çünkü o seni bir kez olsun göreceği beklentisine girmişti. Oradayken Hannah Arendt ve Blücher'le⁴⁸⁰ keyifli birkaç saat geçirdik; ikisinin de üzerimde büyük etkisi oldu. Daha sonra İsviçre'ye geçtik. Bern'de 20 yıl sonra bir kez daha o eski yollarda yürüdük. Oraya vardığımızda *Bund* gazetesini açtık ve tam da o gün saygıdeğer hocamız, usta Herbertz'in⁴⁸¹ her zamankinden daha genç ve daha azimli olduğu altmışıncı yaşına girdiğini öğrendik. Onu ziyaret etmeyi kıl payı kaçırdık, fakat halen Thun'da oturuyor. Birçok kişiden onun dikkati çekecek denli görgülü ve namuslu

480. Hannah Arendt'in hayat arkadaşı, daha sonra da eşi olan Heinrich Blücher 9 zamanlar askeri meselelerde son derece uzmandı. Böylece sadece Benjamin, felsefe ve Yahudilerin kaderi hakkında değil, aynı zamanda Avrupa ve Filistin'le ilgili askeri öngörüler hakkında da konuştuk. Blücher'in (bir zamanlar duyduğum kadarıyla K. P. D.'nin askeri kanadında çalışmıştı) bu konuda söyleyecek çok şeyi vardı. O sıralarda *Blücher Komintern'e* ve yürüttüğü siyasete kararlı bir şekilde karşıydı.

481. W. B., 1919'da Richard Herbertz'in yanında (1878-1959), *summa cum laude* (çok iyi dereceyle) doktorasını yapmıştır.

davrandığını, ayrıca Nazilerin safına geçmediğini duydum. Oradan Muri'ye gittik; her şey hiç değişmeden olduğu gibi kalmış. Sadece insanlar gözle görülür derecede sığlaşmışlar. Ardından Oberland (Simmenthal'da, Bad Weissenburg) ve Montreux'de bulunduk. Oradayken siyasi olaylar gündemimizi belirledi; böylece istirahat dönemimiz sonlandı, huzurumuz kaçtı. Facianın ortasında soğukkanlılığımızı kaybetmeden Roma'ya seyahat ederken bize eşlik eden duygu, hiçbir şeyin olmayacağını, silahların patırtı gürültüsünün sadece Hitler'in karşısında geri çekilmeyi örtbas ettiği gerçeğinin üzüntüsüydü. Günlerden 17 Eylül'dü. Maalesef düşüncemizde haklı çıkmıştık ve şimdi hepimiz (buna bu köşede sıkışmış Şarklılar da dahil) bunun ceremesini çekecektik. Roma'dayken kuzenim Loni'ye⁴⁸² gitmiştim. Bern'de, ayı kafesinin orada, umulmadık bir anda birdenbire omzuma dokundu; anlaşılan o da aynı şekilde gençliğinin dar sokaklarında geziniyordu. Karşılaştıklarımızın hepsi Paris'e, deniz aşırı ülkelere ya da belirli bir hedef olmaksızın bir yerlere doğru yola çıkmak üzereydiler. İtalyanlar bizzat kendi "kuzeylileştirme"⁴⁸³ politikalarından serseme dönmüşlerdi, fakat gayet hızlı öğreniyorlar. Roma'yı bir kez daha görmüş olmak çok güzeldi; bununla birlikte muhtemelen uzun süreliğine son görüşümdü bu. 25 Eylül'de oradan yola çıktık, içimde bir huzursuzluk; sanki bir şeyler olacak ve bir emir üzerine gemi açık denizin ortasında geri dönüp bizi İtalya'ya geri getirecekmiş gibi bir hissiyata kapıldım. Bu gemi yerine başka bir gemiye binme şansımız yoktu; her yer aşırı derecede doluydu. İşte dönüşüm bu şekilde oldu.

Amerika hakkında seninle şöyle karşılıklı konuşamamak, fikirlerimi paylaşamamak gerçekten esef verici. Bunları yazıya dökmek ise neredeyse imkânsız. Fazlasıyla çekici bir ülke; yeterli paraya

482. Leonie Ortenstein'a (1896-1945) *Von Berlin nach Jerusalem* adlı kitabında (s. 140-143) yer vermiştim. W. B. onu Bern'deki zamanlarımızdan tanıyordu.

483. O zamanlar Roma'da İtalyanlar arasında şöyle alaycı bir cümle yaygındı: "Eranmo sudici (yani "Güneyli", "şapşal" demek), ora siamo nordicil" (Eskiden Güneyliydim, şimdi Kuzeyliyim!).

sahip olduğunda yaşam çok kolay, bu yönüyle diğer ülkelerden pek ayrılmaya da bu tanımlamadan daha fazlasını içerdiğini kabul etmek gerekiyor. Orada halen nefes almak mümkün ve nereye gidersen git Roosevelt'in başkanlığı devam eder mi etmez mi, daha ne kadar sürer gibi büyük tartışmalara giriyorsun. Orası kuşkusuz buradan kat be kat daha iyi, ancak misafir olduğumu unutmamam gerekiyor ve misafirler her yerde olduğu gibi Amerika'da da göçmenlerden ya da göçmen olmak isteyenlerden daha iyi muamele görüyor. Düşünsel ortamın Avrupa'da alışık olduğumuzdan daha iyi olduğu fikrindeyim. Burada büyük bir aleniyet ve sözüm ona Amerikalıları ilgilendirmeyecek konularda bir merak hâkim. İnsanların olan bitene mesafesi henüz gerilimden tümüyle uzak ki bu kişinin şahsi meseleleri bağlamında sevindirici olsa da Avrupa ya da dünya meseleleri bağlamında insanı kahrediyor. Kendi kıtaları dışında olup bitenlerle neredeyse kimse ilgilenmiyor. Ancak oradayken gerçekten de asla unutulmaması gereken, herhangi bir ülkenin değil, bütün bir kıtanın söz konusu olduğu. İki okyanus sayesinde ve tekniğin bugünkü koşullarından hareketle hava saldırılarından büyük oranda korunmanın bilincinde olmak insanlara emniyet veriyor; bu bilinç de davranışlarında en uç noktaya kadar kendini gösteriyor. Orada bir yıl boyunca yaşamaktan⁴⁸⁴ büyük keyif alabilirim; sürekli yaşamayı ise katlanılmaz bir şey olarak tasavvur ediyorum, fakat bu sadece biz Yahudiler için söz konusu. Çünkü şüphesiz orada da muazzam farklılıklar var ve ne olduğun önemli. Ülke özellikle de Yahudiler için –salt coğrafi anlamda bile– sınırsız imkân sunmuyor. Orada sadece belirli bir yaşam alanında (ki bu yine de şüpheye mahal bırakmayacak kadar büyük ve önemli) rahatça hareket edebilirsin; kimi aşılmaz sınırlar ise seni diğerlerinden ayırır.

Fakat faşist-antisemitist belanın başa sarma ihtimali henüz uzak, yine de bu bela neredeyse konuştuğum herkes tarafından

484. 18 yıl sonra (1956-97) yaşama fırsatım oldu.

hissediliyor. Güvensizlik had safhada. Buna karşın, en azından benim gördüğüm kadarıyla, şimdilik esaslı değişiklikler için tarihi ve toplumsal koşullar orada da mevcut değil. Fransa'da ise faşizm problemi pek yakında muhtemelen akut bir hal alacak ve Avrupa faşizminin üzerindeki olası etkileriyle birlikte Amerika için belirleyici olacaktır. Anladığım kadarıyla senin oradaki hayranların, Fransa tarihinde yeni ve böylesine bir dönem baş göstermeden önce seni Amerika'ya getirebilmeyi umut ediyorlar. Amerika kuşkusuz senin yaşam alışkanlıklarının çok uzağında, öte yandan New York gibi bir kentte bulacağın atmosfer, muhtemelen dünyanın başka hiçbir yerinde, hiçbir çevrede bulamayacağın türden.

"Enstitüdeki" kişilerden sadece sıkça birlikte olduğum Wiesengrund'u daha yakından tanıyabildim. Horkheimer'la nezaket kurallarının ötesine geçemedim; karşılıklı duyulan antipati bunun bir sebebi olsa gerek. Onun yanında bir muhabbeti doğru düzgün sürdürmek dahi mümkün değildi; suratını hiç bitmeyecekmişçesine ve öyle manalı asıyordu ki sözcüklerin (aslında benim sözcüklerim) daha ağzından çıkmadan yitip gidiyordu. Bu arada kimi makalelerini okudum; ilginç olmadıkları söylenemez, ancak beni onun uygun bir arkadaş olmadığı düşüncemden caydıramaz. Wiesengrund ve eşiyle insani bir sohbet mümkünken onunla saygılı ama belirli bir mesafede bulunmayı tercih ettim. Wiesengrund, Horkheimer'in senin dehanın ebedi hayranı olduğunu iddia ediyor. Onun birkaç yazısını okuduktan sonra hayranlığının nedeni benim için açıklık kazandı kazanmasına ama fikrimi pekiştiren daha çok belki de adamın kendini hayranlık konusunda sana borçlu hissetmesinden hareketle gergin bir ilişki kurduğu gibi şahsi bir izlenim oldu. İstersen tüm bunları bir saçmalık olarak gör.⁴⁸⁵ Bir gün gelir de bir domuzun teki olduğu ortaya çıkarsa bu beni hiç şaşırtmaz. Bu duygu içimi yese de koşullar gereği Wiesengrund'a

485. Daha sonraları Horkheimer'in W. B.'yle ilişkisine dair bu izlenim, enstitüyle yakın diyalog içinde olan ve tümüyle birbirinden bağımsız iki kişi tarafından doğrulandı.

karşı bir şey belli etmedim. W.'nin günün birinde, muhtemelen pek yakında adı geçen H. üzerinden senin için makul bir mevcudiyet sağlama çabaları karşısında onun hevesini kırmamak adına hiçbir şey söylememeyi uygun buldum. Benim fikrimce enstitüdekilerin seni el üstünde tutmaları için (her ne kadar gizlice olsa da) pek çok neden var. (Herbert) Marcuse ya da (Leo) Löwenthal⁴⁸⁶ gibi kişilerin de bu fikirde olduğu izlenimine kapıldım (kısa ancak zararsız temaslarım sonucunda). Bu çevrede sana saygı duymaları konusunda üstüme düşeni yaptığımı herhangi bir şaşkınlığa yer vermeksizin güvenilebilirsin. Buradakilerin hepsi *fazlasıyla* entelektüel ve biraz da gerçeklikten uzaklar. Soru, bu durumun onların dehalarını mı yoksa kendi toplumsal koşullarını mı onurlandırdığı. Ayrıca enstitünün üyelerinden tanıştıklarımın, ister büyük ister küçük olsun hepsi hırslı ve müthiş derecede anti-Stalinciler ve orada Brecht hakkında tek bir iyi söz duymadım. (Bu bana senin bir isteğini hatırlattı; Paris'teyken yüksek sesle Beatrice hakkında yazılan soneyi okumuş ve bana sonenin bir nüshasını hediye etmek istemiştin.)

Schocken'le İsviçre'de (rahat bir ortamda) konuşabilmeyi ummuştum, fakat araya aniden dünya meseleleri girdi ve bu mümkün olmadı; bu nedenle senin Brod ve Kafka hakkındaki mektubunu diplomatik usule uygun olarak henüz teslim edemedim. Fakat bunun dışında gelişmeler hakkında benden şikâyetçi olamazsın. Bence meseleyi ele alma biçiminde seçtiğin yol kıymetli ve umut verici. Senin son dönem incelemelerinin merkez noktasını oluşturan Kafka'nın temel başarısızlığından ne anladığını gerçekten kavramak istiyorum. Bu başarısızlığı beklenmedik, şaşırtıcı bir şey gibi görüyorsun sanırım. Aslında ortada basit bir hakikat var; başarısızlık çabaların özünü oluşturuyor, çabaların verimli olması halinde de kuşkusuz yine başarısızlık söz konusu. Böyle

486. Marcuse (1898-1979) ve Löwenthal (d. 1900) enstitünün en önemli üyelerindendi. Löwenthal'ı daha 1923'ten Frankfurt'tan tanıyordum.

bir şey kastetmiş olamazsın. Acaba Kafka söylemek istediğini ifade edebildi mi? Mutlaka etti. Senin değindiğin “Haggadah” (anlatı) antinomisi, tek başına Kafka’nın *Haggadah*’ı değil; daha çok *Haggadah*’ın doğasına aittir. Bu eser gerçekten de senin düşüncedeki gibi “geleneğin hastalanışını” mı ortaya koyuyor? Ben derim ki bu türden bir hastalık mistik geleneğin doğasında mevcut: Dalga dağlarında⁴⁸⁷ kaldığında, geleneğin çöktüğü durumda bile *aktarılabılır olması* onun yaşayan bir yanı olarak kalır. Buna benzer şeyleri daha önceki bir Kafka tartışmasında yazmıştım sanırım. Bilmiyorum bundan kaç yıl önce araştırmalarım kapsamında kuşaktan kuşağa aktarılabirliklerle ilgili sorulara dair notlar düşmüştüm ki bunları tekrar bulup çıkarmak isterim: Adil olanın “özüne” dair sorulan sorunun yarattığı problem bağlamında bence soru, çöken Yahudi mistiğinde “aziz” figürü nedir biçiminde ortaya çıkıyor. Bilgelik geleneğin bir ögesi olduğu tabii ki tümüyle doğru: Bilgelik geleneğin tüm öğeleri arasında yeniden bütünlenemeyecek, kurgulanamayacak yapıya sahip. Üzerinde düşündüğü noktayı idrak eden değil yorumlayandır *bilgelik*. Eğer Kafka’nın gerçekten de ortaya koyduğu bilgeliğin sınır durumunu, hakikatin aktarılabirliğine ilişkin bir kriz olarak ifade etmeyi başarırısan, fevkalade bir iş çıkarmış olursun. Gerçi bu yorumcu kutsal metinlere sahiptir, fakat onları kaybetmiştir. O zaman şu soru gündeme geliyor: Neyi yorumlayacak? Dile getirdiğin bakış açılarından hareketle senin bu soruları yanıtlayabilecek yetkinliğe sahip olduğunu varsayıyorum. İster hakikatin hiçliği ister artık ortaya çıkan her neyse o olsun, *gerçekten* yorumda bulunduğu noktada neden “başarısızlığa” uğramış olsun ki! Kafka’ya dair bu kadar. İsviçre’de *Üç Kuruluşluk Roman*’ın son bölümünü okurken senin dostun Brecht’i Kafka’nın sadık bir öğrencisi olarak keşfetmem benim için sürpriz oldu.

487. Burada çok açık bir şekilde yazım yanlışlığı yapmışım; “dalga çukuru” yazacağıma “dalga dağları” yazmışım ki cümlemin içeriğine denk düşen “dalga çukuru”ydü.

Brod hakkında: Polemik içeren hizmetin için sana neredeyse bir çelenk takdim edilecek. Bu öylesine güzel ve doğru ki ekleyecek bir şey bulamıyorum. Aslında sana bunun dışında başka bir şeyin de sözünü vermedim; sadece şu durumda seçtiğin dil bile bu adiliği en can alıcı yerinden vuruyor.

Bu mektubu nihayet göndermek istiyorum. Son olarak büyük bir olasılıkla annemi de buraya getirtmek zorunda kaldığımı söylemeliyim; hadiselerde meydana gelen değişiklikler onu da göç etmeye zorluyor. Gelişi bu kış bile olabilir. Bu yüzden alacağımız kararlarda artık tam olarak özgür değiliz. Muhtemelen annem daha sonra Avusturalya'ya geçecek; birkaç aydan beri iki ağabeyim de orada yaşıyor.

Filistin hakkında söylenecek çok bir şey yok: burada yaşam çok zor ve bulmayı umduğum gibi karşılamadı beni. Ancak İngilizlerin en yeni politik çizgilerine bakılacak olursa, taksim fikri suya düştüğünden beri temelde hiçbir şey değişmemiş gibi görünüyor. Nadir rastlanan türden bir şanstı, kaçırıldı.

Seminerlerim gelecek hafta başlayacak, ancak henüz bu yönde hiçbir şey yapmadım; yazı yazamadığım sürece sadece düşünüp durmanın pek manası yok. Fakat halihazırda gördüğün gibi bunda da iyi gelişmeler var.

Eğer göreceksen Hannah Arendt'e selamlarımızı ilet. Bizi burada ziyaret edeceğine dair umudumuzu kaybetmedik. Onca felaket haberleri içinde bir an için nefes alacak olmak belki bir şeyler ayarlamamıza yardımcı olur. Burada sık sık bu konuda konuşuyoruz.

Seni canı gönülden selamladığımı bil ve bana işin hakkında yaz. İngilizce vereceğim seminerlerimi baskıya hazırlıyorum. Seni göreceği için çok sevinen eşim de aynı şekilde selamlarını iletiyor.

Gerhard

Sana Mayıs'ta göndermiş olduğum yazıyı (özel baskıyı) Paris'te bulabildin mi? Yanıt vermeni isterim.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD

25 OCAK 1939

Sevgili Walter,

Beyefendiyi böyle öfkeliendiren nedir? Senden hiç mi hiç haber alınamıyor, sanki “kısasa kısas” deyip yazmaya dair işlediğim tüm günahlardan dolayı benden hıncını çıkarmak istiyorsun! Bu esnada, artık yavaş yavaş tanınan biri olan *Berlin'de Çocukluk*'un yazarının farklı çalışmalarının basıldığını şaşkın ve üzgün gözlerle izliyorum, çünkü bana, bu yazarın düşünce dünyasından kalan hazinemini zavallı hamisine düşen sadece avucunu yalamak. Evet, sevgili Walter, böylece gidip *Mass und Wert* dergisinin bir nüshasını satın aldım;⁴⁸⁸ gerçi böyle bir şeyi bir daha yapmam, fakat bunu şimdi bir günah çıkarma ritüeli olarak görüyorum. Bu arada uzun mektubumu almış ve hazmetmiş olman gerekiyor; bu nedenle de artık, Kutsal Kitap'ın senin için hükmü olan sözleri şöyle: “Dostum, kayalık dağlarda koşturan ceylanlar kadar hızlı ol.”⁴⁸⁹

Oturmuş çalışıyorum, fakat maalesef asıl yapmam gereken şeyle değil de gelecek yıl basılmasını umut ettiğim İngilizce seminerlerimi baskıya hazırlama işiyle meşgulüm. Halen yayımlanmamış taslakların hayalini kuruyorum. Üç ev ötemde Kafka'nın yazılarının son editörü Politzer⁴⁹⁰ oturuyor. Bu iş vesilesiyle senin çeşitli beyanlarını inceliyorum ki bu çalışma uzadıkça daha çok keyif veriyor.

488. Burada sözü edilen, W. B.'nin erken romantik dönemi konu edindiği iki önemli yayının yer aldığı *Mass und Wert* adlı derginin ikinci yılının birinci ve üçüncü sayısı (GS III, s. 558-541, 557-560).

489. Kutsal Kitap'ın “Neşideler Neşidesi” (2:17) adlı bölümünden bir dize.

490. Heinz Politzer (1910-1978) Filistin'e gelmeden önce, ki savaş yılları boyunca Filistin'de kalmıştır, Kafka'nın toplu eserlerinin ilk baskısının pek çok cildi üzerine çalışmıştır. Beni sıkça ziyaret ederdi.

Ayrıca bana Wiesengrund'un adresini iletecek olursan memnuniyet duyarım; ona buradan halen hayatta olduğuma dair ses etmek isterim. Ben oradan giderken o da taşınıyordu.

Artık herkes gibi biz de Alman pogromunun⁴⁹¹ sonuçlarıyla savaşıyoruz. Annemi buraya getirtmek istemiştım, hatta bunun için izin kâğıdı bile aldım ancak kadın onca gerginliğe, yorgunluğa dayanamadı, yıkıldı kaldı; yeniden ayağa kalksa bile Filistin'e gelemeyecek. Bu durum bizim için çok zor ve pek çok muğlak durum yaratıyor. Kısa süre sonra Berlin'de tümüyle yalnız olacak. Şu sıralar buraya oldukça büyük kitleler halinde Alman ve Avusturyalı Yahudiler geliyor; resmi olarak gelmelerine izin verilen göçmen sayısı görece sınırlı olsa da gerçekten de dikkate değer ölçüde yasadışı bir göç söz konusu ki her şey kurumların gözü önünde oluyor. Elbette insanlar acınası bir halde buraya geliyorlar. Kısaca burası oldukça hareketli ve tüm bunlar bir yana, politik geleceğimizi ilgilendiren ve herhangi bir sonuç getirmeden yürütüleceğine kesin gözüyle baktığımız Londra müzakerelerini ve beraberinde neler getireceğini bekliyoruz.⁴⁹² Tüm bu gelişmelerin neticeleri günlük yaşantılarımıza birebir dokunduğu ve tesir ettiği halde ve üstelik yaşanan gerginliklere rağmen insanın kendisini sanki bunlardan doğrudan değil de kısmen etkileniyormuş gibi hissetmesi ne kadar da şaşırtıcı.

Schocken Yayınevi resmi olarak 1 Ocak tarihinde yetkililerce kapatıldı. Kitaplarımın ender bulunma ihtimali söz konusu (Bern'de bizim eski yolumuzu takip ederken senin doktora çalışmanı sordum; gerçi kitapçı Francke'de dört yıl önce tükenmiş, fakat üniversitenin depolarında halen mevcut ve hademeden edinmek mümkün. Bu seni ilgilendirebilir zira sen hepsinin çoktan yakıldı-

491. 9 Kasım 1938'deki Kristal Gece ve ardından gelen kitleler halinde tutuklamalar.

492. Londra Konferansı'nın başansızlığının ardından İngiliz hükümetinin ilk kez Mayıs 1939'da yayımladığı Beyaz Kitap (*White Paper*), hükümetin Siyonist politikasını tasfiye etmesi girişimini teşvik ediyordu.

ğını varsayıyordun!).⁴⁹³ Baudelaire'in baskıya girdi mi? Ne mutlu sana ki, bu işin üstesinden geldin!

Hannah Arendt-Stern'i görürsen selamlarımızı ilet ve seni de candan selamlarız!

Gerhard

117

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

4 ŞUBAT 1939

Sevgili Gerhard,

İletişim kurma becerimi özgürleştirmek adına, hiç de alışık olmadığımız daktilo harflerinden⁴⁹⁴ anlayacağın gibi, yazışmalarımız bağlamında bir tür olağanüstü hal ilan etmek zorundayım. Beni bu yönde etkilemek senin 25 Ocak tarihli mektubunun bir kazanımı ki bu mektup için yürekten teşekkür ederim.

Suskunluğum senin için şeffaf olsaydı bakışların *medias res'e*⁴⁹⁵ yönelirdi. Kışın gelişiyle birlikte uzun süreli bir depresyon sürecine girdim ki bu son depresyonuma dair söyleyebileceğim şu: *je ne l'ai pas volé*.⁴⁹⁶ Pek çok şey üst üste geldi. Öncelikle odamın kışın çalışmak için pek de uygun olmadığı gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kaldım; yazın pencereleri açıp içeriye Paris sokaklarının gürültüsünün dolmasını sağlıyor, böylece asansörün gürültüsünü asgariye

493. W. B.'nin bana 5 Mart 1924'de yazdığı mektupla (*Briefe* I, s. 341) karşılaştınız.

494. Mektup daktiloyle yazılmıştı.

495. Horatius'un *Ars poetica*'sında geçen bir kullanım, "meselenin özü" anlamına gelmektedir. —çn

496. (Fr.) Ben hak ettim, sorumlusu benim. —yhn

indirebiliyordum; soğuk kış günlerinde ise bu mümkün değil.

Söz konusu bu durum tesadüfi olarak çalışmamın şu anki içeriğine bir yabancılaşmama neden oldu. Sana muhtemelen daha önce de yazmıştım; yazın Sosyal Araştırmalar Dergisi'nin editörünün taleplerini de dikkate alarak, fakat atik davranıp çalışmamın bir bölümünü bitirdim; üstelik bu bölüm Baudelaire hakkındaki kitabımın ikinci bölümü. Bu bölümde birbirinden nispeten farklı üç makale sunuluyor. Birini ya da diğerini derginin şimdilerde yayımlanacak son sayısında basılmış olarak görmeyi umuyorum. Ancak Kasım'ın başında üstelik Wiesengrund tarafından ayrıntılı olarak temellendirilmiş bir ret yanıtı geldi; çalışmanın kendisi olmasa da basılması⁴⁹⁷ reddedildi. Kuşkusuz ilgini çekecek bu sorunun ayrıntılarına girmek, söz konusu bu taslağı sana ulaşılır kılmadan elbette pek mümkün değil. Bu hakkımı, üzerinde herhangi bir düzeltme yapılmamış ve istisnasız son versiyon olan bu taslakla yetinmemen halinde kullanacağım. Belki de kimi temel noktalarda Wiesengrund'la benzeşen görüşlerini, kitabıma her koşulda devam etmeye dair bir katkı olarak değerlendiriyorum. Zaten ona devam etmek *zorundayım*.

Bu benim için pek kolay değil. İçinde yaşadığım ve özellikle içinde çalıştığım bu tecrit hali yaptığım işlerin karşılık bulmasına, kabul edilmesine dair anormal bir bağımlılık yaratıyor. Bağımlılık hassasiyet anlamına gelmiyor. Taslağa karşı getirilecek itirazlar kısmen makul ve canımı sıkmamalı, zira "Baudelaire"deki kilit pozisyonlar bu ikinci kısımda ortaya çıkamaz ve çıkmaması gerekiyor. Fakat bu noktada mektupla dile getirilebilecek olanın sınırına varmış bulunuyorum ve bunları Ağustos'ta karşılıklı konuşamamış olmamıza üzölmek dışında elimden bir şey gelmiyor ki bu üzüntüme eşinle görüşememiş olmak da dahil; senden ricam ona bunu iletmen.

497. W. B.'nin mektupları edisyonumuzda Wiesengrund'un mektubu da yayımlandı (s. 782-790). Wiesengrund, W. B.'ye Marksizm'i fazlasıyla kaba bir şekilde ele aldığı suçlamasında bulunuyor.

Son zamanlarda az sayıdaki yayınlarımdan birini olsun sana ulaştıramamamın nedeni artık editörlerin örnek bir nüsha gönderme konusunda kendilerini yazara karşı nadiren sorumlu hissetmeleridir. Yazılarımdan oluşan arşivin tamamlanması aslında daha çok benim meselem olduğundan bu tür şeyleri ihmal ettiğim gibi bir varsayımda bulunma. Sende olanın dışında üçüncü bir kişide olan, belirli bir büyüklükteki yegâne koleksiyona kısa süre önce kaybolmuş gözüyle bakmak gerektiğinden bugün bu iş daha da elzem bir hal aldı. Koleksiyon arkadaşlarımdan birinin⁴⁹⁸ Barselona'dan ayrılırken geride bırakmak zorunda kaldığı eşyaları arasındaydı. (Seninle insanın tuhafına giden bir şeyi paylaşayım. Enstitü kısa süre önce, yazılarımin kaynakçasına fazlasıyla yüzeysel bir şekilde yer veren –katkıda bulunan diğer kişiler için de bu türden bir şey basılmış– İngilizce kaleme alınmış küçük bir yazı yayımlamış.) Derginin VII, 3 numaralı son sayısının tartışma bölümünde Julien Benda hakkındaki makalem yer almakta ki bu makaleden pek keyif alacağımı düşünüyorum.⁴⁹⁹ Fakat ne yapabilirim ki? Elimde bir nüshası yok.

Elimden geldiğince yaptığım tüm çalışmaları sana göstermek için, arşive dahil edilmek üzere yeri geldikçe elyazmalarımı daktiloya çekilmiş haliyle sana göndereceğim. Bir yandan sana vaat edilen Baudelaire taslağını senden mümkün mertebe yakın bir tarihte geri göndermeni, öte yandan bu taslağa ilaveten yazılmış Hönigswald ve Sternberger'in⁵⁰⁰ eleştirilerini sana ithaf edilmiş olarak dikkate almanı rica ediyorum. Sternberger'in *Panorama oder Ansichten vom 19. Jahrhundert* (19. Yüzyılın Panoraması ya da Manzarası) adlı kitabının –küstah bir intihal girişimi olduğunu duymuşsundur⁵⁰¹– eline geçmesini sağlamalısın. Beatrice sonesini

498. Burada sözü edilen kişi Alfred Cohn'dur; W. B. Cohn'a çalışmalarını göndermeye özen göstermiştir.

499. GS III, s. 550-552.

500. Bu eleştiriler ilk kez GS III'te basıldı (s. 564-569, 572-579).

501. Dolf Sternberger, *Panorama oder Ansichten vom 19. Jahrhundert* (Frankfurt am Main:

de aynı şekilde postada bulacaksınız.⁵⁰²

Yayın dünyasındaki hareketlilikleri merakla takip ediyorum. Schocken Yayınevi'nin kapandığına dair haberinin neredeyse hemen ardından Rowohlt geldi odama. Almanya'yı bir anlamda çabucak terk etmesi gerekmiş. Benim için kıymetli biridir, bunun da nedeni aslında (üç ay önce buraya gelen) Hessel'in hayatını Berlin'de uzun süre kolaylaştırmış⁵⁰³ ve Yahudi çalışanlarını uzun süre kollamış olmasıdır. Politik anlamda hiç ciddiye alınacak biri olmadı. Brezilya'ya gidecek, sanırım amacı her şeyden önce oraya ailesini yerleştirmek; sonra tekrar Avrupa'da neler olup bitiyor diye bakacaktır. Eski yayınevindikilerinden hemen herkesi Paris'te bir araya getirdi.⁵⁰⁴ Polgar ve Speyer de kısa süre önce buraya konuşlandırıldılar.

Dora altı hafta önce Paris'e uğradı. Bende bıraktığı intiba, San Remo'daki işletmesinin tasfiye işlerinin yolunda gittiği yönündeydi. Aradan geçen zamanda bir İngiliz ortakla birlikte Londra'da bir

Suhrkamp Verlag, 1974) adlı kitabının yeni baskısına bu eleştiriye ve Benjamin'in suçlamalarına ilişkin şu notu düştü: "Walter Benjamin'in o zamanlar Paris'te sürgündeyken vardığı ve yakın bir tarihte ortaya çıkan elyazmasında yer alan yargısı gerçekten acı verici. Ona çok şey borçluyum; özellikle tarihsel detayların yabancı ve ölü noktalarına olan bakışımın keskinleştirilmesi anlamında ve ayrıca biçimlenimci (konfigüratif) yöneme kazandırdığı anlam için de; onun bu alandaki diğer çalışmalarından haberdar değildim. Makalesi anlayışlı bir dille başlıyor, kaba ve kötü bir şekilde sona eriyor. O da temeldeki eleştirel motivasyonun ayırdına varıyor ve bu motivasyonu tam olarak betimliyor, ancak beraberinde kenara itileni bir araya getirecek "kavram"ı arıyordu ki o da şuydu: toplumsal analiz. "Paris Pasajları" üstüne çalışmasında bu türden bir analize gitmek istemişti. Tema açısından benzerlik gösteren kitabım onu memnun etmedi. Ne o zamanlar ne de bugün söz konusu sınıfsal tabirlere ve ekonomik kategorilere, tarihsel bakış açılarını gözlemlene ya da açıklama vasıfları atfedebiliyorum. Benjamin dönem dönem buna inanmış olsa da buna uygun hareket edemedi: Onun eserinde de tasvirler tanımlamalara üstün gelmektedir."

502. W. B. hakkındaki kitabıma bkz. s. 259.

503. Franz Hessel, W. B.'nin az sayıdaki yakın arkadaşlarından biriydi; Almanya'yı terk etmesi Yahudi yazarlar için ortamın doğrudan doğruya tehlikeli bir hal aldığı Kristal Gece'den sonra oldu.

504. Burada W. B.'nin fikrince Rowohlt Yayınevi'nin en önemli yazarlarının Yahudi olduğu söylenilmektedir. (Alfred Polgar ve Wilhelm Speyer'de olduğu gibi, ancak Speyer vaftiz olmuştur.)

Boarding-House⁵⁰⁵ açtı. Stefan'ın vatandaşlığa geçme ihtimali var gibi görünüyor.⁵⁰⁶ Lise mezuniyet sınavını Londra'da verebilme umudu var.

Senden haber almayı, durumunuz nedir, bilmeyi çok isterdim. Kudüs'teki çatışmaların sonlanmış olması gerekmiyor muydu? Fakat hepsinden önemlisi, gözlerin tümüyle iyileşti mi? Sizi ziyaret etme ihtimalim üzerinde duruyor olmanızı duymak beni çok sevindirdi. Sanırım ister yabanıl ister mülayim halklardan olsun oraya gelmek için izin dilekçesinde bulunanların listesi gün geçtikçe uzuyor.

Amerika hakkındaki raporun fevkaladeydi. Ülke ve insanlar hakkında söylediklerin ikna ediciydi (ki bu kısmı zaman zaman seçkin bir okuyucu kitlesinin hizmetine sundum); raporda enstitüye ayrılan kısımlar sanki benim kendi düşüncelerimdi. Orada benim menfaatime olan şeyleri doğru tahmin edip bu yönde tavır geliştirmiş olman sana teşekkür etmem için bir neden daha veriyor bana.

Bu binada Schestow'un dul eşini tedavi eden bir doktor kalıyor. Zavallı kadın şimdi eşinin henüz sayfaları bile açılmamış eserleri arasında öylece oturuyor. Kim bilir biz günün birinde henüz hiç dokunulmamış yazılarımız dışında başka neler bırakacağız geride kalanlara? Evinin iç mekânlarını daha hoş düzenleyebilmek adına ara sıra bu yazılardan bir kısmını bana getiriyor, böylece bende yavaş yavaş Schestow'un eserleri birikiyor. Birden bire günün birinde Athen und Jerusalem'i (*Atina ve Kudüs*) okuma kararı aldım.⁵⁰⁷ Merhametli bir peri, sadece canı öyle istediği için günlerden bir gün büyük bir kentin en kıyıda köşede kalmış en murdar çıkmaz

505. Dora Benjamin ölümüne dek (1954) Londra'danın Nottinghill semtinde bu türden pek çok ev işletti.

506. Bu ihtimal savaşın patlak vermesiyle imkânsız bir hal aldı. Tam tersine Stefan 1941'de "enemy alien" (düşman ülkelerden gelen yabancılar. -çn) olarak Avusturya'ya sürgüne gönderildi. Gemide Alman Nazilerinin emrine verildi. Orada gördüğü muamele onda çok etkisi yarattı ve psikolojisinde derin izler bıraktı (daha sonra Londra'da antika kitap satıcısı oldu ve 1972'de öldü).

507. *Athènes et Jérusalem* Schestow'un son eseri.

sokağını kimselerin adım atamayacağı dağlık bölgedeki bir vadiye çevirmiş; dağın duvarlarının diklemesine uzandığı bir vadi, tıpkı kiralık dairelerden oluşan bir kışlanın cepheleri önünde uzanır gibi. Schestow'un felsefesinin bende çağrıştırdığı resim bu. Sanırım felsefesi hayran olunası, fakat pek bir işe yaramaz. Bir yorumcu olarak karşısında sadece şapka çıkarabilirim; üslubu mükemmel. Umarım bir gün bir sebeple söz konusu bu kitap hakkında bir tanıtım yazısı yazmam gerekir.⁵⁰⁸

Schestow'dan Kafka'ya giden yol, esas olanı bir kenara koymaya karar vermiş biri için uzun değil. Kafka'da esas olan şey gün geçtikçe daha çok nükte gibi görünüyor gözüme. Kafka elbette nükteci değildi. O daha çok, kaderin karşısına mütemediyen nükteyi meslek edinmiş kişiler çıkardığı biriydi ki söz konusu bu kişiler palyaçolardı. Özellikle Amerika palyaçoluğun devasa boyutlarda hüküm sürdüğü bir ülke. Kafka'nın Brod'la arkadaşlığına gelince, şunları söylemem halinde hakikatin izinde olduğum duygusuna kapılacağım: Kafka, Laurel olarak kendisine bir Hardy arama yükümlülüğü altında eziliyordu ve söz konusu kişi Brod oldu. Her nasıl olursa olsun, ancak *Yahudi teolojisinin tuhaf yönlerini ondan çıkarmayı başaran* kişi Kafka'ya açılan anahtarı elde etmiş olacak, diye düşünüyorum. Hiç böyle biri var oldu mu? Sen böyle biri olmaya yetkin misin?

Hannah Stern de en içten selamlarını iletiyor. Sana ve evindekilere en iyi dileklerimi sunarım.

Walter

Not: *Üç Kuruşluk Roman*'ın son bölümüyle Kafka'yı ilişkilendirmekteki mana nedir?

Wiesengrund'un adresi: T. W. Adorno, 290, Riverside Drive 13 D, New York City.

508. Böyle bir yazı yazılamadı.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

20 ŞUBAT 1939

Sevgili Gerhard,

Rahel Varnhagen hakkındaki kitabının elyazmasını sana iletmesi konusunda Hannah Arendt'e tavsiyede bulundum.⁵⁰⁹ Önümüzdeki günlerde sana gönderilmiş olacak.

Bu kitabın üzerimdeki etkisi büyük oldu. Kitap öğretici ve apo-lojetik Yahudilik akımına kendini kaptırmadığı gibi bu akıma karşı güçlü itirazları var. Sen daha iyi bilirsin ki "Alman Edebiyatında Yahudiler" söz konusu olduğunda şimdiye dek herkes kendini bu akıma bıraktı.⁵¹⁰

Önümüzdeki günlerde "Flâneur"⁵¹¹ başlıklı kısmı yeniden elden geçireceğim. Bu kısımla işim bitince bu bölümün baskıya hazırlan-masıyla ilgili sorunun bir kez daha açıklığa kavuşturulması gere-kecek. Edebi çalışmalarda işin en sevmediğim yanı bu tekrar elden geçirme süreci. İçimden gelmese de bu işin üstesinden gelmenin her durumda mükâfatı olacak; aklımdan daha büyük konular geçiyor.

*Entre temps*⁵¹² bir kez daha Kafka hakkındaki düşüncelere yoğunlaştım. Eski yazıların sayfalarını karıştırıyor ve kendime Brod'un kitabı hakkındaki eleştirimi şimdiye dek Schocken'e niye iletmediğini soruyorum. Yoksa çoktan gönderdin mi?

509. Bu elyazmasını saklamıştım; böylece yıllar sonra Hannah Arendt diğer nüshaların hep-sini kaybettiğini düşündüğü bir anda ona elimdekini gönderdim. Kitap ilk kez 1956'da (İngilizce) yayımlandı; Almanca orijinali ise 1959'da.

510. W. B. *Encyclopaedia Judaica*'nın Almanca versiyonunun (1930) 5. cildi için yazdığı yazının editör tarafından değiştirilip "asıl öğelerden" anndırılmasını öfkeyle hatırlıyordu; bunun için baskının kendisindeki örneğinde yer alan açıklamaya bakınız: GS II, s. 1521.

511. GS I, s. 537-569.

512. (Fr.) Bu arada. -çn

Umarım pek yakında senden ayrıntılı haberler alırım.

Candan selamlar,

Walter

119

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD, KUDÜS

2 MART 1939

Sevgili Walter,

Hannah Arendt'in elyazmasından söz ettiğin son mektubun geldiğinde oturmuş bilgisizliğime şaşar halde (çünkü ancak bu çalışma esnasında elyazmasının boyutlarının farkına vardım) senin Baudelaire elyazman üzerinde çalışıyordum. Elyazması okumalarında maalesef çok çabuk yol alamıyorum ve umarım Arendt'in çalışması seninkinin bana sağlamadığı kolaylıkları sağlar. Temkinli bir şekilde kimi izlenimlerimi özetleyecek olursam çalışmanın en çok üçüncü bölümünü⁵¹³ beğendiğimi söylemek zorundayım, çünkü bu bölümde metnin ve yorumun tümüyle birbiriyle örtüştüğü kanısındayım; burada gerçekten bir iç içe geçme söz konusu. İkinci bölümde ise böyle bir şeyi sadece pek az noktada bulabildim. Cahil birinin "yargı"sını kâğıda aktarmasına izin verecek olursan, bu bölüm ikinci bölümden daha naif, çünkü bu bölümde şiirin dünyasının toplumsal çevreyle koşullu ilişkisinin şüphe uyandıracak denli basitleştirildiğini düşünüyorum. Eğer söz konusu mesele daha en başta akılcı nedenlerle bana ve Wiesengrund'a ima ettiğin gibi eleştirinin ortak zemini ise haklısın. Ayrıca bu bölümde

513. Bu büyük çalışmanın üç bölümüne verilen başlık şunlardı: I. Bohem; II. Flaneur; III. Modernlik.

B.'nin yazılarını tanımayan okur için B.'yi *flâneur* olarak şaşılacak denli az karakterize etmeni de eklemem gerekecek; bu karakteri geliştireceğine koşul olarak varsayıp ("À une passante"ın analizi dışında) vurguyu bambaşka bir yere, edebiyatta tezat oluşturan karşılıklı bağıntılara kaydırıyorsun. Bana göre *burada* dedektif romanları teorisinin Baudelaire'in karakterize edilmesine dahil olması cesurca, ancak ikna edici değil. Bu teorinin "Paris Pasajları" çalışmasında merkezi bir öneme sahip olduğunu ne kadar anlarsam anlayayım sen de o oranda bu teoriyi görüntülerin analiziyle ya da B.'in eseriyle nasıl ilişkilendirdiğini okur için açıklamak konusunda gayret göstermiyorsun. Ayrıca Hugo'yla yüzleşmeye burada öyle büyük bir yer ayrılmış ki *flâneur*'ün analizi gibi bir bölümün bunun için doğru bir yer olmadığını düşünüyorum. Bunların dışında pek çok yerde şiirleri kendi bağlamları içinde ele alışın, beni fevkalade etkiledi. Eserin belirli yerlerindeki vurgunun bu manayı içerip içermediğine (özellikle de ilk bölümde atfettiğin manayı) dair bir değerlendirmede bulunmak için B.'nin yazılarına ilişkin gerekli bilgiden yoksunum. Bu konudaki bilgimin çok az olduğunu varsaymalısın. Her halükârda üçüncü bölümde gerçek bir yorum buldum. Anın alegorik tasvirini daha ayrıntılı bir şekilde geliştirmeliydin. Söz konusu sayfalar bence ezoterik bir üslupla yazılmış. (Belki meseleyi tam da *bu* bağlamda ele almak istemiş olabilirsin, senin bunu yapabileceğine dair itimadım tam.)

Elyazmasını henüz geri göndermiyorum; diğer araştırmalar için bir süre daha bende kalsın. Tabii ki ihtiyaç duyduğun an sana iade edeceğim.

Hönigswald'ın kitabını⁵¹⁴ şimdiye dek görmedim; diğerini de öyle, üstelik görme ihtimalim de pek az. Hönigswald buradaki arkadaş çevremde sayılan, hayranları⁵¹⁵ olan biri; söz konusu bu

514. *Philosophie und Sprache*, Basel 1937.

515. Breslau'dan iki meslektaşım orada öğretmenlik yapan Hönigswald'le (vaftiz edilmiş bir Yahudi) yakın bir tanışıklık içindeydiler ve onun keskin zekâsına, felsefi yazılarına fazlasıyla kıymet veriyorlardı.

kişilerle seni bir araya getirip müzakere etmenizi sağlayabilmeyi isterdim.

Bayım, boş vaatlerde bulunmayın lütfen! Şöyle yazmışsın: “Beatrice sonesini postada bulacaksın.” Lakin postada yoktu. Bu ihmali için dünyamı güçlendirmek adına *bir an önce* telafi et! Sana bunun için teşekkürü borç bileceğim.

(Sosyal Araştırmalar) Dergisinin VII, 3. sayısı elime ulaşmadı; o sayı dışında hepsi mevcut.

Senin Kafka mektubuna gelince: Hiç de tembel değildim. Gerçekli görülen kimi taktikleri dikkate alarak konuşmayı bu meseleye getirmek için yapılacak ne varsa fazlasıyla yaptım; bir sonuç alamadım. Çünkü söz konusu bu şahsın⁵¹⁶ en başından beri Brod’u okumadığı, okumaya niyeti de olmadığı ortaya çıktı ki bu beni oldukça öfkeliendirdi; ayrıca Brod’un eleştiri yağmuruna tutulmasına dair habere ilgi duymadığını da net bir biçimde ortaya koydu. Şu sıralar retina ayrılması nedeniyle ameliyat olmak üzere Utrecht’te bir klinikte. Kısacası meseleyi diğer tarafından ele alabileceğim başka bir fırsatı beklemek zorundayım. Mektubu Kraft’a okumamın senin için bir sakıncası var mı? LCV.

Schestow’un *Athen und Jerusalem*’ini bilmiyorum. Ben buradayken bu başlıkta bir konferans verdi; elyazmasından yaptığı okuma öylesine talihsizdi ki (onu açılıştaki konferansa katılanlara takdim eden) benim gibi samimi dinleyiciler için bile okuduklarından doğru düzgün bir şey anlamak mümkün değildi. Korkunç derecede başarısız bir organizasyondur! Fakat üslubunu fevkalade olarak tanımlamakta haklısın. Özellikle Husserl⁵¹⁷ hakkında yazdığı “Memento mori” başlıklı makalesinde üslubu mükemmel.

Maalesef gözlerim de politik meseleler kadar kötü. Kargaşanın büyük kısmı İtalya’ya kaydığından bu yana İtalyan, Fransız ve

516. Bu şahıs alman Schocken’di.

517. “Memento mori”, Schestow’un *Potestas Clavium* adlı kitabındaki bir bölümdü (1926); bu bölüm W. B. tarafından biliniyordu.

İngiliz ilişkilerinde ağır bir kriz yaşanmadan Akdeniz Bölgesi'nde bir istikrar sağlanmasından söz edilemez. Tam tersi: Yolunda giden hiçbir şey yok. Londra'daki müzakerelerin⁵¹⁸ durumu öylesine kritik boyutlarda ki önerilen "çözümlere" karşı burada bir Yahudi ayaklanmasının başlaması an meselesi. Şu günlerde ortalığa gergin bir hava hâkim. İngilizlerin Münih'te kararlaştırılan "Çek tarifini" üzerimizde uygulamayı denedikleri pek tabii önceden öngörülüyordu ki bu yapılanlar öyle sakince karşılanmayacaktır. Yahudilerin (kısmen haklı olarak) kendilerini satılmış hissetmeleri nedeniyle bir huzursuzluktur gidiyor; dahası olan bitene terörle yanıt vermeye yönelik istek had safhada. Bizim durumumuzun Araplarınkinden farklı olması bir yana Yahudi tarafından gelecek terör eylemlerine karşılık vermek daha kolay olduğundan kuşkusuz böyle bir şey büyük budalalık olur. Fakat ortam öyle ki bu ihtimali de hesaba katmak gerekir. *Her şeyi mahvetme ihtimali, hatta kesinliği göze alınırsa, pek tabii ki durum değiştirilebilir, fakat o zaman da geriye bizden bir şey kalmayacaktır. Ancak olayların o noktaya gelmeyeceğinden* emin sayılırım; böylece seni burada görme şansımız da baki kalıyor. Kati surette bunun nasıl olabileceği üzerinde düşünüyoruz. İki taraf için de sorun sadece paradan ibaretmiş gibi görünüyor (Bir ara evraklarının durumu hakkında bana bilgi vermelisin: Elindeki evraklarla seyahat edebilir misin?). Annemin gelmeyeceğini sana yazmış olmalıyım. 12 Mart'ta Berlin'den yola çıkıyor, Londra üzerinden Avusturalya'ya gidecek. Bu yolculuk sırasında onu Port Said'de görmeyi umut ediyorum.⁵¹⁹ Pek tabii ki buradaki ana soru onun için paranın nasıl temin edileceği ve Avusturalya'ya ne kadar para göndermem gerektiği. Erkek kardeşlerim orada ve henüz geçim kaynağı bulamadılar.

518. Yahudilerin ve Arapların İngiliz himayesinde birbirleriyle doğrudan müzakerede bulunacakları yuvarlak masa konferansı, Arapların Siyonistlerle aynı masada oturmayı kabul etmemeleri üzerine İngilizlerin Araplarla ve Yahudilerle ayrı ayrı yaptığı konferanslara dönüştü ki bunlardan herhangi bir sonuç alınmadı.

519. Bu buluşma hakikatten gerçekleşti; bkz. 121. mektup

Bu konulara dair henüz hiçbir fikrim yok; olsaydı seninle müzakerelere başlamıştık!

Biz (eşim ve ben) Üç Kuruşluk Roman'ın sonunun *Dava*'daki "Kilisede" bölümünün materyalist bir taklidi olduğunu düşünüyoruz. Çok açık değil mi?

Mektubumu bitirmeliyim. "Eserler"e gelince, Yahudi mistiği hakkında Paris Yahudi Ansiklopedisi için kaleme aldığım makalenin kesinlikle ilgini çekeceğini düşünüyorum; keşke elimde bir nüshası olsaydı. Bu makale tarihsel araştırmaları şu sıralar nasıl gördüğüm ve izlediğim konusundaki gelişimimi sana somut bir şekilde gösterecekti. Almanca orijinalinin sadece bir kopyası elimde. Belki de Schocken özel baskı olarak Almancasını basar. Bunu yapmasını sağlayacağım. Her şey 45 sayfaya sıkıştırılmış durumda! Seninle bu konu hakkında müzakere etmeyi çok isterdim.⁵²⁰

Bir an önce yaz, soneyi ve eserlerini gönder, mümkün mertebe sağlıklı kal. Selamlarımı iletebileceğin kim varsa herkesi selamla.

Candan selamlar,
Gerhard

520. Bu çalışmanın İngilizce çevirisi ilk kez 1946'da *The Jewish People, Past and Present I* başlıklı toplu eserde yayımlandı (s. 308-347). Orada Yahudi mistiğinin toplumsal bağlamlarını ve etkilerini göstermeye çalıştım.

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

14 MART 1939

Sevgili Gerhard,

Bir dünya farklı düşüncelerle yüklü son mektubum senin önünde demir atmış boşaltılmayı beklerken, taşıyabileceğinden fazlasını, benim ağır kalbimi yüklenmiş bu yeni mavna limana doğru yol alıyor.

Horkheimer'ın bildirdiğine göre enstitü en zor günlerini yaşıyor. 1934'ten bu yana geçimimi sağlayan yegâne unsur enstitünün ödeneğiydi.⁵²¹ Horkheimer herhangi bir tarih vermeksizin beni bu ödeneğin iptal edileceği konusunda hazırlamaya çalışıyor. Tahlillerin seni yanıltmadı ki senin sadık hizmetkârının da aklından bir an olsun böyle bir şey geçmedi. Oysaki ben bir felaket öngörmemiştim. Oradakilerin yazdıklarından anlaşıldığı kadarıyla bu kişiler geçimlerini bir vakıf söz konusu olduğunda farz edildiği gibi faizlerden değil kapitalden sağlamışlar. Söz konusu bu kapital büyük oranda halen mevcut, fakat taşınmazlar halinde ve geriye kalan küçük kısmıysa tükenmenin eşiğinde.

Belki Schocken'i etkiler, bir şeylere ulaşabilirsin; her halükârda herhangi bir gecikme yaşanmamalı. Kafka planını dillendirmek için gerekli olan belgeler zaten elinde. Bana düşense çalışma olanaklarım dahilinde her işi kabul etmek.

Kaybedilecek zaman yok. Beni geçmiş yıllarda ayakta tutan, günün birinde enstitüde bir parça da olsa insan onuruna yakışır

521. Bu tarih 1934'ün umutsuz mektuplarıyla ve enstitünün yardımcı olduğuna dair bilgilerle pek örtüşmüyor; daha çok kısmen 1935 ve daha sonrasına denk düşüyor. Bu yıllarda W. B.'nin maddi varoluş koşullarını oluşturan, ulaşılabilir belgelerin tamamının da kanıtladığı gibi, gerçekte üç faktör vardı: Enstitü, Dora'nın yanında San Remo'da tümüyle ya da kısmen ücretsiz ikame edişi ve Brecht'in yanında Danimarka'da kalışı.

bir iş bulma umuduydu. Bir parça da olsa insan onuruna yakışır derken kastettiğim hayatta kalmak için gerekli asgari tutar olan 2400 frankın⁵²² sağlanmasıydı. Bu tutarın altına düşmeye *à la longue*⁵²³ dayanmam zor. Buna bir de etrafımdaki dünyanın cazibesinin çok zayıf olduğunu ve geleceğin getirilerine dair belirsizliği eklemek gerekiyor.

Burada belirleyici olan bu süreci atlatabilmek. Bu kişiler bir ara paranın dağıtılma meselesini gündeme getireceklerdir. İşte o zaman bu fırsatı değerlendirebilmek için doğru yerde olmak makbuldür.

Bu meselelere gereğinden fazla itibar gösterme, aynı şekilde bana yardım etme konusunda da. Horkheimer ve Pollock'a benimle ilgilenen yegâne kişiler olmadıklarını göstermem mümkün olsa o zaman benim için daha fazla çaba göstermelerini sağlama şansım olurdu.

Bugünlük bu kadar. Üstünkörü yazılmış bile olsa beni yanıtsız bırakma.

Candan selamlar,
Walter

Not: Buraya tam imzamı atarken 2 Mart tarihli mektubun geldi. Elimdeki kısa fırsatlar listesinde Schocken benim için en kayda-değer olanıydı. Belki onun yerine koyabileceğim başka bir şey biliyordur. Benim şu anki bakış açılarıma ilişkin bilgin olmaksızın Filistin ziyaretimi göz önünde bulundurman beni sevindirdi. Meselelerin şu günlerde aldığı hal nedeniyle beni birkaç ay boyunca Filistin'de emniyete alma ihtimalinin olup olmadığı sorusu önem kazanıyor. (Bunun senin maddi imkânlarıyla sağlanacağı gibi bir tahayyülüm yok.) Dünya Yahudiler için tehlike açısından farklı

522. Bu tutar benim tespit edebildiğim kadarıyla "sağlam bir kur" olan 285 İsviçre frankına denk düşüyordu ki gerçekte tek başına yaşayan bir adamın sade bir hayatı karşılamasına yetecek düzeydeydi. Buna o yıl için dergilerde ve gazetelerde yayımlanan yazılarına karşılık aldığı ücretleri de (kuşkusuz çok değildi) eklemek gerekir.

523. (Fr.) Uzun vadede. -çn

bölgelere ayrılmış durumda; şu sıralar benim için en tehlikeli olanı Fransa, çünkü burada ekonomik anlamda *tümüyle* tecrit edilmiş durumdayım.

Daha sonraki mektuplardan birinde senin “Baudelaire” konusundaki izahlarını ele alacağım. Bunlardan çoğunu ilk okumada düşünmeye değer buldum.

121

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

20 MART 1939

Sevgili Walter,

Az önce 14 Mart tarihli mektubun geldi. Sen doğal karşılayacaksındır belki ama bu mektup beni derinden etkiledi; üstelik çok somut gerekçelerle. Schocken'le ilgili büyük sorunlardan söz etmiyorum bile; o şu sıralar bir göz ameliyatı nedeniyle Hollanda'da ve ancak Pesah'tan sonra, yani bir ay içinde geri dönmüş olacak.

Korkunç olan şu ki senin enstitüde yaşadığın feci durumun bir benzeri burada yardım etmeye gönüllü kişilerle de yaşanacaktır. Son aylarda cereyan eden olaylar ve özellikle de son günlerde Çek Yahudilerinin⁵²⁴ aniden yıkıma uğratılmalarıyla yaşanan darbe neredeyse herkesi ailesini kurtarmak için insanın havsalasının almayacağı girişimlerde bulunmaya zorluyor. Varlıklılar 24 saat içinde her şeylerini kaybettiler ve buradaki aileleri birdenbire daha önce hiç akıl edemeyecekleri şekilde onların sorumluluklarını üstlenmek zorunda kaldılar. Tıpkı benim annemle olan durumum gibi. Annemin Kudüs'te yanımda, bu evde kalması kuşkusuz daha kolay

524. Almanların işgali binlerce insanın bir gecede kaçmasına sebep oldu.

olurdu; anladığım kadarıyla Sidney'deki erkek kardeşlerimin henüz geçimlerini sağlayacak durumları yok. Bu nedenle muhtemelen annemin Avusturalya'daki yaşantısını maaşımdan (servetim yok çünkü) karşılamam gerekecek. Elimdeki tüm imkânları kullanarak sana yardımcı olmak istediğimi söylemeye gerek yok; sadece acil bir durumda bunun nasıl hayata geçirilebileceğine dair fikirler yürütüp durmaktan başka elimden bir şey gelmiyor.

Hatta politik açıdan geline nokta *öylesine* sorunlu bir hal aldı ki seni buraya getirmek istesek de sadece ziyaret amaçlı turist vizesi bile sağlayıp sağlayamayacağımız meçhul! Ayda 2400 frankın nasıl sağlanacağı gibi maddiyata ilişkin sorunları bir kenara bırakıyorum. Bu meblağ buranın para birimiyle 15 sterlin ediyor ki bu bizim durumumuzdakiler için oldukça büyük bir miktar. Schocken'in sana bu maddi olanağı (ya da en azından bir bölümünü) temin edecek bir iş vermesini sağlayabilir miyim, bunu iyimser bir şekilde yorumlamaya cesaret edemiyorum. Öte yandan kimse senin rahatsız edilmeden Paris'te daha ne kadar *kalabileceğinin* güvencesini veremez! Her şey o denli yerinden oynuyor ve ürkütücü perspektifler gündeme geliyor ki hayal alemi gerçekte birlikte (yarının ve bir sonraki günün gerçeğiyle) hareket etme konusunda ayak diriyor. Tümüyle dışarıdan bakıldığında artık nereye *gidebilirsin*, kim bilebilir ki! Filistin'e göç etme ihtimali Londra konferansının başarısızlığa uğramasıyla birlikte çok kritik bir evreye geldi. Her şey öyle elem verici ki! Birkaç ayı burada geçirmeni finanse etmek mümkün müdür, bunu ancak Prag'da tecelli eden kaderin, mağdur yakınlarında yarattığı heyecan dalgasının son bulmasından sonra araştırabileceğim. Yiyecek aşımız olduğu sürece her daim bizimle yiyebilirsiniz; diğer şeylere gelince, şu an için bir yanıt vermek mümkün değil, insan daha en başında kesin reddedişlere gitmek istemiyor.

Oradayken en azından prensip olarak şimdiki evraklarından hareketle ilk önce F.'e⁵²⁵ bir turist vizesi alma ihtimalinin olup

olmadığını araştırır mısın?

Şu an sana umut vadeden bir şeyler söylemek için yanıp tutuşsam da maalesef mümkün değil. Eşim Celile’de ve ona danışamıyorum. Önümüzdeki haftanın ilk günlerinde annemi üç saatliğine de olsa görmek üzere onun gemi yolculuğunun duraklarından biri olan Port Said’e gideceğim; sezgilerime göre bu onu son görüşüm olacak. Bir an önce ve daha çok yaz. Bir yerde bir şekilde herhangi bir şans yakaladığımda bunu senin için kullanmayı es geçmeyeceğim. Acaba hâlâ vakti varken ABD’ye gitmeye çalışman senin için diğer seçeneklerden daha akılcı mıdır diye düşünmeden edemiyorum.

Candan selamlar,
Gerhard

122

BENJAMIN’DEN SCHOLEM’E

10 RUE DOMBASLE, PARIS XV

8 NİSAN 1939

Sevgili Gerhard,
Mektuplarında umudun yeşili tıpkı Paris sokaklarının soğuk baharında olduğu gibi kendini öyle soluk hissettirdi ki insanı kış gibi üşüten satır aralarındaki perspektifler daha net bir hal aldı. Hiçbir zaman açıklığın, netliğin düşmanı olmadım; bilakis yıllar içinde tam da bunun ayırdına vardığıma inandığım, üstelik tam da değiştiremeyeceğim şeyler olduğunu kabul ederek onlarla barışmış olduğum bir dönemde bundan söz edilemez, ancak barışmaya hiç niyetim olmayan şeyler de var. 14 Mart tarihli mektubumda belirli meblağdan söz etmiş olmamın anlamı –tek anlamı– alternatifin diğer yüzünü de göstermek istememdi.

Avrupa'daki durumumu böylesine tehdit eden koşullar ABD'ye göç etmeme imkân vermeyecektir. Bu türden göçün tek yolu profesör olarak atanmam olurdu ki bu da ancak enstitünün girişimiyle mümkün. Profesörlüğe ilişkin kotanın ise daha şimdiden dört, beş yıla kadar dolu olduğunu biliyordur. Enstitünün imkânları dahilinde olsa bile beni atamak isteyip istemediklerinin meçhul olduğu düşüncesindeyim. Çünkü bunun aynı zamanda benim adıma varoluş sorusuna çözüm getireceğini varsaymak mümkün değil ve bu sorunu kendi çevresi içinde doğrudan cereyan etmiş olarak görmek enstitü için de muhtemelen fazlasıyla rahatsız edicidir.

Sana gönderdiğim son haberden bu yana enstitüden hiçbir şey duymadım. Belki de bilmende fayda vardır; enstitü yaklaşık altı ay önce 36 sayfalık, İngilizce bir program metni yayımladı; burada yazılarımın özetine yer vererek beni saygın bir biçimde temsil etmiş oldular.

Burada Paris'te Hannah Arendt'in bana yardıma hazır ilgisiyle karşılaştım. Çabalarının bir yere varıp varmayacağı meçhul. Şu sıralar halen burs alıyorum, fakat onun da devam edeceğinin garantisi yok.

Pasaportum bana Fransa'da meşruiyet sağlayan *réfugiés provenants d'Allemagne* dedikleri bir belge; bu belge İngiltere tarafından kabul görüyor ve Filistin vizesi için yeterli yasal zemini oluşturuyor. Kitty Marx-Steinschneider Paris'teki konuşmalarımızın birinde –bunu söyleyeli kuşkusuz epey zaman olmuştur– Filistin'de ikamet etmemi kolaylaştırmak için yardım etmeye hazır olduğunu belirtmişti. Önceki yaz etraflica kaleme alınmış, ancak kasvetli kişisel meselelere yer vermeyen mektubumu yanıtsız bıraktığı için ona bizzat yazacak durumda değilim.

Bana ilişkin kısmın tümüyle açıklık kazanmasını sağlamak adına: Maddi açıdan Filistin'de ikamet etmenin bir yolu bulunursa yolculuğun masraflarını karşılayabileceğimi düşünüyorum.

Gözlerinden tekrar şikâyetçi olduğunu duymak ise hiç hoşuma gitmedi. Orada gerçekten güvenilebileceğin bir doktor var mı? Göze

ilişkin rahatsızlıkların ne denli önemli olduğunu gayet iyi bilirim.

Şu sıralar enstitünün bana verdiği işlerde zorlanıyor olmamı belki anlarsın. Yeni bir işe başlamak yerine eski çalışmaların yeniden elden geçirilmesinin pek çekici olmadığı gözetildiğinde *flâneur* kısmının yeniden formüle edilmesinin ne denli ağır gittiğini kavrayacaksınız. Planlanan metin söz konusu belirleyici değişikliklere sahip olursa sonuç başarılı olur diye umut ediyorum. Belki de bunun devamı olarak Baudelaire'in şahsında *flâneur*'ün habitusu senin bir önceki metinde haklı olarak özlemini çektiğin şekilde bir görsellik kazanır. Ayrıca buna ilaveten "tipoloji"ye ilişkin sorunsal, felsefi bağlamda ele alınıp geliştirilecektir. Şimdiye dek kimsenin yorumlamaya kalkışmadığı şu büyük şiiri "*les sept vieillards*" umarım sonunda şaşırtıcı ve bir o kadar da ikna edici bir yoruma kavuşmuş olur.

Gerçekten de senin itirazların Wiesengrund'un itirazlarıyla tahmin ettiğin noktada kesişiyor. Onları provoke etmek istediğimi itiraf etmekten pek de çekinmiyorum. Şu ana kadar bir taslaktan ibaret olan "Baudelaire" fikrinin tamamı geniş çaplı bir felsefi yelpazeye sahip. Bu fikri filolojiye özgü bir yorumun basit ve sıkıcı yöntemiyle karşı karşıya getirmek benim için çok baştan çıkarıcıydı; öyle ki ikinci kısımda kimi yerlerde ona boyun eğmek zorunda kaldım. Bu bağlamda alegoriyle ilgili bölümün kasıtlı olarak üstü örtülü dile getirildiği konusundaki tahmininin haklı olduğunu belirtmek istiyorum.

Elyazmasını ancak imkânını bulduğunda geri gönderme ricamı, Yahudi mistisizmi hakkındaki makalenin Almanca ya da Fransızca elyazmasını göndermen karşılığında kabul edebilirim. Bu metni incelemenin benim için ne denli önemli olduğunu tahmin edebilirsin. Barış sağlamamız adına ekte Brecht'in sonesini bulacaksın (İkinci dizenin sondan bir önceki sözcüğü senin de hatırlayacağın gibi ezberden okuduğumdan farklı!⁵²⁶)

526. Söz konusu sözcük "sahip olmak" değil, aksine "düzüşmek" olacaktı.

“Rahel Varnhagen”ın senin üzerinde bıraktığı etkiyi bilmeyi çok isterdim. Biraz mesafeli dursam da der Sohn des verlonen Sohns (Kayıp Oğlanın Oğlu) adlı roman eline geçmiş midir, bilmek isterim. Soma Morgenstern’nin bu romanı 1935’te Erich Reiss tarafından basılmış. Eğer okumuşsan bana kitap hakkındaki düşünceni ilet. Kitabın yazarı Heinrich Simon’nun damadı; onunla yolumuz yıllar önce Frankfurt’ta kesişmişti.⁵²⁷ Şimdi onunla burada yeniden karşılaştım; neyse ki Viyana’yı vaktinde terk edebilmiş. Bu kitap bir üçlemenin ilk cildi; ikincisi ise şu an taslak halinde.

Seni ve eşini candan selamlarım,
Walter

Dante’nin Beatrice Hakkında Yazdığı Şiirler Üzerine Söze

İçinde bir türlü sahip olamadığı kadının
Yattığı tozlu mezarın başında
O kadar çok yolunu kesmişti ki
İsmi hâlâ nefesimizi kesen o kadının

Sonra onu anmamızı buyurdu
Bu türden dizeler yazarak
Gerçekten bize düşen tek şey
Onun methiyesine kulak vermek oldu
Ah insanın aklına edepsiz şeyler düşürdü
Böylesine ateşli bir övgüyle methiyeler düzünce
Sadece baktığı, ancak tecrübe edemediği şeylere!

527. Dr. Soma Morgenstern’nin (1896-1976) kökeni Doğu Galıçya’ydı. Eşi *Frankfurter Zeitung*’un ortaklarından Heinrich Simon’un kızı değil yeğeniydi. M., Joseph Roth’un yakın arkadaşıydı ve ondan ya da Hitler dönemi öncesi diğer yazarların da içinde bulunduğu çevreden farklı olarak Yahudilikle bağı güçlüydü. Kitapları henüz o zamanlar bilinmiyordu. Hayatının son yıllarında New York’tan bana W. B., Kracauer ve Adorno’yla ilişkilerini konu alan uzun bir dizi mektup yazmıştı.

Daha ilk nazarda söylediği şiirinden beri
Kabul görüyor o latif görünen ve caddeyi geçerken
Asla ıslanmayan, arzu uyandıran olarak.

123

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD

30 HAZİRAN 1939

Sevgili Walter,
Muhtemelen kayıplara karıştığımı, Arabistan çöllerinde çeteler tarafından kaçırıldığımı ya da çokça atılan bombaların birine kurban gittiğimi veyahut susturulduğumu düşünüyorsunuzdur! Evet, Brecht'in Lao Tzu şiiri⁵²⁸ hakkındaki yorumu göndermen benim gibi birini etkileyecek tüm vasıflara sahipken sessizliğimi bozmayı başaramadı. Eğer bunca şeye karşın yaşadığıma olan inancını kaybetmemişsen isteklerimin ya da yükümlülüklerimin tümünden daha ağır basan bir şeyin beni engellediğini bu kez haklı olarak tahmin etmişsindir. Ve gerçekten de (böyle söylemeli miyim bilmiyorum ama Tanrı'ya şükür ya da tam tersi: maalesef) bedensel ya da sağlığa ilişkin bir sorun yok; aksine beni aylardan beri kötürüm kılan ve hayatı korkunç derecede karartan şey hadiselerin aldığı vaziyet. Durumumuz hakkında *düşünmeden* edilemiyor ki burada "durumumuz"la kastettiğim sadece biz Filistinlilerin durumu değil. Yahudiliğin son altı ayda maruz kaldığı, boyutları düşünüldüğünde kimsenin havsalasının almadığı bu korkunç fecaat; içinden çıkmanın hiçbir şekilde mümkün olmadığı bu durum, dahası bizimle

528. GS II, s. 568-572.

dalga geçercesine çözüm olarak (Yahudilerin Britanya Guyanası'na sömürge kurmaya gönderilmelerine dair utanç verici, rezil projede olduğu gibi) uydurdukları şeyler günün birinde insanı tümüyle yıldııyor ve bir bakmışsın yaradılışın neşesi tümüyle kaçmış. Sana bunlar yerine sahip olabileceğin fırsatlardan, birkaç aylığına buraya gelmeden ve bunun nasıl olabileceğinin sözle anlatılamayacak denli bizi meşgul ettiğinden söz etmek isterdim, fakat böylesine bir durumda pek yakında, yarın olmasa bile öbür gün, burada kıyametin kopacağını ve bunun sonucunda da burjuva yaşantısına özgü rahatlığın yitirileceğini (en temel ihtiyaçların karşılanmasıyla yetinmeye razı olunsa bile) bilirken seni bize davet etmek için en azından ortalığın durulması şart. Uzun süren suskunluğumun nedeni söz konusu bu durgunluğun eksikliğinden başka bir şey değil; öylesine kesin ve moral bozucu bir eksiklik ki! Yelkenleri hemen suya indirmediğimi bilecek denli iyi tanıyorsun beni, ancak bu ayların üzerimde böyle bir mucizevi etkisi oldu. Filistin'in bir iç savaşın gösteri alanına dönüştürülerek aşağılanması benim için pek çok fırsatın kaybedilmiş olmasından daha fazla anlam taşıyor. Son altı yılın onca tecrübesinden sonra söz konusu bütün gerilimlerin devrim yoluyla giderilebileceğini umut etmek için iyi bir sebep göremiyorum. Devrimci politik bir etken olarak işçi hareketi ölü bir köpekten daha da ölü; insanın kendini yanılsamalara kaptırmasının bir manası yok ve Yahudiliğin geleceği belki de diğerlerinin deneyeceği gibi görünmez, etkisiz ve uyutulur kılınmadığından, yenilgiye uğratılmış sosyalistlerin halen sahip olduğu varoluşun temel fiziksel altyapısı bile yitirileceğinden karanlığa gömülmüş durumda. Mutabakat sağlayamayacağız; artık bununla ilgilenecek kimse yok. Yahudilik için işlevi dahilinde Filistin'in yerini tutabilecek (hiçbir şey talep etmeyen boş laflar dışında) başka bir şey olmadığından bu nesil için feragat etmeyi kabul etmek zorundayız. Bu bilinmezlikten dolayı bana düşense sadece susmak. Filistin'de kurulacak kalıcı bir yerleşim yerini, bir sonraki dünya savaşının hâkim olduğu bir dünyanın elinden kurtarma şansını İngilizlerden

ya da Araplardan daha az olmamak kaydıyla bizzat kendi ellerimizle tehlikeye atıyoruz. Bizim insanlarımızdan da öylesine korkunç sesler ayyuka çıkıyor ki bunların sonuçlarının neler olacağını düşünmeye çalıştığım an ürperiyorum. Birebir terörle yaşıyoruz ve İngilizlerin terör karşısında ödün vermeleri, bizdeki budalaların da terörün bu özel koşullar dahilinde zarar görmeden bir şeye ulaşmak için tek silah olduğu fikrine kapılmasına sebep oluyor. Ancak bu budalalardan öylesine çok var ki budalalığın hükmü kalmıyor. Bu nedenle olacak olanın önüne geçmek mümkün değil. Davamızı insani yönden ele alan temel yapılardan bizzat feragat etmediğimiz sürece İngilizlerin bize pek de bir şey yapabileceğine asla inanmadım. Fakat biz de aynısını yapma yolunda gayet iyi ilerliyoruz. İşte burada dillendiremediğim suskunluğumun açıklaması olarak sayabileceklerimin hepsini bulacaksınız. Kafamı meşgul eden şeyler hakkında konuşmaktan utanç duyuyorum ve aynı şekilde bunlar tehditkâr ve gerçek değilmişçesine tavır takınmaktan da! Böylece susuyorum. Varlığının tehdit altında olduğu oldukça zor bir durumdasın; gayet iyi anladığımı sansam da bu durumu gidecek akılcı hiçbir şey yok elimde. Ve hatta şu anki koşullar düşünüldüğünde ziyaretin için gerekli *teknik* koşulları bile sağlamak mümkün olmayabilir, yani her şey arzu ettiğim şekilde yolunda gitse bile (ki maalesef böyle olmuyor) senin buraya gelmene izin vermeyebilirler. Halen (basitçe söyleyelim) en azından söz konusu zaman dilimi için sana oda verebilecek birini arıyoruz. Kitty'nin öylesine çok derdi var ki ondan herhangi bir yardım beklememiz mümkün değil. Dış zorlukların üstesinden gelmeyi başarabilirsek Kasım'da ya da Aralık'ta burada olup olamayacağın sorusu gündeme geliyor, yani *hem* oradaki *hem de* buradaki politik şartların bunu mümkün kılıp kılmayacağı sorusu. İklim ise 1 Kasım-15 Ocak tarihleri arasında mükemmel, sonrasında berbat.

İşime gelince: Zihnim kaynak araştırmaları dışında hiçbir şeye kafa yormama müsaade etmedi. İngilizce kitabıma artık son şeklini vermek üzere çalışmalara başlamak istiyorum; bu da şu anki

hacminin iki katı olacağı anlamına geliyor. Schocken 25 formaya kadar basmak istiyor. Tatil bu hafta başladı ve bu tatille birlikte artık sen de biliyorsun ki çalışmamın asıl amacı belli oldu.⁵²⁹ Bunun yanı sıra bazı küçük şeyler kaleme almam ve Sabetay Sevi hakkında yaptığım seminerimi hazırlamam gerekecek. Onca uzun araştırmadan sonra nihayet önümüzdeki yıl bu semineri sunmaya cüret edeceğim.⁵³⁰ Yıllardan beri içimde aşama aşama bu çalışmaların neticesi bir resim oluşuyor; artık vicdanım rahat halde kitabın tamamlanması işine başlayabilirim.

Soma Morgenstern'nin kitabını bilmediğim gibi hakkında bir şey de duymadım. Buna karşın Hannah Arendt'in Rahel hakkındaki kitabı, her ne kadar onun yazdığından farklı bir vurguyla okumuş olsam da çok hoşuma gitti. O zamanlar cereyan eden hadiselerin mükemmel bir analizi ve Alman Yahudilerinin yalan dolan üzerine kurulu "Almanlık"la bağlarının onlar açısından bir felaket yaşanmadan sonlanmayacağını gösteriyor. Yalan dolan üzerine kurulu, çünkü her şeyin sadece tek taraflı olması; diğer tarafın ise kendini sürekli (sözcüğün tam anlamıyla) inkâr etmesi ve sunulanı kabul etmesi şartı var. Kitabın nasıl basıldığını göremeyecek olmam üzücü.

İki Brecht çalışmasını da gönderdiğin için çok teşekkür ederim; gerçekten tam da sana yazarken odama getirildi. Çalışmalardan birini dört hafta önce almıştım, ancak onu bir yere koymuş ve kaybetmiş olacağım düşüncesinden korkarken bir kez daha elim geçmesi sevincimi arttırdı. Şiiri fevkalade buldum ve senin yorumunu merakla incelediğim gibi her ikisinin de seminerler vesilesiyle yayılmasını sağladım. Brecht'in tiyatrosu hakkındaki

529. 1939 yazından 1940 yazına kadarki süreçte oluşan *Major Trends in Jewish Mysticism* adlı kitabım Benjamin'in ölümünden sonra onun anısına ithaf edildi.

530. Sabatay Sevi, Hadrian'ın hükümrânlığı dönemindeki Bar Kohba Ayaklanması'ndan sonra Yahudilikteki mesih hareketinin en önemli taşıyıcılarından biridir; özellikle 1665-1666 yılları arasında etkili olmuştur.

diğer makaleyle⁵³¹ ilgili şu soruyu sormam gerekir: Pek yakında artık sahnelenmesine izin verilmeyecek bir tiyatro toplumsal yaşam düşünüldüğünde ne gibi bir anlam taşır? Üstelik sen tiyatronun bu işlevini soyut sanatsal işlevinden ayrı tutup vurgularken, kendime önce göç kavramına bu denli bağlı kılınan sonra da bizzat onun tarafından imkânsız kılınan bir tiyatronun hangi işlevi yerine getireceğini soruyorum. Bu tiyatronun süreçlerini toplumsal tecrübeleri açısından kontrol eden “dingin seyirci” harikulade olmakla birlikte toplumsal yapıda hiçbir şekilde karşılığı olmayan bir fikir. Böyle bir seyirci ne Rusya’da ne de Amerika’da var ve eğer ütöpik dünyada böyle bir seyirci olduğundan söz edilirse böyle bir seyirciyi temel alan tiyatro kavramı da (senin verdiği bilgilerden hareketle düşünebildiğim kadarıyla) bizzat ütöpik olanın dünyasına dahil edilmiş olur ki bu da dingin seyircinin bu dünya içerisinde iflâsı anlamına gelir.

Bana *Das Wort* ve *Mass und Wert* dergilerinde yayımlanan ve şimdiye dek ulaşamadığım yazılarının en azından bir listesini gönderebilir misin? Böylece söz konusu dergileri burada edinmeye çalışırım. Örneğin *Berlin’de Çocukluk*’u arayıp buldum; çoktan kitaplığımdaki yerini aldı.

Mektubumu bitirmek zorundayım. Tekrar Danimarka’ya gidecek misin? Buraya seyahatin için donanımını sağlaman, Filistin’e turist vizesi almanı sağlayacak adımları atman taraftarıyım, çünkü bu tür prosedürlerin ne kadar sürdüğü hakkında herhangi bir bilgim yok. Sana olumlu bir şeyler söyleyecek duruma geldiğimizde önünde kimi idari güçlüklerin bulunmaması iyi olur.

Candan selamlar ve lütfen yazma konusundaki kifayetsizliğimden kötü düşünceler edinme.

Gerhard

531. GS II, s. 519-531.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

28 ABARBANEL ROAD

11 EYLÜL 1939

Sevgili Walter,

Ve işte karşında Fransızca'yı katileden⁵³³ ben! Bize İngilizce ya da Fransızca yazmamızın uygun olacağını söylediler. İngilizce bilmediğini bildiğimden, senin (ya da Akdeniz'in her iki kıyısındaki sansürün) bu ve bunu izleyen satırlardaki Fransızcaya pek benzemeyen cümleleri affedeceğinden eminim.

Neler yapıyorsun, Paris'te misin yoksa geçen yılki gibi arkadaşlarının yanındasın mısın, hiç bilmiyorum; bu satırların asıl amacı da senden bize haber göndermeni rica etmek. Birkaç ay önce kayıtlı olarak gönderdiğim (hatırı sayılır derecede uzun) son mektubumu aldın mı bilmiyorum. Senden hiçbir cevap almadık, umarım mektup son günlerin hezeyanıyla⁵³⁴ kaybolmamıştır.

Bizim durumumuz aynı, ancak işimize ve genel olarak üniversiteye ne olacak bilmiyoruz. Hepsi olayların nasıl gelişeceğine bağlı ve ben durumumuzun bütün muhtemel zorluklarını tahmin edecek kadar kâhin değilim. Yetkililerin, Yahudilerin savaşa Yahudi olarak ve Yahudi kimlikleriyle katılabilmelerini sağlayacak yöntemleri bulacaklarını umuyoruz. Nihayetinde yıllardır savaş-tıkları biziz ve Hitlerizm'in düşüşü için üzerimize düşeni yapmamız uygun olacaktır. Birçok genç arkadaşım her türlü ihtimale karşı hazırlanıyor; sıranın bize de gelmeyeceğini kim söyleyebilir? Beklerken bir yandan işime devam ediyorum ya da devam etmeye

532. 124 ve 125. mektuplar Fransızca yazılmıştır ve çevirileri Seçil Kıvrak'a aittir. —edn

533. *Tourmentant* yerine *tormantant* denmiş. Bu mektuptaki Fransızca hatalar çeviride aynen aktarılmaya çalışılmıştır. —çn

534. Scholem burada aslında Fransızcada olmayan "délirieux" kelimesini kullanmıştır. —çn

çalışıyorum. Tanrı'ya şükür radyom yok, ama insanın kitabını yazmak ya da düşünmek için tek başına kalamadığı bu günlerde radyonun olmaması yeterli değil. Ya sen? Çalışmaların için bir şeyler yapabileceğini⁵³⁵ zannetmiyorum. Kütüphane açık mı? Ya da acaba politik yazarların yanına mı gittin?

Seninle adamakıllı yazışabilmem için birkaç Fransızca roman –Anatole France hâlâ kütüphanemdeki şeref yerini koruyor– okumam gerektiği kesin!

Kitty buradaydı ve senin yakın zamandaki tüm hikâyeni öğrenmek istiyordu.

Ekselanslarınız yüzünden maruz kaldığı rezaleti (!) ona söyledim.

İlk mektup için bu kadar yeter! En kısa zamanda bana haberlerini ulaştır; eşim ve eski savaşçın olan ben sana en içten dileklerimizizi iletiyoruz.⁵³⁶

Gérard

125

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

10 RUE DOMBASLE, PARİS XV

25 KASIM 1939

Sevgili Gerard,

İsveç'ten bir davet almama rağmen bu yaz Paris'ten ayrılmadım. Benim için her şeyden en önemlisi “Baudelaire”i ya da daha doğ-

535. Scholem burada “dilek kipi” yerine “haber kipi” kullanmış. Çevirisinde de buradaki anlam belirsizliği aktarılmaya çalışıldı. Doğrusu “Çalışmaların için bir şeyler yapabildiğini zannetmiyorum.” –çn

536. “Gönderiyoruz” yerine “iletiyoruz” kelimesi yine Scholem'in Fransızca kelime tercihine göre seçilmiştir. –çn

rusu onun bir deneme olarak görülebilecek bir bölümünü bitirmek. Bu yüzden savaşın ilanından sonra diğer Alman mülteciler gibi toplama kampına teslim olmak zorunda kaldım. 11 Eylül tarihli mektubunu dönüşümde buldum. Kız kardeşim beni senin endişelerinden haberdar etmişti, ama toplama kampından gönderilen mektup sayısı adam başına ayda sekiz mektubu geçemeyeceğinden sana yazamadım. Ben ilk salıverilenlerden biriydim.⁵³⁷ Yani birçok arkadaşımı orada bıraktım ve bunun bana ne kadar acı verdiğini tahmin edebilirsin. Şansım varmış ki beni tam da havaların soğumaya başladığı gün serbest bıraktılar. Zayıfladım ama kendimi iyi hissediyorum. Paris her zamanki Paris'e benzemiyor. Akşam olduğunda her şey karanlıkta kalıyor; araçlar yavaş gidiyor, insanlar evlerinden çıkmıyor. Hitler'in sonunun geleceğinden burada hiç kimse şüphe etmiyor. Önemli olan, onun sonunun çok fazla insanın sonu olmaması. 25 Kasım 1939

Sizin orada Yahudilerle Araplar arasındaki gerilimin azaldığını söylüyorlar. Doğru mu? Bu kadar keder arasında bu iyi bir haber olurdu. Her fırsatta bana haber ver. Bana gelince, şimdilik Paris'ten ayrılabilceğimi düşünmüyorum.

"Baudelaire" New York'ta bana büyük başarı kazandırdı. Baskı provaları çoktan elime geçti, ama daha ilgilenmedim, acelesi olduğunu düşünmüyorum. Erkek kardeşimden haber namına aldığım son bilgi iki ay önceydi. Seninkinin kaderinden haberin var mı?

Eşine selamlar.

Sevgilerimle,
Walter

537. W. B. savaş patladıktan sonra binlerce kaçakla birlikte önce Paris'teki bir stadıya, sonra da Nièvre'deki St. Joseph Kilisesi'nde kurulan sözde "Gönüllü İşçiler Kampı"na kondu. Bireysel vakaları ele almak üzere kurulan bakanlıklar arası komitenin kararı uyarınca ilk salıverilenlerden biri oldu ve Kasım ortasında serbest kaldı. Fransız kültür hayatının en prestijli adları onun için büyük çaba gösterdi. Briefe'de söz edildiği gibi, Adrienne Monnier, Hermann Kesten ve Sylyja Beach yorulmak bilmeden çalıştılar (s. 827-835). Hans Sahl ve Max Aron, W. B.'nin o dönemi Stoacı bir bilge gibi nasıl atlattığını aktardılar.

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E

REHAVJA, 28 ABARBANEL ROAD, KUDÜS

15 ARALIK 1939

Sevgili Walter,

Oldukça uzun olacağını umduğum yanıtını mümkün mertebe açık harflerle okunabilir kılarırsan iyi olacaktır diye düşünüyorum. 25 Kasım tarihli kartın Fransızca ve kısa yazılmış olsa da üç haftalık bir yolculuktan sonra bugün buraya ulaştığında tahmin edebileceğin gibi sevincim çok büyük oldu. Senden haber alamadığım bu sürede durumun hakkında bilgi almak için yere göğe herkese başvurdum; son olarak da Amerikan *Joint Distribution Committee*'nin Paris bürosuna. Acaba oraya yöneltilen sorulardan biri olsun yanıtlanacak mı insan merak ediyor. Kesin olan şu ki kartın onca zamandan sonra hakkında bilgi edinmemi sağlayan ilk şey oldu. Yeniden kazanılan huzur içerisinde seni candan selamlıyor ve tıpkı yirmi beş yıl önce olduğu gibi bu savaş sürecinde de birlikteliğimizi koruyabilmeyi umut ediyorum. Her ne kadar onca şey şaşılasi derecede değişmiş olsa da bir o kadarı da yine aynı şaşırtıcılıkla değişmeden kalmış. En hayati ve en belirleyici ilgi alanlarımız (geçmişten farklı olarak) bu kez savaştan doğrudan etkilense ve zarar görse de o zamanlar olduğu gibi şimdi de bilimsel çalışmalarımızı sürdürme uğraşısı içinde olacağız. Benim dış koşullarımı daha elverişli olarak nitelemek mümkünken senin bu yolda benden daha çok ilerlediğini görüyorum kartında. Çünkü senin Baudelaire analizin prova baskılarında bile parıldarken ben halen Schocken'in yayımlamayı arzuladığı Amerika seminerleri elyazmasının başında oturuyorum. Muhtemelen uzun sürecek önümüzdeki bu savaş dönemini (ya da savaşlar diye çoğul kullanmak daha doğru olacak) işlerimiz için verimli bir hale dönüştürebilmeyi

umut ediyorum. Geçici bir süreliğine de olsa (kim bilir daha ne kadar) kelimenin tam manasıyla “atış sahasının dışındayım” ve şimdilik her şey eskisi gibi devam ediyor. Kuşkusuz hepimizin büyük maddi sıkıntıları var, ama kimin yok ki! Her koşulda üniversitede Kasım’ın başından bu yana sanki her şey barış içindeymiş gibi yeni öğretim yılına başlamış durumdayız. Yurtdışından gelecek öğrencilere ayrılmış yerlerin çoğu normal koşullarda yurtdışına gidecek olan lakin şimdi gidemeyen buranın kendi öğrencileri tarafından tutulmuş durumda. Polonya’dan gelen pek çok uyduruk öğrenci ise *nolens volens*⁵³⁸ üniversitenin yemeğiyle doyurulup herhangi bir iş olmadığından burada okuyorlar; hepsinden önemlisiyse “özgür kalmış” kimi ülkelerden şaşırtıcı şekilde öğrencilerin gelmeye devam etmesi, bunların yanı sıra vaktiyle evraklarını düzenlemiş öğrenciler de var. Böylece biz her şey yolundaymışçasına seminerlere devam ediyoruz. Ben (ilk kez) tarihçiler için Sabetay Sevi hareketinin tarihi hakkında altmış, yetmiş civarında benim için fantastik denebilecek kadar çok sayıda dinleyici için bir sunum yaparken (Burada sunumlar için para söz konusu değil, biz ilerciyiz!), Bahir kitabı hakkındaki aristokrat çalışmam için toplanan efsuncu sayısının tamamı on. Yine de tıpkı Napolyon’un annesinin bir keresinde dediği gibi, *pourvu que cela dure*.⁵³⁹ Schocken mali durumumuzu yeniden düzenlemek üzere Amerika’ya gitti ve bizler ücretlendirmelerin nasıl yapılacağını bekliyoruz. Fakat artık çalışmak mümkün; tabii çalışmayı başarabilirsen. Kendi adıma önümüzdeki zaman dilimi için pek çok planım var ve sadece beni harekete geçirecek coşkuyu bekliyorum. Araştırmalarım için pek çok iyi fırsat çıktı, örneğin Scholem araştırma “okulu” gibi bir şey kurma fırsatı bulmuş olmam söz konusu ki başka zaman sana

538. (Lat.) İster istemez. –çn

539. (Fr.) Umalım ki sürsün. –yhn

ayrıntılı bir şekilde bu konu hakkında yazmak isterim.⁵⁴⁰ *Utinam*,⁵⁴¹ senin önemin ve meziyetlerin konusunda yaptığım propagandada sağladığım başarının bir benzerini kendi işlerimde de sağlayabilseydim! Yükümlülüklerime sadık kalarak hiçbir şeyin eksikliğinin duyulmamasını sağladım. Schocken seyahatinden kısa süre önce *Die Letzten Tage der Menschheit*'ın (İnsanlığın Son Günleri) el-yazmasını satın aldı ve Karl Kraus hakkında küçük bir akşam düzenlendi; Kraft'ı ve beni ise bu akşama konuşmacı olarak davet etti. Orada kendi şeylerimi üretmem gerektiğine dair şiddetli eleştiriler karşısında senin denemenin büyük kısmını yüksek sesle okudum. Herkes gerçekten de senden çok etkilendi; sadece bu kısmın yarattığı etki bile onların senin hayranının olmalarına yetti. İblislerin kendilerini korumak için sana karşı harekete geçtiler!

Yahudiler ve Araplar arasındaki gerilimin azalıp azalmadığı soruna evet yanıtını vermek isterdim, fakat bu barışa güvenim yok. Burada hakikatten uzak pek çok şey rol oynuyor. Şüphesiz Arap halkının büyük çoğunluğu da tıpkı Yahudiler açısından olduğu gibi huzura ve orada mevcut Yahudilerle barış içinde yaşayamaya karşı yeterince istekli ve bu istek kendini çok somut bir şekilde ifade ediyor, fakat bu geçmişte de böyleydi; buna karşın tüm bunlar yaşandı, yaşanabildi. Araplar arasındaki Nazi propagandası, genelde itiraf edildiğinden daha etkili ve bu kolay hazmedilebilir bir şey değil.⁵⁴² Elbette şu sıralar, ayrıntılar bir yana, burada sakinlik hâkim olsa da bu durum gönüllerin memnuniyetini sağlamanın çok uzağında.

Kardeşimden şimdiye dek dolaylı bile olsa tek bir haber ala-

540. Salman Schocken, Benjamin'in aktif bir şekilde desteklenmesinin önüne geçerken, benden yıllarca eğitim almış en iyi öğrencilerimden ikisine savaş yılları boyunca henüz yeni açılmış bu yeni araştırma alanına kendilerini hasretmeleri imkânını verdi.

541. (Lat.) Ah keşke! —çn

542. Kudüs'ün eski müftüsü, ülkeye Yahudilerin göç etmesine ve yerleşmesine karşı çıkan ve şiddetli çatışmaların yaşanmasını sağlayan güçlerin şefidir; açık bir şekilde Hitler'in tarafında geçmiş ve Almanya'ya gitmiştir.

madık. Korkarım, durumunda hiçbir değişiklik yok.⁵⁴³ Burası ve Paris arasında kurulacak bir temasta bile iletişimin ve açık bir dil kullanmanın güçlükleri öylesine büyük ki, bunu şu durumda bizzat yaşıyoruz.

Mümkün mertebe çabuk yaz. Hepimiz seni candan selamlıyoruz.
Gerhard

Bir yazarın, şiddetli bir eleştiri⁵⁴⁴ çerçevesinde inceden inceye ele alındığı İbranice bir makalemi koleksiyonun için sana kitapçıdan göndermek istiyorum. Ayrıca Hannah Arendt'e selamlarımızı ilet lütfen!

127

BENJAMIN'DEN SCHOLEM'E

11 OCAK 1940

Sevgili Gerhard,
15 Aralık tarihli mektubun ay sonunda çoktan elimdeydi. Umarım bu mektubun yolculuğu da uzun sürmez.

Koşullar elverdiğince ve hiç caymadan işinin peşi sıra gittiğini duymak beni hem güçlendirdi hem de sevindirdi. Umarım New York seminerlerinin yayıma hazırlanması işini daha fazla ertelemezsin. Bugün yayımlanmasını sağladığımız her satır –bu satırları miras bıraktığımız gelecek ne denli belirsiz olursa olsun– bu karanlık dönemin güçlerinin karşısında kazanılmış bir zaferdir. Tam da

543. Erkek kardeşim Werner o sıralarda Dachau'dan Buchenwald'a gelmişti; orada 1940 Temmuz'unda bir SS tarafından vuruldu.

544. Burada 18. yüzyılda Prag ve Hamburg'da yaşamış ünlü Haham Jonathan Eibenschütz'ün Sebatay Sevi tarikatının müridi olabileceğine dair şüphenin "giderilmesi"ne ilişkin bir eleştiri söz konusu.

böyle bir anda, üstelik bu mektuba imzasını atan kişi söz konusu dili öğrenmek için ciddi adımlar atarken İngilizce yayınlarını savsaklamaya başlarsan gerçekten çok üzücü olur. Şu sıralar Hannah Stern (Arendt) ve arkadaşıyla birlikte özel ders alma niyetiyle kimi görüşmeler yapıyorum.

“Birlikteliğimizin korunması” yolundaki dileklerine gelince, görebildiğim kadarıyla bunun için yirmi beş yıl öncesinden daha iyi tedbirler alınmış durumda. Bunu söylerken düşündüğüm biz değiliz, aksine zamanın ruhunun tertiplediklerinden söz ediyorum; öyle ki zamanın ruhu bir çöl içinde bulunduğumuz şu günleri bizim gibi eski Bedeviler için bile tanınmayacak emarelerle kuşatmış durumda. Diyaloğumuzu sürdüremeyecek durumda olmak ne kadar elem verici olursa olsun şartların zaman zaman aramızda yaşanan ateşli münakaşaları hiçbir şekilde elimizden alamayacağına dair bir duygu var. Bugün artık onlara ihtiyaç yok. Ve o an gelince belki de aramızda küçük bir dünya denizinin olması tinsel anlamda birbirimizin kollarına atılmamız için en yakışık olanı.

Oldum olası içinde bulunduğum yalnızlık, zamanın koşulları gereği iyice derinleşti. Başlarına gelen onca şeyden sonra Yahudilerin elinde kalan tek şey bir parça akılken şimdi onu da kaybetmek üzere görünüyorlar. Bu dünyanın hakkından gelebilenlerin sayısı günden güne azalıyor. Bu şartlar altında Dora’yla kısa da olsa iki kez görüşmüş olmak benim için çok daha sevindiriciydi.⁵⁴⁵ Uzun süredir olmadığı kadar sakin ve akli başındaymış izlenimi yarattı bende. Stefan hakkında anlattıkları pek iç açıcı olmasa da henüz alarma geçmeyi gerektirecek türden değildi. Ayrıca İtalyan antisemitizminin yakın zamanda tedavülden kalkacağı biçiminde yorumlanabilecek kimi emareler olduğundan söz etti.

Schocken’daki okuma akşamını tasvir edişin çok etkileyiciydi.

545. Dora Paris’i son ziyaretinde W. B.’yi onunla derhal Londra’ya gelmesi konusunda harekete geçirmeye çalışmış, ancak W. B. gitmeyi kabul etmemişti. Onun kaderini çizen bu kararı Dora bana onu 1946 Nisan’ında yeniden gördüğümde anlattı.

Bu tasviri senin selamlarını içtenlikle yanıtlayan Hannah Stern'e anlatmadan edemedim. Anlattıkların insanların rezilce davranışlarını iblislerin bir işi olarak görme konusunda pek aceleci davranamayan benim gibi birinde bile intikam duygusu uyandırıyor. Fakat bu duyguyu tatmin etmek için öncelikle Schocken'in ilk yayını beklemem gerekiyor. Hannah Stern'in teselli edercesine söylediği ise gerçekte Schocken'in mizacının derinliklerinde bir yerde Max Brod'a fazlasıyla değer biçtiği, bana ve sana verdiği değeri toptasak o kadar etmeyeceği idi. *Rebus sic stantibus*⁵⁴⁶ sana ve belirli mesafeden de olsa meslektaşlarına Amerika araştırmalarında başarılar diliyorum.

Tahmin edeceğin gibi öğretmen olarak sahip olduğun nüfuz beni çok sevindirdi. Scholem okulundaki son gelişmeler nedir, beni pek yakında bilgilendirmelisin.

Kısa süre önce enstitünün 1939 yayın yılını başlatan dergisi iki sayı bir arada yayımlandı. Orada benim iki önemli denememi bulacaksın. Tabii ki elime geçer geçmez⁵⁴⁷ ayrıca ikisini de göndereceğim. Fakat sana bir an önce dergiyi satın almanı ya da bir şekilde ulaşmanı tavsiye ederim. Bu şahsen beni iki açıdan ilgilendiriyor: İlki çalışmalarım hakkında yaptığın propagandanın geniş bir tabana yayılması, ikincisi senin "Die Juden und Europa" (Yahudiler ve Avrupa) başlıklı makale hakkındaki fikrini bilmek istemem.

Bir süre önce benim *Mass und Wert*'e olan katkılarımı sormuştun. İşte burada kaydı. (Numaralar sende yoksa maalesef bunları temin etmem mümkün değil, çünkü bendekiler sadece birer örnek nüshadan ibaret. Eksik olanları bulamaman durumunda tabii ki buna izin veremem; gerekirse o zaman benim yazdıklarımın birer daktilo örneğini sana iletceğim.)

546. (Lat.) Koşullar değişmediği sürece. —çn

547. Bunlar onun bana gönderdiği son çalışmalarıydı: Jochmann hakkındaki ve Baudelaire'deki birkaç motif üzerine olan makaleler (GS II, s. 572-585 ve GS IV, s. 605-653).

I, 5 Mayıs / Haziran 1938 (*Über die Zeitschrift für Sozialforschung* [Sosyal Araştırmalar Dergisi Hakkında])

I, 6 Temmuz / Ağustos 1938 (*Bin Dokuz Yüzlerin Başında Berlin'de Çocukluk*)

II, 1 Eylül / Ekim 1938 (*Krisenjahre der Frühromantik* [Erken Romantik Döneminin Kriz Yılları])

II, 3 Ocak / Şubat 1939 (*Béguin: L'âme romantique et le rêve* [Béguin: Romantik Ruh ve Rüya])

II, 6 Temmuz / Ağustos 1939 (*Was ist das epische Theater?* [Epik Tiyatro Nedir?])

Bugün için bu kadarı yeter. Candan selamlarımı kabul et; aynı zamanda eşini de selamlarım.

Walter

128

SCHOLEM'DEN BENJAMIN'E⁵⁴⁸

ŞUBAT 1940

(...)

Horkheimer'in "Die Juden und Europa" (Yahudiler ve Avrupa) başlıklı makalesi hakkında ne düşündüğümü bilmek istiyorsun. Tekrar tekrar yaptığım okumalardan sonra düşüncemi anlaşılır bir dille ifade etmek hiç de zor gelmiyor: Bütünüyle işe yaramayan

548. Mektubun orijinali kaybolmuş olmalı. Mektup 1940 Şubat'ında yazılmıştı ve Horkheimer'in makalesi hakkındaki fikrimi içeriyordu. Bu mektubun bir nüshasını sakladım, çünkü daha sonraki tartışmalar için gözüme önemli görünmüştü (Werner Kraft'ın Jochmann meselesinde W. B.'nin davranışı hakkındaki şikâyetini de içeriyordu ki Kraft bu şikâyeti Horkheimer'a iletmmişti.). Kraft'ın argümanlarını W. B.'ye tasvir ettim ve ondan görüş bildirmesini ya da açıklamasını istedim. O zamanlar bu mesele W. B.'yi çok meşgul etmişti. Yanıtı bana ulaşmadı. Jochmann meselesi için bkz. GS II, s. 1398-1403.

bir çalışma ve bu çalışmada insanı geliştiren yeni şeyler bulmak şaşılacak bir biçimde mümkün *değil*.

Yazarın Yahudi sorununa dair ne bilgisi ne de buna ilişkin herhangi bir ilgisi var. Temelde onun için böyle bir sorun olmadığı çok açık. Sadece öyle münasip gördüğü için pek istemese de bu konuda fikir beyan etme kararı almış. İnsanın aklına hemen Marx'ın "Yahudi Sorunu" başlıklı makalesiyle yapılan karşılaştırma geliyor ki bunun için de aynısı geçerli, ancak naçizane fikrim bununla yetinmediği gibi yazarın bu makaleyi *mutatis mutandis*⁵⁴⁹ Marx'tan yüz yıl sonraki ortam için bir kez daha yazmak istediği yolunda. (Bu yüzyıllık süre içinde bu berbat makalenin öğretisi, ne kadar bu metinden alıntı yapmak zamanın modası olsa da, çok da iyi bir sınav vermedi.)

Adamın sıradan insanın herhangi bir yerel Yahudi gazetesinde yıllardır okuduğu banal şeylerden farklı olarak açıkladığı başka bir şey yok; totaliter bir devlette Yahudilerin varoluşlarının ekonomik temellerinin ellerinden alındığını söylüyor. Bu doğru ve yeni bir şey değil. Meseleye ilişkinse yazarın bizzat söyleyecek bir sözü yok. "Yahudiler ve Avrupa" diye ilan ettiği konuyu bir cümleyle bile ele almıyor. (Hatta Avrupa'nın kendisinin konuyla ilgisi olmadığını, çünkü faşizmin her yerde pusuda beklediğini göstermeye çalışıyor.) Üstelik benim fikrime göre konu *gerçek* bir problemken, Yahudilerin Avrupa'dan tasfiye edilmelerinin ne manaya geldiğini göremediği gibi muhtemelen görmesi de mümkün değil. *Yahudiler için* sorusu yok: Bu toprak ayaklarının altından çekildiğinde ve o korkunç yıldırma çabalarıyla imha stratejilerinin sonrasında ne halde olacaklar (Bu yazarı hiç ilgilendirmiyor, çünkü Yahudiler onun için *Yahudiler* olarak değil ancak yazar için temsil ettikleri ekonomik kategorinin kaderi açısından, yani "dolaşımın aktörleri" olarak ilginç.)? *Avrupa için* de bir sorusu yok: Yahudilerin tasfiyesinden sonra Avrupa nasıl görünecek? Üstelik bu noktada sormaya

549. (Lat.) Gerekli değişiklikleri öngörerek. —çn

değer muhtelif pek çok şey saklıyken. Bu ruh haline yakışır şekilde, onların adına soru bile *sormadığı* Yahudilere verebileceği hiçbir *yanıt* da yok; tektanrıcılığın korkunç bir biçimde alegorileştirildiği o basit son cümle dışında, ki o cümle de *alegorileştirilemeyen* Yahudi'ye ve *onun* insanlık dahilindeki kaygılarına dair hiçbir şey söylemiyor. Diğerleri bu türden düşünce araçlarını “yanıt” kabul edip kullanırken bu adam bu tür şeyleri nasıl olur da alay konusu yapar! (Yabancı dillerdeki özetlerde son bölümde tavsiye edilenin bir parça gülünç sayılabilecek acizliği daha belirgin!) (...) Bu adam telafisi mümkün olmayacak şekilde kendini kepaze ediyor. “Pogromlar birileri hamle yapacak mı görmek için *politik anlamda* daha çok seyirciyi hedef alır” vb. Şimdi, bu türden bir bilgiçlikle diyalektik orospuya çevriliyor ve pogromun anlamı noktasında böyle bir şeyi aklından geçiren kişi dışında kimse bu konuya bundan daha kepaze bir yaklaşım getiremez.

Horkheimer'in çalışmalarındaki *tarzı* kati bir şekilde araçsallaştırmanın küstahlığına başvurduğu için her zaman oldukça rahatsız edici bulmuşumdur ki maalesef bu makalede araçsallaştırma sözcüğün tam anlamıyla karşılığını bulmuş. *Bu* Yahudi, *bizi*, seni ve beni ilgilendirecek “Yahudiler ve Avrupa” konusuna ilişkin bir soruyu, duygusallıktan uzak bir biçimde (ama meselenin en çürümüş simgelerine değil de özüne temas eder biçimde) analiz etmeye yetkin son kişidir. Bir de II. Dünya Savaşı'ndaki Yahudileri teselli etmek için Benjamin'den alıntılarla şöyle diyor: “hayaletlerin konuşmaları kadar resellisiz.”

BU SON MEKTUBUMU TAKİBEN *Walter Benjamin - die Geschichte einer Freundschaft* (Walter Benjamin – Bir Dostluğun Hikâyesi) adlı kitabımı bilmeyenler için buraya bu monografinin son sayfalarından iki bölüm ekliyorum.

“Muhtemelen bu bizim birebir son haberleşmemizdi. Ne yanıt vereceğini merakla bekliyordum ve bugün hâlâ nasıl bir yanıt verirdi, bilemiyorum. Paris’ten kaçıştan önceki ve sonraki aylarda durumunun nasıl olduğuna ilişkin ilk kez 1942’de Adorno ve Hannah Arendt’in mektupları sayesinde haberdar oldum. Tüm anlatılanlardan sonra Walter’in sık sık intihar etme ihtimali üzerinde durduğu ve buna hazırlandığı çok açık. Bir dünya savaşının daha çıkması durumunda bunun bir gaz savaşı anlamına geleceğine ve uygarlığın sonunu getireceğine inanıyordu. Ve nihayetinde İspanya sınırı geçildikten sonra yaşanan şaşırtıcı, fevri bir hareket değil, onun iç dünyasında hazırlandığı bir durumdu. Yüksek derecede bir dayanma gücüyle içe içe geçmiş şaşılası sabrını 1933’ten sonraki yıllarda kanıtlamış olmasına rağmen 1940’ta cereyan eden hadiseler için yeterince çetin değildi. Eylül’de Marsilya’dayken Hannah Arendt’e pek çok kez intihar düşüncelerini açmıştı. Ölümüyle ilgili sürecin nasıl işlediğine dair tek gerçek haber onunla birlikte sınırı geçen Gurland Hanım’ın 11 Ekim 1940’ta Arkadi Gurland’a

(Horkheimer'in enstitüsünün bir üyesi) ayrıntılı olarak yazdığı haberdirdi.⁵⁵⁰ Bu haberin bir nüshasını 1941'de bana ileten Adorno oldu. 26-27 Eylül'deki ölümünden, Hannah Arendt'in 21 Ekim 1940 tarihli kısa mektubuyla haberdar olmam 8 Kasım'ı buldu; Arendt o zamanlar halen Güney Fransa'daydı. Aylar sonra Port Bou'ya geldiğinde nafile yere mezarını aradı. 'Mezarını bulmak mümkün değildi; adı hiçbir yerde yazmıyordu.' Oysaki Gurland Hanım, Eylül ayında onun için beş yıllığına bir mezar satın aldığını belirtmişti. Hannah Arendt söz konusu yeri şöyle betimliyor: 'Mezarlık küçük bir koya, doğrudan Akdeniz'e açılıyor; mezar taşı terasların içinde bir taş kazınmış, duvardan örülü bu türden bentlerin içine tabutlar da yerleştirilmiş. Hayatımda gördüğüm en harika, en güzel yerlerden biri.'

Yıllar sonra iki mezarlıktan birinde (H. Arendt'in görmüş olduğunda), zaman içinde⁵⁵¹ ahşap çitle çevrilmiş ve ismi yine bir ahşabın üzerine çiziktirilmiş olarak Benjamin'in mezarı çıktı ortaya. Elimde bulunan fotoğraflar, tümüyle yalnız ve diğer mezarlardan tamamıyla ayrı duran bu mezarın, sık sık sorulması üzerine kendine harçlık çıkarmak isteyen mezar bekçisinin bir uydurması olduğuna işaret ediyor. Orayı ziyaret etmiş olanların izlenimleri de bu yöndeydi. Kuşkusuz yer çok güzel; mezar ise apokrif."

550. Krş. Scholem, W.8., s. 378 E. Metinde sözü edilen, Gurland Hanım'ın 11 Ekim 1940 tarihli mektubu kitabımda tümüyle yer almaktadır.

551. 28 Eylül 1979 tarihli *Die Zeit* adlı haftalık dergide Helmut Niemeyer tarafından yazılmış bir yazıda burada sözü edilen mezar taşının "uzun bir süreden beri" gösterilmediği yazılıdır.

WALTER BENJAMIN GERSHOM G. SCHOLEM

MEKTUPLAŞMALAR 1932-1940

İki büyük savaşın damga vurduğu karanlıkta, tüm güçlülere karşı bağlarını sürdürme çabalarından vazgeçmeyen Almanyalı iki Yahudi entelektüelin 1932'den 1940'a dek süren mektuplaşmaları, hem döneme hem de yazarlarına ilişkin çok önemli bilgiler sunuyor. 20. yüzyılın en önemli edebiyat ve sanat eleştirmeni olarak ölümünden sonra üne kavuşan Walter Benjamin ile Yahudi mistisizmi ve Kabala üstüne yapıtlarıyla tanınan Gershom Scholem'in dostluğu, Benjamin'in 1940'ta Fransa-İspanya sınırında intiharıyla sonlanana dek gücünden hiçbir şey kaybetmeden devam etmiştir.

Bugün bildiğimiz eserlerinin ortaya çıkış ve yazılış süreçleri, dönemin entelektüel kişilikleri, edebiyat tartışmaları, Kafka, Baudelaire, Yahudilik, savaş ve ölüm mektupların satırlarında kendisini gösterirken, zor zamanlarda insan olarak var kalabilmenin ne kadar cömür bir yükü taşımak anlamına geldiği de apaçık bir biçimde ortaya çıkıyor. Tüm bu kaygının ve belirsizliğin içinde bile zihinsel üretimlerini hayatta kalma faaliyetlerinin asli ögesi olarak görmeyi sürdüren Benjamin ve Scholem tekerrür etmekte hiç kararsız olmayan tarih için de bir tinsel direniş belgesi sunuyorlar.

"Bugün yayımlanmasını sağladığımız her satır –bu satırları miras bıraktığımız gelecek ne denli belirsiz olursa olsun– bu karanlık dönemin güçlerinin karşısında kazanılmış bir zaferdir."

